

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL AÇIK ALANLARIN KULLANICILAR TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ:
KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİ**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şehir Plancısı Ayşegül KILIÇ
Enstitü No: 502981225**

101464

101464

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11 Haziran 2001
Tezin Savunulduğu Tarih : 29 Haziran 2001

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Handan TÜRKOĞLU

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Cengiz GİRİTLİOĞLU

Prof. Dr. Güzin KONUK (M.S.Ü.)

HAZİRAN 2001

ÖNSÖZ

Kentlere ve kent yaşamına değer katan en önemli öğelerden biri kentsel açık mekanlardır. Kentsel açık mekan olarak kentsel meydan ve yakın çevrelerinin mekansal kalitesinin artırılması, daha çekici ve yaşanabilir mekanların oluşturulması tasarımı yönlendirici politikalarla sağlanabilir. Bu tez çalışmasında, Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kentleşme sürecine bağlı olarak yaşadığı değişimler incelenmiş, mevcut durum ve sorunların tasarım ilkelerine bağlı olarak analizleri yapılmış, kullanıcı görüş ve istekleri esas alınarak, yeniden ele alınıp düzenlenmesine yönelik olarak genel bir değerlendirme yapılarak çözüm öneri ve görüşleri geliştirilmiştir.

Tez çalışmamın her aşamasında değerli görüşleri, yapıcı eleştirileri ve değerlendirmeleri ile beni yönlendiren ve yardımcı olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Handan Türkoğlu'na; her zaman maddi, manevi destek ve sevgilerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Haziran, 2001

Ayşegül Kılıç
Şehir Plancısı

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	xii
SUMMARY	xiii
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMLAR, TANIMLAR, KENTSEL TASARIMDA MEYDAN	4
2.1. Kentsel Mekan, Kentsel Açık Mekan, Kentsel Açık Mekan Olarak Meydan	4
2.2. Meydanların Kentsel Yaşantıdaki Rolü ve Önemi	7
2.3. Kentsel Meydanların Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi	8
2.3.1. Antik Dönem Öncesi Meydan Oluşumları	10
2.3.2. Antik Dönemde Meydanlar	10
2.3.2.1. Yunan Dönemi, Agora	10
2.3.2.2. Roma Dönemi, Forum	11
2.3.3. Ortaçağ Dönemi Meydanları	12
2.3.4. Rönesans Dönemi Meydanları	16
2.3.5. Barok ve Klasik Dönem Meydanları	18
2.3.6. Anadolu Türk Kentlerinde Meydan	20
2.4. Kentleşme Sürecinde Meydan Fonksiyonlarının Değişimi	22
2.5. Meydan Tasarımında Yeni Yaklaşımlar ve Açık Mekanlar Olgusu	27
2.6. Sosyal İletişim Mekanı Olarak Meydan Kavramının Önemi	37
2.7. Kentsel Tasarımda Kimlik Kavramının Meydanlarla İlişkisi	39
2.8. Kentsel Meydanların Sınıflandırılması	40
2.8.1. Formlarına Göre Meydan Çeşitleri	41
2.8.1.1. Kapalı Meydanlar	42
2.8.1.2. Dominant Meydanlar	44
2.8.1.3. Çekirdek Meydanlar	45
2.8.1.4. Şekilsiz Meydanlar	45
2.8.1.5. Bağlantılı Meydanlar	46

2.8.2. Fonksiyonlarına Göre Meydan Çeşitleri	47
2.8.2.1. Tarihi Özelliği Olan Meydanlar	48
2.8.2.2. Transit Noktaların Oluşturduğu Meydanlar	50
2.8.2.3. İskele Meydanları	50
2.8.2.4. Anıtlar ve Çevreleri	52
2.8.2.5. Küçük Ölçekli Meydanlar	53
2.8.2.6. Özel Plazalar	53
3. KENTSEL AÇIK MEKAN OLARAK MEYDANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	55
3.1. Kentsel Meydanların Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi	55
3.1.1. Erişilebilirlik, Ulaşım ve Yönlendirme	56
3.1.2. Görsel Uyum ve Estetik	58
3.1.3. Kimlik	60
3.1.4. Uygunluk ve Form	62
3.1.5. Yaşanabilirlik	67
3.1.6. Sosyal Boyut	69
3.2. Kentsel Meydanların Peyzaj Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi	71
3.2.1. Yumuşak Peyzaj Öğeleri	71
3.2.2. Sert Peyzaj Öğeleri	72
4. KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNİN ANALİZİ	76
4.1. Çalışma Alanının Özellikleri	76
4.1.1. Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Konumu	76
4.1.2. Kadıköy'ün Tarihsel Gelişimi	82
4.1.3. Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Biçimsel ve İşlevsel Nitelikleri	99
4.2. Tasarım Kriterlerinin Değerlendirilmesi	100
4.2.1. Erişilebilirlik, Ulaşım ve Yönlendirme	100
4.2.2. Görsel Uyum ve Estetik	104
4.2.3. Kimlik	107
4.2.4. Uygunluk ve Form	108
4.2.5. Yaşanabilirlik	111
4.2.6. Sosyal Boyut	113
4.3. Peyzaj Öğelerinin Değerlendirilmesi	114
4.3.1. Yumuşak Peyzaj Öğeleri	114
4.3.2. Sert Peyzaj Öğeleri	116

5. ALAN ARAŞTIRMASI	121
5.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	121
5.1.1. Örneklem Modeli	122
5.1.2. Verilerin Analizi	125
5.2. Araştırma Bulguları	126
5.2.1. Kullanıcıların Sosyo-Demografik Yapısına İlişkin Bulgular	126
5.2.2. Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Kullanımına İlişkin Bulgular	133
5.2.3. Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Kullanıcı Memnuniyeti ve Çevresel Algılama Açısından Değerlendirilmesi	138
5.2.3.1. Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirme	138
5.2.3.2. Peyzaj Öğeleri Açısından Değerlendirme	157
5.2.3.3. Rahatsız Edici Konuların Değerlendirilmesi	164
5.2.3.4. Genel memnuniyet Açısından Değerlendirme	165
5.2.3.5. Kullanıcı Önerilerinin Değerlendirilmesi	169
5.2.4. Kullanıcıların Sosyo-demografik Özellikleri, Mekan Kullanımları, Memnuniyet ve Çevresel Algılama Arasındaki İlişkilerin Çapraz Değerlendirilmesi	172
6. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	192
6.1. Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin, Gelişme Potansiyelleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi	192
KAYNAKLAR	200
EKLER	205
ÖZGEÇMİŞ	209

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 5.1. Anket uygulamasının zamana göre dağılımı	123
Tablo 5.2. Bölgelere göre anket sayıları	124
Tablo 5.3. Kullanıcıların cinsiyet grubuna dağılımı.....	126
Tablo 5.4. Kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı.....	127
Tablo 5.5. Kullanıcıların medeni durumu	127
Tablo 5.6. Kullanıcıların eğitim durumu.....	128
Tablo 5.7. Kullanıcıların meslek durumu.....	129
Tablo 5.8. Kullanıcıların gelir durumu	130
Tablo 5.9. Kullanıcıların araba sahipliği.....	130
Tablo 5.10. İstanbul'da yaşanan süre	131
Tablo 5.11. Kullanıcıların oturduğu yer	132
Tablo 5.12. Kullanıcıların Kadıköy'de yaşadıkları süre.....	133
Tablo 5.13. Kullanıcıların meydan'a geliş nedeni.....	134
Tablo 5.14. Kullanıcıların meydan'da en çok kullandığı bölgeler.....	135
Tablo 5.15. Kullanıcıların meydana geliş sıklığı	135
Tablo 5.16. Kullanıcıların meydanda geçirdiği süre	136
Tablo 5.17. Meydan'a geliş şekli.....	137
Tablo 5.18. Meydan'ın yönlendiricilik bakımından değerlendirilmesi	138
Tablo 5.19. Meydan'a ulaşım kolaylığı.....	139
Tablo 5.20. Durakların olduğu yerde rahat hareket edebilme durumu.....	139
Tablo 5.21. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi hakkında şimdiki durumdan farklı olarak hatırlanan şeyler	140
Tablo 5.22. Kadıköy Meydanı'nı diğer meydanlardan ayıran özellikler.....	141
Tablo 5.23. Kadıköy Meydanı dendiğinde ilk aklı gelen şey	143
Tablo 5.24. Meydan'ın alan ihtiyacı açısından değerlendirilmesi.....	144
Tablo 5.25. Meydan'ın düzen açısından değerlendirilmesi.....	145
Tablo 5.26. Meydan ve çevresindeki yapılarla ilgili görüşler.....	145
Tablo 5.27. Meydan ve çevresinde beğenilen yapılar	146
Tablo 5.28. Meydan'ın simetri açısından değerlendirilmesi.....	147
Tablo 5.29. Meydan'ın uyum açısından değerlendirilmesi.....	147
Tablo 5.30. Meydan'ın etkinlik açısından değerlendirilmesi	148
Tablo 5.31. Meydan'ın çekicilik açısından değerlendirilmesi	149
Tablo 5.32. Meydan'ın güzellik açısından değerlendirilmesi	149
Tablo 5.33. Meydan'ın aydınlatılma açısından değerlendirilmesi	150
Tablo 5.34. Meydan'ın yaya güvenliği açısından değerlendirilmesi	151
Tablo 5.35. Meydan'ın toplumsal güvenlik açısından değerlendirilmesi	152
Tablo 5.36. Meydan'ın bakım açısından değerlendirilmesi.....	152
Tablo 5.37. Meydan'ın konfor açısından değerlendirilmesi	153
Tablo 5.38. Meydan'ın gürültü açısından değerlendirilmesi	153
Tablo 5.39. Meydan'ın iklimsel konfor açısından değerlendirilmesi.....	154
Tablo 5.40. Meydan'ın aidiyetlik açısından değerlendirilmesi.....	155
Tablo 5.41. Meydan'ın sosyal iletişim açısından değerlendirilmesi	156
Tablo 5.42. Meydan'ın kalabalıklık açısından değerlendirilmesi.....	156
Tablo 5.43. Meydan'ın canlılık açısından değerlendirilmesi	157
Tablo 5.44. Yeşil alan yeterliliği	158

Tablo 5.45.	Bitkisel elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	158
Tablo 5.46.	Su elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi	159
Tablo 5.47.	Yer döşeme elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	159
Tablo 5.48.	Oturma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	160
Tablo 5.49.	Aydınlatma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	161
Tablo 5.50.	Heykel, anıt vb. elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	161
Tablo 5.51.	Atatürk Anıtı ve çevresi ile ilgili düşünceler	162
Tablo 5.52.	Kadıköy-Karaköy İskelesi Önündeki Heykel'in beğenilme durumu	163
Tablo 5.53.	Diğer elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi	164
Tablo 5.54.	Meydan'da kullanıcıları en rahatsız edici konu	165
Tablo 5.55.	Meydan'ın genel memnuniyet açısından değerlendirilmesi	166
Tablo 5.56.	Trafik düzenlemesi ile ilgili öneriler.....	169
Tablo 5.57.	Meydan'da yapılması istenen değişiklikler	170
Tablo 5.58.	Kadıköy Meydanı'nda daha çok vakit geçirmeyi sağlayacak aktiviteler	171
Tablo 5.59.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş nedeni ve kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler	173
Tablo 5.60.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş sıklığı ve kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler	174
Tablo 5.61.	Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın çevresine geliş nedeninin, geliş sıklığı ve geçirilen süre ile olan ilişkisi.....	175
Tablo 5.62.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde en çok kullanılan yer ve kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler.....	176
Tablo 5.63.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş nedeni ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler	178
Tablo 5.64.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş sıklığı ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler	179
Tablo 5.65.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş şekli ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler	181
Tablo 5.66.	Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine ulaşım kolaylığı ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler	182

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1 :Cumhuriyet dönemine ait Forum'dan görüntüler (Rubenstein, 1992).....	12
Şekil 2.2 :Piazza Del Campo (Moughtin, 1992).....	14
Şekil 2.3 :Piazza Del Campo Meydanı (Kostof, 1992).....	14
Şekil 2.4 :San Marco Meydanı	15
Şekil 2.5 :Piazza San Marco (Rubenstein, 1992)	15
Şekil 2.6 :Piazza Del Campidoglia (Moughtin, 1992).....	17
Şekil 2.7 :Piazza Del Campidoglia (Rubenstein, 1992)	17
Şekil 2.8 :Piazza di San Pietro (Rubenstein, 1992).....	19
Şekil 2.9 :Piazza Navona (Moughtin, 1992)	20
Şekil 2.10 :Sultanahmet Meydanı	25
Şekil 2.11 :Yoğun Kullanım Bölgelerinin Merkezinde Yer Alan Meydanlar	26
Şekil 2.12 :Ghirardelli Meydanı kompleksine bakış, San Francisco.....	30
Şekil 2.13 :Ghirardelli Meydanı	31
Şekil 2.14 :Rockefeller Meydanı, New York, (Kostof, 1992).....	32
Şekil 2.15 :Copley Meydanı, Boston, (Rubenstein, 1992)	32
Şekil 2.16 :Copley Meydanı, Boston (Rubenstein, 1992)	33
Şekil 2.17 :Marx-Engel Meydanı	34
Şekil 2.18 :Trafalgar-Parlamento Meydanı, Londra, (Foster and Roger)	35
Şekil 2.19 :Trafalgar-Parlamento Meydanı, Londra, (Taylor, 1979).....	36
Şekil 2.20 :Piazza di S. Dominico ve Piazza Reale, (Moughtin, 1992)	41
Şekil 2.21 :Piazza Annunziata, (Moughtin, 1992).....	43
Şekil 2.22 :St Peter Meydanı, Roma, (Moughtin, 1992)	43
Şekil 2.23 :St. Peter Meydanı	44
Şekil 2.24 :Santa Croce Meydanı, (Moughtin, 1992).....	45
Şekil 2.25 :Piazza Della Signoria, Floransa, (Moughtin, 1992).....	47
Şekil 2.26 :Beyazıt Meydanı	49
Şekil 2.27 :Üsküdar Meydanı, (Çizgen, 1999).....	51
Şekil 2.28 :Ortaköy Meydanı.....	52
Şekil 2.29 :Taksim Cumhuriyet Anıtı, (Çizgen, 1999).....	52
Şekil 2.30 :Sabancı Center	54
Şekil 4.1 :Kadıköy İlçesinin İstanbul içindeki yeri (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Web Sitesi).....	76
Şekil 4.2 :Kadıköy İlçesi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Web Sitesi).....	77
Şekil 4.3 :Kadıköy İlçesinin Konumu, (Kadıköy İlçe Belediyesi, 2001).....	78
Şekil 4.4 :Kadıköy İlçesinin diğer bölgelerle olan ulaşım ilişkisi.....	79
Şekil 4.5 :Kadıköy Meydanı ve çevresinin hava fotoğrafı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları).....	80
Şekil 4.6 :Kadıköy'ün yerleşme yapısını belirleyen ulaşım güzergahları.....	81
Şekil 4.7 :Kadıköy Meydanı'ndaki yaya-taşıt karmaşası (Avalin, Ezilmez, 2000).....	82
Şekil 4.8 :Fr. Kauffer, 1776. Plan von Constantinopel.....	83
Şekil 4.9 :18.yy. ortalarında İstanbul ve Kadıköy Yöresi.....	84

Şekil 4.10	:Kadıköy'den İstanbul tarafına geçişin sağlandığı bölge	85
Şekil 4.11	:Haydarpaşa Tren İstasyonunun hizmete girdiği yıllardaki görüntüsü	85
Şekil 4.12	:1900'lerde bugünkü postane sırasındaki Tübiniler'e ait binalar, (Ekdal, 1996).....	86
Şekil 4.13	:1900'lü yılların başında Kadıköy İskele Meydanı ve Çevresi (İ.B.Ş.B., 2000).....	87
Şekil 4.14	:1908 yılında Kumluk dolgu alanı ile Kadıköy Meydanı'nın şekillenmesi.....	88
Şekil 4.15	:1900'lerin başında Kadıköy'ün silüeti, (Kadıköy Belediyesi Arşivi)	88
Şekil 4.16	:19.yy.'da yapılan eski ahşap Kadıköy İskelesi (Sebah ve Joaillier).....	89
Şekil 4.17	:1915 yılında yapılan bugünkü eski Kadıköy İskelesi.....	89
Şekil 4.18	:Bir zamanlar Meydan'da yer alan Kadıköy Tramvayı'ndan görüntüler.....	91
Şekil 4.19	:Eski Kadıköy İskele Meydanı'ndan görüntüler	92
Şekil 4.20	:Eski Kadıköy İskele Meydanı'ndan görüntüler	92
Şekil 4.21	:Eski Kadıköy İskele Meydanı'ndan görüntüler	93
Şekil 4.22	:Kadıköy Meydanı ve çevresi arazi kullanımı (İ.B.Ş.B.,2000).....	96
Şekil 4.23	:Kadıköy Meydanı ile ilgili yapılmış tasarım çalışmaları	97
Şekil 4.24	:Kadıköy Meydanı ile ilgili yapılmış tasarım çalışmaları	98
Şekil 4.25	:Gümüşçüler Çarşısı	98
Şekil 4.26	:Meydan'da yer alan duraklar ve trafik karmaşası.....	101
Şekil 4.27	:Meydan ve Rihtım Caddesi arasındaki ilişki	101
Şekil 4.28	:Şehremaneti Binası (Belediye Binası) ve Kadıköy İskele Meydanı'nı ikiye bölen taşıt yolunun görünümü	102
Şekil 4.29	:Kadıköy İskele Meydanı'nda yaya hareketliliği.....	102
Şekil 4.30	:Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinin genel görünümü (Avalin ve Ezilmez, 2000).....	104
Şekil 4.31	:Haldun Taner Tiyatrosu'nun çevresinde yer alan görüntü.....	105
Şekil 4.32	:Haldun Taner Tiyatrosu ve çevresi	106
Şekil 4.33	:Eski Kadıköy İskelesi ve Çevresi.....	106
Şekil 4.34	:Eski Kadıköy İskelesi ve çevresinin genel görüntüsü.....	106
Şekil 4.35	:Meydan'da büyük bir alan kaplayan duraklar.....	108
Şekil 4.36	:Meydan'da büyük bir alan kaplayan ve yaya taşıt karmaşasına neden olan duraklar.....	109
Şekil 4.37	:Meydan'da mevcut yeşil alan düzenlemesi.....	115
Şekil 4.38	:Mekanda yer alan Atatürk Anıtı ve Çevresi.....	118
Şekil 4.39	:Mekanda yer alan heykel	118
Şekil 4.40	:Akvaryum, kuş ve çiçek satış kulübelerinin bulunduğu alan	119
Şekil 4.41	:Kadıköy Parkı yeraltı tuvaletleri (Avcıoğlu, 2001)	120
Şekil 5.1	:Anket uygulamasının gerçekleştirildiği bölgeler	125
Şekil 5.2	:Kullanıcıların cinsiyet grubuna dağılımı	126
Şekil 5.3	:Kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı	127
Şekil 5.4	:Kullanıcıların medeni durumu.....	128
Şekil 5.5	:Kullanıcıların eğitim durumu	128
Şekil 5.6	:Kullanıcıların meslek durumu	129
Şekil 5.7	:Kullanıcıların gelir durumu.....	130
Şekil 5.8	:Kullanıcıların araba sahipliği	131
Şekil 5.9	:İstanbul'da yaşanan süre.....	131
Şekil 5.10	:Kullanıcıların oturduğu yer	132
Şekil 5.11	:Kullanıcıların Kadıköy'de yaşadığı süre.....	133
Şekil 5.12	:Kullanıcıların meydan'a geliş nedeni	134
Şekil 5.13	:Kullanıcıların meydan'da en çok kullandığı bölgeler	135

Şekil 5.14 :Kullanıcıların meydana geliş sıklığı	136
Şekil 5.15 :Kullanıcıların meydana geçirdiği süre	137
Şekil 5.16 :Meydan'a geliş şekli	137
Şekil 5.17 :Meydan'ın yönlendiricilik bakımından değerlendirilmesi.....	138
Şekil 5.18 :Meydan'a ulaşım kolaylığı	139
Şekil 5.19 :Durakların olduğu yerde rahat hareket edebilme durumu	140
Şekil 5.20 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi hakkında şimdiki durumdan farklı olarak hatırlanan şeyler	141
Şekil 5.21 :Kadıköy Meydanı'nı diğer meydanlardan ayıran özellikler	142
Şekil 5.22 :Kadıköy Meydanı dendiğinde ilk akla gelen şey	143
Şekil 5.23 :Meydan'ın alan ihtiyacı açısından değerlendirilmesi	144
Şekil 5.24 :Meydan'ın düzen açısından değerlendirilmesi	145
Şekil 5.25 :Meydan ve çevresindeki yapılarla ilgili görüşler	146
Şekil 5.26 :Meydan ve çevresinde beğenilen yapılar.....	146
Şekil 5.27 :Meydan'ın simetri açısından değerlendirilmesi	147
Şekil 5.28 :Meydan'ın uyum açısından değerlendirilmesi	148
Şekil 5.29 :Meydan'ın etkinlik açısından değerlendirilmesi.....	148
Şekil 5.30 :Meydan'ın çekicilik açısından değerlendirilmesi	149
Şekil 5.31 :Meydan'ın güzellik açısından değerlendirilmesi	150
Şekil 5.32 :Meydan'ın aydınlatılma açısından değerlendirilmesi.....	150
Şekil 5.33 :Meydan'ın yaya güvenliği açısından değerlendirilmesi	151
Şekil 5.34 :Meydan'ın toplumsal güvenlik açısından değerlendirilmesi.....	152
Şekil 5.35 :Meydan'ın bakım açısından değerlendirilmesi	152
Şekil 5.36 :Meydan'ın konfor açısından değerlendirilmesi	153
Şekil 5.37 :Meydan'ın gürültü açısından değerlendirilmesi	154
Şekil 5.38 :Meydan'ın iklimsel konfor açısından değerlendirilmesi	154
Şekil 5.39 :Meydan'ın aidiyetlik açısından değerlendirilmesi	155
Şekil 5.40 :Meydan'ın sosyal iletişim açısından değerlendirilmesi.....	156
Şekil 5.41 :Meydan'ın kalabalıklık açısından değerlendirilmesi	156
Şekil 5.42 :Meydan'ın canlılık açısından değerlendirilmesi.....	157
Şekil 5.43 :Yeşil alan yeterliliği.....	158
Şekil 5.44 :Bitkisel elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi	158
Şekil 5.45 :Su elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	159
Şekil 5.46 :Yer döşeme elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi	160
Şekil 5.47 :Oturma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi	160
Şekil 5.48 :Aydınlatma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi	161
Şekil 5.49 :Heykel, anıt vb. elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi	162
Şekil 5.50 :Atatürk Anıtı ve çevresi ile ilgili düşünceler.....	163
Şekil 5.51 :Kadıköy-Karaköy İskelesi Önündeki Heykel'in beğenilme durumu	163
Şekil 5.52 :Diğer elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	164
Şekil 5.53 :Meydan'da kullanıcıları en rahatsız edici konu	165
Şekil 5.54 :Meydan'ın genel memnuniyet açısından değerlendirilmesi.....	166
Şekil 5.55 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin genel memnuniyet düzeyleri.....	167
Şekil 5.56 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin tasarım kriterleri doğrultusunda genel memnuniyet ve algılanma düzeyi.....	168
Şekil 5.57 :Trafik düzenlemesi ile ilgili öneriler	170
Şekil 5.58 :Meydan'da yapılması istenen değişiklikler.....	171
Şekil 5.59 :Kadıköy Meydanı'nda daha çok vakit geçirmeyi sağlayacak aktiviteler	172

Şekil 5.60 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin memnuniyet düzeylerinin kullanıcıların cinsiyetlerine göre dağılımı	184
Şekil 5.61 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin memnuniyet düzeylerinin kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı	185
Şekil 5.62 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin memnuniyet düzeylerinin kullanıcıların eğitim durumuna göre dağılımı	187
Şekil 5.63 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin memnuniyet ve algılanma düzeylerinin kullanıcıların cinsiyetlerine göre dağılımı	188
Şekil 5.64 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin memnuniyet ve algılanma düzeylerinin kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı	190
Şekil 5.65 :Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin memnuniyet ve algılanma düzeylerinin kullanıcıların eğitim durumlarına göre dağılımı	191

KENTSEL AÇIK ALANLARIN KULLANICILAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİ

ÖZET

Kentsel tasarım çalışmalarının en önemli konularından biri olan kentsel meydanlar, tarihten günümüze, kentsel yaşamın sosyo-kültürel, ekonomik, siyasal vb. değerleri yansıtan ve değişimleri ortaya koyan mekanlardır. Ancak hızlı kentleşme sürecine bağlı olarak toplumsal yaşamın geçtiği bu alanlar değişime bağlı olarak birçok ciddi sorunlarla ve olumsuzluklarla karşı karşıyadır. Tez çalışmasının amacı da; kentsel meydanların kullanımında ve biçiminde yaşanan sorunlarını belirlemek ve çözüm getiren öneriler geliştirerek kentsel açık mekan olarak meydanlar ile ilgili çalışmalara katkıda bulunmaktır. Meydan ve çevresinin kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi, tasarımında temel oluşturan ve yönlendirici etkiye sahip kriterlerinin saptanmasında etkili olmaktadır. Bu çalışmada araştırma alanı olarak İstanbul Anadolu Yakasının merkezi olan ve transfer noktası haline dönüşerek mekansal karakteri değişime uğrayan Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi seçilmiştir. Araştırma yöntemi olarak da kullanıcı istek ve değerlendirmelerini esas alan anket çalışmaları yapılmıştır.

Altı bölümden oluşan tez çalışmasının ilk bölümünde; genel bir anlatıma yer verilen giriş bölümü yer almaktadır. İkinci bölümde, kentsel mekan ve kentsel açık mekan kavramlarının ardından meydanların öneminden bahsedilmiş, tarih içerisinde meydan oluşumları, formlarına ve fonksiyonlarına göre meydan çeşitleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, kentsel açık mekan olarak meydan ve çevresinin tasarımında etkili olan kriterler ve peyzaj öğeleri irdelenmiş, bu doğrultuda araştırma alanında yapılan çalışmalara yön verilmiştir. Dördüncü bölümde; Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin analizi yapılmış, konumu ve tarihsel gelişim incelenmiş ve üçüncü bölümde yer alan açıklamalar doğrultusunda çalışma alanının değerlendirilmesi yapılmıştır. Beşinci bölümde ise, literatür araştırması ve uygulama alanının profesyonel değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bilgiler yardımıyla araştırma yöntemi olarak belirlenen anket çalışmaları ile kullanıcı istek ve değerlendirmeleri saptanmıştır. Altıncı ve son bölümde de; genel bir değerlendirme yapılarak kullanıcı görüşleri de dikkate alınarak, sorunların çözümlenmesine katkıda bulunmayı hedefleyen öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç olarak; kentsel yaşamın geçtiği mekan olan meydan ve çevrelerinin, kentlinin ortak kullanımına açık alanlar olarak insan gereksinimlerini karşılaması gerekmektedir. Kentsel meydanların kalite ve canlılığı tercih edilme sebebi ile doğru orantılıdır. Toplum yararı gözetilerek yapılan, kullanıcı ihtiyaç ve isteklerini esas alan araştırmalar, tasarım ve düzenleme çalışmalarını yönlendirmede, mekanı biçimlendirmede etkili olmaktadır.

THE EVALUATION OF URBAN OPEN SPACE: KADIKÖY SQUARE AND ITS ENVIRONMENT

SUMMARY

Urban open spaces are one of the important elements of urban environment. In urban square, where people meet, come together and spend their time. From the historical periods to nowadays, urban open space likes the squares had been the part of social, cultural, political etc. values of urban life. Urban open spaces have been playing an important role in everyday life in urban environment, but unfortunately, today rapid urbanization movement and unplanned urban growth mostly cause serious problems in the urban environment. Therefore, they have lost their characters and importance. The main goal of this study is to protect urban squares and to provide users perception and satisfaction for design process.

Kadıköy Square and its environment is one of the case which has started to loose its character and importance during the last twenty years. In order to maintain urban open spaces, and provide more attractive, relaxible and comfortable environment users' perception and satisfaction should be investigated. Kadıköy Square and its environment has been chosen. The area has started to loose its characters in urban transformation process. Today the area has been mostly used as a transportation break point. On the other words, Kadıköy Square and its environment is used for going from one place to another as mandatory way for users. The squares and basic elements forming the square have been researched and analysed based on the design principles and environmental quality. A questionnaire survey has been applied to the users. Recommendations based on research results has been provided for the design and planning process.

This research is includes six sections. The first section is the introduction part in which the content of the study is explained generally. In this part, the reasons for choosing the Kadıköy Square as a thesis subject and aims. In the second part of thesis; the definitions of space, urban space and urban square are defined explanation of the detail and some properties are thought. In this section, its historic background has been researched the importance of the square in history and the changes it has undergone in various historical dates since antiquity have been stressed. After that, types of squares are researched according to functional and formal characteristics of squares. In the third section, the point of space characteristics are represented. according to design principles and landscape elements. This section is about the design principles of square as accesibility, visual harmony and aesthetic, identity, appropriateness and form, liveability, sociability. Furhermore, decoration elements of urban plaza are expressed. In section fourth, the definition of Kadıköy Square and its environment has been made. Explained in details, the design criterias for Kadıköy Square and have been discussed. This section includes the survey which is made to analyse the basic elements forming the Kadıköy. The problems of the Kadıköy Square and the reasons found through the analyse and observations showing the resent condition of the square. Fifth section is application part of the study. Interview methods has been used. A face to face questionnaire has been applied to the users of Kadıköy Square and its environment.

The research questions about users characteristics, usage of Kadıköy Square and users' desires have been determined by questionnaire. The result of the study are shown by tables, graphics. The research questions provide a framework within which users preferences and activities on the Kadıköy Square and its environment. The last chapter is about the conclusion of this study. In this section, advises for providing well organized urban square, and methods for their fulfilment have been explained and in the conclusion section a general summary ending the thesis has been made.

As a result, to make a good square design, all of user's evaluations must be considered. Urban squares should be related to the user satisfaction. In order to maintain and provide importance of squares, it should be made more attractive for users by arranging different activities in such places and to establish a relaxible and comfortable environment for people. There is a relationship between users satisfaction, preferences, quality of urban space facilities and environment. Urban square and its environment area must be considered as a meeting place by planners so that such places can be preferred for meeting, resting, walking and wasting time places. When such urban open spaces are designed according to some fairly basic principles and users satisfaction, such places take its own value and will be appreciated.

1.GİRİŞ

İnsanların yaşadıkları kentle, mekanla bütünleştikleri birbirleriyle iletişim ve etkileşim halinde oldukları kentsel açık alanlardan biri olan meydanlar, kentleşme olgusunun beraberinde getirdiği olumsuzluklar nedeniyle, meydan niteliğinden giderek uzaklaşmakta ve bu süreç içerisinde mekansal kalite ve işlevlerini kaybederek tanımlanamayan alanlar haline dönüşmektedirler.

Ülkemizde olduğu gibi meydan geleneği olmayan kültürlerde, bu tür kentsel açık mekanlara olan ihtiyaç fazladır ve düzenlemelerin akıllıca yapılması gerekir. Varolan meydanları tasarım ilkelerine uygun bir biçimde düzenlemek ve en iyi şekilde kullanmak için bilinçli bir araştırma şarttır. Görülmektedir ki; meydan olma özelliği, insanları biraraya getiren işlevleri ile değerlendirilir. Meydan ve yakın çevresi, kendine özgü değerlerini kaybetmeye başladığı anda birtakım sorunlarla karşı karşıyadır. Bu nedenle meydanın mekansal ve sosyal anlamını kaybetmeye başlamasına neden olan etkenler belirlenerek hem görsellik açısından hem de işlevsellik açısından en faydalı kullanımların gerçekleşmesine olanak sağlayacak uygulamaların gerçekleştirilmesi yönünde araştırmaların yapılması şarttır.

Bu çalışmada amaç, tarihten günümüze kentsel yaşamın en yaygın kullanım alanı olan kentsel açık mekanlardan meydanların, tasarımıyla ilgili çıkarılacak ipuçlarının belirlenmesi ve tasarım ilkeleri doğrultusunda yapılacak düzenlemelerle meydanların canlılığını, etkinliğini ve gerçek anlamdaki kullanımını maximum seviyeye ulaştırmaktır. Kentlere özgünlük ve farklılık kazandırabilecek öğelerden biri olan kentsel meydanların tasarımı, küçümsenmemesi gereken büyük bir sorun olarak ele alınmalı, yaşanabilir kentsel mekanların gerçekleştirilmesinde, çevresel kalitenin yükseltilmesi ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesi amaçlanmalı ve bu konuda tasarımı yönlendirici stratejiler ve politikalar saptanmalıdır.

Meydanların mekansal kalitesini yükseltmeye ve kullanıcı yoğunluğunu meydan kullanım niteliklerine uygun olarak artırmaya dönük yeniden canlandırma çalışmaları ve araştırmalarının ülkemizde yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Giderek artan düzensiz ve yoğun kentleşme sonucu, yanlış uygulamalarla meydanların fonksiyonlarının değişerek, gerçek anlamda meydan olarak kullanımının yokolmasına, kimliğini kaybederek önemini ve canlılığını yitirmesine neden olan etmenleri saptayarak çözüm önerileri getirilmelidir. Bu tez çalışmasında araştırma alanı olarak, kent trafiğinin yoğun olduğu, ulaşım için dağılma aktarma alanına dönüşerek meydan fonksiyonlarını kaybeden İstanbul Anadolu Yakası'nın en önemli merkezlerinden biri olan Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi seçilmiştir. Bu çalışmada, tasarım ilkeleri belirlenerek, kentsel açık mekan olarak meydan ve yakın çevresinin kullanımı ile kullanıcıların isteklerinin irdelenmesi, algılama biçimleri, beklentiler, mevcut durumdaki eksiklikler ve yapılması gereken çalışmalar anket soruşturması ile saptanmıştır.

Tez çalışması altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; giriş bölümü olup, araştırmanın konusu hakkında genel bilgi vermektedir. Çalışmanın amacı, araştırma alanı ile ilgili bilgi, izlenen yöntem ve tezde bulunan bölümlerle ilgili olarak açıklamalar yapılmıştır. İkinci bölümde; ilk olarak araştırma alanında yapılan araştırma ve değerlendirme çalışmalarına katkıda bulunacak kavramsal değerlendirmeler ve tanımlamalardan bahsedilmiş, mekan, kentsel mekan, kentsel açık mekan ve kentsel açık mekan olarak meydanların genel tanımları ve özellikleri açıklanmaya çalışılmış, daha sonra meydanların ilk oluşumlarından günümüze kadar gelen süreç içinde tarihsel gelişimi incelenerek kentleşme sürecinde meydan fonksiyonları ve biçimlerinde yaşanan değişimler ve sonuçları irdelenmiştir. Meydan kavramının kentsel tasarımdaki yeri ve önemi vurgulanmış, son olarak da kentsel meydanların formlarına ve fonksiyonlarına göre türleri incelenerek, biçimsel ve işlevsel nitelikleri ortaya konmuştur. Üçüncü bölümde ise; kentsel açık mekan olarak meydanlarda olması gereken tasarım kriterleri saptanmış, erişilebilirlik, ulaşım ve yönlendirme, görsel uyum ve estetik, kimlik, uygunluk ve form, yaşanabilirlik ve sosyal boyut ölçütleri kendi alt başlıkları altında kapsamlı olarak irdelenmiş, ayrıca meydanların görsel uyum ve mekansal kalitesinde etkili olan, mekana canlılık kazandıran peyzaj öğeleri değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise; araştırma alanı olarak seçilen Kadıköy Meydanı'nın, konumu ve tarihsel gelişimi ile ilgili bilgiler verilmiş, yapılmış düzenleme çalışmaları ve meydan'ın mevcut durumu incelendikten sonra, daha önceki bölümlerde yer alan, meydanın biçimsel ve işlevsel nitelikleri ile meydanda yer alan tasarım kriterleri ve peyzaj öğeleri açısından

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmanın beşinci bۆlmnde, tezin amacı, kapsamı ve sınırları ile ilgili bilgi verilmiş, araştırmada uygulanan yöntem anlatılmıştır. Araştırma alanına ilişkin verilerle çeşitli analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kullanıcı gereksinimleri ve istemleri doğrultusunda, mekandan ne şekilde fayda sağlanabileceği konusu belirlenmiş, meydan'ın; sosyo-demografik değişkenler, kullanım özellikleri ve kullanıcı memnuniyeti ve algılamalarına ilişkin değerlendirmeler yapılmış ve aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Altıncı ve son bۆlmde; değerlendirme ltleri ve meydana yapılan anket çalışmalarının sonuçları gözönünde tutularak sorunlar ortaya konmuş, çözüm nerileri geliştirilmiş, sonuç ve genel değerlendirme yapılmıştır.

2.KAVRAMLAR, TANIMLAR, KENTSEL TASARIMDA MEYDAN

2.1.Kentsel Mekan, Kentsel Açık Mekan, Kentsel Açık Mekan Olarak Meydan

Genel anlamı ile "mekan", insanın eylemlerini yerine getirdiği, onu saran, ait olma duygusu yaratan, yatay ve düşey elemanlarla sınırlanmış üç boyutlu düzenlemedir. Mekan, insan boyutunun var olmasıyla anlam kazandığından, içinde yaşayan kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini de karşılamak zorundadır. Sadece belirli bir işlevi karşılayan mekanlar değil, toplumsal veya bireysel gereksinimlerin karşılandığı, toplumsal yapıya bağlı olarak zaman içinde değişime uğrayan mekanlara da kentsel mekan denilmektedir. Duygusal etkinliği olan bir mekan, derinlik, genişlik ve yükseklik dışındaki boyutları da beraberinde getirir. (Başal ve Özdemir, 2000)

Mekan çok boyutlu bir kavramdır. Kimi zaman çatının gökyüzü olduğu, dış ve iç kavramlarının göreceli olduğu yani algıya bağlı olduğu, kişilerin ihtiyaçlarına, sosyal ve kültürel alışkanlıklarına göre mekanı nasıl gördüklerinin önemli bir etken olduğu anlaşılır. Mekana eklenen sosyal ve anlamsal içerikler varlıklarını formdan değil, buldukları yerden alırlar. Kentsel mekan bu çerçevede değerlendirildiğinde, yapay ve doğal, içinde yaşanan mekan bütünü, özel bir durumun oluşturduğu, bireyler tarafından duygusal ve duygusal olarak algılanan, kavranan öznel ve subjektif karakterli yorumudur. (Giritlioğlu, 1991)

Mimari mekanın üç düzlemden, dış mekanın ise iki düzlemden oluşmasının sonucunda kentsel mekanları "çatısız mimari" olarak değerlendirmek de mümkündür. Estetik kriterin konu dışı bırakılması halinde, kentlerde bina arasındaki bütün boşlukların sadece kentsel mekan olduğu, bu mekanların başarılı bir kentsel mekan olup olmadığını da estetik kalitesine ve geometrik formlarının okunabilirliğine bağlıdır. (Krier, 1984)

Kentsel mekan niteliği sözkonusu olduğunda ilk anımsanması gereken, kentin insanlar için var olduğudur. Kent yaşamı için gerekli kentsel işlevlere hizmet

eden bu mekanlar, toplumsal-ekonomik grupların; insan yaşamıyla ilgili yaşam etkinlikleri ve dört ana işlevin barınma, çalışma, eğlenme-dinlenme ve ulaşım eylemlerinin gerçekleştirildiği ve yeniden üretildiği mekanlar bütünüdür; insanların iletişim ve etkinliklerine zemin oluşturma bağlamında, ortak kent mekanları bu işlevlerin gerçekleşmesini sağlayan en önemli araçlardır. Kentsel yaşantının büyük bölümü, kentsel mekanlarda yaşadığımız tecrübeler sonucu oluşmaktadır. Kentsel mekanların kalitesi de, bu tecrübeleri analiz edip değerlendirmemizde bize temel olmaktadır. Kentlerde mekan, zaman içinde ustalıklarla organize edilirler. Böyle bir organizasyonda çizgilerin, silüetlerin yatay ve dikey yüzeylerin belirlenmesi amacıyla doğa parçalarının değerlendirilmesi söz konusudur. İnsan yeryüzünü değiştirebilen tek canlıdır. Bu değişim olgusu ile oluşan kentsel çevre insanı biçimlendirir ve yönlendirir. Kentsel mekan farklı grupların farklı kullanımlar için biraraya geldiği alanlardır. (Akay, Tanrıverdi ve Yaşlıca, 2000)

Kentlerin yerleşme dokusunu oluşturan yapılaşmış ve yapılanmamış alanlar kentsel mekanı oluşturur. Kentsel mekan, kentsel yapılar arasında kalan özel ve kamusal tüm mekanlardır ve dolayısıyla binalardan, sokaklardan, meydanlardan, yeşil alanlardan oluşan bir bütündür. Kentsel sistemde mekan; yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. Kentsel mekan içinde kamusal mekanları barındıran alanlar, "kentsel açık alan" olarak tanımlanmakta ve kullanılmaktadır.

Kentsel mekanların, ortak iletişim ve etkileşim fonksiyonlarına cevap veren farklı biçim ve işlevlerde, düzenlenmesiyle kentsel açık mekanlar olgusu gündeme gelmiştir. Kentsel açık mekanların ortak kullanım mekanları olmaları kent planlaması içerisinde yerini almış ve bu sistem dahilinde geçmişten günümüze kadar farklı kültürlerde açık alan kavramı değişik anlam ve boyutlar ifade etmiştir. Kentsel açık alanlara olan ihtiyaç her dönemde vardır ve hissedilmiştir. Kentsel açık alan ve bunu kullanma düşüncesi insan yerleşmeleri tarihi kadar eskidir. Açık mekanlar kentlerimizin daima en önemli hayati bir parçası olmuştur. Tarih öncesi zamanlarda; insan yerleşmelerinde din, ticaret ve yönetim faaliyetleri için bir merkezi açık alan inşa edilmiştir. Roma'da, kamu açık mekanı olarak işlevlendirilen amfityatrolar, stadyumlar ve tiyatrolarda toplanılmıştır. Rönesans ve Barok dönemlerinde yapılan planlamalarla caddeler, açık alanlar, plazalar üretilerek yapılan tasarıma uyan kentsel açık mekanlar geliştirilmiştir. (Gallion,1950) Buna göre kentsel açık alanların, kentin yapısını

oluşturan en önemli elemanlardan birisi olduğunu söylemek gerekir. İnsanların kentiyle bütünleşmesinin bir yolu geniş açık mekanlarda bir araya gelip kent yaşamını paylaştıklarını duyumsamalarıdır. (Şenyapılı,1996)

Bir kent, kentsel açık mekanların niteliğiyle kolaylıkla ölçülebilir. Tarihten günümüze kentsel yaşamın en yaygın kullanım alanı olan kentsel açık mekanlar adeta kent halkının aynası olup, yerel kültürü ve yaşanan zamanı yansıtır, kentlilerin sosyal ve ekonomik durumlarıyla ilgili ipucu verirler. Kentsel mekan bir etkileşim alanı olup farklı grupların yeraldığı, çok çeşitli kullanımların üzerinde toplandığı alanlardır. Kentsel ortak mekanlar aynı zamanda yerel kimliğin ve toplumsal gururun önemli bir bileşenidir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Son yıllarda, özellikle gelişmiş batı ülkelerinde, kent mekanlarında insan ögesi yeniden vurgulanmaya başlanmış ve bu doğrultuda sosyal-mekansal bağlam üzerine yoğunlaşan pek çok uygulama gerçekleştirilmiştir. Sosyal etkileşimin en önemli aracı mekandır, kentsel açık mekan, etkileşim için bir pencere, bir kapı sunar; korumalı bir ortamda diğer insanlarla görsel temas ve pasif iletişimi olanaklı kılar. (Oktay,1999)

Meydanlar, hiç şüphesiz kentsel kullanımda insanlar tarafından ilk keşfedilen mekanlardır. Yerleşme strüktürünün en seçkin elemanlarıdır ve sınırları açıkça belirlenmiş bir yer olarak imajları kolaydır. Pek çok eski yerleşmede, sokaklar doğal bir şekilde bu odak noktasına yöneliktir. Meydan da sokağı belirleyen biçimsel faktörlerle belirlenir ancak yapılar mekanın çevresinde bir süreklilik sağlarlar.Meydan farklı "zone" ların kompozisyonu olabilir. Bu sayede, meydana aynı anda farklı aktiviteler yer alabilir. En önemli kentsel mekanlardan biri olarak meydanlar, bir kentte yaşayanlar için toplanma ve dağılma mekanları olmalarının yanısıra; sosyal, kültürel, dinsel, siyasal vb. gereksinimlere de cevap verirler. Yeraldığı toplumun kültürünü, ekonomisini inançlarını ve değerlerini yansıtan, toplumsal değişimlerin ortaya konduğu kısaca yaşanan zamanın izlerini veren alanlardır. (Oktay,1999)

Meydan, kentsel doku içinde doğal ve insan yapısı çevre öğeleri ile kuşatılmış, kentte ya da belirli bir amaca yönelik toplu etkinliklere olduğu kadar, bireysel hareketlere de olanak sağlayan sınırlandırılmış mekanlardır.

Meydanların mülkiyeti kamuya ait olduğundan kullanımı toplum yararındır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Başka bir tanıma göre; meydan; "tasarlanmış çevrede tanımlanmış boş alanlar" dır ve bir yerin meydan olarak tanımlanabilmesi için öncelikli olarak yayalaştırılması gerekir. Bir meydanın tasarlanması için ise temel kriter, o meydanın yapıldığı yerin niteliğini artırmasıdır. (Favole, 1995)

Meydanlar, kentlerin eğlence mekanlarıdır. Kevin Lynch(1960)'e göre meydan, yoğun kentsel alanlarda oluşturulmuş aktivite odaklarıdır. Başka bir ifade ile de meydanlar, döşenmiş yüksek yoğunluktaki yapılar ile çevrelenmiş, cadde ve sokaklar ile kent bütünü ile ilişkilendirilmiş açık mekanlar olup insan gruplarını etkileyecek ve buluşmalarını kolaylaştıracak özellikler taşıyan mekanlardır. Meydanlar, bireylere istemli ve istemsiz gelişmiş güzel hareketlilik sağlayan, içinde sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok, durma imkanı veren ve hareketliliğe zorlamayan mekanlardır. (Krier,1984)

Başka bir tanımlamaya göre; kentsel meydanın; mimari elemanlarla sınırlarının belirlenmiş olması, belli toplumsal işlevlerinin olması ve belli şehir dokusuna entegre olmuş kent parçası şeklindeki özelliklere sahip olması gerektiğini vurgulanmaktadır. (Zucker, 1959)

2.2. Meydanların Kentsel Yaşantıdaki Rolü Ve Önemi

Meydan, insanın kentsel mekanı nasıl kullanabileceğini keşfettiği ilk alandır. (Krier, 1984) Meydanlar, yüzyıllardan beri şehrin, kendi kendini teşhir ettiği alanlar olarak etkili olmuşlar ve toplumsal deneyimlerin kazanıldığı mekanlar olma özelliğine sahip olmuşlardır.

Kentsel alanlarda meydanların önemi büyüktür. Yerleşmelerin merkezinde, insanların toplanmalarına, bilgi alışverişinde bulunmalarına, boş vakitlerini geçirmelerine olanak sağlayan kentsel açık alanlardır ve ait oldukları dönemin stillerini sergileyen, kültürel boyuta ve mimari öğelerden oluşan bir fiziksel boyuta sahiptirler. (Turgut, 1999)

Açık alanlar, kentlerimizin daima önemli bir parçası olmuştur. Eski Yunan Dönemi'nden Modern Çağ'a dek, kentlerde ortak yaşamın geçtiği meydan vb.

gibi kentsel açık mekanlar yer almış ve bu mekanlar toplumsal örf ve adetlere göre biçimlenmiş, yer aldıkları toplumun kültürünü, inançlarını ve yaşam değerlerini yansıtmıştır. Ayrıca, kentsel dokuda merkez nitelikleri ile farklı mekanlar arasında bir bağlantı ve orantı kurabilmektedir. (Moughtin,1992)

Günümüzde, hızlı kentleşme sürecine paralel olarak, sosyal, kültürel, ekonomik siyasal vb. gibi faaliyetlerini gerçekleştirildiği, toplumsal gereksinimlerini karşıladığı kentsel mekanlara olan ihtiyacı artmaktadır. Kentsel meydanlar, ortak kullanım alanlarıdır ve kentlinin bireysel ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan, kent yaşamında etkin özelliğe sahip mekanlardır.

Kentsel meydanlar, kültürel katılım ve kültürün korunmasında uygun ortamlar sağlarlar. Bir arada bulunma, bilgi geçişini ve paylaşılan bilgiyi artırmaktadır. Paylaşılan bilgi de kültürel değerın yükselmesini sağlamakta böylece bu mekanlar, hem birey ve mekan kimliğinin hem de bireyin diğer bireylerle ilişkilerinde yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak; şehir ve toplum kimliğinin oluşumunda en önemli rolü üstlenen kentsel mekan elemanı olarak meydan, toplumsal olayların en üst düzeyde yaşandığı alanlardır.

2.3.Kentsel Meydanların Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi

Kentsel açık alanlar insanoğlunun yerleşik hayata geçmesiyle birlikte oluşmaya başlamış ve bu süreç içinde çeşitli yönleriyle tanımlanmışlardır. İlk düzenli kent meydanları Yunan agoralarıdır. Daha sonra Romalılarda forumlar bugünkü kent meydanlarının ilk tanınmış örneklerindendir. Ortaçağ dönemi'nde küçük ve insan boyutlarındaki meydanlar varken, Rönesans dönemi'nde süslü ve donatılı meydanlar, Barok dönem'inde de odaksal meydanlar göze çarpmaktadır.

Eski Yunan, Roma, Rönesans ve sonraki dönemlerde, meydan biçiminde ortaya çıkan ilk kentsel açık alanlar, kentin kültürünü ve görkemini simgelerler. Bu alanlara pazar yeri, toplanma yeri, kavşak vb. gibi bir veya birkaç fonksiyon yüklenmiştir. Kapalı, kaleiçi Ortaçağ kentlerinin meydanları ise, daracık sokaklardan ulaşılan toplanma, buluşma alanları olarak bugün de güzelliklerini korurlar. Her zaman açıkça tanımlanabilen bir geometrilere sahip olmayan bu alanların en güzel örneklerini, Batı Avrupa kentlerinin hemen hemen hepsinde özellikle İtalya'da, Fransa'da ve İspanya'da bulmak mümkündür. Toplum yaşamında, kent meydanlarının yaşamsal ve işlevsel kullanımı, Ortaçağ ve

Rönesans'tan günümüze kadar ulaşan yapıları ile çevrili meydanlarda da gözlemlenebilmektedir. Anadolu Türk kentlerinde ise en tipik kentsel açık alanlar Pazar yeri, bayramyeri vb. biçimde bir fonksiyon yüklenerek kentin gelişimi içinde ortaya çıkmıştır. Meydan kullanımında amaç, insanlar arası ilişki ve bilgi alışverişi sağlamaktır. (Inceoğlu ve Yıldızcı, 1991)

Amerika'daki kentsel mekanlar, Avrupa'nın kültürel açıdan hissedilebilir meydanlarının etkisine sahip değildir. Yeni yeni festival meydanları gibi özel kullanım alanları kullanıcıya alışveriş imkanları, yemek noktaları, heykel, havuz tasarımları ve başarılı kent mobilyalarıyla Avrupa meydanlarını anımsatmaya başlamıştır. (Rubenstein, 1992) Avrupa'daki meydanlar içinde buldukları şehrin imajını oluştururken fiziksel ve sosyal çevreyi geliştiren çeşitli aktivitelerin de merkezidir.

Bizde meydan geleneğinin gelişmesini engelleyen en önemli faktör, sosyal yaşamın ve meydanın mekansal gelişimindeki büyük role sahip ticari yaşamın daha çok kapalı mekanlarda geçmesi olarak gösterilebilir. Toplumsal yaşantının merkezi cami olduğundan, şehir meydanının gelişimini teşvik edici toplumsal istek sözkonusu olmamış ve düzenli bir meydan fikri gelişmemiştir. (Kuban, 1970) Bir türk şehri, eğer yeni kuruluyorsa çekirdeğini; cami, han, kervansaray, arasta olarak isimlendirilen çarşı ve hamam oluşturmuştur. Türk şehirinde hareket doğrultusu, birbirine çok yakın konumlanan ve insanları biraraya toplayan mekanlar olan cami ve çarşıya yöneliktir. (Cezar, 1985) Ayrıca bir başka önemli etken de Türk şehirlerinin kendi kendini yönetme geleneğinin fazla eskilere uzanmamasıdır. Oysa Avrupa şehirlerinin birçoğunda meydanlar, yönetim binaları önündeki alanları tanımlar. (Kuban, 1998)

Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, batının etkisiyle kent meydanı yaratma çabası gözlenir. Resmi yapılarla birlikte planlanan bu alanlara örnek olarak Sirkeci Garı önündeki alan gösterilebilir. Cumhuriyet döneminden sonra birçok imar planında idari yapıların önünde açık alan planlanmıştır. Ancak bunlar mekansal olarak tanımlanmamış, yalnızca resmi törenlerde kullanılan alan niteliğine sahiptirler. Kent oluşturmada en önemli mimari strüktürleri oluşturan yönetim ve kültür yapılarının tek başlarına değerlendirilmesi, bugün tanımlanmamış kentsel mekanların ve meydansızlığın önemli bir nedeni olarak gösterilebilir.

2.3.1. Antik Dönem Öncesi Meydan Oluşumları

Türklerde, antik devir öncesi meydan oluşumunun temel ögesi olan toplanma için gerekli alanlar görülmektedir. Orta Asya'da bulunan "Orhun Yazıtları" çevresinin birer toplanma mekanı işlevi görüldüğü söylenebilir. Mezopotamya kentlerine esas formunu veren saray ve mabetlerdir. Mısır kentlerinde büyük tapınaklara olan bağlantılar ve önündeki geniş açıklıklar hep dik açı kullanılan yerleşme düzeninde aksiyeldir. Dinsel amaçlı kullanılan yapıya ilişkin açıklıklar meydan olarak tanımlanabilir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

2.3.2. Antik Dönemde Meydanlar

M.Ö. 20. yy.'da başlayan Antik dönem meydanları; Agora (Yunan Uygarlığı) ve Forum (Roma Uygarlığı) olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür. Agora kent meydanının biçimlenmesinde demokrasi hakim iken, forumda siyasi bir otoritenin etkisi söz konusudur. Antik çağın Agora ve Forum adındaki meydanları, kare ve dikdörtgen geometrik formlardadır. Bunun yanında yamuk geometrik formuna da rastlanmaktadır. (Wycherley, 1993)

2.3.2.1. Yunan Dönemi, Agora

Tarihte ilk merkezler Yunan Agora'larıdır. Kentsel mekan kullanımı, Yunan uygarlığı döneminde Pazar alanı olarak anılan Agora ile başlar. Akdeniz iklimi ve topoğrafyası Yunan kentleri ve mimarinin biçimlenmesinde etkili olmuştur. Agora yerleşmenin merkezinde yer almakta ve ilk düzenli kent meydanı olarak ekonomik, yönetsel, siyasi ve sosyo-kültürel yaşamın merkezi konumundadır. Antik dönemde geçmişi daha eskilere giden bir çok kentin tarihsel çekirdeğini oluşturan Akropol, çevresinde konumlanan "halkın bir araya geldiği yer anlamındaki" Agora'nın önemini gitgide kuvvetlendirmiş ve Agora kentin en canlı, seçkin ve siyasal ögesi olarak önem kazanmıştır. (Wycherley, 1993)

Meydanda ticari amaçlarla toplanmış insanlar arasında bir kargaşa yaratmayacak şekilde, yaya hareketi esas alarak düzenleme yapılmıştır. (Gallion, 1950) Agora genellikle kendisine ulaşan ana aksların merkezi noktasında oluşturulmuştur. Binalar arasındaki küçük meydanlar, bağlandığı akslarla Agora'ya ulaşarak son bulur. Kent yolları Agora merkezine yöneltilir ve asla mekanı kesmemiştir. Yunanlılar, birçok yapılarını ve mekanlarını insan ölçeğinde tasarlamışlardır. İlk binalar küçüktür ve küçüklükleriyle detaylar, şekil ve ölçüler uyum içindedir. Yapıların alçaklığı kapalılık hissi yaratmaktadır. (Rubenstein, 1992)

Agora'nın formu dikdörtgen veya karedir. Genellikle dörtgen biçimine ulaşan meydan mekanının bu formu, etrafını çeviren yapı adalarına ve yapılara bağlı olarak oluşmuştur. Başlangıçta, bu yapıların meydan mekanına açık cepheleri yokken, Helenistik dönemde yapı cephelerinde, altlarında dolaşılabilen kolanadlı bir dolaşma yeri olan güneş, yağmur vb. gibi iklimsel koşullardan koruyan stoalar yapılmıştır. (Giritlioğlu, 1991)

2.3.2.2. Roma Dönemi, Forum

Roma uygarlığında Forum ortak kullanım mekanı olarak belirlemektedir. Toplanma mekanı olmasının yanında, Pazar ve mahkemelerin de bulunduğu kentsel meydandır. Roma'da meydan, insan ihtiyaçları ve sosyal ilişkileri sağlamaktan çok, mekanı çevreleyen yapıların vurgulanması ve algılanmasını sağlayan işleve de sahiptir. (Giritlioğlu, 1991) Roma döneminde insan, meydan mekanında anlam ve önem olarak arka planda yer almıştır. Önemli olan meydan mekanı ve onu çevreleyen öğelerin mimari ve otoriter değerlerinin vurgulanması olmuştur.

• Cumhuriyet Dönemi Forumu:

Romalılar insan ölçeğini önemsemeyen oranlar sistemini benimsemişlerdir. Kolonların ölçüsü diğer elemanların boyutlarını belirlemiştir. Kent mekanları oluşturulurken yapılar gruplanmış ve böylece kapalı mekanlar yaratılmıştır. Yapılar arasında oluşturulan meydanlar, bağlantılı ilişkiler sistemi içinde dinamik bir tasarım bütünlüğündedir. (Spreiregen, 1965) Binalar tarafından şekillenen mekanlar, günümüzde Amerika ve Avrupa kentlerinde kullanılan bir tasarım yaklaşımıdır. (Rubenstein, 1992)

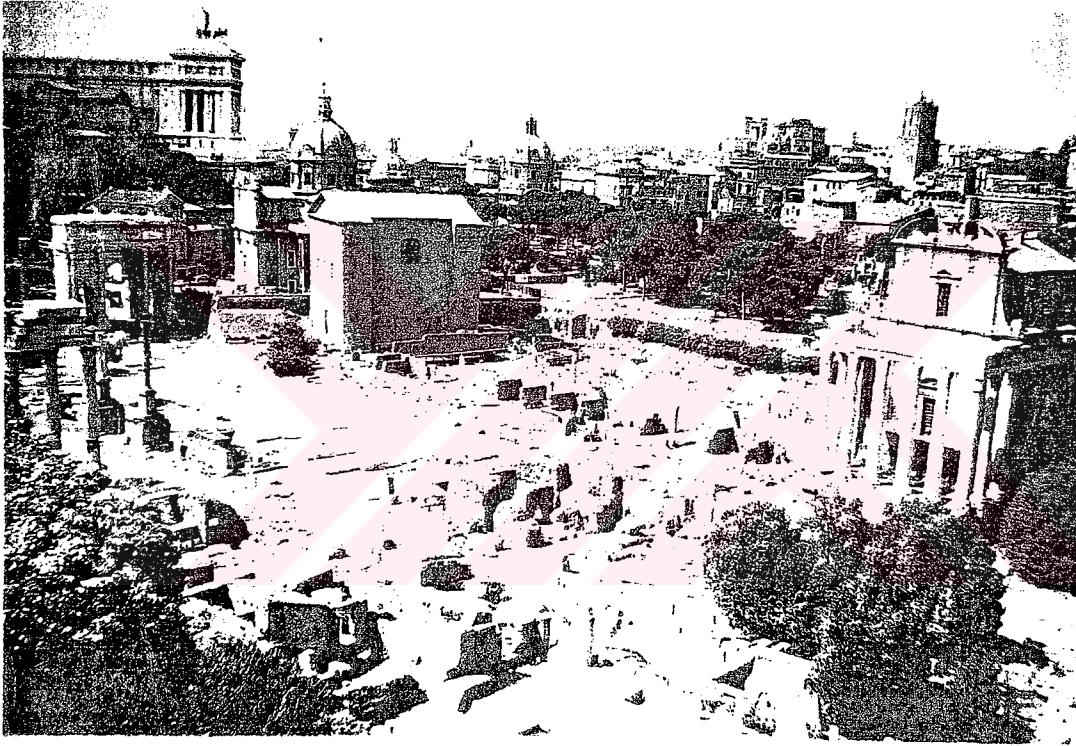
Roma Forumu artan politik gücü temsil eden, Capitoline tepesinin yamacında Pazar alanı olmuş ve giderek ticaret ve yönetim merkezi şeklinde gelişmiştir. Mekanın içine anıtsal heykeller inşa edilmiş ayrıca anıtsal etkilere sahip binalar yapılmıştır. (Rubenstein, 1992) (Şekil 2.1.)

• İmparatorluk Dönemi Forumu:

Roma'da, Cumhuriyet ve İmparatorluk Forum'ları yan yana inşa edilmiştir. İmparatorluk forumunda Cumhuriyet dönemindeki açık alan anlayışını sıkıştırın, bir önceki dönemin ilkelerine kontrast olan yeni bir forum inşa edilmiştir. Yeni forum eski forumun tersine açık ve düzenlidir. Kolonatlarla çevrili kare, dikdörtgen ve yarım daire şeklindeki mekanlar, odak noktası olan tapınak vb.

gibi yapılara sahne olma görevindedir. (Rubenstein, 1992) Tek veya çift sıra halindeki kolonlar vurguyu güçlendirmektedir. Bu kolonlu yapısıyla Yunan döneminin izlerini taşımaktadır. Ayrıca kolonlar mekanlar arasındaki geçişleri sağlamaktadır. (Spreiregen, 1965)

Roma döneminde yapılan Cumhuriyet forumu, köşeler ve mekanlarla dolu karmaşık yapılar bütünüyken, daha sonra inşa edilen İmparatorluk Forumu, yapılarla çevrelenmiş düzgün, açık ve ferah mekanlara sahiptir. (Spreiregen, 1965)

Şekil 2.1.Cumhuriyet dönemine ait Forum'dan görüntüler (Rubenstein, 1992)

2.3.3.Ortaçağ Dönemi Meydanları

Ortaçağ döneminde, sokaklar ve meydanlar üç boyutlu ve informeldir. Organik ve doğal bir mekansal yapıya sahiptir. Ortaçağ'da, kentteki yapı ile bütünleşen ortak çizgileri taşıyan organik formu meydanlarla karşılaşmaktadır. (Moughtin, 1996)

Meydanlarda ticari faaliyetlerle birlikte Ortaçağda dini törenler, yönetsel toplantılar ve tiyatro gösterileri gerçekleştirilmektedir. Bu yüzden meydanlar kentin, buluşma, haberleşme kutlama ve infazlar için mekan ve bir pazar yeri olarak ayrılmaz bir parçasıdır. Ortaçağ kentinde caddeler, kilise vb. gibi

nirengi noktalarına yönlendirilmektedir. Yollar dar ve karmaşık yapıya sahiptir, yaya kullanımı ve at arabalarına yönelik kapalı bir düzen vardır. (Rubenstein, 1992) Caddeler uzun görüş çizgisine sahiptir ve kule gibi referans noktaları sürekli görüş içinde yer almaktadır. (Spreiregen, 1965) 15.yy.'a kadar kentler dikdörtgen meydanlar etrafında büyümektedir. İki hacimsel mekanın kesişerek tek mekan oluşturduğu ve bu kesişmenin kulelerle vurgulanarak güçlendirilmesi birçok Ortaçağ kentinde uygulanmıştır. (Çubuk, 1991) Ayrıca kent savunma amacına yönelik duvarlarla çevrilidir. Sınırlı toprak ve iklim koşulları nedeniyle dar cepheli yapılar şeklinde gelişim göstermektedir. Küçük ve insan ölçeğindeki meydanlar güven duygusu vermekte, kent ölçeğiyle uyum sağlamaktadır. (Spreiregen, 1965)

Ortaçağ'da, Floransa'daki Piazza Della Signoria ve İtalya, Siena'daki Piazza Del Campo resmi meydanlardır. Bu meydanlar saray, idari yapı ve önemli konutlarla çevrili, loncaların bulunduğu mekanlardır. (Şekil 2.2.) İtalya Siena'da bulunan Piazza Del Campo Meydanı bugün hala kentin toplanma mekanı olarak kullanılmaktadır. (Kostof, 1992) (Şekil 2.3.) Düzenli bir mekan yapısına olan meydan, sınırlı görüş doğrultularıyla kuvvetlendirilmiş kapalılık hissine sahiptir. Meydana ulaşan dar sokaklardan sonra karşılaşılan açık alan etkileyicidir. Ana caddenin çevresindeki dükkanların girişleri Mangia Kilisesiyle bağlantılıdır. (Rubenstein, 1992) Meydanın çevresindeki yoğun yapı kütleleri ve dar sokaklar arasındaki zıtlık mekana anlam katmakta ve çekicilik kazandırmaktadır. (Trancik, 1986) Döşeme dokusuyla, bütününde organik bir forma sahip olan bu meydan, çeşmesi ve heykeli ile de meydanlar için gereken önemli fiziksel karakteristikleri barındırmaktadır. Meydanın kenarındaki küçük dükkanlar, alışveriş mekanları, kafe ve restoranlar, müze olarak gezilebilen belediye binası ve estetik diğer tüm elemanlar Campo Meydanını kullanıcılar tarafından vazgeçilmez kılmaktadır. Yönetim binası olan belediyeye doğru eğim, meydanın kendisine doğal bir amfiteyatro etkisi kazandırmaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de, meydanda yılda iki kez Palio Festivalinde at yarışları yapılmaktadır. (Rubenstein, 1992)

Bu dönemin Roma dönemine göre en önemli özelliği insan hareketliliği sağlamasıdır. Perspektif sürekli değişen ve ara yollardan hatta kentin dışından merkeze ulaşana kadar izleyiciyi oyalayan, yönlendiren, sürprizli, insancıl görüntülerle doludur. Bugün bu meydanlar, bu estetik nitelikleri nedeniyle hala

Şekil 2.2. Piazza Del Campo (Moughtin, 1992)

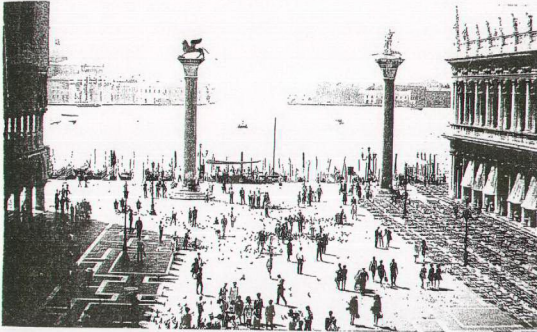
Şekil 2.3. Piazza Del Campo Meydanı (Kostof, 1992)

canlılığını korumaktadırlar. Hala Pazar yeri olarak kullanılan bu mekanların etrafında ticaret, yerini almıştır. (Wycherley, 1993) Ortaçağ'da dükkanlarla çevrili, açık satış yerleri olan ve idari yapıların yer aldığı Pazar meydanları da vardır. Verona'daki Erbe Meydanı buna örnek olarak gösterilebilir. Bu dönemde yer alan diğer bir meydan tipi de, şehirlerin odağını oluşturan kilise meydanlarıdır.

İtalya, Venedik'teki Piazza San Marco Meydanı bu tipteki meydanlara örnek olarak gösterilebilir. (Şekil 2.4., Şekil 2.5.) Dünyanın en ünlü meydanlarından birisi olan San Marco Meydanı piazza ve piazzetta olmak üzere iki ayrı mekandan oluşmaktadır. Piazza kentin toplanma mekanı iken, piazzetta denizden Venedik'e ana girişi oluşturur. (Gibberd,1959) Piazzetta ile kanalın birleşimindeki kolonlar, sembolik bakımdan giriş kapısı özelliği sağlarken, aynı zamanda kente insan ölçeğinde bir mekan özelliği katmaktadır. (Curran, 1983)

Şekil 2.4. San Marco Meydanı

Şekil 2.5. Piazza San Marco (Rubenstein, 1992)

İtalya'nın en süslü kiliselerinden biri olan San Marco Kilisesi, fonksiyonellik ve estetik açıdan meydanın ana odak noktasıdır, fakat meydanı domine etmez. Meydanın tamamı, kentin yoğun yapısı ve Büyük Kanal'ın sunduğu açıklık arasında geçiş sağlayan bir mekandır. (Rubenstein, 1992) Bunun yanında meydanda yer alan saat kulesi, heykellerle süslenmiş yapılar, San Marco Kilisesinin estetik görünüşü, Piazza San Marco'nun sürekli canlılığını ve ihtişamını korumasında etkili olmaktadır. (Sitte, 1979)

Ortaçağ meydanları, hem dünya hem de din işlerinin görüldüğü, gereksinimlerin karşılandığı, toplantı alanı olma özelliğini taşımaktadır. Sonuçta, Ortaçağ meydanları, ya dini, ya politik ya da ticari nitelik taşımakta ve farklı cemiyetlerin bir arada toplanmasını sağlamaktadır.

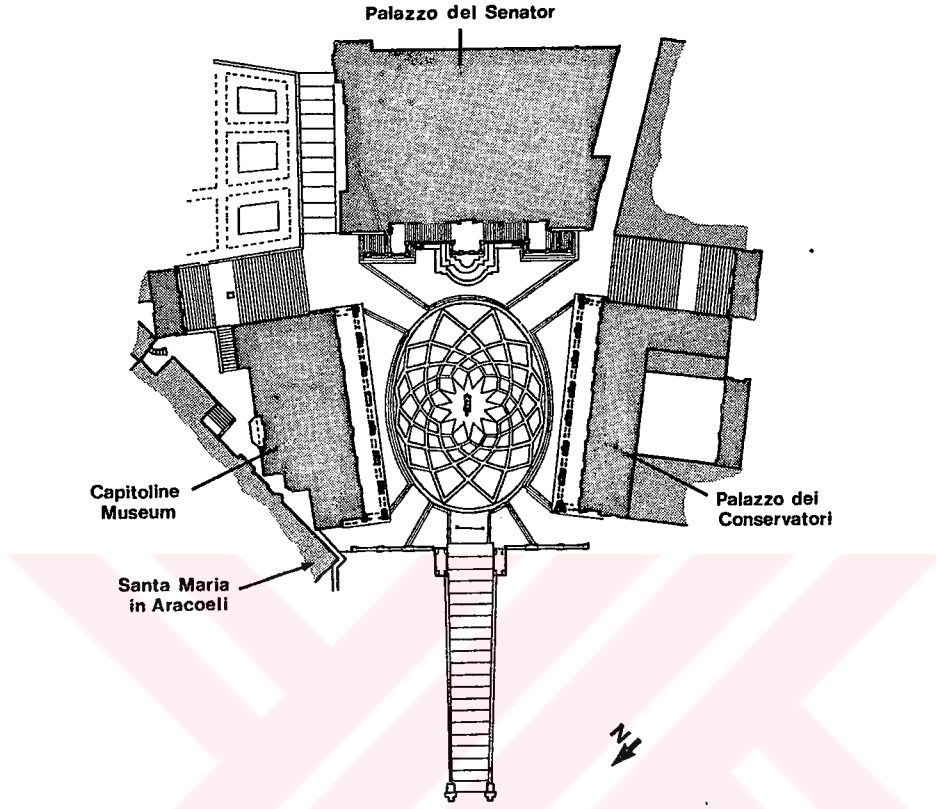
2.3.4.Rönesans Dönemi Meydanları

Rönesans döneminde; insanın, doğal dünyanın tamamlayıcı bir unsuru olduğu öğrenilmiştir. (Rubenstein, 1992) Derebeylerin ve kilisenin ağır egemenliğinden, dini baskılardan kurtulan insanların, dünyanın merkezi olduklarına ve dünyanın kendileri için varolduğuna inanışları, Rönesans dönemindeki mekan kavramını etkilemiştir. (Hilberseimer, 1955)

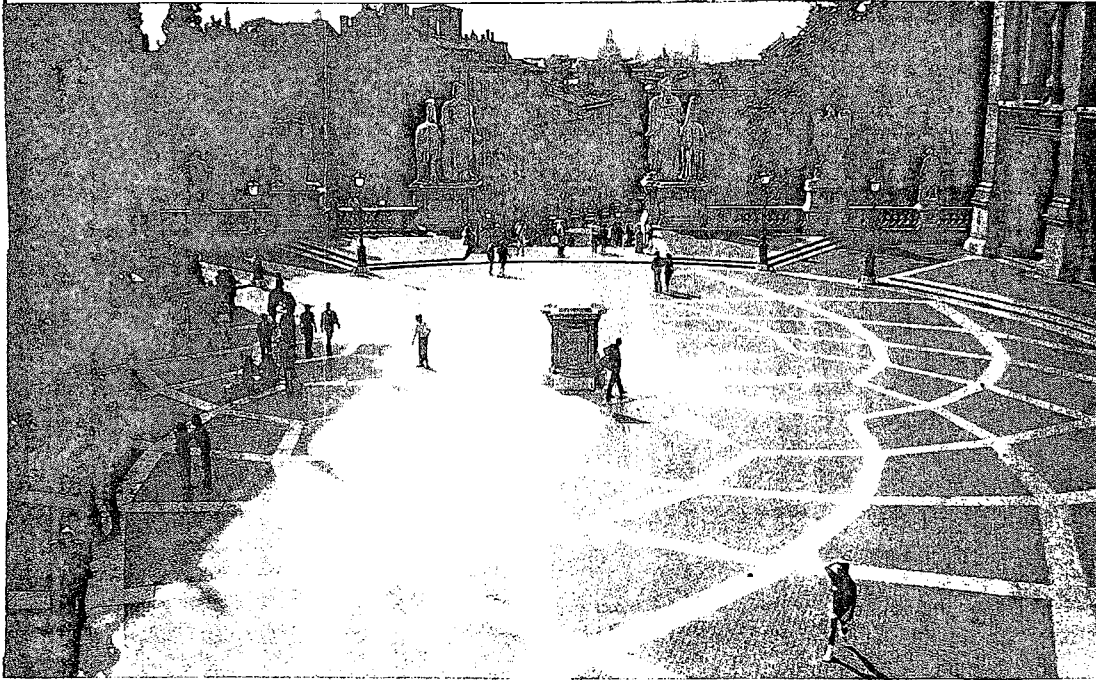
Rönesans meydanları, Ortaçağ meydanlarına anıtsal bir ölçek ve form kazandırılarak, şekil verilmiş halidir. Geometrik düzen, simetri ve görüş açısı esas alınmış, yol akslarının kesişme noktalarında, egemenliği simgeleyecek şekilde saray, kilise ve yönetim yapıları çevresinde düzenlenmiş meydanlardır. Bu meydanlar Rönesans Dönemini yansıtan bir mimariye sahip olup görkemli, süslü ve kolon, heykel, havuz gibi donatılara sahiptir. (Rubenstein, 1992)

Bu dönemde, kentlerin en önemli bölümünü de "piazza" oluşturmaktadır. Türkçe piyasa olarak tanımlanabilen bu alan, büyük ölçekte ekonomik ve sosyal hayatın odağı haline gelmiştir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000) Rönesans meydanlarına, Roma'daki Piazza Del Campidoglio iyi bir örnektir. (Şekil 2.6.) Campidoglio meydanının yerleştiği Capitoline tepesi, Antik Roma'da dinsel ve politik öneme sahiptir ve Ortaçağ'da politik bir merkez haline gelmiştir. Meydan, Floransa'daki erken Rönesans ve Roma'daki Barok dönemleri arasında geçiş ve bağlantı özelliğine sahiptir. Kapalı ve sınırlandırılmış bir mekan oluşturan üç bina tarafından tanımlanır. Palazzo Del

Senatore ve Palazzo Del Conservatori binalarının ön cepheleri değiştirilmiş, yeni bina bağlanarak meydan kapatılmıştır. (şekil 2.7.)

şekil 2.6.Piazza Del Campidoglia (Moughtin, 1992)

şekil 2.7.Piazza Del Campidoglia (Rubenstein, 1992)

Meydanın ana bölümü merkez özelliğini koruması için, oval formda döşeme dokusu ile kaplanmıştır. Tasarım açısından algılamada döşemelerin önemli bir yeri vardır. Mekanın oval hacimli formu, binalar tarafından oluşturulan alanı kuvvetlendirmektedir. Meydanı çevreleyen basamaklar, mekanın yakın çevresiyle olan ilişkisini sağlamaktadır. Piazza Del Campidoglio'de, mekandaki elemanlar arasındaki uyum bakımından tasarımda bütünlük sağlamaktadır. (Rubenstein, 1992) Bu meydan, kentsel tasarımda kültürel mirası koruyan başarılı ve iyi bir örnektir. (Moughtin, 1992)

Rönesans meydanında her eleman meydanla ilişkilendirilmiş ve çevreyle uyumu sağlayarak mekan oluşumunda yerini almıştır. Tüm mimari eğilimleri disiplin altına alarak mekanda bütünlüğü ve mimari etkinlikler arasında dengeyi sağlama isteği Rönesans döneminin belirgin özelliğidir. Örneğin, kilise yapıları meydana mimari açıdan bir egemenlik sağlamazlar. Oysa, Ortaçağ ve Barok meydanlarında kilise yapıları meydana egemenlik kuracak düzeyde inşa edilmiştir. Meydanların çekirdeksel, kapalı ya da yönlendirilmiş meydan olma durumuna göre mekanı organize edebilmeleri için anıtlara, bayrak direklerine, havuzlu çevrelere, su, heykel, havuz gösterilerine ayrıcalıklı önem verildiği görülmektedir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

2.3.5. Barok ve Klasik Dönem Meydanları

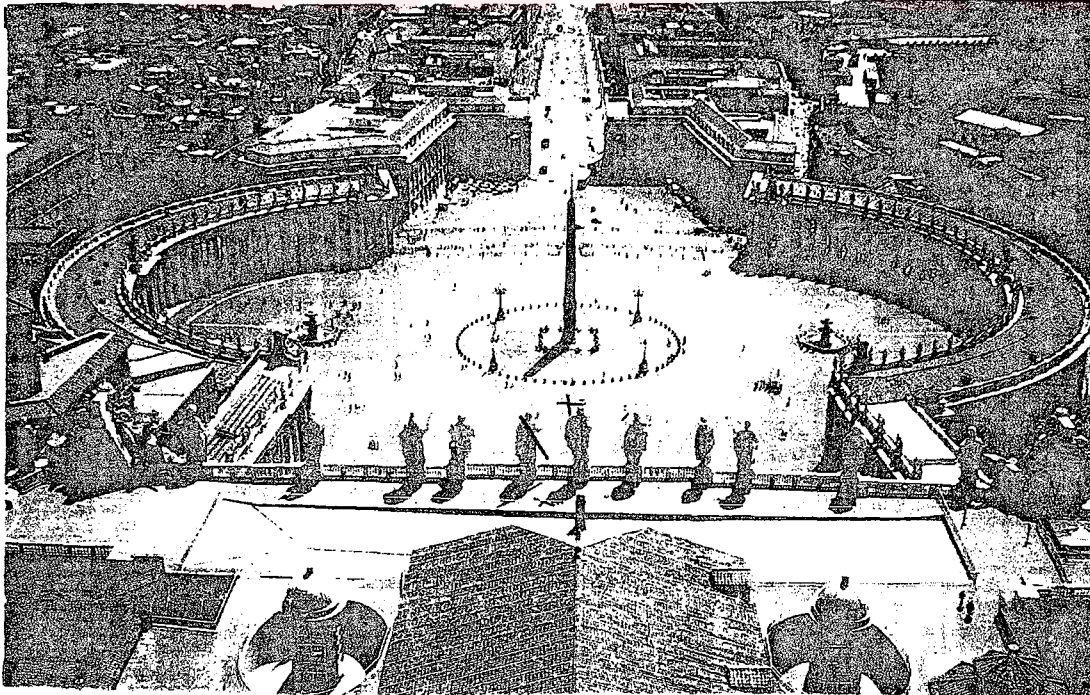
Barok dönemi düzenlemelerde, amaç, kişiye her bakı düzleminde, kademe, şaşırtıcı, gösterişli, beklenmeyen, çok hareketli düzenlemeler sunarak, onu görsel açıdan mekansal bütünlüğün doruğuna ulaştırabilmektir. Bu özelliği nedeniyle Barok düzenlemeler, Rönesans'ın çok sakin, dengeli, statik bütünlüğü ile tam bir kontrast oluşturmaktadır. Mekan sürekli olarak gelişme içerisinde kendini ortaya çıkarır. Bu hareket, meydana gelen yolların yönü, su gösterileri, anıtların yerleri, yükseltmeler, teraslar, bina hatları ve bunların mekanlarla kurduğu ilişkilerdir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Barok dönemi meydanları, dini ve yerel düşünceleri sergilemek amacıyla inşa edilmiştir. Bu dönemde uyum ve bütünlük yerine mekansal diziler ve birbirine açılan boşluklar yaratma çabası vardır. Böylece, tek ve düzgün şekilli meydanlar yerine, birbirine açılan değişik formdaki meydanlar oluşturulmaya çalışılmıştır. (Rubenstein, 1992) Bu dönemde öğeler, önemli bir objenin

kuşatılmasından çok önemli bir odak sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. (Hilberseimer, 1955)

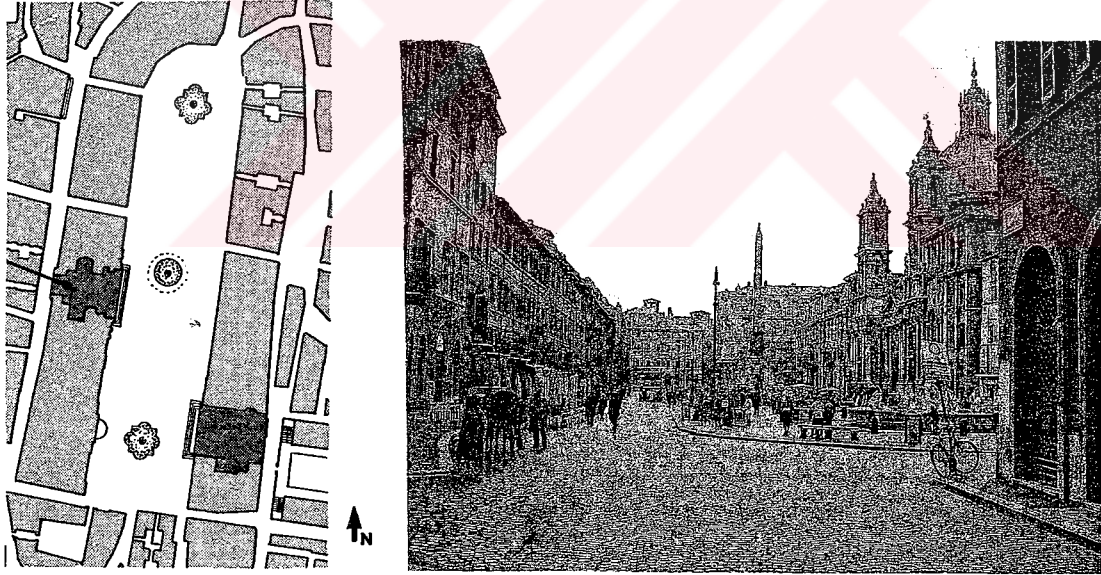
Klasik dönemde meydanların mekansal bütünlüğü yoktur. Sadece tam kapalı meydanlar bu özelliği taşımaktadır. Bu dönemde meydanlar, hareket yerine dinlenme ve durmayı çağırır. Böylece klasik dönemin aks anlayışı ile meydan değil, ancak cadde düzenleme düşüncesi tüm 19. hatta 20. yy.'ın ilk yıllarında kent planlamasının temel estetik araçlarından biri olmuştur. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Piazza di San Pietro dinsel ve şehirsal yapıları sergileyen bir özelliğe sahiptir. Bu meydan önemli bir anıta giriş görevi üstlenmiştir. Sembolik açıdan önem taşımaktadır ve katolik dünyasının merkezidir. Üç ayrı mekan olan San Pietro Katedrali'nin önünde yer alan Piazza Retta, iki yarım daire ve bir dikdörtgenden oluşan Piazza Obliqua ve St.Peter ve Tiber nehri ile bir link oluşturan ve ziyaretçileri Piazza Retta'ya yönlendiren Piazza Rusticucci meydanı oluşturmaktadır. (Şekil 2.8.) Anıtsal nitelikteki San Pietro Katedrali'ne yaklaşmayı sağlarken, Papa'yı dinlemeye gelen insanlara açık alanda toplanma imkanı sağlar. Ayrıca meydan elips şeklinde kapalılık özelliğine sahiptir. İki tarafından elips şeklinde kolonlarla kuşatılmıştır ve merkezde yer alan mısır obeliksine doğru eğimlidir. (Rubenstein, 1992)

Şekil 2. 8. Piazza di San Pietro (Rubenstein, 1992)

Bu dönemde yeniden düzenlenmiş meydanlara Roma'daki Piazza Navona örnek olarak gösterilebilir. (Şekil 2.9.) Bu meydan yeni eklenen binalarla sonradan kapanmış, yeni çeşme ve heykeller yapılarak yeniden düzenlenmiştir. Roma'nın; Hıristiyanlığın başkenti olma düşüncesinin hakim olduğu dönemlerde yapılmıştır. Meydanı kuşatan duvarlar, büyük bir odanın içinde bulunma duygusunu yaratırken güçlü bir kapalılık hissi uyandırmaktadır. Borromini ve Bernini'nin heykelleri meydanın ana aksı üzerinde yerini almaktadır. Meydanın merkezinde yer alan çeşme, Ganj, Tuna, Nil ve Della Plata nehirlerini temsil etmekte ve meydanın formunu ve ritmini ortaya koymaktadır. Basamaklarla sağlanan seviye farklılıkları yere yakın ve mekana ait olma hissini güçlendirmektedir. Mekanı oluşturan binaların çeşitli kullanımlara sahip olması, çeşmeler, heykeller mimari nitelik ve kavranabilme özelliği, insanların meydana gelme nedenleridir. Piazza Navona, insanlar için nasıl mekanlar tasarlanması gerektiğini gösteren güzel bir örnektir. 17.yy.'da meydanlar kapalı mekanlar iken, 18yy.'da meydanlar daha açık mekanlar haline dönüşmüştür. Concorde Meydanı buna örnek olarak gösterilebilir. (Rubenstein, 1992)

Şekil 2.9. Piazza Navona (Moughtin, 1992)

2.3.6. Anadolu Türk Kentlerinde Meydan

Türkçe'de meydan, içinde çeşitli aktivitelerin yapıldığı büyük açık alan anlamında kullanılmaktadır. Bu alan, kent içinde en az üç yanında yapılar olan bir açık alan olabileceği gibi, kent dışında çevrelenmiş bir açık alanda olabilir. Bu açık alanlar, kent yaşamının belirli bir işlevini, özel bir etkinliği ya da özel

bir yapıyı barındırdığında, pazar meydanı, çeşme meydanı, iskele meydanı vb. gibi, o işlev ya da o yapının adıyla anılabilmektedir.

Tarihte Anadolu Türk kentinde meydandan söz edilemeyeceği, buna karşılık meydanın ancak küçük bir kent kesiminin kullanımı için biçimlendiği söylenmektedir. Kentlerde planlanmış bir meydanın yok sayılabileceği, açıklıkların mescidin ya da çeşmenin çevresinde en fazla da pazar yerlerinde kendiliğinden oluştuğu savunulmaktadır. En eski dönemlerde, küçük ölçekli meydan, bir sokağın genişlemesiyle ya da birkaç yolun kesişmesiyle oluşan bir açık alandır. Bu alan amaçlanmamış ve kendiliğinden oluşmuş bir kentsel öge olarak değerlendirilebilir. 13. yy.'dan başlayarak yalnızca çeşitli kaynaklarda rastlanan ya da yeri belli olan tüm kent meydanları, işlevleri ve konumları ile tanımlanmaktadır. Bu meydanlar, önceden örgütlenmiş nitelikte de değildir. Meydan hangi etkinlik için kullanılacaksa, o amaçla donatılmakta ve düzenlenmektedir.

Selçuklu döneminde bilinen tüm meydanlar daima kent dışında konumlanmıştır. Kent içinde yapılaşmış çevrenin ortasında bir boşluk değildir. Aksine yapılaşmış çevreye dıştan eklenmiş bir kentsel öğedir. Meydanların formları, genellikle meydanın fonksiyonel kullanımına bağlı olarak değişmekte olup, kesin belirlenmemiş ana formları bulunmamaktadır. Osmanlı döneminde çarşı, Pazar yeri, bedesten, at meydanı, saman yeri, cami avlusu gibi çeşitli mekanlar, o dönemin anlayışı ile meydan olarak görülseler bile, Batı meydanlarının işlevini gösterememişlerdir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Bazı kentsel, toplumsal işlevlerin görülebilmesi için kent bütününe hizmet eden açık alan olarak tanımlanan meydan olgusu, Ortaçağ'da Avrupa kent merkezinin önemli bir ögesi olmasına rağmen Anadolu kentlerinde ulaşım ağındaki şişmelerden ibarettir. Bu küçük meydanlar, 17.yy.'dan sonra Anadolu Türk kentinde kahvehanelerin konumlandığı, seyirlik oyunların oynandığı alanlar olarak hizmet etmekte iken, klasik Osmanlı kentinde bir evrim geçirerek "cami önü meydanı" nı oluşturmuştur. Erken Osmanlı kentinde meydan olgusu kentin yerleşme alanının hemen kenarında yer almakta ve yapılarla kuşatılmayan, yapılaşmış alana dıştan eklenen bir düzlükten oluşmaktadır. Bu tür bir düzenleme gösteren meydan da, idamlar ve diğer cezalandırmalar, önemli törenler ve kutlamalar, spor faaliyetleri, alışveriş(Pazar yeri) yapılmaktadır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Osmanlı kentinde, toplumsal ve ekonomik odaklar oluşmamış ve bu işlevler kentte parçalar halinde dağıtılmıştır. Osmanlı'da meydan sözcüğü, yalnızca spor karşılaşmalarının yapıldığı alanlar için kullanılmaktadır. Cami avlusu ise, İslam adetlerinin belirlemiş olduğu bir toplanma alanı niteliğindedir ve toplumsal işlevleri ağırlık kazanmaktadır. Osmanlı hanedanlık sisteminin devamlılığının sağlanabilmesi konusunda dikkatli olduğu ve bu amaçla birer toplanma mekanı olan meydanlar oluşturulmamıştır. Osmanlı döneminden kalan saray ve cami meydanları kapalı ve revaklarla çevrilmiş, mimari öğeleriyle uyumlu estetik avlular, kent meydanı olarak günümüzde kentsel yaşama katılamamıştır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

2.4.Kentleşme Sürecinde Meydan Fonksiyonlarının Değişimi

Antik Çağ'dan Modern Çağ'a dek, kentlerde organize edilmiş ve bilinçli şekilde ortak yaşamın geçtiği mekanlar yer almıştır. Meydanlar, en önemli kentsel ve anıtsal yapıların sergilendiği alanlar olarak, kentlerin prestij mekanları haline gelmiştir. Törenler, kutlamalar, bayramlar, festivaller vb. gibi olaylar bu mekanlarda gerçekleştirilmiştir. Ancak bu mekanlar, sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan hızlı kentleşme sonucu, artık kentlilerin eski gereksinimlerine cevap veremeyen kentsel mekanlar haline dönüşmüşlerdir. (Çubuk,1991) Meydanlar, yer aldığı toplumun kültürünü, inanç ve değerlerini yansıtan, toplumsal değişimlerin ortaya konduğu alanlardır. Yaşayan bir organizma olarak, değişen sosyo-ekonomik şartlar ve teknolojik imkanlarla devamlı değişim göstermektedir. (Zucker, 1959)

Antik dönemde şehirdeki sokaklardan bugüne kalan miras bir eşitlik göstergesidir. Her şehrin ortasında bir meydanı, hepsinin Akrapol üzerinde bir tapınağı vardır. Böyle bir kompozisyon gösterir. Bu bir kimliktir. Günümüzün çok yönlü, çok çeşitli kimliğine karşın çok gelişmiş ve belirgin bir kimliktir. Ortaçağ'ın da belirlenmiş kuralları vardır. Duvarlarla çevrili küçük bir yer ama içinde konut dokusu, kentsel doku organikdir. O dönemde her türlü plan vardır. Önemli olan onların da vurgulanmış Ortaçağ kimliğini gösteren, Pazar meydanı, şehir meydanı vardır. Şehir meydanı mimari olarak tanımlanmıştır. Toplumdaki değişimle birlikte orada da yapı değişimleri vardır ama eklenerek; temelde o sivil toplum alanı, yani toplumsallaşma meydanı denilen fikri bozmadan gelişmiştir. Roma bugünün, ondan sonra da Rönesans'ın antik

şehridir. Ortaçağı yoktur, yok edilmiştir. Şimdi kentsel arkeolojiyle teker teker Ortaçağda ortaya çıkmaktadır. Yani başka ülkelerinde yaptığı yanlışlar da vardır. Ondan sonra önemli bir Rönesans dönemi vardır. Kralın yüceltilmesi için meydanlar prestij mekanlarıdır. Yani Paris'te bir "place de la Concorde" Meydanı'nda insanlar biraraya gelip el sıkışıp kucaklaşmazlar; çünkü çok büyüktür. Bugün ise otomobillerin durduğu bir park yeridir. Şimdi hala Barok dönemden kalan meydanlar vardır. Bu büyük meydanlar yöneticileri yükseltmek için yapılmış, gurur göstergesidir. O zaman ticaretle elde edilen büyük kapitalin yatırımıdır. Bizim şehirlerimizde böyle dönemler yoktur. Uzun bir Ortaçağ'dan sonra birden bire Cumhuriyet Dönemi'ne atlıyan ilginç bir geçiştir. Elimizde hala birşeyler kalmışsa, korunduğundan değil, uzun dönem içinde yeni gelişmelerin pek fazla olmayışındandır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Cumhuriyet dönemlerindeki imar planlama çabaları Türk toplumunda varolan bireysel düşünceyi, arsa ölçeğinin ötesindeki kentsel gelişmelerin yönlendirilmesini sağlayacak bir kolektif anlayışa götürmemiştir. Bu dönemde düzenlenen meydan uygulamaları bina yıkılarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Meydanların formu, kentin dokusunun ızgara formu olmasından dolayı kare, dikdörtgen ya da topoğrafik eşikler nedeniyle farklı formdadır. Tüm planlama çalışmalarına karşın meydanlar, başarılı kentsel mekanlar olarak kullanılamamıştır. Çünkü meydanın; kapalı, tanımlı ve ağırlıklı olarak yayalara ait olması gerekirken trafiğin düğüm noktası olarak düzenlenmesi günümüzde önemli sorunlar yaratmıştır. Avrupa kentlerinde ise meydanlar, belediye yapılarının dış mekanları ya da tarihsel süreklilik içerisinde oluşmuş meydanların yeniden düzenlenerek kentsel yaşama katılmasıyla oluşmuştur. Bu mekanların Antik ve Ortaçağ'dan kalan formları korunmuştur. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Endüstri dönemi; teknolojinin gelişmesi, üretimin artması ile dünya ekonomisinin kapalı sistemden açık sisteme geçerek iç ve dış ticaretin canlılığı ve kentsel nüfusun hızlı artışı olarak özetlenebilir. Sanayi ve ulaşım kentin ana elemanları durumuna gelmiştir. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Kentleşme sürecinde kentsel meydanların fonksiyonlarının değişimi ile kimlik değerlerinin yitirilmesi olumsuz etki yaratmaktadır. Yaşanan değişimlerde endüstri ve sanayi devrimi etkili olmuştur. Kentleşme süreci kentlere karakter kazandıran kimliğin, sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda yitirilmesine neden

olmaktadır. Tüm dünyayı etkileyen modernizm akımının bu kimliksizleşme sürecinin oluşmasında büyük payı vardır. Günümüzde ise kimlik evriminin son aşamasında globalizasyon olayı vardır. 20. yüzyılın belirleyici özelliği kentleşmedir. 21.yüzyıla damgasının vuracak olgu ve kazanılması ümit edilen iddia ise kimlikli kentlerdir. Küreselleşme ile birlikte, ülkeler arasında değil, şehirler arasında yerel kimlik değerleriyle kazanılabilecek yarış başlamıştır. (Tankut,1996) Dünya Kenti olma yolunda, kentsel yarışta sağlanacak başarı, her şehrin kendine ait, kimlik değerlerini ortaya konmasıyla mümkündür. Kentleri, kentli yaşamını, kente ait özgün kimlik değerlerini yansıtan ve sergileyen en önemli kentsel mekan elemanı olan meydan ve benzeri açık mekanlar, küreselleşme süreci içinde kentsel yarış kazanmak için kullanılan en önemli ve etkili araçlardır.

Kentin kendini iyi tanıtabilmesi, sermayeyi çekme açısından çok büyük önem taşımaktadır. Kimliğin girişimcileri çekmede güçlü tanıtımı önemli faktör olmaktadır. Kimliği araç olarak kullanıp, akıllarda daha kalıcı şekilde uluslararası faaliyetler, yayınlar yapıp imajı oluşturmak gerekir. Bu yüzden, kentleri ve kentte yaşayanları en iyi şekilde yansıtan meydan vb. gibi kentsel açık mekanların öneminin kavranması gerekmektedir. (Sökmen, 1998)

Gelişmekte olan kentlerde, kentsel mekan politikaları kişilerin ihtiyaçlarına cevap verememekte, özellikle yaya mekanları kent yoğunluğu içinde fonksiyonel ve görsel niteliklerini kaybetmeye başlamışlardır. Kentleşme ile birlikte ortaya çıkan trafik, toplu taşımacılık, altyapı ihtiyaçları, meydanların esas işlevlerini kaybederek, taşıt trafiğine hizmet eden yaya kullanımını arka planda bırakan alanlar haline dönüşmelerine neden olmuşlardır.

Günümüzde, İstanbul'da meydan, ya tarihi yapıların sağladığı anıtsal etkileri kullanarak geleneksele yaklaşan bir tutumla ya da biçimsel olarak itina ile düzenlenmiş yaya alanlarının oluşturulması ile ortaya çıkmıştır. Yüzyılların alışkanlıkları ve görsel deneyim eksikliği, İstanbul'da meydan tasarımı gibi estetik ağırlıklı projeleri günümüze kadar olanaksız kılmıştır. (Kuban, 1998)

Kentler giderek çevre değerlerinin hızla tüketildiği, kültürel değerlerin ihmal edilmeye başlandığı sosyo-psikolojik problemlerin arttığı alanlar haline gelmeye başlamıştır. (Ocakçı,1993) Bugünkü kentlerimize baktığımızda, meydanlar kentlerin sosyal, kültürel ve sanatsal açılardan kalbi olma özelliğini yitirerek,

ticari faaliyetlerin ağırlık kazandığı mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. (Oktay,1999) Bu açık alanlar kentin büyümesine bağlı olarak bir hayli uzun zamanda gelişimlerini tamamlamışlardır. Ülkemizdeki örnekler ise, yoğunluk ve kat artışları ile boyutsal yönden ve kentsel açık alan dokusu bakımından yok edilmiştir. Kentsel meydan alanlarını çevreleyen yapıların zaman zaman yenilenip değişmesi açık alanların da birleştirilip büyütülmesi ile sonuçlanmış, boyut ve ölçek olgusunu etkilemiştir. Özellikle otomobillerin meydanlara girmesinden sonra bu olgu hızlanmış, pekçok açık alan, kendisini çeviren yapıların da değişimiyle meydan olma niteliğini kaybetmiştir.

Sultanahmet çevresindeki açık alanlar ve meydanlar bütünü, Topkapı sarayının surları, Ayasofya, Sultanahmet Çeşmesi ve bunların oluşturduğu aksın ucundaki Sultanahmet Külliyesi ve Camisi farklı dönemlerde bir kültürel bütünlük içinde oluşmuş olağanüstü bir kentsel açık mekanlar bütünüdür. Bu binaların oluşturduğu açık mekan geometrisi San Marco Meydanı veya Floransa'da Signoria Veccio gibi bir anda kolayca kavranamaz, algılanması ancak yaşanarak mümkündür. (Şekil 2.10.) Tarihsel süreç içinde oluşmuş bu tür meydanlar günümüzde ortaya çıkan trafik, servis, yeni altyapı, toplu ulaşım v.b. gibi yeni ihtiyaçları karşılamaktan uzaktırlar. Dikkatsiz ve anlık planlamalar bu meydanların temel fonksiyonlarının kaybolmasına ve bunların bir trafik alanı ve otopark haline dönüşmelerine sebep olabilmektedir.

Şekil 2.10. Sultanahmet Meydanı

Yanlış planlama kararları sonucu yapılan çok geniş kent içi yollar kent parçalarının yaya bağlantılarını ve yaya dolaşımını yok ederken ne ulaşım sorununu çözebilmekte, ne kent meydanı ne de kent sokağı bırakmaktadır. Böylece sadece ulaşım için bir dağılıma, aktarma alanı haline dönüşen meydanlarımızda duran kalkan otobüsler, taksiler, çeşitli yönlere gitmeye çalışan otomobiller ve bunlar arasında oradan buraya koşuşan yayalar vardır. Çevresindeki dengesiz ve rastgele konumlanmış yapılar ve kent trafiğinin yoğun olduğu bölgelerin merkezinde yer alan Taksim, Kadıköy, Eminönü ve Karaköy vb.gibi meydanlar temel fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. (İnceoğlu, Yıldızci, 1991) (Şekil 2.11.)

Şekil 2.11. Yoğun Kullanım Bölgelerinin Merkezinde Yer Alan Meydanlar

Kentsel gelişim ve değişime rağmen, ortak kullanım alanı olan kentsel açık alanların hem alan olarak hem de fiziksel yapısı itibarıyla gerilemekte olduğu ve birçok sorunlarla karşı karşıya bulunduğu görülmektedir. Bu kentsel değişim, kentsel açık alanlar açısından bir gelişme değil, aksine değişimin olumsuz bir yönü olarak görülmektedir. 20.yy.'da, kentsel alanlarda nüfus yoğunluğunun artışı ile paralel yapı yoğunluğunun hızla büyümesi kentsel açık alanların yok olması, fiziksel ve sosyal sorunların bir nedeni olarak görülmektedir.

Bütün bunların yanında, son yıllarda toplumsal ve politik değişimlerle ilişkilerin sürekliliğinin sağlanmasında, sosyal iletişim mekanı olan meydanların yerini telekomünikasyon araçları almaktadır. Böylece insanların kendi özel mekanlarına çekilmeleri ile hızlı bir toplumsal değişim süreci yaşanmaya başlamıştır. Dolayısıyla, günümüzde toplumsal yaşam, insanları biraraya getiren ve fiziksel katılımın sağlandığı meydan mekanının yerine teknolojik gelişmeyle sağlanan elektronik araçlarla hızla ilerleyen bilgisayar teknolojisinin etkisiyle

sağlanmaktadır. Açık alanların planlanmasında, tarihsel gelişim süreci ve insan ölçeği hiçe sayıldığı için bugün meydanlar, transit geçiş alanı olmaktan öteye gidememekte ve değişimin yapısal açıdan görüntüsü bu mekanlara yansımaktadır. Kentleşmenin getirdiği olumsuz sonuçlar nedeniyle, meydanlar meydan niteliğinden giderek uzaklaşmakta ve tanımsız alanlar haline dönüşmektedir. Bu mekanlar fiziksel boyutlarını, işlevsel özelliklerini ve referans olma niteliğindeki simge değerlerini kaybetmektedir. Bu nedenle, meydanlar çağdaş bir planlama anlayışı içinde, yeni işlev ve estetiksel değerler katılarak toplum yararı gözetilerek yeniden düzenlenmelidir.

Özellikle İstanbul'da, gelişen büyük alışveriş merkezlerinin rekreasyonel alışveriş için sağladıkları olanaklarla alternatif bir kamusal mekan olarak geleneksel kamu kullanımlı kentsel meydanlarda ve diğer açık alanlardaki kullanıcı ilgisi azalmaktadır. (Çıracı, Kubat ve Aydın, 1991) Büyük marketler ve alışveriş mekanları genellikle yerleşim birimlerine yakın, kolay ulaşılabilen mekanlar olarak, kent meydanlarına oranla daha yoğun kullanıma sahiptirler. Kentsel ve toplumsal değişim, alışveriş ve ticari yaşam şeklini de değiştirmiş büyük ve kapalı kentsel açık alanlar meydanların yerini almaya başlamıştır.

2.5.Meydan Tasarımında Yeni Yaklaşımlar Ve Açık Mekanlar Olgusu

Son yıllarda kentsel tasarım literatürünün en güçlü temalarından birini, halka açık ortak alan kavramının yitirilmesi sorunu oluşturmaktadır. Bununla ilişkili olarak, pek çok tasarımcı ya da kuramcı; kentsel tasarımı, kullanıcıların kentsel ortak mekanlar üzerindeki etkisinin azalması sorununu profesyonel çabalarla giderme işi olarak algılamaktadır.

Günümüzde kentleşme olgusunun tüm ağırlığı ve olumsuzluğuyla kendini alabildiğine hissettiren kentsel mekanlarda sorunlar, bir gereklilik içinde belki de Barok şehircilikte olduğu gibi kentsel mekan imajını yeniden öne çıkartmaya başlamıştır. Bunu doğuran nedenler elbette kentlerdeki yaratıcılığı önleyen ve bozulmayı artıran uygulamalardır. (Çubuk,1993)

Kentsel mekanın en önemli elemanlarından biri olan meydan, geçmişteki anlamını koruyamama gibi sorunlarla yüz yüze gelmektedir. Gelişen kent yapısı içinde artan yoğunluklar ve karmaşık kent yaşamı kentsel açık mekanlara olan ihtiyacı ve önemi artırmıştır. Günümüzde bazı tasarımcılar, kent merkezlerinin

aşırı yoğunlaşması, taşıt trafiğine ve otoparklara daha çok yer ayırabilme veya değişik uygulamalar nedeniyle klasik meydanlardan farklı olarak zeminin alt veya üst seviyesinde meydan önermektedirler. Bu tür yanlış uygulamaların yapılması ise meydanların mekansal özelliklerini ve canlılığını kaybetmelerine, ve dolayısıyla tercih edilmeyen mekanlar haline dönüşmelerine neden olmaktadır. Böylece meydan, kentsel mekanın başka bir biçimi olan sokağa yani kullanıcılar tarafından bir yerden diğerine ulaşma sırasında zorunlu olarak kullanılan alanlar haline dönüşmüş olmaktadır.

İyi tasarlanmış bir meydanda yaya trafiği ile taşıt trafiği birbirinden ayrılarak farklı seviyede çözümlenmelidir. Yaya dolaşımı taşıt trafiği ile kesişmeyecek şekilde sağlanmalıdır. Trafikten arındırılmış alanları oluşturmak düşüncesi Batı Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Caddeler yenilenecek yaya mallarına dönüştürülmüştür. Bunun ilk örneği 1926 yılında Essen'de ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaya zonları kentsel büyüme, araç sayısındaki artış ve yüksek kentli nüfusuna bağlı olarak gelişme göstermiştir. (Rubenstein, 1992)

Bugün, tarihsel öneme sahip kentlere, sahip oldukları en önemli meydanları tekrar kazandırmak için park alanlarını meydanlara dönüştürme ve otomobilleri bodrum katlara ya da katlı otoparklara taşıma sürecinin başladığı söylenebilir. Ancak bu uygulamalar kentsel tasarımda yeni fikirlere gerek duymadan yalnızca finansal bir yük getirmektedir.

Fakat tüm bu yeniden canlandırma projelerinin başarılı sonuçlara eriştiği söylenemez. Kulturforum, Innichen, Canary Wharf ve Brezilya örnekleri, kötü çözümler olarak değerlendirilebilir. Bu tür uygulamalar, gözlemciye özel formları önem derecelerini ifade etmeyi amaçlamaktadır. (Oktay, 1999)

Değişen kentsel yapı ve ihtiyaçlara göre, 20. yy.'da meydan mekanlarında farklı işlevlere cevap verecek şekilde düzenlemeler tasarlanmış ve uygulanmıştır. Günümüzde, meydanların mekansal ve sosyal anlamını kaybetmesine neden olan etkenler belirlenerek, yeni tasarım uygulamalarıyla kentsel potansiyeller değerlendirilmekte ve meydanların yeniden yaşanan mekanlar haline dönüşmesi sağlanmaktadır. Kentsel meydanların gelecekte toplumun değerlerini sembolize etmesi amaçlanmaktadır. Meydanların yeniden

kazanılması ve canlandırılması yönünde yenileme çalışmalarına önem verilmektedir.

Bir zamanlar yaşam ve canlılık dolu kentsel mekanlar bugünün gereksinme ve istemleriyle çakışmayan, uyumsuz ya da özelliklerini yitirmiş durumda olabilirler. Bunun karşıtı olarak da daha önce pek kullanılmayan alanlar, sonradan yapılan tasarım ve düzenlemelerle yeni bir canlılık kazanabilirler. (Oktay, 1999)

Bu tip uygulamalara bir örnek olan Ghirardelli Kompleksi, San Francisco'nun "Fisherman's Wharf" kıyı bölgesinin iyileştirme ve canlandırma projesi kapsamında yer alan daha küçük bir proje olup, bu uygulamanın en başarılı bileşenini oluşturmaktadır. (Breen ve Rigby, 1994) Adını aldığı geleneksel Ghirardelli çikolata fabrikasının, fabrika işlevinden vazgeçilerek bazı eklemelerle çok işlevli bir merkeze dönüştürüldüğü kompleks, insan ölçeğindeki orta mekanıyla kentliler ve turistler için kısa zamanda popüler bir çekim noktası olmuştur. (Şekil 2.12. ve Şekil 2.13)

Fiziksel olarak iyi tanımlanmış olan ve kendi içinde oturma, bekleme, yeme-içme, seyir, konser, gösteri vb. gibi çeşitli işlevlere olanak sağlayan meydan, cadde tarafında lokanta ve dükkanlar, iç tarafta ise giriş katında bir nostalji olarak geleneksel Ghirardelli çikolatalarının satış merkezinin de yer aldığı kafeterya ve lokanta gibi rekreatif işlevler ve bunların üstünde de işyerleriyle çevrelenmektedir. İşlevlerin bu şekilde dengelenmesiyle, haftanın her günü ve gece-gündüz sürekli kullanım ve canlılık sağlanmıştır. Kompleksin, iki caddenin kesiştiği bir köşede ve çok eğimli bir yerde bulunması tasarımda avantaj olarak kullanılmış, üç noktada tasarlanan girişlerle optimum erişilebilirlik sağlanmış, denize ve karakteristik Golden Gate Köprüsü'ne bakış olanağı da hem meydanda, hem de farklı kotlardaki rekreatif birimlerde kullanılarak, mekana büyük bir görsel zenginlik kazandırılmıştır. Ayrıca mekansal bağlantılar, alternatif giriş-çıkış, rampalarla yaşlı ve özürlye duyarlılık görülmektedir. (Breen ve Rigby, 1994)

Ghirardelli Meydanı projesi, hem yerel ölçekte hem de ülkesel ölçekte Kuzey Amerika'daki pek çok kentte örnek alınarak, yeni ve çok boyutlu bir kentsel mekan türünün öncüsü olmuştur. Bu tür mekanlar, kentin tüm bölgelerine

yansıyan bir canlılık yaratmaları nedeniyle, kentsel yaşam için oldukça önemlidir. (Breen ve Rigby, 1994)

Ghirardelli Meydanı kompleksine bakış.

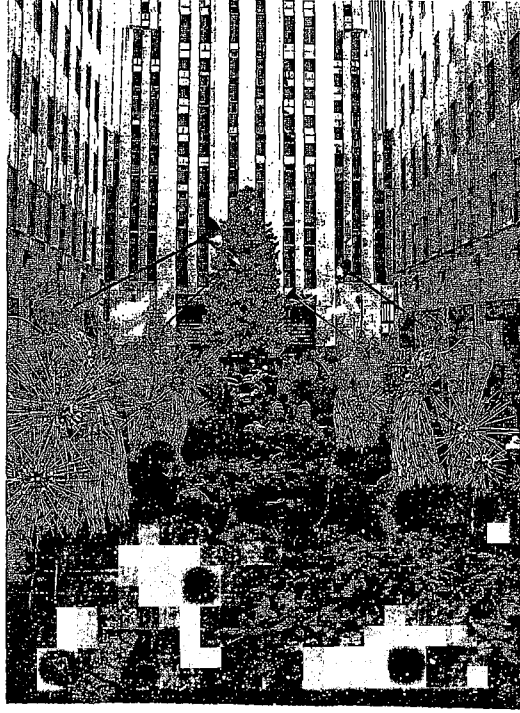
Şekil 2.12. Ghirardelli Meydanı kompleksine bakış, San Francisco

Amerika'da meydanlar planlanırken, onların şehirlerin kalbi olmalarının hayal edildiği ve son 40 yıl içinde rekor denilebilecek düzeyde inşa edildikleri belirtilebilir. 1969 yılında tamamlanan Boston'daki Yönetim Merkezi Meydanı, bütün şehre hükmeden bir şehir meydanı olarak planlanmıştır. New York, her altı ayda bir yeni meydanlar kazanmaktadır. Amerikan şehirleri içinde en çok Avrupalı olan New Orleans şehri ise, Charles Moor tarafından tasarlanan yeni ve minik meydanı, Piazza d'Italia'yı, son dönemlerde kazanmıştır. Moor, ticari

ve endüstriyel alanda yer alan meydanla, çeşitli kültürlerin hakim olduğu şehirde, İtalyan gruba, şehir kimliği içinde yer kazandırmayı ve böylece onların şehirle bütünleşmesini amaçlamıştır. Chicago'nun merkezindeki üç yeni meydana ise, kent meydanı kurgusunda aşamalı ritmik geçişin sağlandığı görülmektedir. Bu meydanlara tepkiler farklıdır. Genel olarak Amerikan halkı memnundur. Yayalarla yapılan değerlendirmeler, kullanıcıların beklentilerine cevap vermemektedir. New York'daki Rockefeller Meydanı ise bu konuda başarılıdır. (Jensen,1981) (Şekil 2.14)

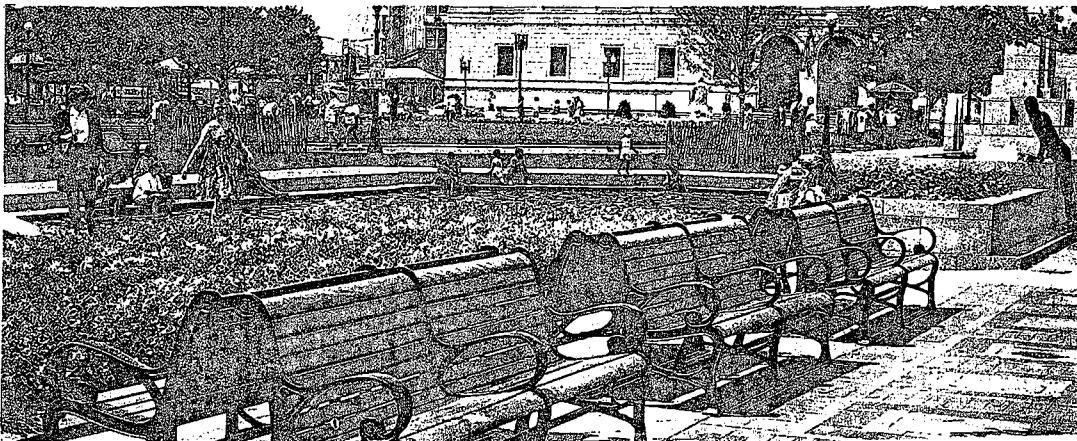

Şekil 2.13. Ghirardelli Meydanı

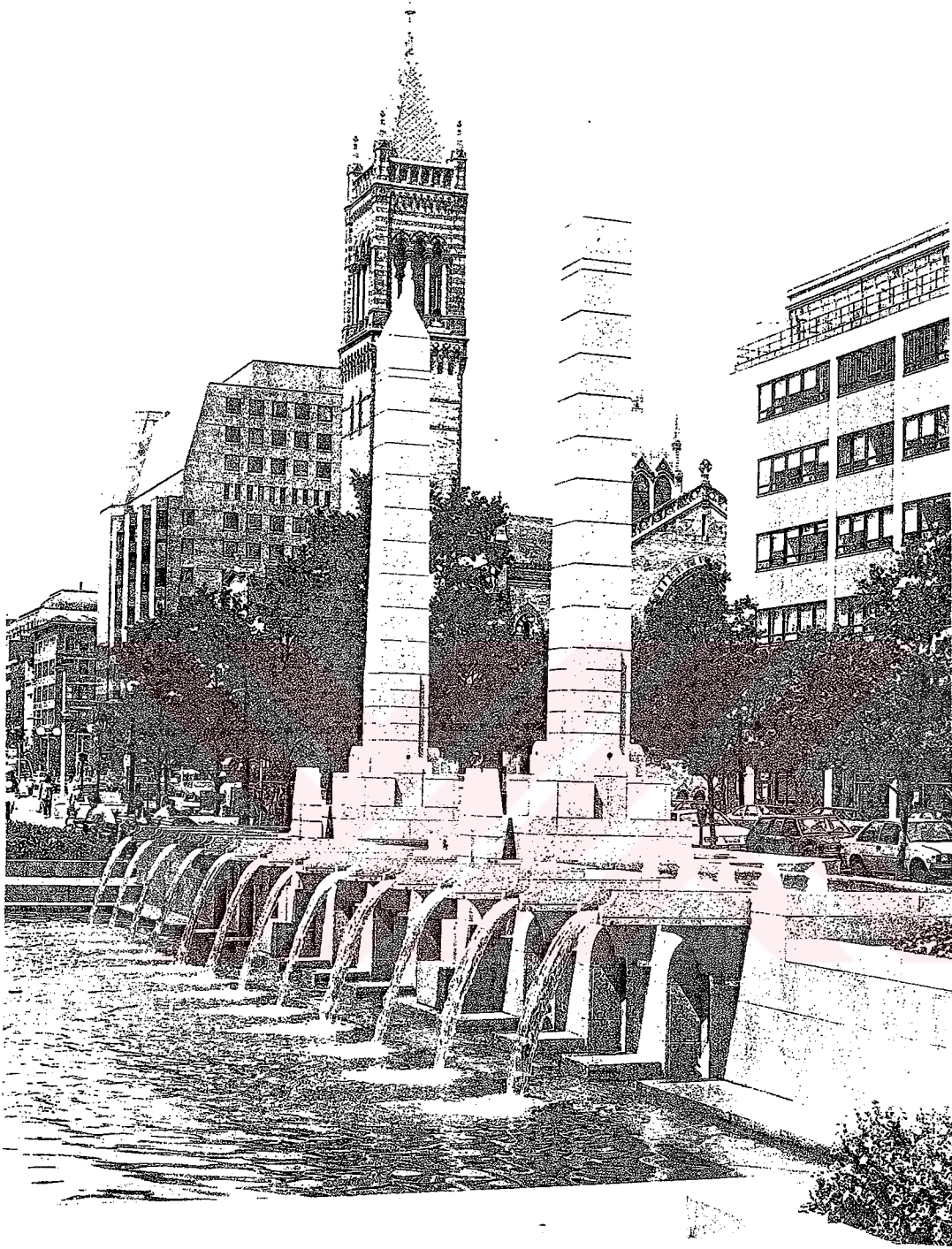

Şekil 2.14. Rockefeller Meydanı, New York, (Kostof, 1992)

Amerikan kentsel mekanların tasarımında Avrupa kentlerindeki örnekler etkili olmuştur. İnsanların toplanıp dinlendiği bu mekanlarda özgün karakterler ve ölçekler kullanılmıştır. Meydanlarda pazar alanı, ticaret, dinsel törenler, festival ve yarışlar gibi özel aktivitelere olanak sağlanmış, meydanın çevresini oluşturan binalar pek çok kez yenilenmiştir. Amerika'daki Copley meydanı, kendisine bağlanan caddeler dar olduğu için taşıt trafiğinden arındırılmış, yıkılıp tekrar tasarlanmıştır. Oturma grupları ve çeşme ile kendisini oluşturan yapılarla aynı seviyeye çıkarılarak meydana canlılık getirilmiştir. Tasarım açısından önemli olan kullanıcı koruma ve güvenliğini artıran elemanlar mekana eklenmiştir. Son zamanlarda bu tür uygulamalara çok sık rastlanmaktadır. (Şekil 2.15. ve Şekil 2.16.)

Şekil 2.15. Copley Meydanı, Boston, (Rubenstein, 1992)

Şekil 2.16. Copley Meydanı, Boston (Rubenstein, 1992)

Almanya'da, Doğu ve Batı Berlin, duvarın kalkmasından sonra bütünlüğünü ve kentsel geleneksel dokusu ile uyumunu aramıştır. Yıkılan Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin Başkent Merkezi Marx-Engels Meydanı'nda kurulan Alman Wilhelm'in Sarayının maketi, sergilenmiştir. Bu sergide tarihi bir merkezi; bir tiyatronun sahne mimarisine dönüştüren Saray dekoru, özünde demokratik kent plancılığını sahneye koyma sanatının yeni bir şeklidir. (Şekil 2.17) Olayın tutucu özelliği, kentin diyalektik oluşma sürecini geriye kovalayarak, Hitler

Almanyasını, İkinci Dünya Savaşını, Doğu Almanya deneyimini geçip Alman İmparatorluk Sarayı'nı geleneksel mimarinin dayanak noktası olarak bulup çıkarma çabasıdır. Bugün olmayan bir yapıyı ait olduğu yerde tekrar gerçekleştirip içine yerleşecek bir fonksiyonu aramak, planlanan geleceğin başkentinde neredeyse gericiliğe varan bir tarihsellik örneği olarak da düşünülebilir. Sergide Saray ve merkezin tarihi dönemlerdeki fonksiyonu ile onarılıp yeniden kullanılabilirliği gösterilmek istenmiştir. Sergide eskinin olduğu gibi tekrar yaşatılmasına karşı olan plancılar da vardır. Sarayın modeli, kullanılmayan meydanın ortasında artık duvarın ayırmadığı Berlin'de yarım yüzyıllık bir kopukluğunu gidermek, mekanda geleneksel ve ulusal düzeni bulmak içindir. (Seyrek, 1993)

Şekil 2.17.Marx-Engel Meydanı

Norman Foster, Londra'da Kings Cross İstasyonu çevre düzenlemesi ile Trafalgar ve Parlamento meydanlarının yeniden düzenlenmesi projeleriyle kentsel tasarım alanında boy göstermiştir. Foster, kentsel temayı unutturmamak için tasarladığı binalar ve çevreleriyle oluşturdukları kentsel mekanlarla sunuşu içerisinde bağlamlar kurarken, tasarımda binanın içini kullanıcıya ait kentsel mekan olarak nitelmiştir. Hong Kong&Shanghai Bankasının da banka birimleri zemin üzerinden yükseltilmiş ve binanın altında kentsel iletişimin

sürdürülebildiği yanı açık alan oluşturulmuştur. Diğer taraftan Londra'nın merkezinde binlerce ziyaretçinin ilk uğrak noktalarından biri olan Westminster oduğunda, Thames nehrinin kuzey ve güney yakası arasındaki iletişim ve kentsel bağlantıların son derece kopuk olması nedeniyle, nehrin güney yakasını canlandırma ve iki yaka arasında kentsel ve kültürel bir süreklilik sağlayabilme amaçlı çeşitli proje ve fikirleri de gündeme getirilmektedir. Richard Rogers güney yakası ile Waterloo istasyonunun çevresi ve nehir oduğunu oluşturan South Bank Centre 1956 tarihli brüt beton tarzıyla zamanın bir simgesi ve önemli bir kültür merkezi, kentsel açıdan yetersizliği ise çevresi ve özellikle gerisi ile ilişkilerindeki zayıflıklardan kaynaklanmaktadır. Roger'in asıl amacı ise, bu bağlantıları kurabilecek kentsel bir çalışmadan öte, nehre bakan açık terasları tümüyle kapayacak cam çatı projesini gerçekleştirmektir. Londra'da kentsel mekan ve şehrin törensel merkezini oluşturan Trafalgar ve Parlamento meydanlarının yeniden düzenlenmesi projesi ise, Foster başkanlığındaki bir ekip tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünya meydanları adı altında bir masterplan olarak nitelendirilen projenin amacı bu merkezi bölgede daha iyi bir yaya ve iletişim ağı oluşturabilmektir. Başlıca bir çevre ve trafik düzenleme projesi olduğu için Foster'in tasarlayacağı yeni bir bina proje dahilinde yer almamaktadır. Her iki meydana yer alacak olan kentsel mobilya ve işaretlendirmenin Foster imzasını taşımaları şimdiye dek yeğlenen klasik ve tarihi modellerden sonra başarılı ve yenilikçi bir girişim olarak kabul edilebilmektedir. (Orbaşı, 1999) (Şekil 2.18. ve Şekil 2.19)

Şekil 2.18. Trafalgar-Parlamento Meydanı, Londra, (Foster and Roger)

Kent onarımı yaratıcı aktiviteleri, sosyal ilişkileri, renk ve bitki düzenlemeleri ile mekanda bütünleştirir. Otto Herbert Hayek, Dieter, Magnus ve Friedrich Hunder Wasser ünlü kent onarımcılarından. Bu üç sanatçı ruhsuz, kimliksiz kent mekanlarını kullanıcıları ile bütünleşen işlev, renk ve bitki kompozisyonu içinde

adeta bir sanat şöleni gibi yeni bir tat ile canlandırmayla kamu alanları haline dönüştürmüşlerdir. Dieter Magnus mekan tasarımında tarihi kamu mekanlarındaki yapılaşma değerlerini kendi tasarımlarında da kullanmaya özen göstermişlerdir. Bu değer yargılarından bazıları insan ölçüleri, sosyal iletişim ve ilişki alanları doğa ile yakın bağlantı ve artistik içeriktir. (Akay, Tanrıvermiş ve Yaşlıca, 2000)

Şekil 2.19. Trafalgar-Parlamento Meydanı, Londra, (Taylor, 1979)

Kentsel açık mekan, kentsel tasarımın en önemli konularından biridir. Geçmişte, kentsel açık mekan tasarımı, tüm mimari kararlar verildikten sonra düşünülmekte iken, bugün bu alanlar kentin bütünleyici bir elemanı olarak kabul edilmektedir. Ve kentsel tasarım bu mekanların en iyi şekilde düzenlenmesinde en gerekli araçtır.

Son yıllarda hızla gelişen ve kaybolan kentsel kaliteyi yeniden elde etmeyi amaçlayan birçok faaliyet izlenmektedir. Kentsel strüktürün uyumsuzluğu, aşırı nüfus birikimi, sosyal yapının karmaşıklaşması gibi sorunlara ve bunlar sonucunda oluşan endişelere karşı geliştirilen çözüm yollarından biri de,

insanların yaşadıkları kentle, mekanla bütünleştikleri ve birbirleriyle iletişim ve etkileşim halinde oldukları kentsel açık alanları korumak, geliştirmek ve yeni bir anlayışla düzenlemek önemli bir çözüm yolu olarak görülmektedir.

İstanbul'da kentsel meydanların yanlış uygulamalarla tahrip olduğu görülmektedir. Özellikle tarihsel özelliklere sahip kentsel açık alanların, fiziki mekan boyutu ve işlevsel özellikler bakımından olumsuz değişimler yaşadığı gözler önündedir.

Meydan geleneği olmayan bir ülkede meydan yapmak gerçekten büyük bir ustalıktır. Ülkemizde meydan geleneği yoktur ama ihtiyaç vardır. Bunun çok akıllıca yapılması gerekir. Örneğin Konak Meydanı bugünkü düzenlenmemiş haliyle, İzmir'in tarihinde ilk defa sahil şehri olma niteliğini oluşturmuştur. Şu anda bile çok kullanılan bir meydan ve tarihsel bir yerdir. Milli mücadelenin ilk silahı orada çekilmiştir. Birçok kimliği bir arada barındırmaktadır. O meydanı en iyi şekilde kullanmak, Kemeraltı Çarşısı'yla bütünleştirmek, etrafındaki tarihi yapılarla bağlantı sağlamak ona bütünlük vermek saat kulesini iyi bir yere yerleştirmek, köşedeki mescidi biraz daha vurgulamak gerekmektedir. (Tankut,1996) Son yıllarda kentsel açık alanlarla ilgili değişmelerdeki olumlu ve olumsuz etmenler araştırılmakta yeterli bilinçlenmenin sağlanması yönünde kentsel politikalar oluşturulmaktadır.

2.6.Sosyal İletişim Mekanı Olarak Meydan Kavramının Önemi

İnsanların kentle bütünleşmesinin bir yolu, geniş açık mekanlarda biraraya gelip kent yaşamının paylaştıklarını duyumsamalarıdır. Kentsel meydanlar, sosyal iletişim ve etkileşimin en önemli aracı olarak, kentsel yaşantıda insanları bir araya getiren aktiviteleri barındırmaktadır. (Alexander, 1977) Batı toplumlarının kültüründe açık mekanlarda biraraya gelmek varken bizim kültürümüzde olmayışı ve dolayısıyla biz kentlerimizde şu ya da bu nedenle yaratılmış, varolan meydanları korunmadığı, gerekli özenin gösterilmediği ve yok olduğu görülmektedir. Tandoğan Meydanı, Ulus Meydanı, Kızılay Meydanı belki tam anlamıyla meydan değildir ama, bugün açık geniş alan olma kimliğini de yitirmişlerdir. (Şenyapılı,1996)

Eski Yunan şehrinde Agora, Roma döneminde Forum, Ortaçağ'da çeşitli gösterileri sergileyen Avrupa meydanları sosyal yaşamın geçtiği mekanlardır. 21. yy.'ın iletişim mekanı ise, soyut mekan olarak küresel şebekelerdir. Yeni iletişim

ve medya teknolojileri kentte yaşayan kuşakların birbirlerine aktardıkları değerlerin somutlaştığı mekanların kaybedilmesine, böylece kentte geçmiş ile geleceğin bağlantısının kopmasına yol açmakta, kentte süreklilik ve aitlik gibi önemli kavramlar ortadan kalmaktadır. (Helle, 1996)

Görülmektedir ki; tarihsel süreç içinde teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen toplumun sosyal yapısı kentsel mekanların karakteri üzerinde etki yaratmaktadır. Kent mekanlarının en önemli özelliği, toplumsal ve kültürel değerleri yansımasıdır. Mekana hayat veren kentlinin kent mekanını kullanmasıdır. (Gehl, 1987) İnsanlar arası etkileşim fiziksel çevrenin bir fonksiyonudur. İnsanları birarada tutacak iletişim mekanları yaratmak meydanların canlı tutulması ile orantılıdır. Günümüzde, sosyal iletişimin sürekliliğinin sağlanmasında çağımızdaki telekomünikasyon araçlarının rolü çok büyüktür. Ancak sağlıklı bir toplumsal yaşam, insanları biraraya getiren ve fiziksel katılımı sağlayan sosyal iletişim mekanı meydanlardır. Yaşantımızdaki iletişim, elektronik araçlarla olduğu kadar mimari yapıyla ve mekanla da ilgilidir. (Morley ve Robins, 1997) Meydanlar, toplumsal iletişim ve etkileşimin sağlandığı şehirselleşen mekan olma özelliği ile, şehrin sosyal kimliğini ve kitlesel kültürü belirlemede önemli bir role sahiptir. İnsanların biraraya geldiği yerler olan meydanlara ihtiyaç, yerleşmeler tarihi kadar eskidir.

Meydanlar, toplumsal katılımı, çevre ile direkt iletişimi ve deneyimleri kuvvetlendirmektedir. Kentsel meydanlar, sosyal ve kültürel katılım için uygun mekanlardır ve insanlarla birarada olma bilgi akışını ve farklı sosyal gruplar arasında etkileşimi sağlar. Toplumun birbiriyle kaynaştığı, insanların en yoğun olarak bulunduğu birincil alanlardır. Diğer kentsel mekan elemanlarına göre meydan, daha fazla canlı tutulmak ve toplumsal deneyimlere ulaşmak için daha fazla yaşanılması gereken mekanlardır.

Kentsel açık alanlarda kaybolan toplum kültürü, toplumsal etkileşimde düzensizliklere ve yetersizliklere neden olmaktadır. Kimlik, bellek nostalji sorunları iletişim biçimleri ve akışıyla birbirinden ayrılmaz bir şekilde ilişkilidir. (Morley ve Robins, 1997) Bu soruna çözüm bulmak için, bugün elektronik medyaya bağlı iletişim yanında, fiziksel çevrenin tanımlayıcı elemanı olan kentsel meydanların varlığı korunmalıdır. Yüz yüze iletişimin en çok yaşandığı, kent ve toplum kimliğinin oluşumunda en etkin şehirselleşen mekan deneyim ve algılarla desteklenen meydanlardır. (Helle, 1996) Günümüzde, kentsel mekanları

daha etkin bir şekilde kullanabilme ihtiyacı insanları daha kolektif ve merkezi bir kentsel yaşama yöneltecek, böylece kentsel mekanların sosyal anlam ve önemi yeniden canlandırılabilir. (Trancik, 1986)

2.7.Kentsel Tasarımda Kimlik Kavramının Meydanlarla İlişkisi

Kentler kimliklerini kendileri seçmezler, orada yaşayanlarca verilir. Kentin kimliğini toplum verir. Kimlik oluşumunda en önemli konu kültürel birikim, ekonomik yaşamdır. Kültürel değerlerin sürekliliği, geçmiş ve gelecek arasındaki ilişki, o yere özgün bir anlam kazandırır. Kent kimliği kavramının temelinde, toplumdaki sosyal, kültürel, ekonomik ilişkiler yer almakta ve bu ilişkilerin kentin fiziksel mekanına yansımaktadır. (Şenyapılı, 1996)

Günümüzde kent kimliğinin öne çıkışı ve tartışılması özellikle son yıllarda olmuştur. Kentlerde kimlik olgusu, bir birikim sonucudur. Kent, kentli ve kent kimliği birbirinden ayrılmaz, birbirini destekleyen kavramlardır. Bu oluşum ve gelişim sürecinde kent kimliği, mekansal ve sosyal ilişkileri düzenler ve yönlendirir. Kent kimliği, fiziki çevre ve içinde yer alan yaşam biçimi ile bir bütün oluşturur, toplumsal olarak üretilir. Sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplum ilişkileri, kent kimliğinin devamlı olarak yeniden tanımlanmasına, üretilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda kent kimliği; tarihten, günümüzden, uluslararası ilişkilerden gelen referanslarla sürekli olarak yeniden üretilecektir. Kent kimliği, oluşumunu toplum kadar tasarımcının da etkilediği, tamamen yeni öğeleri veya geçmişten gelen öğeleri ya da geçmişteki öğelerin yeniden yorumlandığı kültürel bir olgudur. (Tekeli, 1991) Kent kimliği geçmişin korunması ile bugünkü kültürün yaşatılmasına bağlıdır. "Geçmişten geleceğe" bir süreklilik olarak algılamak ve kavramak, kenti yaşatmada ilk temel ilke ve önceliklerdir. (Güvenç, 1991) Kimlik eski ile yenin bir arada varoluş biçiminde yatmaktadır. Sadece eskinin korunmasıyla kimlik korunamaz. Kentlerimiz, yerleşmelerimiz ve meydanlarımız da bizimle birlikte dönüşmektedir. Gerçek kimliğimiz bu dönüşümü nasıl gerçekleştirdiğimizdedir. Bunu eski ile yenin, var olanla eklenenin, bir arada varoluş biçimlerinin doğrudan geliştirilmesinde aramız gerekir. (Acar, 1996)

Kent tarihsel süreç içinde, doğa-insan ilişkilerinde değişen ve yeniden oluşan topluma özgü doğal ve yapay her türden öğe ve etmenlerin bütünü olarak ele alındığında; topluma ya da kentin varoluşuna bağımlı kent kimliği de, kültürel

bir kavramdır. Kent kimliği, kentin zaman boyutunda s¼rekli ya da kesintili değişik k¼lt¼r katmanlarının ¼st ¼ste birikimi ile oluşur, korunur. (G¼rer ve G¼ltekin, 1993)

Meydanlar, buldukları mekana ¼nemli yapılarla, heykel, anıt vb. plastik sanat ¼geleri ile kimlik kazandırlar. (Moughtin, 1992) Ayrıca, buldukları mekana y¼kledikleri anlam yanında, sosyo-k¼lt¼rel aktivitelerle bir buluşma mekanı niteliğinde, merkez konumundadırlar. (Rubenstein, 1992) Referans noktaları aynı zamanda orada yaşayan toplumun referans noktalarıdır, ilişkileridir. Kentteki yaşamın yabancı bir yaşam olmadığı duyumsanmasını yaratırlar. (şenyapılı,1996)

Meydanın biçimlenmesinde, fiziksel ¼zelliklerin yanında, sosyal davranış biçimlerini, nedenleriyle birlikte içine alan kent k¼lt¼r¼ ve kent yaşamının dolaysız olarak kazanılmış deneyimlerinin de etkisi b¼y¼kt¼r. Toplum kimliğinin ve k¼lt¼r¼n¼n şekillenmesinde iyi tasarlanmış meydan ¼nemlidir. Bu konuda en b¼y¼k sorumluluk kentte yaşayanlara ve kenti idare eden insanlara d¼řmektedir. Kentsel mekanda kimlik oluşumunda en ¼nemli konu k¼lt¼rel birikim, ekonomik yaşamdır. (Soysalan, 1996)

Meydanlar iletişim mekanı olarak yerel k¼lt¼r¼ ve yaşanan zamanı yansıtır, kentlinin sosyal ve ekonomik yapısıyla ilgili bilgi verirler. Kentsel mekanlar, yerel kimliğin ve toplumsal gururun ¼nemli bir bileşenidir. (Oktay, 1999) Kente kimliği, kentte yaşayanlar verir. Eğer bir yerleşimde yaşayanlar birtakım ortak kimlikler taşıyorlarsa, o zaman kentin kimliği daha belirgin olarak ortaya ¼ıkacaktır. Sosyal entegrasyonu sağlamaları nedeniyle şehrin sosyal kimliğini belirlemede meydanlar etkilidir. Kentsel meydanların korunması, kentlerin geğmişten geleceğe devamını sağlayan, bireyin topluma ve mekana ait olma gereksinimini sağlayan en ¼nemli kimlik elemanlarındandır. Kent meydanlarının kalitesi, kentsel yaşam kalitesinin ve kentli olma durumunun en ¼nemli g¼stergelerinden biridir.

2.8.Kentsel Meydanların Sınıflandırılması

Kentsel meydanlar, işlevsel ve biçimsel farklılıklarına g¼re ayırılmaktadır. Bu nedenle meydanları, form ve fonksiyon ¼zelliklerine g¼re iki farklı grupta

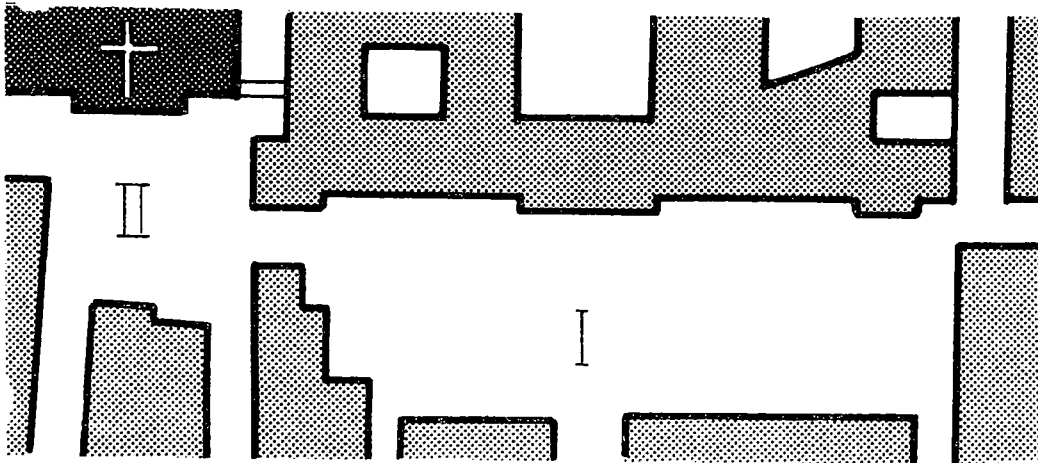
sınıflandırmak ve incelemek daha doğru olacaktır. Meydanın canlılığı ve çekiciliği bu özelliklere değer kazanır. (Moughtin, 1992)

2.8.1. Formlarına Göre Meydan Çeşitleri

Meydanların formlarına göre sınıflandırılmasında ortaya atılan pek çok görüş vardır. Bunlar içinde kabul edilen en etkili teoriler Paul Zucker ve Sitte'ninkiler olmuştur.

Zucker meydanları 5 farklı formla açıklamıştır: Kapalı meydan, odaksal meydan, çekirdek meydan, gruplanmış meydan ve şekilsiz meydan.

Sitte ise, resmi terminoloji veya belirgin yapıların yönlendirmesine göre meydanları formlarına göre sadece iki çeşite ayırmıştır: derin formulu veya geniş formulu meydan. Bir meydanın derin formulu veya geniş formulu olduğunun anlaşılabilmesi için, gözlemcinin meydandaki en büyük ve belirgin yapının karşısına geçip bakması yeterlidir. Sitte'ye göre, şekilsiz meydan ve odaksal meydan kavramları, onun asıl açıklamalarının dışında kalmakta ve çok az bir anlam ifade etmektedir. Diğer bir yandan Sitte, gruplanmış meydana daha çok önem vermektedir. Floransa'daki Santa Croce Piazza, Derin formulu meydanlara örnek olarak gösterilebilir. Ana caddeler ve meydandaki tüm bakış doğrultuları, kiliseyi işaret etmektedir. Geniş formulu meydanlara örnek ise, Modena'daki Piazza Reale'dir. Meydandaki saray tüm mekana hakimdir. Ayrıca derin formulu bir meydan olan Piazza di S.Dominico, bu meydana küçük bir sokak ile bağlıdır. (Moughtin, 1992) , (Şekil 2.20.)

I. Piazza di S.Dominico, II. Piazza Reale

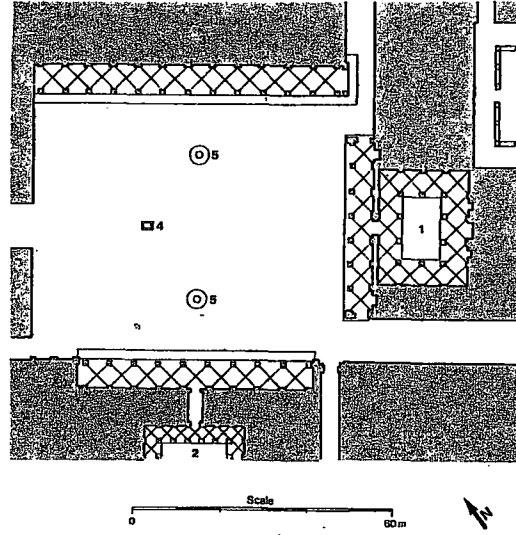
Şekil 2.20. Piazza di S.Dominico ve Piazza Reale, (Moughtin, 1992)

2.8.1.1.Kapalı Meydanlar

Kapalı meydanlar, alanın kendi kendini çevrelediği meydanlardır. Bu meydanların kapalılık özelliği yani çevrilmişliği, köşelerinin durumu ile ölçülmektedir. Daha açık köşelere sahip meydanlar, daha az kapanma hissi vermektedir. Zucker'in kapalı meydan kavramı ile Sitte'nin derin ve geniş formlu meydan olarak nitelendirdikleri meydan tipleri birbirine denktir. Kapalı meydanlar, kentsel açık mekan olmakla birlikte, dış dünyanın kaosundan uzak kapanma ve çevrilme niteliği ile şekillenmektedirler. Ne kadar çok çevrilmişlerse o kadar çok kapalılık hissine sahiplerdir.

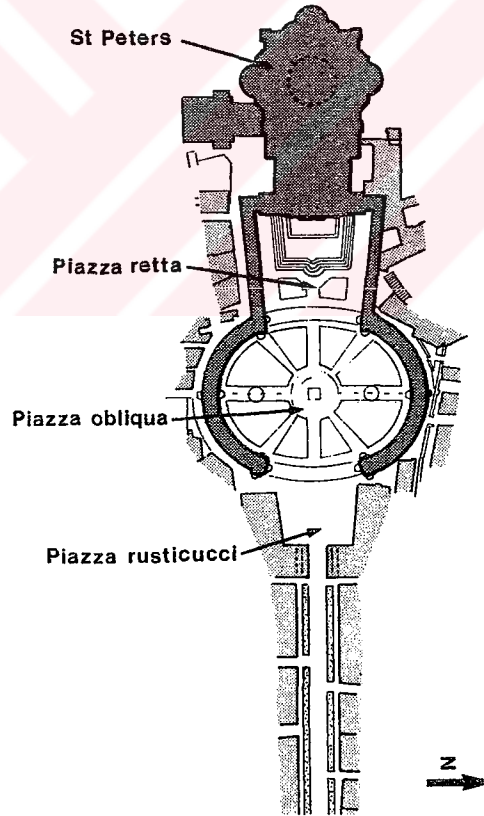
Bu meydanların diğer bir önemli özelliği, kendilerini çevreleyen yapıların kapalılık seviyesinin etkili olmasıdır. Meydanların nitelikleri ve etraflarındaki yapılar çevrilmişliğin derecesini etkiler. Meydanı çevreleyen yapıların, açık alan ile oranlandığında yükseklikleri, üç boyutlu şekilleri, birleştirilmiş mimari yapılar ve ayrıntılı görünüşleri önem kazanır. Yapıların en yüksek seviyesi, yüksekliği, alanın büyüklüğü ve onların üç boyutlu şeklinin seviyesiyle ilişkilidir. Yaratılan düzenli bir kentsel meydan mekanında, mekanın kapladığı alan ile yapıların yükseklikleri arasında ilişki söz konusudur. Bina yüksekliği ile alanın genişliği oranlandığında, yükseklik fazla ise; insanlar üstünde baskı, sıkıntı etkisi oluşturur. Bunun tam tersi durumda ise; saldırıya açık, korunmasızlık sözkonusudur. Kentsel tasarımcıların çoğu, meydanda yer alan binaların yüksekliklerinin, açık alan genişliğinin yaklaşık 1/3'ü, en az 1/6'sı olması gerektiği üzerinde durmaktadır. (Moughtin, 1992)

Meydan mekanında içte kalan alanlar gökyüzü ile sınırlandırılmaktadır. Gökyüzü meydanın tavanıdır. Düşeyde, gökyüzü meydan için tabi bir sınır oluşturmaktadır. Eğer uyumlu bir kentsel alan yaratılacaksa, yapıların yüksekliği ve alanın genişliği arasındaki ilişki irdelenmelidir. Zucker, kapalı bir meydanın üzerindeki gökyüzünün yerden yüksekliğinin meydandaki en yüksek binadan üç veya dört kat fazla olduğunu düşünmektedir. İtalya Floransa'daki Piazza Del Santissima Annunziata, Rönesans meydanlarından biridir. Tüm oranları ideal bir şekilde kurgulanmış, küçük ve tam dikdörtgen kapalı bir meydandır. (Moughtin, 1992) (Şekil 2.21.)

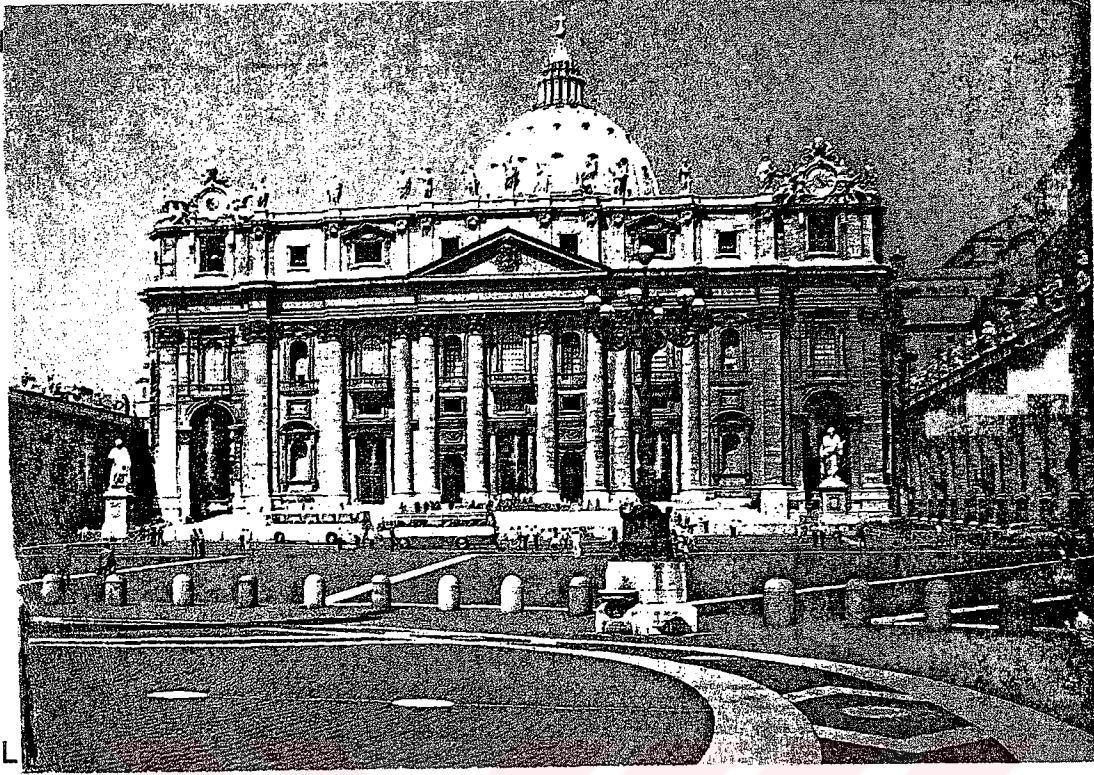
Şekil 2.21. Piazza Annunziata, (Moughtin, 1992)

St. Peter Meydanı, Rönesans ve Barok dönemleri boyunca büyük gösterilere sahne olmuş, görkemli, etkili ve karmaşık bir mimariye sahiptir. St. Peter Meydanı kapalı bir meydan niteliğindedir. (Şekil 2.22., Şekil 2.23.)

Şekil 2.22. St Peter Meydanı, Roma, (Moughtin, 1992)

Son zamanlardaki pek çok kentsel alan birden fazla sokak meydanı ile parçalara ayrılmaktadır. Her bir yapı bloğu soyutlanmakta isole olmakta, ve kendi üç boyutlu yapısıyla ortada kalmaktadır.

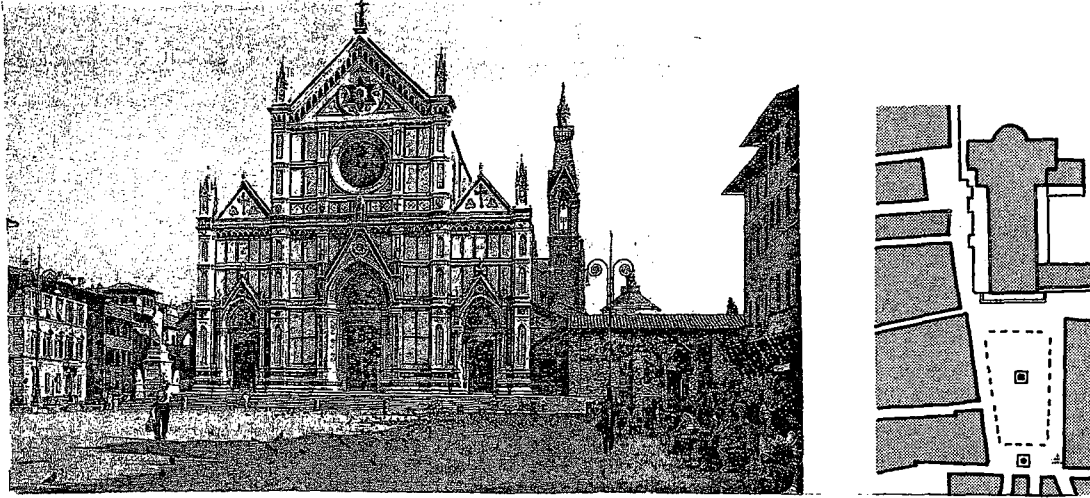

Şekil 2.23.St.Peter Meydanı

2.8.1.2.Dominant Meydanlar

Bu tür meydanlar, alanın odaksal bir yapıya yönlendirildiği meydanlardır. Zucker'e göre; dominant meydanlar, tek bir yapı veya yapı grubu ile açık alana doğru yönelmiş ve etrafındaki diğer yapılarla ilişkilendirildiği bir karaktere sahiptir. Sitte'nin derin ve geniş olarak sınıflandırdığı meydanlar, Zucker'e göre dominant yani egemen meydanlardır. Meydan derin veya geniş olsa dahi, ana binanın tüm alana hakimiyeti sözkonusu ise dominant meydan olarak nitelendirilebilir. Örneğin, Floransa'daki Santa Croce'nin önündeki meydan derin meydan tipidir. Bütün temel görüş alanı kiliseye doğru yönelmektedir ve genellikle direkt görüş vardır. Ana caddeler kiliseye yönelmiş, heykel ve cadde mobilyaları buna dikkat edilerek düzenlenmiştir. (Şekil 2.24.) Sitte'ye göre, yapılar derin meydana egemen ve etkili olmaktadır. Meydan, kilisenin önünde yer almakta kilisenin ana girişine açılan bir fonksiyona sahiptir. (Moughtin,1992),

Meydana egemen olan yapı için uygun görüş mesafesi, yapının yüksekliğine eşit veya iki katı kadardır. Sitte'nin geniş meydan tipine örnek olarak Modena'daki Reale Meydanı sarayla dominant olmuştur. Egemen yapı, meydanın bulunduğu yere göre benzer oranlara sahiptir.

Şekil 2.24.Santa Croce Meydanı, (Moughtin, 1992)

Paris'teki Concorde Meydanı, mimari nitelikleri nedeniyle domine olmuş bir meydandır. Meydanın kuzey sınırını kraliyet misafir ve elçileri için kullanılan yapılar, Güney sınırını ise Sen Nehri oluşturmaktadır. Doğu'da Tuileries bahçeleri, batıda ise Champs Elysees yer almaktadır. Montmartre yükselerek, meydanın her iki yanında yer alan parklara karışmaktadır. Binalar merkezde yer alan obeliks hizasında yer almaktadır, iki binanın arkasında iki çeşme ve Madeleine gözükmektedir. (Hilberseimer, 1955)

2.8.1.3.Çekirdek Meydanlar

Çekirdek meydanlar, alanın bir merkez etrafında oluşturulduğu meydanlardır. Yeterince sıkı bağlantısı ve özü olmamasına, hatta devam eden bir yapı düzeni ve baskın bir cephe ile hareket grubu olmamasına rağmen, çekirdek meydanların uzamsal şekilleri belirli bir düzendedir. Çekirdek meydanlarda anıt, abide, çeşme, dikilitaş gibi etkili düşey vurgu ile bütün alanda güçlü bir etki uyandırılmaktadır. Metropollerdeki yoğun trafik kavşaklarından Newyork'daki Times Sqaures'ın ilk fonksiyonu belleklerde iz bırakmakta, yani sembolik anlam taşımaktadır. Geniş meydanlara örnek olan NewYork'taki Washington Square'ın bütün kenarları yapılarla çevrelenmiş olmasına rağmen çok geniş bir alan içinde heterojen yapılarla çevrelendiği için kapalılık hissi vermemekte, kuşatılmışlık eksik olmaktadır.

2.8.1.4.Şekilsiz Meydanlar

Şekilsiz meydanlarda alan sınırsızdır. Etrafı tamamen yapılarla çevrelenmemiş veya bir yapının egemenliğinde oluşmamış meydanlar amorf meydan özelliği gösterebilir. Maid Marian Yolu, diğer önemli üç yol olan Derby Road, Toll House Hill ve Upper Parliament Street'i birbirine bağlamış ve dolambaca son

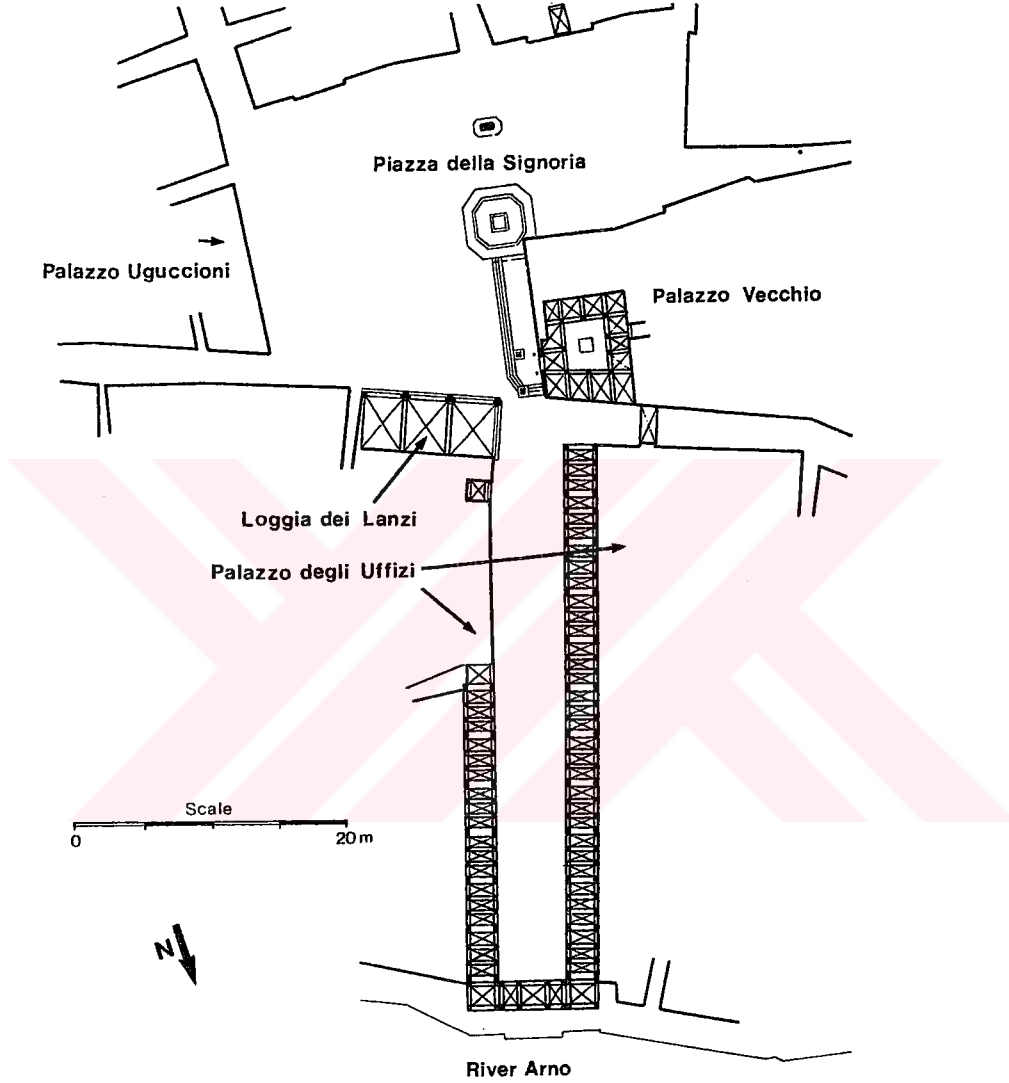
vermiştir. Modern geleneksel yapılar yüksek kapalılık hissi vermek amacıyla tasarlanmıştır. Buna rağmen, trafik belirli bir alanda meydan seviyesinde kalırken, bu alan tamamıyla şehir meydanının mevcut durumunu göstermekte trafik sesi ve gürültüsü artmaktadır. Bunun sonucunda, trafiği yer seviyesinin altına taşıyan pahalı ve karmaşık görülen bazı görüşler ortaya çıkmıştır. (Moughtin, 1992)

2.8.1.5. Bağlantılı Meydanlar

Noktasal birimlerin büyük bir kompozisyon oluşturma amacıyla bir araya getirildiği gruplanmış meydanlardır. Kullanıcılar, kenti, hem yaya hem de ulaşım araçları ile gözlemlemekte ve görmektedirler. İnsan gözlemlerinin kalitesi, kişinin mekanda bulunma süresine ve mekandan geçiş hızına bağlıdır. Geçiş hızı ne kadar fazla ise detayların kavranması ve algılanması o kadar az olur. Araç ile geçilen mekanlarda algılamayı, yapıların toplu görünüşleri ve açık mekanın temel özellikleri etkiler. Mekandan yaya olarak geçildiğinde ise, hem yapılar ve çevreleri hem de geçiş mekanı detaylı bir şekilde gözlemlenir. Özellikle Ortaçağ şehirlerinde, şehir meydanlarına ulaşmak için geçilen dar sokaklar meydan mekânlarını birbirine bağlar. Sitte, Ortaçağ kentlerinde dar sokakların geniş meydanlara açıldığı, ve bu meydanın bir diğerine bağlandığından söz eder. Anlık bakışlarla, kişi mekânlar arasından geçerken yakaladığı ilginç etkileri algılar. (Moughtin, 1992) Bir meydan kompleks bir yapıda, iki veya daha çok şekillerle tanımlanmış kendi içinde geçişleri olan fiziksel mekânlar dizisi şeklinde olabilir. Floransa'da Piazza Della Signoria, farklı açılardan meydana bağlanan yollarla bir Ortaçağ yapısında meydana. Palazza Vecchio ana meydanda, Loggia Del Lanzi kuzey hattında, Palazzo Uffizi yönetim binası olmak üzere üç önemli bina tarafından çevrelenir. (Moughtin, 1992) Zucker'in, başarılı meydanlar arasındaki ilişkiye örnek olarak gösterdiği Baroque Sarayındaki meydanlar dizisinde, birinci meydan ikinci meydan için, ikinci meydan da üçüncü meydan için düzenlenmektedir. Herbir meydan, bir zincirle birbirine bağlanmış anlamı yaratmaktadır. Bunun ötesinde kendi mimari anlamlarını içermektedir. (Şekil 2.25.)

Kent meydanları, birbirini etkileyen iç içe giren karmaşık bir yapıya sahiptir. Meydanları birbirine bağlamak için pek çok yöntem vardır. Bağlantılı meydanlar çok çeşitli şekillerde olabilir. Birbirine açılan meydanlar, cadde veya dar yollarla birbirine bağlanan meydanlar, yapıların duvarlarıyla çevrilmiş meydanlar, önemli bir aks boyunca yayılan büyük kamu meydanları veya kule

gibi etkin bir referans noktasıyla ilişkilendirilmiş olabilir. Boston'da Lincolnshire'da iki şehir merkezi her ne kadar fiziksel olarak caddeyle bağlansada kilise kuleleri topluluğu ile güçlü görsel bağlantı kurulmaktadır. İki meydan içinde belirgin duruşuyla şehir merkezi ziyaretçiler tarafından çok uzaktan bile farkedilebilmektedir. (Moughtin, 1992)

Şekil 2.25. Piazza Della Signoria, Floransa, (Moughtin, 1992)

2.8.2. Fonksiyonlarına Göre Meydan Çeşitleri

Meydanların sahip olduğu mekansal karakteri ve kalitesini kaybetmeden sürekliliğini korumak, meydan işlevlerini bir diğerine karıştırmadan sağlanabilir. Eğer meydanda birden fazla fonksiyon tasarlanacaksa bunların, birbirinin amacını engellememesi gerekmektedir.

2.8.2.1.Tarihi Özelliği Olan Meydanlar

Tarihi özelliğini koruyan meydanlarda, kültürel sürekliliği sağlamak mümkündür. Tarihsel kent dokusu, o toplumun kültür mirasının önemli bir bileşeni demektir. Bu mekanların temel fonksiyonlarını ve mekansal özelliklerini kaybetmemeleri için, koruma ön plana çıkmalı ve yeni fonksiyonlara bu meydanlar dışında çözüm aranmalıdır.

Bir meydan kentin diğer alanları ile fonksiyonel ilişkisine ve kendisini çevreleyen binaların kullanımına bağlı olarak farklı yoğunluk ve zamanlarda yaşamaktadır. (İnceoğlu ve Yıldızcı,1991) Ancak ne olursa olsun kültürel sürekliliğe referans oluşturacak tarihi özelliği olan meydanların, şu andaki ve gelecekteki kentli ihtiyaçlarına ilişkin standartları karşılaması beklenmemeli ve bu yönde yapılacak mekan tasarımları da kabul edilmemelidir. Tarihi özelliği olan mekanlar, bize geçmişten gelen mirastır ve geleceğimize deneyim ve tecrübe katmakta, yapılacak düzenlemelere referans oluşturmaktadır.

Tarihi yarımada çerçevesinde geliştirilen plan kararlarına paralel olarak Beyazıt Meydanı da önemli bir tarih ve kültür odağı olma işlevini yüklenmiştir. Beyazıt meydanı, gerek Türk öncesinin, gerekse Türk döneminin ana ulaşım akslarının geçtiği bir alandır. Ayasofya'dan başlayarak İstanbul Tarihinin en önemli kent içi yol aksı olan Divanyolu Yeniçeriler Caddesi ile Edirnekapı surlarına uzanan kent kaburgası üzerinde yer almaktadır. Meydanın ve yakın çevresinin yeniden organize edilmesinde temel ölçüt, bu aksın motorlu taşıt trafiğinden ayrılarak yayalaştırılması ve trafikle parçalanan kent mekanlarının bütünlüştirilmesi olmuştur. Bu aks tarihi yarımadada bir kültür aksıdır. Diğer yandan yaya olarak ulaşma mesafelerinin artmasıyla şehirsel alanların canlılıklarını kaybettikleri de bir gerçektir. Yayalaştırılan alanların aynı zamanda güçlü bir motorlu taşıt trafiği ile beslenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Ayasofya-Çarşıkapı arasında bir yavaş tramvay önerisi yapılmış ve tarihi yarımada da planlanan ulaşım ringi, meydanın güneyinden geçirilmifitir. Beyazıt eski Tauri Forumunun yer altında da arkeolojik değerlere sahip olduğu düşünölmekte, bir kurtarma kazısı ile ortaya çıkarılarak meydan kotunun altında kotta sergilenmesi geçmişle sürekliliğin sağlanması ve meydan faaliyetlerine yeni bir boyut getirilmesi yönünden uygun bulunmuştur. Beyazıt meydanını yeniden organize etmede çok güçlü tarihi simgelere sahip olan meydanda yeni simgeler yaratmak yerine varolanlar vurgulanmıştır. Meydanı gece ve gündüz yaşatmak amacıyla getirilen

yeni fonksiyonların, önerilen yeni binaların yanısıra yenilenecek mevcut tarihi binalar da yer alması düşünülmüştür. Beyazıt Meydanında ayakta duran büyük tarihi öğelerin ortaya koydukları kentsel mekan potansiyelinden yararlanılarak Hasanpaşa Hanı'nın yıkılan kısmının tamamlanması ve yeni bina önerileriyle istenen kapanma ve sınırlamalar sağlanarak meydana her iki yönden girişte iki küçük meydan tanımlanmıştır. (Çıracı, Kubat ve Aydınli, 1991) Ancak Beyazıt Meydanı'nın tarihi özelliğini korumak için tasarlanmış düzenleme çalışmaları ile meydanın bugünkü görüntüsü arasında oldukça büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. (Şekil 2.26.)

Şekil 2.26. Beyazıt Meydanı

Sultanahmet çevresindeki açık alanlar ve meydanlarda kültürel sürekliliği rastlanmaktadır. Topkapı sarayının surları, Ayasofya, Sultanahmet çeşmesi ve bunların oluşturduğu aksın ucundaki Sultanahmet Külliyesi ve Camisi farklı dönemlerde oluşmuş olağanüstü bir açık mekanlar bütünüdür. Bu binaların oluşturduğu açık mekan geometrisi bir anda kolayca kavranamaz, bunun algılanması ancak yaşanarak mümkündür. (Inceoğlu ve Yıldızci, 1991)

Bugün özellikle İstanbul'da, tarihi özellikli meydanlarda yapılan yenileme çalışmalarında genel politika eksikliğinden kaynaklanan, birbirleri ile uyumları sağlanamayan düzenlemeler yapılmaktadır.

2.8.2.2. Transit Noktaların Oluşturduğu Meydanlar

Transit noktaların oluşturduğu meydanlar, daha çok taşıt ulaşımına yönelik kullanıma açıktır. Trafik araçlarını toplayıp, belli yönlere dağıtma işlevinde olan bu meydanlar, genellikle odaksal ve yuvarlak bir forma sahip mekanlardır. Deniz ve kara gibi çeşitli ulaşım türlerine ait transfer merkezlerini bulunduran bir alan olması nedeniyle, Kadıköy ve Beşiktaş Meydanları bu tip meydanlara örnek olarak gösterilebilir. Ancak, bu özelliklerinden dolayı bu alanların sahip olduğu diğer meydan özellikleri geri plana itilmiş ve yok olmaya yüz tutmuştur.

2.8.2.3. İskele Meydanları

İskele meydanlarının en önemli mimari elemanlarından biri, meydanın şekillenmesinde büyük rol oynayan iskele binasıdır. İskele meydanlarının ana fonksiyonu deniz ulaşımıdır. Ayrıca, sosyal, kültürel ve rekreatif amaçlara da hizmet etmektedir. Gazino, lokanta, kahvehane, büfe, gösteri ve sergi alanlarıyla, hem sosyal merkez olma özelliğine, hem de ekonomik açıdan çeşitli fonksiyonlara sahip olmaktadır.

İskele meydanları, özellikle haftasonları deniz kenarında vakit geçirmek için kullanılan kentsel mekan olma özelliğine de sahiptirler. Bu niteliğinden dolayı, farklı fonksiyonların kazandırılması, bu meydanların çekiciliğini artırmaktadır.

Ayrıca, İstanbul'da, hemen hemen her iskele meydanında, iskele binasının yakınında yöresel bir cami bulunmaktadır. Meydanda yer alan cami, dine verilen önemi göstermektedir, fakat dini bir meydan olma anlamına gelmemektedir. Sosyal ve rekreatif kullanımlar da meydanda yer almaktadır. İslam kültürünün getirdiği bir eleman olan cami ve yerleşmenin merkezi niteliğini taşımasından dolayı, küçük dükkanlar ve yöresel kahvehane, iskele meydanlarının en önemli elemanlarıdır.

İskele meydanlarına örnek olarak, Anadolu yakasındaki geniş bir alana sahip olan Üsküdar Meydanı gösterilebilir. Birçok fonksiyonu içeren, sosyal, kültürel ve rekreatif fonksiyonlara sahip bir meydan olan Üsküdar meydanı, hem kara hem deniz ulaşımının önemli bir noktası olması nedeniyle her zaman çok yoğun bir kullanıma sahiptir. (İşören, 1990) (Şekil 2.27.)

Şekil 2.27. Üsküdar Meydanı, (Çizgen, 1999)

Kuzguncuk İskele Meydanı, iskele meydanı görünümünden çok, yapı alanları arasında oluşmuş bir mahalle meydanı görünümündedir. Meydanı çevreleyen, Paşa Limanı Caddesi'nin karşı tarafında olmasına rağmen yapılar sanki meydanın birer parçası görünümündedirler. Yapılar Kuzguncuk Cami ve Surp Krikor Ermeni kilisesidir. Meydan içerisinde, 1831 tarihli iskele çeşmesi de bulunmaktadır.

Ortaköy İskele Meydanı, üç kültürün birarada dayanışma ve barış içinde yaşamını göstermektedir. Meydana kimlik kazandıran, belirgin ve egemen mimari öge olan Ortaköy Cami, bir kilise ve bir sinagog yer almaktadır. Ortaköy İskele Meydanı Ortaköy'ün en canlı yeridir. (Şekil 2.28.)

Kadıköy Meydanı da iskele meydanı özelliklerine sahiptir ancak bunun yanında çeşitli ulaşım türlerine ait transfer noktaları olması ve pek çok açıdan merkezi bir mekan niteliği ile sadece iskele meydanı olarak değerlendirilemez.

Şekil 2.28.Ortaköy Meydanı

2.8.2.4.Anıtlar Ve Çevreleri

Anıtsal meydanların en önemli özelliği, toplumsal açıdan önemli günlerde çeşitli anma, tören ve kitle hareketine olanak veren, insanları biraraya getirme özelliği ile toplama fonksiyonuna sahip olmalarıdır. Bu tip meydanlara örnek olarak Taksim Meydanı'ndaki Cumhuriyet Anıtı gösterilebilir. (Şekil 2.29.)

Şekil 2.29.Taksim Cumhuriyet Anıtı, (Çizgen, 1999)

Anıtlar ve çevrelerinin oluşturduğu meydanlar, kentlerin görsel ve simgesel değerler açısından heykel, çeşme, çeşitli plastikler gibi şehir mobilyalarının en fazla etkinlik ve anlam kazanabileceği mekanlardır. Bu meydanlar, bulunduğu mekanların geçmişine ait imgesel kimlik değerlerinin canlı tutulmasında etkilidirler. Ayrıca, ölçülerine ve figüratif özelliklerine göre seçilecek anıtsal nesnelere, meydanlarda insanlar için birer çekici işaret oluşturmalı, fiziksel ve estetik değerler açısından görsel uyumu sağlamalıdır.

2.8.2.5. Küçük Ölçekli Meydanlar

Kent içerisindeki küçük ölçekli meydanlar, insanların çevresiyle daha fazla ilgilenmesini, toplumsal katılımı ve sosyal iletişimi sağlamaktadır. Küçük ölçekli meydanları, yapılar arasındaki boşlukları dolduran meydanlar ve yol kavşaklarının oluşturduğu meydanlar şeklinde iki farklı grupta incelenmektedir.

Yapılar arasındaki boşlukları dolduran meydanlar, diğer meydanlara göre daha az işlevsel bir yapı içerir, fakat insanlar için daha çok yaşam alanıdır. Bu meydanlar, yayaların taşıt trafiğinden soyutlandığı, temiz, güvenli, cazip mekan özellikleri ile yalnızca yayaların kullanımına ait mekanlar şeklinde tasarlanmaktadır. Yayaları, iyi tanımlanmış kentsel alanlara çekmek ve bu alanlarda vakit geçirmelerini sağlayacak fonksiyonlar ve etkinlikleri barındıracak şekilde tasarlanmıştır.

Yol kavşaklarının oluşturduğu meydanlar, daha çok kentsel yerleşmelerin mahalle ölçeğindeki birimleri için önem taşıyan, bu merkezlere girişlerde ulaşım yönü için düzenlenmiş noktalar. Bu tip meydanlar su ve sanatsal obje gibi tasarım elemanları ile estetik açıdan da zenginleştirilerek referans noktaları oluşturabilir.

2.8.2.6. Özel Plazalar

Kent merkezlerindeki gelişmelerle, son yıllarda özel ticari merkezlerin önünde binaların bir parçası şeklinde oluşturulan meydanlar tasarlanmıştır. Amerika'da yapılan meydanların çoğu, yüksek büro binalarının önündeki alanlardan oluşmaktadır. Bu meydanlar, bütün bir şehrin odak noktası olmak için değil, ticari yoğunluğun yaşandığı bölgelerde küçük açık alanlar yaratmak içindir. Yapı Kredi Plaza ve Sabancı Center özel plazalara örnek olarak gösterilebilir. Bu alanların düzenlenmesinin teşvik edilmesi amacıyla meydanı yapan ticari

merkez binasına inşaata ile ilgili ekstra haklar verilmiştir. (Hızlan, 1996)(şekil 2.30.)

şekil 2.30.Sabancı Center

3.KENTSEL AÇIK MEKAN OLARAK MEYDANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.Kentsel Meydanların Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi

Şehrin dekorasyonuna, farklılık ve üstünlük kazandıran kent meydanları, hala şehirselleşmenin en önemli konularından biridir. Kentsel açık alan olarak meydanlar, temel prensiplere göre tasarlandıklarında sembolik anlam değeri kazanırlar.

Kentsel tasarımda diğer planlamalarda olduğu gibi fiziksel ve ekonomik eşikler yanında sosyal ve estetik sorunlardan söz edilmesi doğaldır. Planlama alanındaki sosyal ilişkilerin oluşturduğu açık ve kapalı mekanların organizasyonu, kentsel gelişmeyi yönlendirecek, düzensiz ve sağlıksız çevre oluşmasını önleyecek, planlamanın yakın çevresiyle bütünleşebilecek, kente sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan katkıda bulunabilecektir. Yaya ve taşıt ulaşımının entegrasyonu yakın çevre otopark sorunları, duraklar vb. ulaşım çözümü, gece-gündüz kullanım devamlılığı, iklimsel farklılıklardaki yaz-kış işlevsel dengesi, kentsel peyzaj ile bitkilendirmedeki ilişki, kentsel mobilya öğelerindeki işlevsellik, yer döşemesi, yapı malzemeleri seçimleri, altyapı, servis önerileri tasarımın başarı ölçütleridir. (Shirvani, 1985)

Çalışmanın bu safhasında, kentsel meydanlarda olması gereken tasarım kriterleri ve ölçütleri, San Francisco Kentsel Tasarım Planı (1970), Kentsel Sistem Araştırma ve Mühendislik Enstitüsü'nün (1977) bu konu ile ilgili olarak yapmış olduğu çalışmaları, Michael Southworth'un California Üniversitesi'nde kentsel tasarım çalışmalarındaki çevresel kalite ile ilgili çalışmaları (1972-1987) ve Kevin Lynch'in yaklaşımlarından yararlanılarak ortaya konmuştur. Bu araştırmalar sonucunda tasarım kriterleri, erişilebilirlik, ulaşım ve yönlendime, görsel uyum ve estetik, kimlik, uygunluk ve form, yaşanabilirlik ve sosyal boyut şeklinde altı ana başlık altında incelenmiştir.

3.1.1.Erişilebilirlik, Ulaşım ve Yönlendirme

Erişilebilirlik, kişilerin, diğer insanlara, aktivitelere, servislere, bilgiye veya bir yere ulaşma kabiliyetine sahip olmasıdır. Çevre faktörlerinin kalitesine ve yoğunluğuna göre, artmakta veya azalmaktadır. (Shirvani, 1985)

Kentsel mekanın potansiyel kullanıcılar tarafından kolay erişilebilir ve görülebilir olması yanında, çocuklar ve özürhüer için de aynı şartları içermesi gerekir. Konum ve yönün birleşimi yönlendirmez. Meydana bağlanan yollar, yön duygusu yaratıp, kişinin yönlenmesini sağlamalıdır. (Trancik, 1986)

Mekansal kapalılık, meydanın üç boyutlu olarak algılanması, mekan parçasının sınırlanmasının yanında kapalılık ve yönelim hissinin de sağlar. (Trancik,1986) Sitte, Avrupa şehirlerindeki başarılı kent meydanlarının başlıca iki özelliğe sahip olduğunu saptamıştır. Birincisi, kısmen çevrilmiş yani kapalı olmaları; ikincisi, her meydanın aynı zamanda bir diğerine açılarak kullanıcıları davet edici, biraraya toplayıcı nitelikte olmasıdır. (Sitte,1979) Yaşanabilir bir meydan mekanının, bir veya iki tarafı kamu yoluna açık olmalıdır.

• Meydan ve Çevresel Yolların İlişkisi, Yaya-Taşıt Ayırımı:

Meydan mekanının kapalı veya açık mekan olma niteliği, meydan ile yol mekanı arasındaki ilişkiye bağlı olabilmektedir. Alansal ayrılma, mekansal bölünme, simetri, aks, geçit, otoritenin vurgulanması gibi etkenlerin de oluşması yol mekanı ve meydan arasındaki ilişkiye bağlıdır.

Sokak, bir şehrsel mekan ögesi, meydanda davranış için hareket imkanı sağlayan alanlardır. Bir başka tanıma göre, sokak kişiyi belli bir yöne doğru harekete yönlendirmekte, meydan ise sürekli bir hareket düzeninden çok, durma imkanı veren hareketliliğe zorlamayan mekanlardır. (Krier, 1984) Buna bağlı olarak, meydan ve yolun birbirlerine göre farklı konumlanışları, farklı tipte mekanların gerçekleşmesini sağlar.

Pek çok eski yerleşmede, sokaklar doğal bir şekilde odak noktası olan meydana yöneliktir. Taşıt trafiği meydanın içine girmemiş, yayaların davranış ve hareketlerini kısıtlamayan bir yapı oluşturulmuştur. Ortaçağ kentlerinde de meydan köşelerinde dar taşıt yolları yapılmıştır. Barok döneminde ise sokak ve meydan ilişkisi kuvvetlendirilmiştir. Daha sonraları, meydan bir veya daha çok

sokak aksına göre yer değiştirmiş böylece anıtsal etki oluşturulurken, meydanlar trafik meydanı şekline dönüşmüştür. Günümüzde, artan nüfus ve trafik yoğunluğu, kent içinde alan ihtiyacını doğurmuş ve böylece insanların hareket ihtiyacı ve karşılıklı ilişkileri için önemli olan kent meydanlarının işgali süreci başlamıştır. Meydanların, odak noktası şeklinde taşıt trafiği ve otopark alanlarına ayrılan büyük alanlara dönüşmesi yanında kapalılık özelliğini ve mekansal üstünlüğünü kaybetmiştir.

Böylece zaman içinde kentsel açık alanlar, trafik alanlarına dönüşmüş ve sahip oldukları karakteristik özelliklerini kaybederek yaya olarak insan; sokak ve meydan kenarındaki dar alanlara itilmiştir. Görsel yaşam alanı da minimuma indirgenmiştir. Bütün bu sorunlar, meydan ve ulaşım arasındaki ayrımın tam yapılamamış olmasından ve sınırların belirsizliğinden kaynaklanmaktadır.

Nitekim ülkemizdeki, örneklerde trafiğe çözüm bulma endişesinin, yayaların dolaşımını çok geri planlara atacak kadar öne geçmesi; artan kalabalıktan ulaşım sorununu çözecek toplu taşımanın yeterli olmayışı kentlerimizi insanlar için değil, taşıtlar için çözüm aranan düzenlemelere götürmüştür. (Inceoğlu ve Yıldızcı,1991)

Meydanların sınırlarının açıkça belirlenmiş olması, meydan ile kent ulaşımı arasındaki sorunların giderilmesinde etkili olmaktadır. Bu nedenle, meydan ve yol arasındaki ilişkiye çözüm bulmak için yayalar için mekansal kaliteyi artıracak yönde, yaya taşıt ulaşımında ayrımlara veya bunları birbirinden farklı konumlara yönlendirecek düzenlemelere gidilmektedir.

- **Meydan İçindeki Yaya Dolaşımı ve Organizasyonu:**

Kentsel meydanları etkileyen imgelerden biri olan dolaşım sürekliliği, ilgiyi sürekli canlı tutması, yoğun bir iletişim ve etkileşimin oluşması ve mekanda belirli bir devamlılık sağlaması açısından önemlidir. Kentsel mekanlarda insanlar istekleri doğrultusunda hareket etmeyi isterler. Kullanıcıların buldukları mekanı gönüllerince yaşayıp, gözlemlemesi, algılaması dolaşım sürekliliğinin varlığı ile mümkündür. Sürekli çeşitli nedenlerle kesintiye uğrayan, belirli doğrultular boyunca yayaların ve taşıtların serbest dolaşımına imkan tanımayan yol mekanlarında dolaşım sürekliliğinin olduğundan söz edilemez. Dolaşım sürekliliği, yaya ve taşıt trafiğinin birbirinden ayrılarak, mekanın

yayalar tarafından en iyi şekilde kullanılabilmesi ile sağlanabilir. Gelip geçmekte olan kişiler, meydanı yolun bir uzantısı olarak fark etmeli yani, mekanın kendilerini içeriye doğru davet ettiğini hissetmelidir. Duvarlar, çiçeklikler, zemin ve seviye değişiklikleri şeklinde, fiziksel formda yapılacak düzenlemelerle meydanın, kullanıcılara belirli bir doğrultuda yön vermesi sağlanabilir. (Marcus ve Francis,1990)

Meydan bir yaşam biçimini ifade eder. Bu yaşamı sağlayacak ve mekanı tanımlayacak elemanlar ile yayaların ilişki yoğunluğu ortamın canlılığını etkiler. (Inceoğlu ve Yıdızcı,1991) Meydanlarda düzenlenen sergi, konser gibi aktivitelerle, oturma, dinlenme, yemek yeme, sohbet etme ve etrafı seyretme vb. faaliyetler için meydandaki dolaşım sürekliliği önemlidir. Kentsel mekanda yapılan gözlemler sonucunda insanların mümkün olduğunca düz bir yol üzerinden bir noktadan başka bir noktaya ulaşmak istedikleri görülmektedir. Bu yüzden ana yaya akislerini düzenlerken, bu prensip gözönünde bulundurulmalıdır.

- **Otoparkların Konumu ve Yeterliliği:**

Meydandaki otopark alanları, mekansal kaliteyi, meydan bütünlüğünü ve niteliğini bozmayacak şekilde, yaya ve taşıt alanları arasında sınır belirleyen elemanlar olarak yer almalıdır. Yaya dolaşımını ve insan ölçeğini dikkate alan, tanımsız ve araç tarlaları haline dönüşmeyen alanlar şeklinde olmalıdır. Ayrıca özel araç ve buna bağlı olarak otopark kullanımı ihtiyacını azaltan, artan kalabalığın ulaşım sorununu çözecek toplu taşıma düzenlemeleri ile, meydanların araçlar için değil, geçmişte olduğu gibi insanlar için yaşanılan mekanlar haline dönüşmesi sağlanmalıdır.

3.1.2.Görsel Uyum Ve Estetik

Mekanın görsel sanatı ve sosyal bir ortamı ifade edebilmesi için kentsel imge yaratıcı objelerin kullanımı, yüzeysel ve hacimsel kompozisyonun tanımlılık, estetik, çekicilik açısından kentsel mekanları zenginleştirme ve tasarımı bir bütün haline getirmesi açısından önem kazanmaktadır. Kentlere özgünlük kazandırabilecek öğelerden biri olan meydanların tasarımı teknik ötesi bir konu olup, meydanı bir yüzey olarak değil, çevresindeki yapılarla birlikte bir hacim olarak ele alan, yayayı kazandırmayı amaçlayan anlayışlara sahip olmalıdır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Görsel uyum, mekanların okunabilirliği, çeşitliliği desteklemesi ve farklı kullanımlara olanak vermesi ile sağlanabilir. İnsan ve mekansal çevre arasındaki ilişki kültürel, duysal ve çevresel etkileşimin sonucudur. Meydanlar, insanların biraraya geldiği ve iletişim kurduğu kentsel mekan olma özelliği nedeniyle görsel uyum ve estetik değerler bu mekanlarda önemlidir.

Görsel değerlendirmede algısal olguların irdelenmesi gerekir. Algısal uyum, mekansal etkilerin estetik boyutta irdelenmesini sağlar. Algı, duyu organları ve zihinsel sürece ilişkin olgularla çevredeki uyarıcı etkilerin kavranabilmesidir. İnsan yakın çevresini, içinde yaşadığı mekan ve onu oluşturan öğeleri duyu organları veya duyguları ile algılar, kavrar ve değerlendirir. (Erkman, 1973) Kentsel mekanda kullanım yanında mekanın insanlar için ne anlama geldiği mekan kalitesinde önemli bir veri oluşturmaktadır. Algı, kişiden kişiye ve mekandan geçiş hızına, harekete göre değişmektedir. Hıza göre çevreden alınan bilgilerle, algılanan detaylar değişir ve algılamada farklılık gösterir. Kent meydanlarının yaratacağı etki, tamamen insanların görüş ve algılamalarına dayanır. Kentsel mekan kullanıcıya göre, kullanıcıların duysal seçimlerine göre farklı anlam ve nitelikte olabilirler. Dış görünüş karşısında verilen tepkiler farklıdır. Kentsel açık mekanın algılanmasında, çevresindeki diğer yapı grupları, mekana göre konumları, stratejik rolü ve imajı kişilerde farklı etkiler yaratır. Çevresel kalitenin, mekanın ve mekanı oluşturan öğelerin algılanmasında, fiziksel, psikolojik, fizyolojik koşullarla birlikte, kişilerin geçmiş deneyimleri, bilgi birikimleri ve sosyo-kültürel yapıları da etkilidir.

Estetiksel boyutun temel ilkeleri doğrultusunda estetik deneyim olgusu ele alındığında, çevre ve mekanların estetik nitelikleriyle içinde bulunan insanların davranışlarını kontrol etmesi olasıdır. Estetik tercih boyutunu analiz etmek için çevreyi tanıtan çok sayıda fotoğraf yardımıyla uygunluk, aşinalık, karmaşıklık, doku ve gizem gibi birçok faktör kullanılmaktadır. (Aydınlı, 1986)

Estetiksel boyut çevrenin ve mekanın değerlendirilmesinde yardımcı olarak görülmektedir. Çevrenin ve mekanın algılanması için algısal boyutlara dayanan estetiksel yargılar, insan-çevre etkileşim sistemi içinde değerlendirilmeli ve mekanın görsel niteliği incelenmelidir. (Hızlan, 1994) Görsel algı, çevrenin fiziksel ve sosyal faktörlerinin karmaşık bir etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Algılama davranışı etkilemekte daha sonra davranış algılamayı etkilemektedir.

3.1.3.Kimlik

Kentsel tasarımda, kent kimliğinin vazgeçilmez şartı, kentsel dokunun sürekliliğinin sağlanmasıdır. Sürekliliği ve sınırları iyi tanımlanmış kentsel meydanlar, kendine ait kimliksel değerleriyle canlılığını ve önemini koruyabilmektedirler. Kentsel parça olarak meydan, geneli oluşturan bir mozaiktir.

Kimlik, meydanın kent dokusu içerisindeki konumu, kültürel yapısı, simgeselliği, tarihsel sürekliliği, geçmişle olan bağların korunması, peyzaj ve mimari karakteristik özellikleri ile kullanıcıların meydana yükleyeceği anlam, inançlar ve sembolik değerlerinin ortaya konulmasıdır. Meydanlara, kaybolan özgün kimliklerini yeniden kazandırmak, biçimsel nitelikler yanında çevrenin sosyal anlamı, işlevi, tarihi veya adı ile mümkündür. Meydanların bir bütün olarak topluma açık, ait olma ve toplum tarafından sahiplenilmesi kimlikle ilişkilidir. (Bilsel, Büyükmihçi, Erkman, Hisarlıgil, Yaşlıca, 2000)

Meydanlar kentsel mekan olarak kimliklerini çevreye yansıtırlar. Çağdaş bir kent mekanı çevresiyle anlam kazanır. Bir kentsel açık alanı düzenlerken, onu çevresiyle düşünmek, algılamak, onu çevreleyen yapı gruplarının birbirleriyle uyumuna dikkat etmek gerekir. Böylece, kent dokusuna bağlı kalarak ve mekanın çevresi gözönüne alınarak düzenlenmiş bir kent meydanı belirli bir kimlik kazanır. (Hızlan, 1994)

Bir yere bir olaya özgü anlam ifade eden kimlik, imaj öğeleri ile yerleşmelerdeki mekansal deneyimleri, çeşitli fonksiyonları, aktiviteleri, sosyal ve doğal süreçleri belirlemektedir. (Shirvani, 1985) Kentsel mekanda okunabilirliğin sağlanması için, yapılaşmış mekanın öğeleri, kent referans noktaları, sınır elemanları, bölgeler, bağlantılar ve düğüm noktaları olarak, kentin doğal ve yapılaşmış çevre öğelerine yönelik göstergelerle desteklenmelidir. İmaj öğeleri, mekanın kimliği ve yapısı hakkında ipucu verir. Mekansal tanımlılık ve okunabilirlik, kentsel mekanların adlandırılmasında önemlidirler. Kent kimliğini oluşturan öğelerin doğal, sosyo-ekonomik ve yapılaşmış çevre öğelerinin etkisi ve karşılıklı etkileşimleriyle oluştuğu kabul edilmektedir. Kent kimliğini oluşturan öğelerin, o mekanı diğerlerinden ayırdıcı, özgün ve anlamlı kılması gereklidir. (Karabay , Ocakçıve Suher, 1996)

Yollar, içinde yaşayan bireylerin rastgele alışkanlıklarla bağlı olarak hareket ettikleri alanlardır. Bağlantı elemanı olan yollar, bir yerden başka bir yere hareket etmek için kullanılan sirkülasyon rotasıdır. Kent dokusunda yer değiştirmeyen ögeler arasında hareketlilik sağlarlar. Odak noktaları; yoğun kullanımın gerçekleştiği hareket merkezleridir. Kesişme veya bağlanma noktalarıdır. Kentsel aktiviteyi artıran ve yaşatan alanlardır. Sınırlar ise belirli özellikleri nedeniyle alanları birbirinden ayıran kenar çizgisidir. Farklı niteliklere sahip alanlar arasında ayırıcı bir görsel düzen oluştururlar. Sınır öğeleri, fiziksel ögeler olabileceği gibi sosyal içerikli de olabilir. Nirengiler, bir bina, kule, tepe gibi belirgin bir yüksekliğe sahip olup uzaktan farkedilebilen ögelerdir. Bölgeler ise kendi içinde ortak özellik gösteren, yönlendirici etkiye sahip farklı yapısal ve fonksiyonel özellikleri ile farkedilebilen ögelerdir. (Giritlioğlu, 1991) Kentsel mekanda görünüş ve fonksiyon arasında ilişki kurulmalıdır. Görsel kalite ve imaj bütün kentsel mekanlarda kaliteye etki ederler. Kentsel mekanda meydan, kentin görsel kalitesi ve imajı hakkında ipuçları taşır. (Banerjee ve Southworth, 1990)

Kimliğin belirlenmesinde, kentin veya kentsel mekanın kendine özgü karakteri vurgulanmalıdır. Bunun için varolan değerlerin ortaya çıkarılması gerekir. İnsan ve toplumun çevresel değerleri arasında yer alan yapısal, fiziksel, doğal çevre öğelerini, belirlenecek ölçütlere göre değerlendirerek, değeri bulunan kimlik öğelerini koruma yöntemleri ile ortaya koymak, iyileştirmek ve vurgulamak gerekir. (Konuk,1998) Kent kimliğini oluşturan elemanlar, doğal, beşeri ve yapma çevre kaynaklı kimlik elemanlarından oluşur. Doğal çevre kaynaklı elemanlar, iklimsel, topoğrafik, jeolojik ve bitki örtüsü gibi faktörler iken, beşeri çevreden kaynaklanan çevre elemanları ise, demoğrafik, geleneksel ve kültürel faktörlerdir. Yapma çevre kaynaklı kimlik elemanları ise insan eliyle yapılmış hareket alanlarıdır. (Doxiadis, 1968)

Özgün kimlik farklılıkları, kentsel mekanların okunabilirliğini sağlamada ve mekanın biçiminin imgelenebilir oluşunda odaklanma sağlamaktadır. İmgelenebilen kentsel mekan, iyi biçimlendirilmiş, farklı ve ilginç görünür; gözün ve kulağın daha dikkatli olmasını, olaya katılmasını ister.

3.1.4.Uygunluk Ve Form

İyi bir mekan, tasarımın bütünü içindeki uyuma bağlıdır. Meydanın biçimini oluşturan elemanların, biçim, doku, renk, ışık, gölge, ölçü ve matzemeleri, mekanın ilginç ve çekici olma özelliğini belirler.

- **Konum ve Büyüklük:**

Meydan küçük veya büyük olabilir fakat formunun kesin bir çizgiye sahip olması gerekir. Eliptik bir form gerçekten elipsten oluşmalı, sarkmış bir daireden dönüşmemelidir. (Moughtin, 1992)

Meydan mekanında, gökyüzü yüksekliğine ilişkin izlenim, yapıların yükseklikleri ve açık alanın boyutları arasındaki ilişkiyle ortaya çıkar. Meydan mekanını çevreleyen yapılar kuşatılma derecesini etkiler. Çevreleyen binaların yüksekliklerinin meydanın büyüklüğü ile olan ilişkisi orantılı olmalıdır. (Moughtin, 1992) Ayrıca, meydanın büyüklüğü, mekanda yer alacak fonksiyonların ve aktivitelerin belirleyeceği kullanıcı sayısına göre ayarlanmalıdır.

Meydandaki mekansal etki, onun boyutlarına ve sınırlarına bağlıdır. Kentsel mekan boyutları, insan ölçeği ile uyumlu olduğu zaman kişi kendini rahat hissetmekte, ayrıca, mekan hissi ve etkisi artmaktadır. Mekan büyüklüğünün çok fazla olması, kişinin mekanla olan ilişkisinin zayıflamasına, küçük dar ve kapalı olması da fobilere yol açmaktadır. İnsan ölçeği, gerçek boyutları belirlemektedir. (Çubuk, 1993) Mekansal işlevine göre gereğinden fazla büyük meydanlar, görsel ilgi ve sosyal canlılıklarını kaybetmektedirler. Mekanın kullanıcılar tarafından algılanabilir bir büyüklükte olması, mekan etkisi açısından da önemlidir. Meydan boyutlarının insan ölçeğinde olması, güvenlik hissi ve algı bakımından olumlu etki yaratmaktadır. İyi algılanan meydanlar, kullanıcı ilgisini ve mekansal canlılığını koruyabilmektedirler. Bunu sağlayabilmek için çeşitli estetik öğeler kullanılmaktadır.

Yatay ve düşeydeki orantısızlık insan sağlığı ve psikolojisi açısından olumsuz etki yaratır. Mimaride oran kavramı, bir mekan veya objenin kendi dışındaki bir mekan veya objeyle ilişkisidir ve büyüklükten bağımsızdır. Ölçek kavramı ise büyüklük ile ilişkilidir. İnsan ile bina boyutları arasındaki ilişki, meydan düzenlemelerinde önemlidir. Bina boyutları insan ölçeğini aşmayacak şekilde tasarlanmalı, böylece meydanın karakterini olumlu yönde etkilemelidir. Binalar

arası uzaklık ta insana mekan hissini duyumsatmalıdır. Bina yükseklikleri ile binaların birbirine olan uzaklığı arasındaki oran meydanlarda maksimum ¼'e kadar çıkabilir. Fakat en iyi oran 1/1'dir. (Kansoy, 1988)

Meydan mekanının bütün bir mekan oluşturabilmesinde biçimsel ilişkiler ve boyutların önemi kadar, bu mekanda yer alan işlevsel ilişkilerin de rolü önemlidir. İşlevsel ilişkilerde görülen bölünme, geçiş ve bütünleşme meydan mekanında aktiviteler arası güç ve işleriğin artmasında rol oynar. Meydanları çok geniş düzenlemek, işlevlerin kaybolmasına yol açar. (Girtlioğlu, 1991)

- **Yoğunluk ve Doku:**

Doku kentin temel örgü malzemelerinden biridir. Çeşitli sokaklar, meydanlar ve bloklar sisteminin özelliklerini ve çeşitliliğini belirler. Dik açılı düzenden organik, radyal düzene dek çeşitlilik gösterir. Dokunun değişkenlikleri, düzen sisteminin doluluk boşluk oranları ve yoğunluk derecesine bağlıdır. (Karaman, 1991) Kentin biçimsel ve dokusal özellikleri, kentsel mekanların yapısını ortaya koyar. Bu nedenle kentsel dokunun sürekliliğinin sağlanması, küçük ölçekli tasarımlarda da önemlidir. Mekanda yer alan tek tek öğelerin birbiri içinde kaynaşıp uyumlu bir bütün oluşturması, mekansal dokuda karmaşayı ortadan kaldırarak sürekliliği sağlamakta bu da mekanların kendine özgü değerleri olan kimliklerinin korunmasında etkili olmaktadır.

Meydan ve çevresindeki öğelerin sayıları, boyutları ve aralarındaki mesafe yerleşme dokusunu oluşturur. Yoğunluk belirli bir alandaki eleman sayısıdır ve bu nedenle doku ve mesafeyle bağlantılıdır. Meydan ve etrafındaki yapılar, mimari bir bütünlük açısından sürekli bir yüzey, doku oluşturmalı, bu sürekliliğin korunması ve artırılması da kendi başına bulunan yapıların kütleli etkilerinin azaltılması veya bu tür yapıların tekrarı ile sağlanabilmektedir. (Moughtin, 1992)

Doku, gözlemci ve obje arasındaki mesafeye bağlıdır ve görecelidir. Öğeler arasındaki boşluklar, görset ve dokusal açıdan farklı etkilere neden olur. Farklı mesafelerde farklı doku etkileri oluşur. Yapıların yoğunluğuna bağlı olarak, değişik bakış açılarında, kent mekanlarının gösterdikleri doku da ayrıdır. Birbirine zıt öğeler kullanılarak, farklı malzemelerle veya bir malzemenin farklı şekilleriyle dokuda değişiklik ve çeşitlilik sağlanır. (Bell, 1993)

- **Biçim:**

Meydan, sokak ve diğer açık alanlarla oluşturduğu kentsel mekan bütünü içinde, dörtgen, dairesel veya üçgen şeklindeki çeşitli formlarda, düzenli veya düzensiz, açık veya kapalı olabilir. Bu alanlar, belirli bir biçim veya çeşitli kombinasyonlarla biraraya gelebilir, ikiye ayrılabilir, bölünebilir, diğerlerine eklenebilir veya üst üste gelebilirler. (Banerjee ve Southworth, 1990)

Kentsel mekanların biçimlerinin insanlar üzerinde bıraktığı etki tasarımı yönlendirmede önemlidir. Mekanda biçim, geri fonu oluşturan çevresi ile açık bir ilişki içinde ise, dikkatleri üzerinde toplayarak diğer biçimlerden ön planda algılanacaktır. Fiziksel özellikleri nedeniyle çevresinden farklılaşan ve dikkat eşliğinin üstüne çıkan biçimler, hem çevreyi rahat okumayı sağlamakta hem de diğer biçimlere göre üstünlük kazanmaktadırlar. (Çubuk, 1993)

- **Ölçek ve Oran:**

Meydanı çevreleyen yapıların oran ve ölçek açısından benzerlik ve farklılıkları mekanda görsel açıdan hareketliliğine etki etmektedir. Ayrıca meydanda doğal ve yapay elemanlarla yapılan düzenlemelerle yaratılan seviye farklılıkları, mekansal öğelerin birbirlerine göre konumları, ölçek ve oran açısından mekanı algılamada etkilidirler.

Eski kentlerdeki ana meydanlar bir odak noktası oluşturur, ilgi buraya yönelir. Bu şekilde meydan ölçüleri ve büyüklüğü ile kenti domine eder. (Moughtin, 1992) Kentsel mekanın oranları yüksekliğin, genişlik ve uzunlukla olan ilişkisinden doğar. Boyutları, mekanın durağan veya hareketli olması belirler. Durağan nitelikli mekanlarda, kısa kenar uzun kenarın yarısından daha fazladır. Bu oranın $\frac{1}{2}$ 'den daha küçük olması, dinamik mekanları yaratacaktır. (Çubuk, 1993)

İnsan ve yapı boyutları arasındaki ilişki, meydanın karakterini etkileyen ölçek ve oranların insan ölçülerine uyumlu olması, kullanıcıların mekan içinde kendilerini rahat ve güvenli hissetmelerini sağlar. Ayrıca algılanabilirliği arttığından mekanın etkisi de kuvvetlendirilmiş olur. Mekanın insana kendisi için düzenlenmiş olduğu duygusunu vermesi amacıyla Lynch, Sitte gibi tasarım kuramcıları ölçek ve oran konusunda belli değerler ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

- **Etkinlik:**

İnsan içinde yaşadığı çevrede belirli bir düzen ve sadelik arar. Bu düzende çeşitli mantıksal ilişkiler ve bağlantılar vardır. Ancak en kolay anlamlandırılan çevre salt yalın ve doğrusal bir çevre değildir. İnsan çevresinde bir ölçüye kadar çeşitlilik arar. Çok yalın bir çevre, çevre imajının bileşenlerini sağlayamaz. Bu nedenle çevre, gerek estetik gerekse işlevsel boyut açısından zengin ve çeşitli olmalıdır. Bu bağlamda bir kentsel meydan düşündüğümüzde, bu mekanın ve çevresinin anlamlandırılabilmesi sonsuz sadeliğe değil, bağlantılara ve çeşitliliğe dayanır. Bu çeşitlilik, mekansal ilişkilerle kurulur. (Yürekli,1977) Kullanımda çeşitlilik sağlanması, en çok istem duyulan ve gerçekleştirme olasılığı en fazla olan etkinliklerle donatılmaya bağlıdır.

Etkinlik mekanda çeşitlilikle sağlanabilir. Tasarım bütünü içinde etkinlik, materyallerin tekrarı, detaylarla birliğin sağlanmasıyla ortaya çıkar. Meydan mekanı boyutların farklılaşması ile de ilgilidir. Zemin döşeme ve kaplaması, eğim ve yönü, meydan mekanının etkinliğinde ve vurgulanacak elemanların etkinlik kazanmasında önemli bir role sahiptir. Kontrast ve sürpriz etkilerin yokluğu tatsız tekrarlar oluşturur, memnuniyet etkisinin yitirilmesine neden olur. Kentsel mekanda form-antiform, bina-boşluk, cadde-meydan, yumuşak-sert peyzaj kontrast oluşturur. Detaylarda kontrast çizgide, silüette, yönde, yataylık ve dikeylikte, renk ve dokudadır. Kontrast formlar karar verme duygusunu harekete geçirir. Kompozisyon içinde bulunan tüm formlar benzer kalitede olmalıdır. (Moughtin, 1992) Değişik derinlikler ve fonlar, dominant öğeler ve dağılımları, meydan mekanının yerleşme dokusu içinde seçkin bir alan olarak önem kazanmasında etkindir. (Giritlioğlu,1991)

Çeşitlilik, gözlemci tarafından ortak niteliklerle ortaya çıkan ritmik farklılıkların belirlediği, genel ve tanımlanabilir bir bölümlenmeye giren, benzer fakat eşit olmayan elemanlar seti ile oluşan çevre karakteristiği olarak tanımlanır. (Lozano,1991)

- **Renk, Işık ve Materyal Etkisi:**

Biçimin ve ayrıntıların algılanması bakımından ışığın kentsel meydanlar üzerindeki etkisi önemlidir. Doğadaki gölge ve ışık yaşam duyularını etkiler. Işığın kalitesi, miktarı ve yönü şekil,form ve renklerin algılanmasında etkilidir. Meydanlar kentin simgesel niteliklerini taşıdığı için, gündüz doğal ışıkla olduğu

gibi, gece de yapay aydınlatma elemanları ile ışık düzeni sağlanmalıdır. Gündüzleri yanında geceleri de yaşayabilen canlı mekanların olmasında, ışık düzeni önemli bir etki yaratmaktadır. Kentsel mekanlarda geceleri yapılan dikkat çekici aydınlatmalar, etkileyici ve vurgulayıcı bir görüntü oluşturmaktadır. Böylece günün her saati, kent mekanını yaşatmak mümkün olur. Meydanı aydınlatan günışığının yönü ve etkisi meydanın sınırlarını belirginleştirir ve etkisini yoğunlaştırır.

Ayrıca, meydanın gece yaşamını sürdürebilmesi için aydınlatmanın yanında çeşitli aktivitelerin oluşturulması ve böylece geceleri de insanları o mekana çekmek mümkün olmakta, meydanın canlılığı ve çekiciliği artırılmaktadır.(Hızlan, 1994)

Işık ve diğer görsel elemanlar, kişinin tonları algılamasına bağlıdır. Renk, bütün içinde farkedilmeyi, birlik veya çeşitliliği sağlar. Görsel olarak algılamayı sağlar ve estetiğe etki eder. Hem yapısal niteliklere, hem de duyuşsal etkinliklere sahiptir. Renk algısını etkileyen faktörler, deneyimler, moda, algı sabitlikleri, bireysel özellikler, rengin konuya uygunluğu, alan, doku ve biçim olarak sıralanabilir. (Çubuk, 1993) Bunun yanında, renk mekansal formu ve oranları etkiler. Zıt renkler kullanılarak yatay çizgilerde genişlik duygusu, düşey doğrultuda yükseklik duygusu yaratılabilir. Zıt renkler, uzaktan ölçeği anlamakta da etkilidirler.(Aydınlı, 1986)

Kullanılan materyal de rengin özelliğini değiştirmekte veya algılanan biçimi bozmaktadır. Malzeme ve detaylar bir takım etkenlere bağlı olarak bütünleştikleri elemanlarla farklı görünme özelliğine sahiptir. Kimisi mekanın özelliklerini ortaya koyup güçlendirirken, kimisi de bazı özellikleri gizleyerek pürüzsüz bir yapı meydana getirirler. (Çubuk, 1993) Detay ve malzemeler iki farklı şekilde etkiler. Meydanı çevreleyen yapı gruplarının mekana detay ve malzeme yönünden etkisi ve mekana ait detay ve malzemelerin o mekana etkisidir. Meydanın çevresindeki yapıların malzemesi mekanın görsel anlam ve çekiciliğini etkiler. Kullanılan nitelikli materyal kullanıcı üzerinde olumlu etki yapar. (Hızlan, 1996)

Ayrıca meydan mekanını oluşturan yapay ve doğal elemanların renk etkisi, kullanılan malzeme ile detayların kalitesi ve uyumu meydanın niteliğini de etkileyen faktörler arasındadır. Özel gereksinmelerin en uygun malzeme

seçimiyle karşılanması; kullanımda farklılıkların malzeme değişimiyle vurgulanması gerekir.

3.1.5.Yaşanabilirlik

Kentsel yaşanabilirlik, yalnızca binaların içlerinde değil, dış mekanlarda yani, parklarda, plaza, cadde ve sokaklarda, evlerin çevresindeki bahçelerde, oyun alanlarında, spor alanlarında vb. de sağlanmalıdır. (Shirvani, 1985)

- **Fonksiyonla Mekansal Uyum:**

Mekansal uyum, mekanda yer alan öğelerin mekan boyutları ve insan ölçeği ile ilişkilendirilmesine bağlıdır. Yapılarla çevrelenmiş meydanlarda, cepheler sistem içinde strüktürel bir figür olarak algılanır. Bu yapı algılanabildiği zaman, meydanın bütünlüğü ve mekansal uyumu sağlanabilir. (Çubuk, 1993)

Yapıların ya da yapı gruplarının oluşturduğu mekanların dış görünüşleri ve sundukları birbirinden farklı fonksiyon ve kullanım olanakları mekanın okunurluğunu desteklemektedir. Bütün elemanların mekandaki dağılımı, meydan mekanlarının şekillenmesinde rol oynar. Meydanlar, mekanın geometrisine, alanı çevreleyen yapıların ve fiziksel elemanların fonksiyonel dağılımına göre sürekliliğe sahip olurlar. Mekanda yer alacak yapılar fonksiyonlarına ve kullanım amacına uygun şekillendirilmelidir. Yapılar kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verecek ve görselliği bozmayacak şekilde çeşitliliği sağlamalıdır. Mekanın amacını saptırmamak için işlevleri karıştırmamak gerekir. Binanın dış görünüşünü farklı yapmaya çalışırken tamamen farklı bir işleve sahip yapıya benzer şekilde dizayn etmek, insanlar üzerinde olumsuz etkilere yol açarlar. Yapıların biçimleri ve işlevleri birbiriyle uyuşmalıdır.

- **Güvenlik:**

Kentsel meydanlar güvenli ve korunmalı bir ortam sağlamalıdır. Amacına uygun olarak hizmet verebileceği bir açık alan yaratılmış olmalı ve kullanıcıları bulunmalıdır. (Aru,1965) Kentsel meydanlarda, kullanıcılara güven duygusu veren kuşatılmışlık hissinin yaratılması, ayrıca mekanı kolay algılayabilmeleri için meydan boyutlarının insan ölçeğinde olması gerekir.

Bunun yanında kent içinde daha fazla alanın yayalara ayrılması, yaya faaliyetleri için mekan oluşturulması, yaya güvenliğinin sağlanması ve kentin sosyal imajının gelişmesi anlamına gelir. (Berköz ,Ocakçı ve Suher, 1992)

Aydınlatma elemanlarının farklı işlevlerinden biri de toplumsal ve bireysel güvenliğin sağlanmasıdır. Hava karardığında, mekan özelliklerini vurgulayarak, yaya ulaşım ve dolaşımını rahat ve güvenli bir çevrede yapmalarını sağlar. Aydınlatma ile yayalar sadece kaldırım ve yolların yatay düzlemlerini değil, basamak, girinti ve çıkıntıları da algılayabilecek böylece kişi yanlış bir hareket veya adım atmaktan kendini koruyacaktır. Meydanların ve yaya yollarının aydınlatılması, kullanıcılara güven duygusu verdiği için dolayı mekanda kalma süresini de uzatır. Böylece mekanın 24 saat kullanımını sağlamış olur. (Rubenstein, 1992)

- **Bakım:**

Kentsel mekanlarda kent merkezinin fiziksel imajının güçlenmesi, gürültü ve kirlilik seviyesinin düşmesi, kolay ve ekonomik bakımın sağlanması gibi çevresel iyileştirmelerle sağlanabilir.

- **Konfor:**

İnsanların ruhsal durumunu büyük ölçüde çevresi belirlemektedir. Meydanlar, kentsel stresi aşmaya yardımcı olacak doğal ortamlar sunmalıdır. Mekan, kullanıcılarına sağlıklı toplumsal ilişkiler, rahatsız etmeyen bir alan ve nitelikli bir görsellik ile konfor imkanını sağlamalıdır. Çevre konforu insana canlılık ve ferahlık sağlar, kişinin dinlenme ve eğlence ihtiyacını giderir. Bireyin ve toplumun rekreatif amaçlı olan temiz hava alma, gezme, dinlenme, çevresinden zevk alma gibi doğal ihtiyaçlarını karşılamakta açık alanların önemi büyüktür. Özellikle yapı ve insan sayısı açısından yoğun olan kentlerde, meydan ve vb. gibi açık alanların sağlayacağı kentsel konfor önemlidir.

Toplum yapısının gereksinimlerinin ve konforunun sağlanması, kaliteli yaşanabilir mekanların oluşumunda etkilidir. Yaşanabilirlik kriteri altındaki konfor, kentsel mekanda sokak, meydan, gibi yapısal çevrede, estetik, kalite, mimari karakter ve görsel memnuniyet ayrıntıları ile sağlanabilir. (Shirvani, 1985)

- **Çevre Koşulları ve İklimsel Etkiler:**

Doğal çevre öğeleri olan, yararlanılan toprak parçasının topografyası, bitki örtüsü, mekanın karakteri ve iklimsel özellikler, insan yerleşmesi açısından önem taşımakla birlikte, ortak toplumsal ilişkilerin sürdürüldüğü meydan gibi dış mekan organizasyonu oluşturmada da etkindir. Yararlanılan mekan doğal çevre koşulları ile ilişkilidir. Farklı yerlerde doğal çevre koşullarından dolayı yapısal farklılıklar meydana gelmiştir. Doğal çevre koşulları, mekanın karakteri üzerinde doğrudan etkili bir özelliktir. (Hızlan, 1996)

Bu doğrultuda, kentsel meydanın işlevlerini gerçek anlamda yerine getirebilmesi için, bulunduğu mekanın iklimsel özellikler ve doğal çevre koşullarından en iyi şekilde faydalanması ve korunması şarttır. Özellikle, en yoğun kullanımın gerçekleştiği zamanlarda güneş, gölge, rüzgar ve benzeri doğal çevre öğeleriyle ilintili olarak rahat bir çevre sunması gerekir.

3.1.6.Sosyal Boyut

- **Kontrol ve Katılım:**

Kentsel meydan, kentsel mekanda insan öğesinin gözetilmesinde, doğal olarak insan-çevre ilişkisi ve çevrenin insan davranışı üzerindeki etkisinde önemlidir. Burada önemli olan, planlama ya da tasarımın amacının sadece fiziksel bir ürün yaratmak değil, insan davranışı için bir ortam yaratmak olduğudur. (Oktay, 1999) Kentsel meydanlarda, mekanın potansiyel kullanıcılar tarafından kolay erişilebilir ve görülebilir olması, en çok istem duyulan ve gerçekleşme olasılığı en fazla olan etkinliklerle donatılmış olması, güvenli ve korunmalı bir ortam sağlanması, mekanın hem görsel sanatın ifade edildiği bir yer, hem de sosyal bir ortam olarak tasarlanması gerekir.

Mekandaki tasarım objeleri, heykel, su ve ağaç gibi estetik elemanlardır ve meydan gibi odak noktası oluşturacak mekanları algılama da önemli etkiye sahiptirler. Bunlar mekana canlılık vermektedirler ve aynı zamanda merkezi belirlerler. Ancak en yaşamsal öğe, mekanı kullanan ve ona yaşam veren insandır. (Trancik, 1986) Kontrol kullanıcıya bağlı görüş ve değerlendirmelere dayanır. Bir mekanın oluşumu, onarımı, değişikliği, yönetimi ve kontrolü

kullanım ve erişilebilirlik derecesine göre sağlanır. Orada yaşayanlar, çalışanlar ve orayı kullananlarca bu kontrol derecesi belirlenir. (Shirvani, 1985)

Davranışlar mekanı biçimlendirirken, fiziksel çevre de kişinin davranışını biçimlendirmektedir. Niteliğine bağlı olarak kentsel mekan, yaşamı zenginleştirici, kentsel kararlara katılımı uyarıcı, ya da kentliyi sınırlayıcı ve yaşamı fakirleştirici bir rol oynamaktadır. (Çıracı, Kubat ve Aydınli, 1989)

Meydanlarda, kullanıcılara göre değişen mekansal beklentiler ve amaçlar çok çeşitli olmaktadır. Farklı kullanıcı gruplarının varlığı, kullanım çeşitliliği ve meydanın iletişim kalitesini belirlemektedir. Bu nedenle meydanlar tasarlanırken toplumun her kesimine hitap etmesi için farklı kullanıcı grupları gözönünde bulundurulmalıdır. Kullanıcılardan oluşan grup, mekanı biçimlendirmede sürekli ve doğrudan direkt bir etki ve kontrole sahiptir. Tasarımda mekânın başarıyla düzenlenmesi için, toplumun planlama sürecinde etkili olduğu katılımcı model uygulanmalıdır. Ancak, kentsel ihtiyaçlar karşılanırken mekânın kendine ait özgün karakteri de korunmalıdır. (Habe, 1989)

- **Sosyal Yapı:**

İnsanın çevre üzerindeki belli amaçlara yönelik etkinlikleri hakkında pek çok şey söylenmiştir. Sosyal yaşantı bağlamında değişen toplumun sosyal durumu kentsel mekânların karakterini etkilemektedir. Gehl, "Life Between Buildings" adlı kitabında sosyal yapıyı şöyle tanımlamaktadır: "Görsel olarak sosyal yapı, meydan ve sokak grupları etrafında bulunan yerleşmelerle fiziksel biçimde tanımlanır." Fonksiyonel olarak ise sosyal yapı, hiyerarşik olarak çeşitli düzeylerde oluşan iç ve dış mekânların kurulmasıyla desteklenir. (Gehl, 1987)

Sonuç olarak, sosyal yapının, ister geniş anlamıyla toplumsal örgütleniş alanı, ister ekonomik etkinlik alanı, ister kültür alanı olsun, herhangi bir alanı birbirleriyle hiyerarşik bir eşgüdüm içindeki öğelerden oluşur. Mekan-Çevre-İnsan ilişkisi ise herşeyden önce, bunların toplumsal ilişkiler sistemi içindeki yerinin araştırılması ve belirlenmesiyle açıklık kazanır.

- **Canlılık:**

Meydanda etkinlik, sadece form karakteristiklerine, estetik ve görsel uyuma göre değil, aynı zamanda mekânın kullanıcıya sunduğu fonksiyonların tatmin edici oluşuna göre de değer kazanır. Meydanın karma kullanımı ve bunun

neden olduğu çeşitlilik, kent mekanlarında canlılığı sağlayan önemli etkidir. Bu amaçla meydanın kentsel yaşam etkinliği, aktivite olanağı açısından çeşitlilik, zenginlik içermesi canlı ve çekici bir yaşantıya sahip olması, seçme şansı sunması mekana dinamizm kazandırır. Meydanın işlevi onu çevreleyen yapıların içerdikleri aktiviteleri ve biçimini etkileyecek, dolayısıyla mekan kurgusunda farklılık yaratacaktır. (Memlük, Özer ve Özdemir, 2000)

Meydan mekanı, farklı yaş, cins ve eğitime sahip sosyal ve kültürel yapıdaki grupların kullanımına imkan sağlayan aktivite çeşitliliğini sağlamalıdır. Meydan gibi kentsel açık alanların kullanımı ve canlılığı içerisinde yer alan aktivitelerin çeşitliliği ile doğrudan ilişkilidir.

3.2.Kentsel Meydanların Peyzaj Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi

Mekandaki peyzaj öğeleri, mekana canlılık vermektedirler ve aynı zamanda çevre ve yaşam kalitesinin oluşmasında etkilidirler. Mekanın çevresel açıdan zengin algılanmasında ve uyumun sağlanmasında rol oynarlar. Bu elemanlar, mekanları algılama da önemli etkiye sahip oldukları için, görsel bir yaratıcılık içinde ele alınmalı, mekan bütünü içinde ölçek, biçim, renk, malzeme ve stil açısından uyumu sağlamalıdır. Tasarım elemanları, işlevsel açıdan olduğu kadar, görsel açıdan da önem taşır. Yoğun olarak kullanılan kentsel meydanlar, sınırları tanımlanmış, odaksal öğelerin bulunduğu ve kent mobilyalarının yer aldığı mekanlardır. (Marcus ve Francis, 1990)

3.2.1.Yumuşak Peyzaj Öğeleri

- **Bitkisel Elemanlar:**

Meydan içinde yer alan bitkisel elemanlar, mekan fonksiyonlarına uygun olmalı, hacim, biçim, renk ve dokularıyla mimari ve estetik açıdan düzen ve birlik sağlanmalıdır. Bulunduğu çevredeki iklimsel özelliklere ve alan ihtiyacına göre uygun bitkiler seçilmelidir.

Kentsel meydanlarda, bitkisel elemanların değişik kombinasyonları ile biçimsel ve işlevsel açıdan ilginç mekanlar yaratılabilir, mekanlara canlılık kazandırılabilir. Mekanın sınırlandırılmasında ve farklı mekanları birarada içermesinde bitkiler rol oynamaktadır. Yolların, yapıların doğadan koparılmaması için bitki ile yoğurmak gerekir. Büyük ölçekli meydanların, işlevsel ve biçimsel açıdan kavranabilir mekanlara dönüştürülmesinde bitkiler önemlidir. Bu

mekanlar çeşitli renk, doku ve boyuttaki bitkilendirmelerle bölünerek küçük mekanlara dönüştürülebilmektedir.

Kentsel mekanda yer alan bitkisel elemanlar, insanları o mekanda uzun süre kalmaya teşvik edebilir. Bir meydana oturan veya mekandan geçmekte olan insanların ilgisini, mekandaki bitki çeşitliliği sağlayabilir. Bitkisel elemanlardaki çeşitlilik, meydanın çekiciliğini artırmaktadır. (Francis ve Marcus, 1990)

Peyzaj bütünlüğü tamamlayıcıdır. Bitkiler, insan ve mimari sertlik arasında vazgeçilmez bir tampon rolü üstlenmektedir. Sert ve karmaşık biçimleri yumuşatarak ölçülü bir peyzaj yaratmaya yardım etmektedir. (Eckbo, 1969)

- **Su Elemanları:**

Suyun çekiçi özelliği, mimaride fiziksel görüntü, doğal ve sembolik anlamıyla mekana zenginlik katmaktadır. Hem işlevsel hem de estetik gereksinimlerin sağlanmasında etkili rol oynar. Akustik, yansıtıcı, serinletici, ferahlatıcı ve rahatlatıcı özellikleri ile kentsel mekanda akmakta olan suyun sesi, çekiçi etkisiyle mekanda özgün bir yapı oluşturmaktadır. Ayrıca, geceleri havuz, çeşme gibi çeşitli su ve aydınlatma elemanları mekana çekicilik kazandırmaktadır. (Rubenstein, 1992)

Meydanda kullanılacak su elemanında, suyun sesi ne kadar yüksek olursa, trafik gürültüsüne karşı o kadar etkili perde görevi üstlenilir ve hoş bir ambiyans yaratılabilir. Su elemanı, suyun sesini insanların duyacağı kadar oturma mekanlarına yakın yerleştirilmelidir. (Marcus ve Francis, 1990)

3.2.2. Sert Peyzaj Öğeleri

- **Yer Döşeme Elemanları:**

Kullanılan malzeme seçimi ve kompozisyonu, meydanların kullanım sıklığında ve mekansal çekicilikte en önemli etkenlerdendir. Meydanlar için iki boyutlu dokuya sahip yer döşemelerinin önemi büyüktür. Zemin hareketliliği, farklı kotlar, seçilecek malzemenin cins ve renginin saptanmasında dikkate alınmalıdır. Özellikle, meydan mekanlarında kullanılan renkli döşeme ya da asfaltlar ile meydanın dış sınırları belirtenir. Kullanılan malzeme; renkli beton, dokulu beton, taş, tuğla veya ahşap olabilir. (Eckbo, 1969)

Mekanda oluşturulan seviye farklılıkları meydanın etkinliğinde önemlidir. Oturma ve sirkülasyon mekanları küçük seviye farkları ile birbirinden ayrılabilir. Üstte yer alan mekan, çeşitli gösteriler için bir sahne görevini üstlenebilir. Ayrıca, yine seviye farklılıklarıyla, çok geniş mekanlar insan ölçeğinde mekanlara dönüştürülebilir. (Marcus ve Francis, 1990)

Döşeme ve kaplama elemanlarının görünümü, kullanılan malzemenin türü ve kalitesi, renk, desen ve dokusu gerek kullanım açısından güvenli olmalı yani kaygan olmayan ve sorunsuz yürünebilen özelliğe sahip olmalı, gerek gözü fazla yormayan ve rahatsız etmeyen, görsel ve estetik açıdan uyumlu, çekici, biçim ve desenleriyle yönlendirici olmalıdır. Yer döşemeleri, hareketliliği kolaylaştıracak, rahat yürümeyi sağlayacak ve ışık yansımalarının önleyecek malzeme ile seçilmelidir. Hem estetik düzen yaratılmalı, hem de yüzey tüm koşullara dayanıklı olmalı, temel gereksinimleri sağlamalıdır.

- **Oturma Elemanları:**

Meydan, çeşitli kullanıcılara hizmet edebilmek amacıyla farklı oturma elemanlarına sahip olmalıdır. Yol ve meydan mekanlarında trafik, gürültü ve rahatsız edici çevresel etkilerden korunmuş alanlarda, yayalara oturma imkanı veren hareketli veya sabit elemanlar düzenlenmelidir. Oturma birimleri, çeşitli bankların yanında, yükseltilmiş havuz ve çiçekliklerin kenarları ve köşeleri, zemin farklılıkları ve merdivenler de olabilir. Bütün bunlar, kullanıcılara değişik oturma olanakları verir. (Marcus ve Francis, 1990) Ayrıca, ilgi çekici bir görüntü veya güzel bir manzara varsa, bunu daha iyi algılayabilmek için yaya yolundan daha yüksek seviyede oturma mekanı düzenlenebilir. Ya da oturma grupları, çiçeklikler, havuzlar, çeşmeler gibi kullanıcılar için ilgi merkezi oluşturacak elemanlarla, yaya yolundan daha düşük seviyede mekanlar oluşturulabilir. (Rubenstein, 1992)

Seçilen yer ve çevresi arasındaki görsel ilişkiler, oturma yerlerinin seçiminde önemlidir. Kullanılan malzeme ve renk, mekanın niteliklerine bağlı olarak düşünülmelidir. Malzeme olarak metal, beton, taş, tuğla, ahşap gibi elemanlar kullanılabilir. Önemli olan, kullanım yerinin niteliğine, çevrenin yapısına ve kullanım amacına uygun malzemelerin seçimidir. (Giritlioğlu, 1991) Kullanıcıların veya iklimsel koşulların zarar veremeyeceği uygun malzeme ile sağlamlık ve dayanıklılık sağlanmalıdır.

- **Aydınlatma Elemanları:**

Aydınlatma elemanları, kentsel meydanlarda mekanın karakterini belirlemekte, vurgulanmak istenen öğelerin aydınlatılarak, ilgi çekici ve etkileyici özelliklerini sergilemektedir. Aydınlatma elemanları, meydan mekanının özelliklerini vurgulayarak, yaya ulaşım ve dolaşımı için rahat ve güvenli bir çevre sağlamaktadır. Aydınlatma elemanları, güvenlik duygusunu sağlanmanın yanısıra, mekanın 24 saat kullanımını mümkün kılmakta ve mekanda kalma süresini uzatmaktadır. (Rubenstein,1992)

Yaya yolu ve meydan aydınlatmalarında, aydınlatma elemanlarının yükseklikleri göz hizasının altında yaklaşık 70cm. veya göz hizasının üstünde yani yaklaşık 300-400cm. olmalıdır. Aydınlatma elemanları da diğer elemanlarda olduğu gibi bulunduğu çevre koşullarına dayanıklı malzemede olmalı, biçim, konum ve detayları, estetik açıdan yaya alanı ve meydan işlevlerine uygun olmalı, buldukları çevreye uyum sağlayacak şekilde tasarlanmalı ve düzenlenmelidir. (Harris, 1988)

- **Heykel,Anıt vb. Sanatsal Elemanlar:**

Meydan gibi kentsel dış mekanlarda yer alan su elemanı ile heykel, anıt çeşme gibi sanatsal değer taşıyan plastik öğeler mekanda nirengi yani işaret noktası olarak mekanın önemini vurgularlar. İnsanlar tarafından farkedilen bu sanatsal objeler, o mekana canlılık verip odak noktası kazandırırken, estetik sosyal ve kültürel açıdan meydana anlam katarlar. Bu sanatsal objeler mümkün olduğunca görülebilir olmalı, insanları bu mekana çekmeye teşvik etmelidir. (Marcus ve Francis,1990)

Meydandaki sanatsal objenin büyüklüğü, formu ve pozisyonu mekana uyum sağlamalı, yaratacağı fonksiyonel ve sembolik etkiye göre değişiklik göstermelidir. (Curran, 1983) Heykel, mozaik, freks gibi sanatsal mimari elemanlar, kentsel açık alanlara görsel zenginlik katmaktadır. (Lozano, 1991) Kentsel mekanda yer alan heykel, anıt gibi sanat öğeleri, zevk ve merak duygusu uyandırmalı, yaratıcılık ve düşüncellikle mekan içinde yer almalı, mekana uygun form ve malzeme ile yapılmalı ve toplumsal yaşam içinde öneme sahip olmalıdır.

- **Diğer Elemanlar:**

Satış kulübeleri, meydanlarda gazete, dergi, bilet, yiyecek ve içecek vb. gibi elemanların satıldığı sabit veya hareketli elemanlardır. Bu elemanların yakın çevresinde, çöp, telefon kulübeleri gibi diğer elemanlar da yer almaktadır. Bu öğelerin kullanım sıklığı yer seçimine ve form özelliklerine bağlı olarak değişim göstermektedir. Çöp sepetlerinin 50-100m. bazı özel durumlarda da 25m. aralıklarla yerleştirilmesi uygundur. Bundan başka, gazete, dergi, kitap, yiyecek ve içecek satışı için kullanılabildiği gibi, çeşitli bildiri ve afişlerin sergilenmesi ve kullanıcıları bilgilendirme amacıyla da kent meydanlarının önemli noktalarında veya yaya dolaşımının yoğun olduğu bölgelerde kiokslar da yerleştirilebilir. Meydanlarda odak noktası olarak kullanılan işlevsel özelliğe sahip saatler, aynı zamanda mekana ilginçlik ve çekicilik kazandırmaktadırlar. (Rubenstein, 1992)

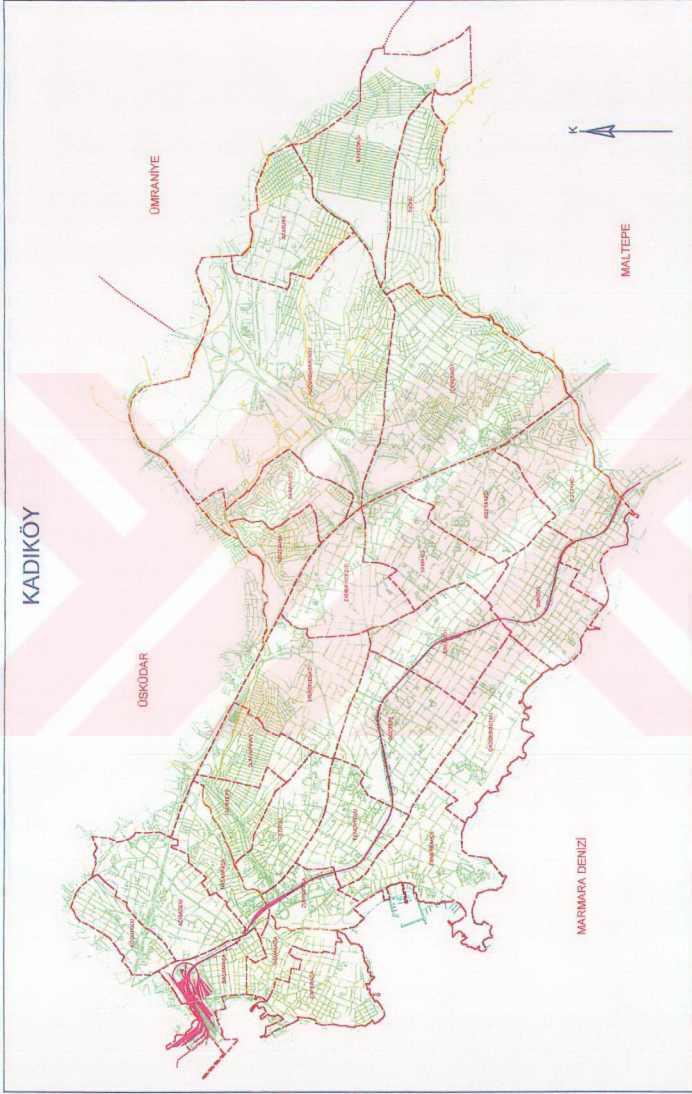
Kentsel açık alanlarda bulunması gereken elemanlardan biri de tuvalettir. Yoğun yaya trafiğinin olduğu yerler yer seçiminde uygundur. Genellikle yer altında düzenlemeler hem alan, hem de kullanım rahatlığı bakımından uygundur. Kullanımda, ışıklandırma, havalandırma ve temizleme imkanları sağlanmalıdır. (Giritlioğlu,1991)

Şekil 4.2. Kadıköy İlçesi

(İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Web Sitesi)

Kadıköy, ülke ve kent ulaşımı açısından önemli bir konuma sahiptir. Anadolu'daki çeşitli merkezleri, İstanbul'a ve kent içindeki çeşitli semtleri de birbirine bağlayan bazı ana ulaşım yolları Kadıköy İlçesi'nden geçer. (Şekil 4.4.) D-100 Karayolunun kuzeyinde yer alan, Küçükbakkalköy, İçerenköy gibi yerleşim yerleri her ne kadar idari ve ekonomik açıdan Kadıköy'e bağlı iseler de Kadıköy denince akla, Kuzeyde D-100 Karayolu, güneyde Marmara denizi, Haydarpaşa Koyu ile Bostancı arasında kalan kuzeybatı-güneybatı doğrultusunda uzun bir sahil şeridine sahip alan gelmektedir. Kadıköy'deki yerleşimin başlangıcını oluşturan tarihsel çekirdek, Haydarpaşa Koyu ile Moda Burnu'nun oluşturduğu alanda yer almaktadır. İlçeye adını veren asıl Kadıköy İlçesi kabaca kuzey ve güneydoğuda demiryolu, doğuda Kurbağlıdere ve Kalamış Koyu, batıda Marmara Denizi ve Haydarpaşa Koyunun sınırladığı alandır. Bugün bu alan Kadıköy Çarşısı, Moda Yel değirmeni, Rasimpaşa, Osmanağa ve Caferağa gibi mahallelerden oluşmaktadır. (Şekil 4.5.)

Şekil 4.3.Kadıköy İlçesinin Konumu, (Kadıköy İlçe Belediyesi, 2001)

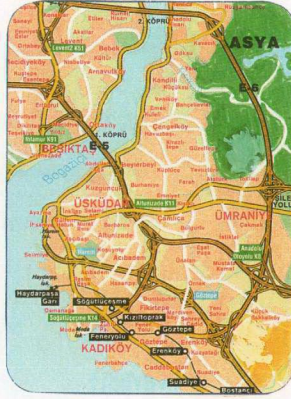
Şekil 4.4. Kadıköy İlçesinin diğer bölgelerle olan ulaşım ilişkisi

Kadıköy'ün geçmişi İstanbul'dan çok daha eskilere dayanmakla birlikte, İstanbul'un diğer tarihi semtlerine göre şehir tarihi içinde oldukça genç bir yerleşme yeridir. Bunun sebebi de Kadıköy, Bostancıya kadar uzanan semt ve mahalleleriyle ancak 19.yy. da sürekli iskan sahası haline gelip kentle bütünleşmiştir. (Dünden Bugüne İstanbul Ans.)

Kadıköy'de kıyı şeridine paralel uzanan ana ulaşım güzergahları, yerleşme yapısını belirlemektedir. (Şekil 4.6.) 1985 nüfus sayımlarından itibaren kır nüfusunun hiç olmadığı görülmektedir. Kırsal yerleşmesi olmayan Kadıköy İlçesi 28 mahalleden oluşmaktadır. (Gülşen,1996) Son yapılan nüfus sayımının sonuçlarına göre, Kadıköy İlçesinin nüfusunun yaklaşık 670.000 olduğu görülmüştür. Kadıköy nüfus büyüklüğü, ekonomik faaliyet ve imar açısından İstanbul'un en önemli ilçelerinden biridir. Üretim faaliyetlerinin sınırlılığına rağmen, ticaret ve hizmet sektörlerindeki yoğunluk, özellikle ilçe merkezini, büyük ölçüde konut dışı kullanımların yer aldığı bir metropoliten alt merkez kimliğine büründürmüştür.

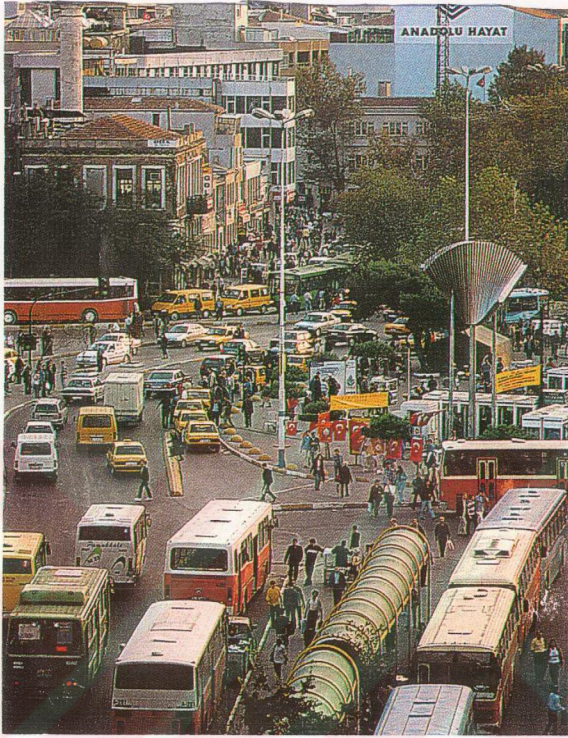
Şekil 4.5.Kadıköy Meydanı ve çevresinin hava fotoğrafı
(İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları)

Şekil 4.6. Kadıköy'ün yerleşme yapısını belirleyen ulaşım güzergahları

İstanbul'un Anadolu Yakası'nda, Boğaz'ın Marmara Denize açıldığı güney kesiminde yer alan Kadıköy, ilköğretimden itibaren kesintisiz birçok iskan görmüş ve çeşitli uygarlıklara sahne olmuş bir liman bölgesidir. Kadıköy, Anadolu Yakasının ticaret ve ulaşım açısından merkezi konumunda olduğundan pek çok fonksiyonu birarada bulundurmaktadır. Özellikle ulaşım açısından varolan çeşitlilik dikkati çekmektedir. Deniz ve kara ulaşımı açısından bir transfer noktası özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Anadolu'nun çeşitli merkezlerini İstanbul'a bağlayan demiryolu hattının ilk istasyonu Haydarpaşa'dır. Haydarpaşa'daki gar binası ve öteki demiryolu tesisleri Kadıköy İlçesi sınırları içindedir. Bu istasyon aynı zamanda kentin Anadolu yakasında yapılan banliyö treni ulaşımı açısından önem taşımaktadır. İlçedeki vapur iskeleleri Haydarpaşa, Kadıköy ve Bostancı'dadır. Ayrıca Kadıköy ve Bostancı'daki deniz otobüsü iskelelerinden kentin çeşitli kıyı semtlerine düzenli seferler yapılmaktadır. Otobüs, minibüs ve dolmuş durakları, meydana yer almaktadır. Kadıköy İlçesi'nde yaşayanların önemli bir bölümü her gün işlerine, ya şehir içi vapur hatları ya da otobüs, minibüs gibi kara ulaşım araçlarını kullanarak gidip gelmektedirler. (Yarışma Şartnamesi, 2001)

Deniz, kara, demiryolu terminal noktaları ile bir ulaşım odağı olması, alanın çok yoğun olarak kullanılmasına sebebiyet vermektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi çeşitli ulaşım türlerine ait transfer merkezi olması nedeniyle, meydan özelliğini kaybedip, yalnızca taşıt ve yaya geçiş alanı niteliği taşımaktadır. (Şekil 4.7.)

Şekil 4.7.Kadıköy Meydanı'ndaki yaya-taşıt karmaşası (Avalin, Ezilmez, 2000)

4.1.2.Kadıköy'ün Tarihsel Gelişimi

- **Bizans Devrinde Kadıköy:**

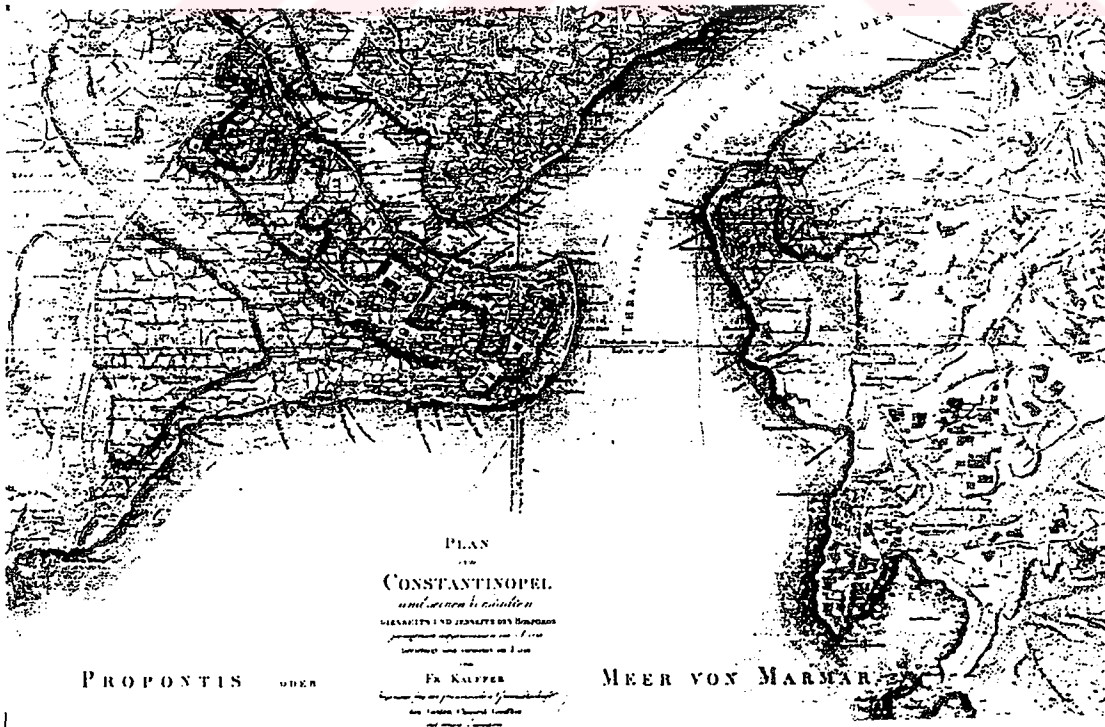
Günümüz Kadıköy'ünden geçmişteki Kadıköy'e bir yolculuk yapıldığında İstanbul ve çevresinin günümüzdeki doğal görünümü ve kıyı çizgisinin İ.Ö.5.500 yıllarında tamamlandığı görülmektedir. Bu dönemde İstanbul çevresindeki vadi ağzlarında koylar meydana geldiği gibi Kurbalidere'nin ağzından Kalamış Koyu oluşmuştur. İ.Ö. 3.000 yıllarında ise deniz yüzeyi bugünkünden 3m. ile 5m. daha yükseğe ulaşmaktadır. (Gülşen, 1996)

İstanbul metropoliten kent alanındaki en eski yerleşme yerlerinden bazıları Kadıköy ilçesi'ndedir. Bizans Döneminde bir dinsel merkez niteliği de taşıyan Kadıköy'ün eski adı Halkedon'dur. Halkedon Bizans Dönemi boyunca

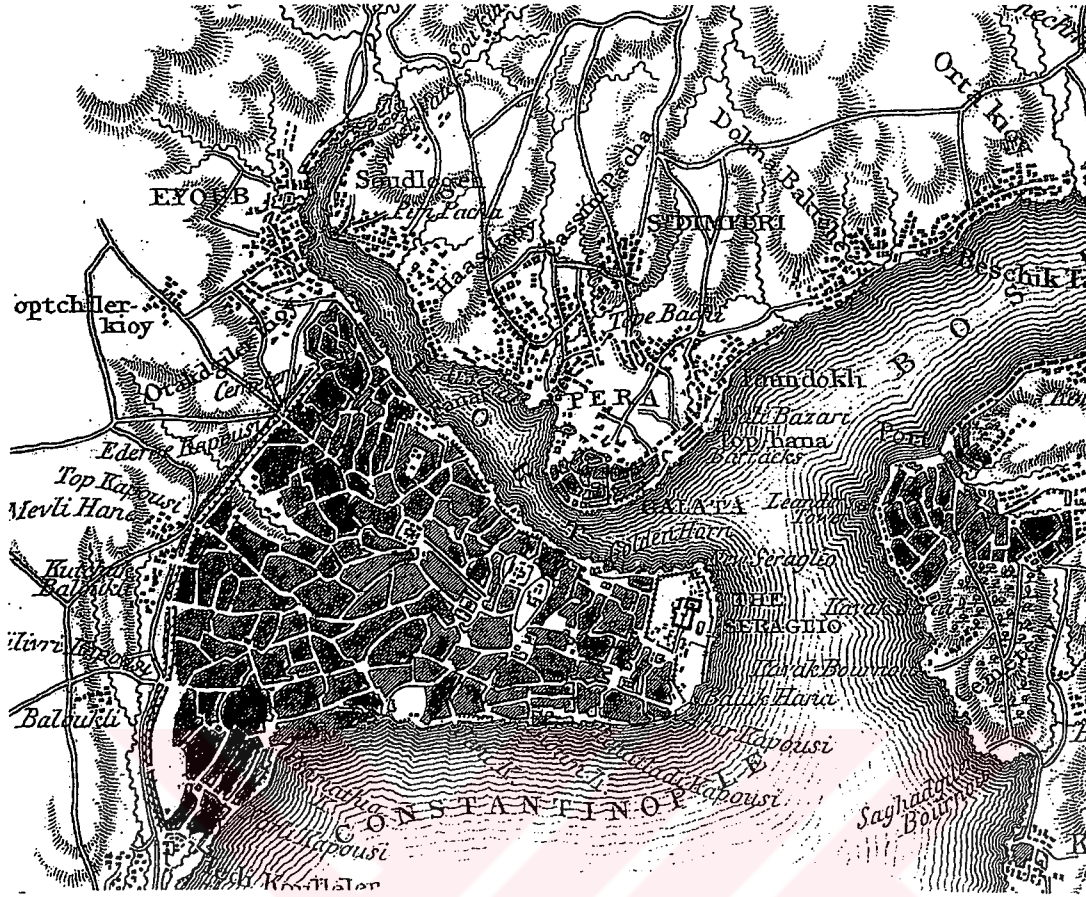
Konstantinopolis'in karşısında gittikçe gerileyen küçülen, çevresiyle birlikte sayfiye ve tarımsal özellikleri öne çıkan mütevazı bir yerleşme, bir kasaba haline dönüşmüştür. Bütün bu çevrenin tarihsel çekirdeğini oluşturan Ortaçağ Halkedon'undan günümüze hiçbir iz kalmamıştır. Haydarpaşa ve Kalamış koyları arasındaki tepelik burun üzerinde olan yerleşmenin surları bugüne göre Altıyol, Sakızağacı, Mühürdar ve Söğütlüçeşme arasında yaklaşık 500-650 m. uzunluğunda kabaca bir dikdörtgen oluşturacak şekilde uzanmaktadır. Şehrin iki limanından bir tanesi muhtemelen bugünkü Kadıköy Meydanının yerinde diğeri de Söğütlüçeşme civarında bulunmaktadır. (Yarışma Şartnamesi, 2001)

- **Osmanlı Devrinde Kadıköy:**

14.yy.'dan başlayarak Halkedon çevresinin Osmanlı akınlarına sahne olduğu görülmektedir. 1352-1353'te de Halkedon çevresi büyük ölçüde Osmanlı denetimine girmiştir. Kadıköy 1353 yılında Orhan Bey zamanında Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılmıştır. Konstantinopolis'in fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet 29 Mayıs 1453'te İstanbul'u aldığı sırada Halkedon'un yönetimini ilk İstanbul kadısı Hızır Bey Çelebiye vermiştir. Bu tarihten sonra da ilçe Kadıköy adıyla anılmıştır. 1776 tarihli Kauffer haritasına göre Kadıköy bugünkü iskele ve çarşı çevresinde az çok belirginleşmiş birkaç yapı adasından ibaret olduğu görülmektedir. (Dünden Bugüne İstanbul Ans.) (Şekil 4.8. ve Şekil 4.9.)

Şekil 4.8. Fr. Kauffer, 1776. Plan von Constantinopel.

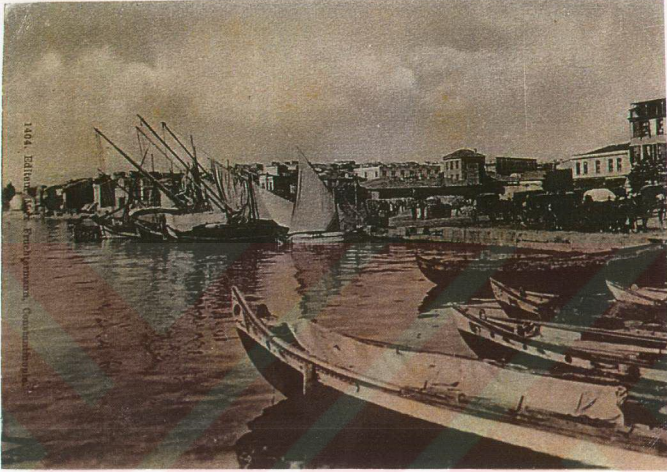

Şekil 4.9. 18.yy.ortalarında İstanbul ve Kadıköy Yöresi

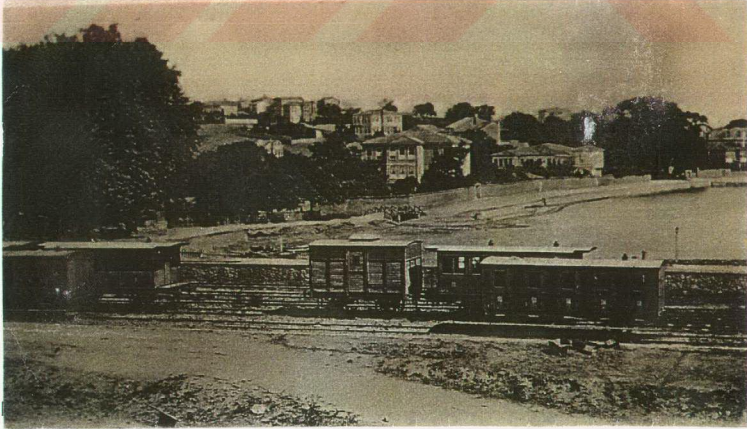
19.yy. başlarında Kadıköy iskelesi ve çarşı çevresi mahalle büyüklüğünü korumaktadır. 19.yy.'ın ilk yarısında Kadıköy ve çevresinin temel özelliği her ne kadar mevsimlik kullanımlar şeklinde ise de Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmekte olmasının gerektirdiği koşullarda o devirde Kadıköy askeri faaliyetin önemli derecede etkisinde kalmıştır. 1806 yılında başlayan Osmanlı Rus savaşları sırasında Rusların müttefiği İngiliz donanmasının ani olarak İstanbul önlerine gelmesi Harem ile Fenerbahçe arasında kıyı tahkimatı yapılmasının gerektirmiştir. (Dünden Bugüne İstanbul Ans.)

19.yy.'ın başlarında İstanbul taraflarına Pazar kayıkları ile gidip gelinmektedir. (Şekil 4.10.) Kadıköy'ün gelişmesi, İstanbul'a vapurların işlemesiyle başlamıştır. Köprüden Kadıköy'e ilk kez vapur, Fevaid-i Osmaniye idaresi tarafından 1846'da çalıştırılmaya başlanmıştır. 1857'de başlayan sürekli ve düzenli vapur seferleri Kadıköy'ün gelişmesine ivme kazandırmıştır. Kadıköy ancak 19.yy.'ın ikinci yarısında kararlı bir gelişme gösterebilmiştir. Daha önceleri İstanbul tarafına Pazar kayıkları ile gidip geldiğinden Kadıköy küçük bir nahiye olarak

kalmış, Belediye işleri Bostancıbaşılar tarafından yürütülmüştür. Anadolu Yakası ile İstanbul arasında 1857'de şehiriçi vapur işletmeciliği ile başlayan sürekli ve düzenli vapur seferlerinin Kadıköy'ün gelişmesi üzerinde yarattığına benzer bir etki de 1870'lerde Haydarpaşa-İzmit demiryolu hattının hizmete girişiyle görülür.(Şekil 4.11.)

Şekil 4.10.Kadıköy'den İstanbul tarafına geçişin sağlandığı bölge

Şekil 4.11.Haydarpaşa Tren İstasyonunun hizmete girdiği yıllardaki görüntüsü

20.yy. başlarında Kadıköy'ün mekansal yapısında çok büyük değişiklikler görülmektedir. İskele çevresi; cami,Rum ve Ermeni kiliseleri ile çeşitli resmi yapıların toplandığı ve çarşının yer aldığı bir merkezdir. Onuncu Belediye Dairesi'ni oluşturan Kadıköy Belediye Binası henüz Altiyol'a yakın Söğütlüçeşme Caddesi üzerindeki eski yerindedir. (Akbulut, 1994)

O yıllarda yani 1900'lerin başlarında deniz bugünkü postane binasının önüne kadar gelmektedir. Mühürdar tarafına doğru devam eden rıhtıma, Galata'nın meşhur bankerlerinden olan tübinî'nin adı verilmiştir. Rıhtımda yine tübinî'lere ait akaretler sıralanır, akaretlerin gerisindeki yola Tübinî Çıkmazi denirdi.3.Mustafa Camii de deniz kenarında idi. (Ekdal, 1996), (Şekil 4.12.)

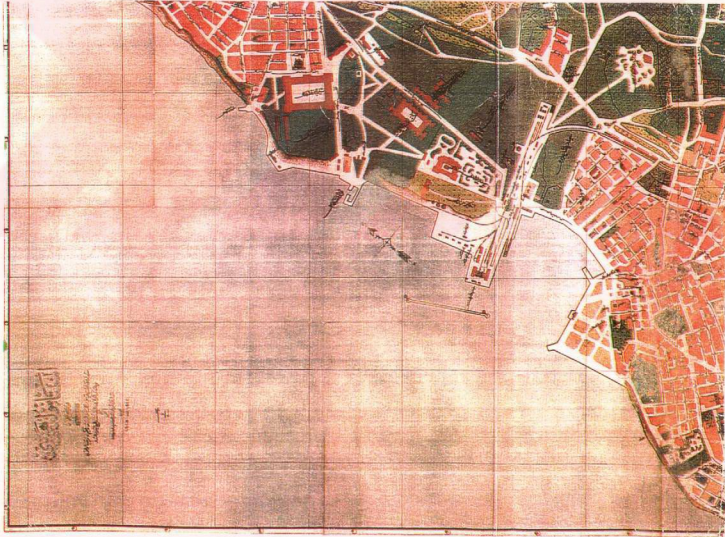

Şekil 4.12.1900'lerde bugünkü postane sırasındaki Tübiniler'e ait binalar,(Ekdal, 1996)

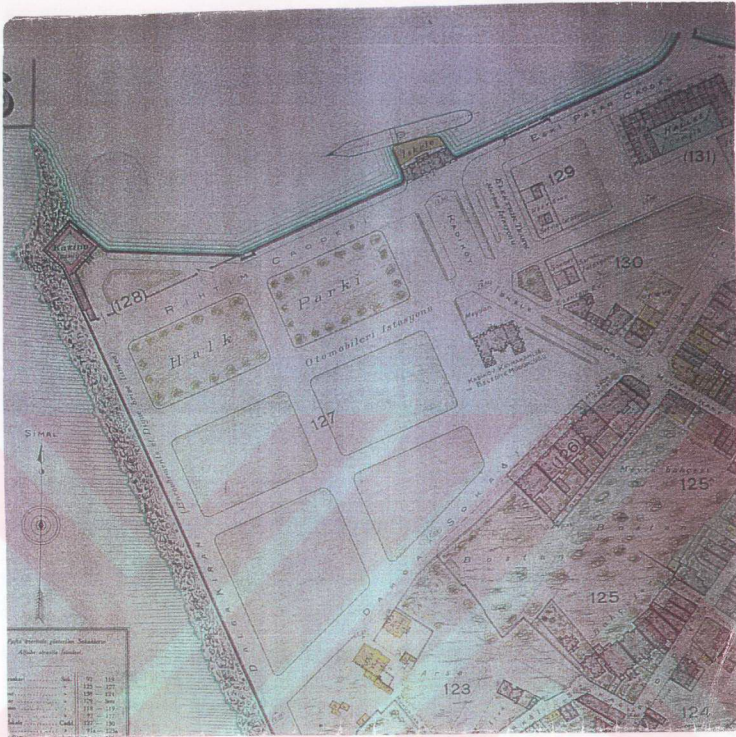
Kıyı zamanla doldurulmuş, bu arada Haydarpaşa Garı'nın inşası sırasında daha da doldurularak, geniş bir meydan kazanılmış ismine "Kumluk" denmiş ve 1908'de Kadıköy İskele Meydanı ortaya çıkmıştır. (Şekil 4.13., Şekil 4.14., Şekil 4.15.) Böyle olunca da 1899'da yapılan salaş, derme çatma eski ahşap Kadıköy İskelesi haliyle ortadan kalkmıştır. (Şekil 4.16.) Şimdiki Kaymakamlık, Maliye, park ve eski evlendirme dairesi bu dolgu alan üzerinde bulunmaktadır. İskele binası, bu dolgu çalışmalarından sonra yapılmaya başlanmıştır. (Ekdal, 1997) Bugünkü eski iskele, 1915 yılında yarı beton, yarı yığma olarak yapılmıştır.

(Şekil 4.17.) Eski iskele olarak bilinen Kadıköy vapur iskelesi, Rıhtım caddesi üzerinde, Eski Kadıköy Şehremaneti (Belediye Binası) karşısında yer almaktadır. (Akbulut, 1994) Son onarımı sırasında ortaya çıkartılan mermer levhanın üzerinde eski harflerle 1926 tarihi tarihi okunmaktadır. 1959'da büyük bir tamir gören bu bina, 1984-86 yılları arasında yeniden onarılmış, son olarak da 1995'te bir kez daha elden geçirilmiştir. Bugün bu iskeleden, Beşiktaş vapurları kalkmakta; ayrıca Adalar hattında çalışan vapurlar da buraya yanaşmaktadırlar. (Tutel, 1997)

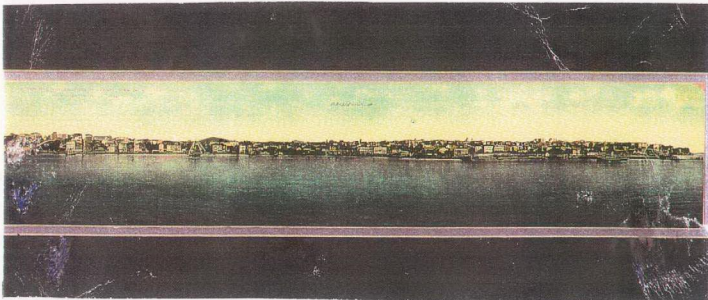
Günümüzde Karaköy ve Sirkeci'ye giden vapurların kalktığı yeni Kadıköy iskelesinin yerinde 50'li ve 60'lı yıllarda Sirkeci'den gelen araba vapurlarının iskelesi yer almaktadır. Sonraları buraya Ada vapurları da uğramaya başlamıştır. 1982 yılının ekim ayında eski iskele binası yıkılıp yerine bugünkü kazıklar üzerindeki iki katlı bina inşa edilmiştir. Ayrıca bugün İnci Burnu'nda eski Kadıköy Evlendirme Daire'sinin yanı başında yapılan deniz otobüslerinin iskelesi de bulunmaktadır. (Tutel, 1997)

Şekil 4.13. 1900'lü yılların başında Kadıköy İskele Meydanı ve Çevresi (I.B.Ş.B., 2000)

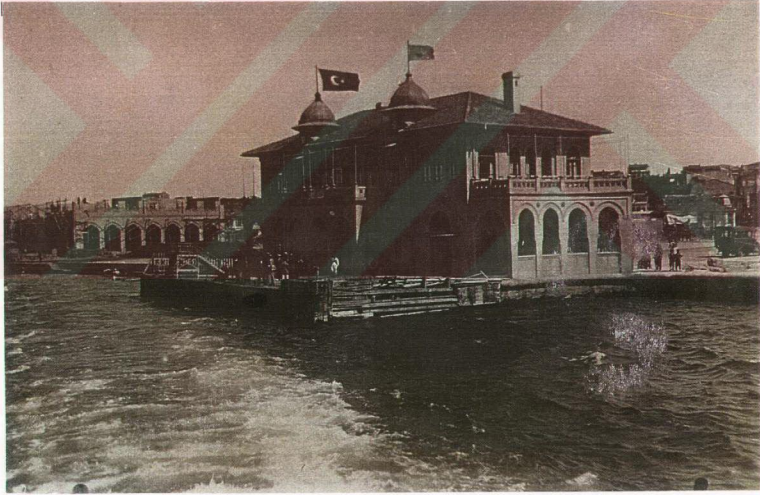
Şekil 4.14. 1908 yılında Kumluk dolgu alanı ile Kadıköy Meydanı'nın şekillenmesi

Şekil 4.15. 1900'lerin başında Kadıköy'ün silüeti, (Kadıköy Belediyesi. Arşivi)

Şekil 4.16. 19.yy.'da yapılan eski ahşap Kadıköy İskelesi (Sebah ve Joaillier)

Şekil 4.17. 1915 yılında yapılan bugünkü eski Kadıköy İskelesi

İstanbul'da 1860'lardaki ilk imar operasyonlarından herhangi bir pay alamayan Kadıköy 1912-1914 yılları arasında Cemil Topuzlu'nun şehreminiliği sırasında yapılan ikinci imar operasyonları döneminde önemli imar uygulamalarına sahne olmuştur. Bazı yol yapımı ve altyapı uygulamalarının yanısıra şehremini Cemil

Paşa'nın şehir ve semt parkları oluşturma projesi kapsamında Kadıköy'de Kuşdili Deresi'nin kıyısında Yoğurtçu Parkı yapılmıştır. 1913 yılında Kadıköy'e yeni bir Şehremaneti binası yapılmaya başlanmıştır. İskele Meydanında bulunan ve halen kullanılan Belediye Binası'nda bu dönemde inşa edilmiştir. (Dünden Bugüne İstanbul Ans.)

1920'li yıllardan sonra Altiyol'daki Rum ve Ermeni mezarlıkları kaldırılmış, meydan genişletilerek daha çok esnafın yerleşmesine imkan olmuştur. Bahariye Caddesi'nin Altiyol'daki başlangıcını teşkil eden sağlı, sollu mezarlıklar kaldırıldıktan sonra iskeleye inen caddenin sol tarafına daha sık dükkanlar yapılmaya başlanmıştır. (Ekdal, 1996)

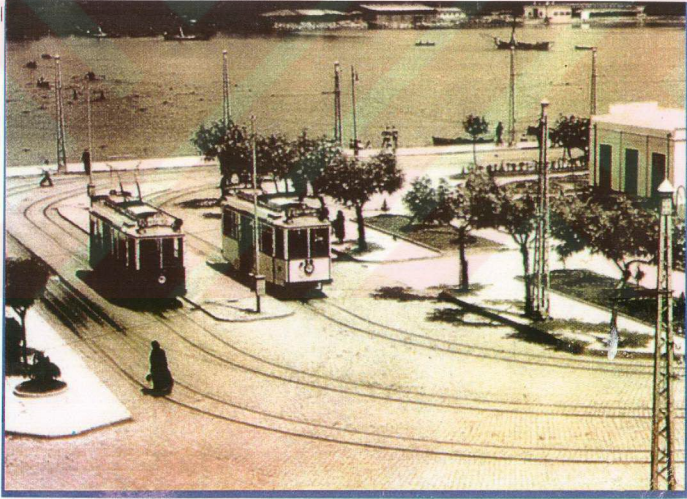
1.Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu mağlup olmuş, düşman orduları ülkenin her tarafını istila etmişlerdir. Şehremaneti Binasının önüne İngilizler barakalar kurarak bir kısım askerlerini yerleştirmişlerdir. (Ekdal, 1996) Çok geçmeden 22 Mayıs 1919'da Yunan ordusu da Anadolu'yu işgal etmek için İzmir'e çıkmıştır. Bu işgali protesto etmek maksadıyla şehremaneti önünde kalabalık bir halk toplanmış, heyecanlı konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuştur. Daha önce Yunan işgalini protesto etmek için toplanan Kadıköylüler, bu sefer de Anadolu'da Milli Mücadele kazanılıp, Yunan ordusu İzmir'de denize döküldükten sonra da meydanı doldurup çoşkuyla zaferi kutlamışlardır. Cumhuriyetin ilanından sonra Kadıköy Şehremaneti binasında ilk belediye seçimleri yapıldıktan sonra, Şehremaneti binasının önündeki Kumluk'ta çeşitli olaylar yaşanmıştır. İşte Kadıköy Şehremaneti binası ve önündeki Kumluk, yani bugünkü Kadıköy Meydanı böyle birçok olayın şahididir. Günümüzde de Kadıköy Meydanı'nda yer alan Atatürk Anıtı önünde, bayramlarda özellikle Cumhuriyetin yıldönümü kutlamalarında meşaleler yakılarak, anma ve kutlama törenleri düzenlenmektedir.

Cumhuriyet arifesinde Kadıköy'ün İstanbul'un en gelişmiş semtlerinden biri olduğu söylenebilir. O dönemde İstanbul'un birçok yerinde olmayan kamu ve altyapı hizmetlerinin Kadıköy'de sağlandığı, yangın gibi İstanbul'un büyük bir bölümünü tahrip eden bir afetin Kadıköy'ü pek az etkilediği görülmektedir. Kadıköy merkezde yoğunlaşmış olan orta ve üst gelir grubu gayrimüslim ve levantenlerin maddi gücü ile orantılı olarak daha çok maddi güç gerektiren kagir binalar inşa ettirmeleri ve yerleşmenin ağırlıklı olarak kagir yapılardan oluşması oldukça planlı bir gelişme ile dar sokaklı organik bir dokudan çok

araba ulaşımına elverişli, doğrusal sokakların açılmış olması ve nihayet banliyölerdeki geniş araziler içindeki köşklere oluşan seyrek yapılanma dokusu büyük yangınların Kadıköy'de daha nadir görülmesinin ve daha az tahrip olmasının önemli nedenleridir.

• **Cumhuriyet Sonrası Kadıköy:**

23 Mart 1930'da Kadıköy ilçe olmuştur. Bu tarihte Kadıköy'ün Kızıltoprak ve Erenköy olmak üzere iki bucağı vardır. Cumhuriyetin kuruluşundan 10 yıl sonra kuzeyde Yeldeğirmeninden, güneyde Moda Burnu'na kadar olan alanın bütünüyle dolduğu görülür. Cumhuriyet'le birlikte Kadıköy bazı modern kentsel hizmetlerden de yararlanma imkanına kavuşmuştur. Bunlar 1928'de gelen elektrikle 1927'de şirket olarak oluşturulmuş, 1928'de Üsküdar-Kısıklı arasında ilk seferlerine başlayan tramvaydır. Üsküdar-Kısıklı-Atemdağı Tramvayları Anonim Şirketi 19 Şubat 1928 tarihinde kurulmuştur. (Şekil 4.18.)

Şekil 4.18. Bir zamanlar Meydan'da yer alan Kadıköy Tramvayı'ndan görüntüler

Bunu Üsküdar-Kadıköy ve Havalisi Halk Tramvayları takip etmiş ve 1935'de şebeke genişlemiştir. Kadıköy tramvaylarının Bostancı-Fenerbahçe-Moda hattı seferleri başlamıştır. O yıllarda Kadıköy İskele Meydanı ve çevresi bugünkünden oldukça farklı bir görüntü içerisindeydi. (Ekda1, 1996) (Şekil 4.19., Şekil 4.20. ve Şekil 4.21.) Üsküdar-Haydarpaşa ve Bağlarbaşı-Haydarpaşa arasında 1929'da açılan

ilk hattı, daha sonra da 29 Ekim 1934'de Haydarpaşa-Altıyol-Kadıköy(iskele) ve Kadıköy-Altıyol-Kızıltoprak-İhlamur-Feneryolu-Suadiye-Bostancı hatları izlemiştir. Kadıköy tramvayları 1967 yılında kaldırılmıştır. (Gülşen,1996)

Şekil 4.19.Eski Kadıköy İskele Meydanı'ndan görüntüler

Şekil 4.20. Eski Kadıköy İskele Meydanı'ndan görüntüler

1926 yılında yapılan sayımlara göre Kadıköy İskelesi'ne gelen giden günlük ortalama yolcu sayısı o güne göre oldukça yüksektir. Anadolu yakasında tramvaylar İstanbul yakasından daha geç olarak 1967'ye kadar hizmette kalmıştır. 1945'te İ.E.T.T. bünyesine katılırken, toplu ulaşım alanında tramvayları desteklemek amacıyla 1947'den itibaren otobüs işletilmesine de başlanmıştır.

Şekil 4.21. Eski Kadıköy İskele Meydanı'ndan görüntüler

1930'larda İstanbul'un imarı ile ilgili çalışmalarda, Kadıköy için de bazı öneri ve projeler geliştirilmiştir. 1933'de açılan ulustar arası yarışma için çağrılan uzmanlardan Alman H.Elgötz, liman yeri için Haydarpaşa'nın uygun olabileceğini belirtirken, Haydarpaşa ve Kadıköy'de yeni bir iş ve ticaret alanı kurulmasını, Kuşdili Deresi yanında da bir sanayi bölgesi oluşturulmasını önermiştir. Fransız şehir plancısı A.Agache, Mühürdar'dan Kadıköy İskelesi'ni de içine alacak şekilde Harem İskelesi'ne kadar bir sanayi bölgesi, Haydarpaşa'da eski tıp fakültesi önünde de bir ticaret bölgesi oluşturulmasını önerisinde bulunmuştur. H.Lambert ise, Kadıköy için Boğaz'dan gelip Üsküdar üzerinden Kadıköy'e ulaşacak, Moda'dan Küçük Moda'yı bir viyadükle aşip Yoğurtçu Parkı'na incek bir yol önerisiyle yetinmiştir. Hiçbirinin uygulamaya aktarılmadığı bu yarışmaya sunulan önerilerin Kadıköy'ün mevcut dokusunu ve özelliklerini dikkate almadığı görülmüştür. 1930'lu yıllarda Ankara İmar Planı müellifi, Alman Herman Jansen'e Anadolu'da çeşitli şehirlerin plan etüdları yaptırılırken, Fenerbahçe Yarımadası için de bir plan hazırlatmıştır. Ancak bu

plan da uygulanmamıştır. 1936-51 yılları arasında İstanbul Nazım Planı'nı hazırlayıp yönlendiren Fransız Prost'un önerilerinde daha ölçülü kaldığı görülmüştür. Prost Kadıköy'de bir stadyum, Fenerbahçe Yarımadası'nda da İçişleri Bakanlığı isteğiyle bir yat limanı düzenlemiştir. Prost Kadıköy ve çevresinde sanayi konusunda oldukça çekimser davranırken, yörede konut, sayfiye ve ticaret kullanımlarını destekleyici bir tutum takınmıştır. Prost'un İstanbul yakasına nazaran şehrin Asya yakasındaki yerleşmelerle fazlaca ilgilenmediği, genelde mevcut durumu bir veri olarak kabul ederek bazı olumsuzlukları giderici sınırlı operasyon önerisiyle yetinmeye çalıştığını söylemek mümkündür. (Dünden Bugüne İstanbul Ans.)

1938'de Belediye İmar Bürosu plan teklifi hazırlamıştır. Plan genel olarak uygulanmamışsa da bu plandaki kimi önerilerin zaman içinde gerçekleştiği görülmüştür. Haydarpaşa yönünde Rıhtım Caddesi'nin, denizin doldurularak genişletilmesi, o zamanki Ankara yolu olan Bağdat Caddesi'nin genişletilmesi ve tanzimi, bu çalışmanın sonradan gerçekleşen önerilerindedir. Ayrıca Kadıköy'ün kimliğine uymadığı iddia ettiği hal binasının yıkılarak meydanın genişletilmesi de öneriler arasında yer almıştır.

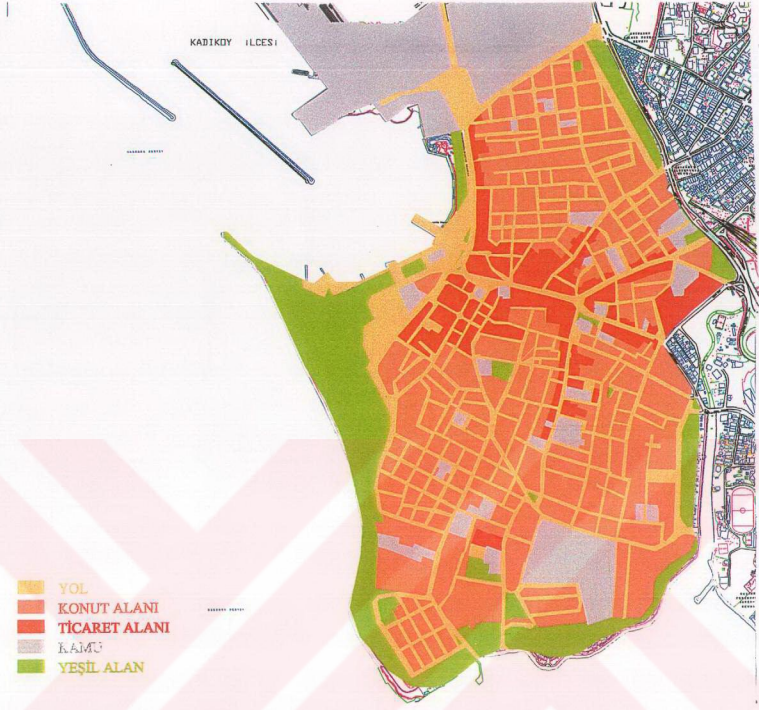
1938 tarihli Pervitich haritasında eski iskele caddesinin çevrelediği ada bugün mevcut değildir. Bu yapı adasının karşısında kalan eski iskele caddesine cepheli Şehremaneti binasının bulunduğu alanda ise herhangi bir yapılanma veya düzenlemeye rastlanmamaktadır. 1938 yılında hazırlanan imar planı kararlarıyla önerilen ve daha sonraki tarihlerde gerçekleştirilen kararla meydanın önünden geçen Rıhtım Caddesi, iskeleyle Haydarpaşa Köprüsü arasındaki iki taraflı, geniş asfalt yol olarak düzenlenmiştir. Burası daha önceleri tek taraflı bir yoldur. Et ve Balık Kurumu deposuyla iskele arasında denizden bir kısım yer doldurularak cadde genişletilmiş ve iki taraflı olmuştur. Önce yeşil alan olarak düzenlenen bu yer daha sonra otobüs ve minibuslerin ilk hareket durağı olmuştur. Söğütlüçeşme Caddesi de iskelenin arkasından başlayıp, Altıyol'dan Söğütlüçeşme'ye gitmektedir. Altıyol Meydanına kadar cadde çift yoldur. Caddenin iki tarafında bankalar, iş hanları, pasajlar, çarşılar, büyük mağazalar bulunmaktadır. Otobüslerin çoğu bu caddeden geçerek gideceği semtlere devam etmektedirler. (Ekdal, 1996)

1938-1949 arasında Vali ve Belediye başkanı Dr.Lütfi Kırdar'ın giriştiği ve İstanbul'daki üçüncü imar operasyonlarını oluşturan dönemde, Kadıköy'de

gerçekleştirilen projeler İstanbul yakasına nazaran adet ve ölçek olarak daha sınırlı kalmıştır. Kadıköy-Üsküdar yolunun Haydarpaşa'da demiryoluna rastlayan kesimine bir köprü yapılması, Bağdat Caddesi'nin Kartal'a kadar asfaltlanması, Kadıköy Halkevi'nin inşası bu dönemin Kadıköy'deki en önemli imar operasyonları olmuştur.

1980'lerde sahil yollarının inşası mümkün olmuştur. Bu dönemde Kadıköy İskele Meydanı ele alınmıştır. Gerçekleştirilen çeşitli projeler arasında, Haydarpaşa Koyu'nun doldurularak meydanın genişletilmesi, Dalıyan-Bostancı arasında denizin doldurularak kıyı düzenlemesi yapılması ve sahil yolu açılması, Kalamış Koyu ve Fenerbahçe'de yat limanı inşası, yapımı 1993'te tamamlanan İskele-Mühürdar arasında denizin doldurularak alanın büyütülmesi ve yeşil alanlar kazanılması sayılabilir. Kadıköy Meydanı bu dönemde bazı önemli değişiklikler geçirmiştir. Eski hal binası konservatuvara tahsis edilmiş ve iskele ile hal arasında kalan alan trafiğe kapatılarak yaya kullanımına açılmıştır. Haydarpaşa yönünde, dolgu alanda yeni durak yerleri oluşturulmuştur. Çarşı içinde de bazı sokaklarda yaya alanı uygulaması başlatılmıştır. İskele yanındaki park yeniden düzenlenmiş, ancak Kadıköy İskele Meydanı yine de araç trafiği ağırlıklı bir yer olmaya devam etmiştir. Meydanın her iki yönünde gerçekleşen dolgularla Kadıköy Meydanı, kendisini "meydan" olarak tanımlayacak sınırlayıcılardan kurtularak her iki yöne doğru ölçüsüzce genişlemesiyle, kimliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Bugün meydan yerine çeşitli araç yolu ve yapılarla bölünmüş, çok farklı işlevleri bir arada barındırmaya çalışan tanımsız geniş bir alandan bahsetmek daha doğru olacaktır. (Yarışma Şartnamesi, 2001) (Şekil 4.22.) Daha önceki dönemde çevrede yer alan bazı yapı adalarının yıkılması yoluyla genişletilmiş olan meydanda refüjlü yollar, otoparklar ve yeşil alanlara yer veren bir proje düşünülmüştür. Mevcut iskele binasının yenilenmesi ve hal binasının otogar olacak şekilde tadil ve restore edilmesine de meydan için düşünülen projede yer verilmiştir. Araç trafiğine öncelik veren bir anlayışa sahip olduğu görülen projede araba vapuru iskelesi ve araç bekleme yerlerinin düzenlenmesinden de bahsedilmiştir.

Kadıköy günümüzde, nüfus büyüklüğü, ekonomik faaliyet ve imar açısından İstanbul'un en önemli ilçe ve semtlerinden birisidir. Üretim faaliyetleri daha sınırlı olmasına rağmen ticaret ve hizmet sektörlerindeki yoğunlaşma Kadıköy'ü bugün en önemli metropoliten alt merkezlerden birisi yapmaktadır. (Dünden bugüne İstanbul Ans.)

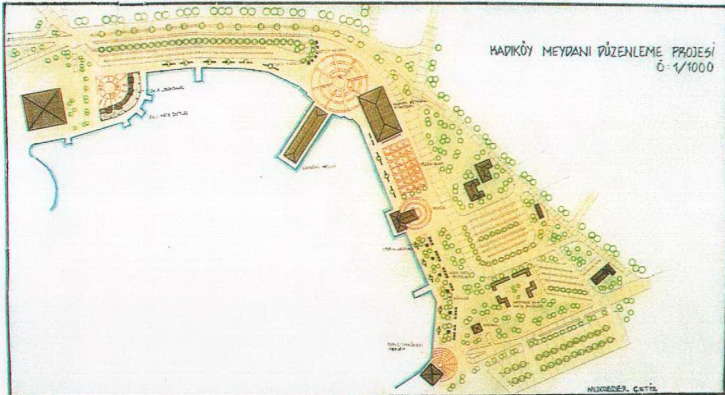

Şekil 4.22. Kadıköy Meydanı ve çevresi arazi kullanımı (I.B.Ş.B.,2001)

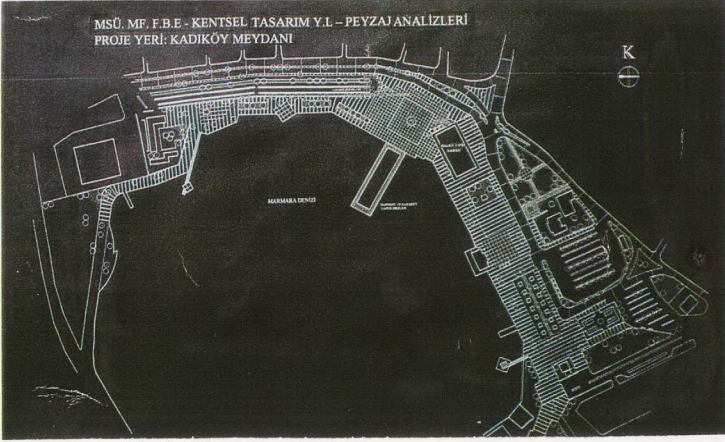
Kadıköy İskele Meydanı ve çevresi, eskiden olduğu gibi günümüzde de ulaşım merkezi olarak görevini sürdürmektedir, fakat daha geniş bir alana yayılmıştır, daha büyük insan yoğunluğuna hizmet vermektedir. Kadıköy vapur iskelesi ile Kadıköy çarşısı arasında çok erken saatlerden geç vakte kadar yoğun bir yaya trafiği vardır. Günboyu iskeleden ve duraklardan gelen bir yaya yoğunluğu bu alanı kullanmaktadır. İskele meydanı özelliğindeki Kadıköy Meydanı, transit noktaların oluşturduğu bir meydan niteliğine dönüşmüştür. Dikkat edilmeksizin yaya akışı ile çığneden bir geçiş alanına taze ve moral verici birkaç anı yerleştirmek ve bu trafiği rahatlatmak için eski hükümet ve maliye binaları hariç ada üstündeki yapılar ve eski çirkin tuvalet yıkılarak sıhhileştirme amacıyla bunun yerine yer altında bir yenisi inşa edilmiştir. Yayalar için yazın kızgın güneşten, kışın yağmurdan koruyacak bir pergola yapılması, bu geçişin ortasında bir kafe önerilmiştir. Ayrıca, bu meydanın anılarında da yer aldığı için toplumda ters giden şeyleri protesto amacıyla anı ve algı bahçesi yaratmak,

isteyen herkesin birşeyler ekip dikebileceği alan oluşturulabileceği fikri, ayrılan bazı noktalara, bir jüri tarafından ön elemesi yapılmış ve buradan geçenlerin oylarıyla seçilecek çevresel sanat neslerinin yerleştirilmesi gibi fikirler geliştirilmiştir. Ancak bu olumlu düşüncelerin hayata geçirilmesi mümkün olmamıştır. İçlerinde, Kadıköy Parkı olarak bilinen, adanın ucundaki eski yüksek ağaçlı serbest doku korunarak yeni bitkiler eklemek, zemini serbest ya da gömülü çakıl çeşitleri ve çimden oluşacak, kullanıcılar için oturma grupları vb. şeylerin yapılması şeklindeki öneri kısmen gerçekleştirilmiştir. (Avcıoğlu, 2001)

Zaman zaman belediyenin yapmış olduğu faaliyetlerle meydan ve çevresinde çeşitli düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Gürültü ve görüntü kirliliğini azaltmaya yönelik çalışmalarda bulunulmuş, meydana bağlanan Söğütöççe ve Rıhtım caddelerinde bulunan pasaj direkleri boyanarak afiş ve ilan uyan tabelaları monte edilmiş ilan ve afişlerin yapıştırma ilanlarında azaltılma çabasına gidilmiş ancak yeterli bir sonuç alınamamıştır. (Kadıköy Belediyesi, 1998) Ayrıca 98 yılında Kadıköy Rıhtım Düzenlemesi için çeşitli projeler tasarlanmıştır. Kadıköy İskele Meydanına çağdaş bir görünüm ve işlerlik kazandırmak için Mimar Sinan Üniversitesi ile yapılan çalışmalarda bir çok proje üretilmiş ancak bunların uygulamasına geçilmemiştir. (Şekil 4.23. ve Şekil 4.24.) Çiçek, Akvaryum Satış Üniteleri ve Çayevleri Meydan çevresinde en yoğun olarak kullanılan rekreasyon alanıdır. Buna bir de Kadıköy Meydanı ve sahil düzenlemesi projesi ile Gümüşçüler Çarşısı ve park alanları eklenmiştir. Ancak şu anda şekilde görüldüğü gibi, gümüşçüler tarafından kullanılmamakta, zamanla kullanılmayan bir alan haline dönüşmektedir. (Şekil 4.25.)

Şekil 4.23. Kadıköy Meydanı ile ilgili yapılmış tasarım çalışmaları

Şekil 4.24. Kadıköy Meydanı ile ilgili yapılmış tasarım çalışmaları

Şekil 4.25. Gümüşçüler Çarşısı

İskele karşısındaki park alanda ise mevcut havuz onarılıp, etrafında oturma parkları, yürüme alanları teşekkül ettirilerek, mevcut yeşil, bitki ilaveleri ile yeniden düzenlenmesi önerisi getirilmiş ancak bunların hiçbirini gerçekleştirilmemiştir.

İstanbul'un en önemli sorunlarının başında gelen trafik ve ulaşım sorununu hafifletmek ve sorun olmaktan çıkarmak amacıyla, birinci etapta en fazla yolcu sirkülasyonu olan Kadıköy-Bostancı arasında Hafif Raylı Toplu Taşıma sisteminin hizmete sokulması planlanmıştır. Belirlenen güzergah Kadıköy İskele Meydanından başlayıp Sahrayıcedit hattı ile (9 km.) Kadıköy ilçe sınırı olan Bostancı'da son bulmaktadır. Belirlenen güzergah üzerinde sağlıklı soltu mevcut

imar istikametleri 5'er m. geri çekilerek genişletilen caddenin imar istikamet planı 1993 tarihinde Büyükşehir Belediyesi Başkanlığınca onaylanmıştır. Kadıköy ilçe sınırları içinde yolcu taşımacılığı yapan sistemlerin incelenmesi ile kurulacak sistemin ana hatları belirlenmiştir. Bu doğrultuda projenin gerçekleşmesi için Hafif Raylı Sistem "Ön Fizibilite Raporu" hazırlanmıştır. Bu raporla Hafif Raylı Sistem hat ve araç ile ilgili teknik, mali, ekonomik nitelikleri tespit edilmiştir. Bu projenin gerçekleşmesi Kadıköy Meydanında yaşanan trafik karmaşasını azaltacak ve sadece geçiş mekanı olmasını önleyebilecek çözümler arasında yer alabilecektir. Koridor boyunca raylı sisteme özel yol ayrılarak Raylı sistem geçişini kullanan, Kadıköy Meydanından start veren ve Kadıköy Meydanında son bulan minibüs seferlerinin ve Kadıköy-Bostancı seferi yapan otobüslerin kaldırılması mümkün olacaktır. Bunun yanında meydana yer alan hava kirliliği başta olmak üzere olumsuz çevre etkilerinden korunmak mümkün olacaktır. (Ersun, 1996)

4.1.3.Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Biçimsel ve İşlevsel Nitelikleri

Kadıköy Meydanı İstanbul Anadolu Yakası'nın ticaret ve ulaşım açısından merkezi konumunda olması nedeniyle, meydan olarak ağır bir yükü üstlenmiş durumdadır. İlk oluşumundan bu yana, deniz ulaşımında önemli bir işleve sahip iskelelerin meydana yer alması nedeniyle, iskele meydanı özelliği taşımaktadır. Ancak merkez konumunda yer alan Kadıköy İskele Meydanı, birçok ana ulaşım aksının düğümlendiği, hem kara hem deniz ulaşım türlerine ait transfer merkezlerini bulundurması, demiryolu terminal noktasına yakın oluşu gibi nedenlerden ötürü, yalnızca iskele meydanı özelliği değil, aynı zamanda değişik bölgelere ulaşmak amacıyla geçiş mekanı olarak kullanılan transit noktaların oluşturduğu mekan niteliğindedir. Transit mekan özelliği ile ön plana çıkarak iskele özelliğini kaybetmeye başlamıştır. Ana ulaşım aksları, otobüs ve minibüs durakları, iskeleler meydana ulaşım odağı noktasına çevirmiştir. Ulaşıma dönük kullanımı ve çevresinde yer alan çeşitli fonksiyonlar nedeniyle, alan yoğun olarak kullanılmakta ve kentsel meydana olması gereken sosyal, kültürel ve rekreatif amaçlı kullanımlar geri plana itilmektedir.

Kadıköy Meydanı'nın form açısından değerlendirilmesi yapıldığında; her ne kadar deniz gibi doğal bir sınırlandırıcısı olsa da, meydanı çevreleyen ve kullanıcıların dış dünyanın trafik, gürültü ve karmaşıklık gibi kaoslarından kendilerini soyutlayabilecekleri bir kapalılık hissine sahip olmadığı görülmektedir. Ayrıca mekanda yer alan Haldun Taner Tiyatrosu, Belediye Binası ve eski iskele binası gibi

hem fonksiyonel açıdan hem de fiziksel açıdan önemli yapılar bulunmasına rağmen, ne meydan ne de mekansal öğeler, belirli bir merkez etrafında yönlendirilememiş ve etrafındaki diğer yapılarla ilişkilendirilememiştir. Kadıköy Meydanı, kompleks bir yapıda, kendi içinde bölünmüş, etrafı tamamen çevrilmemiş veya bir yapının egemenliğinde oluşmamış meydan özelliği ile form açısından şekilsiz bir meydandır.

Meydan boyunca devam eden ve meydanı ikiye bölen ana ulaşım aksı, duraklar ve yoğun trafik, meydanın parçalar halinde algılanmasına neden olmuş, bütünlük sağlanamamıştır. Yoğun trafik kavşaklarının yer alması, meydanın doğal bir sınırlandırıcı olmasına rağmen, çok geniş bir alan içinde heterojen yapılarla çevrelendiği için kapalılık hissi vermemektedir. Şekilsiz bir meydan olarak algılanabilen Kadıköy Meydanı, mekanlar arası ilişkilerin kurulmasında, meydanın sınırlandırılmasında ve mekan hissini yaratılmasında sorunlar yaşamaktadır.

4.2. Tasarım Kriterlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde; Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, bir önceki bölümde açıklanan tasarım kriterleri açısından değerlendirilmektedir. Çağdaş yaşam koşullarına ve çevre insanının beklentilerine uygun, eğlence, dinlenme, alışveriş, kültürel, sanatsal vb. fonksiyonların yer aldığı, 24 saat yaşayan bir meydan oluşturulması için, kentsel açık alanların tasarımı ile ilgili temel ilkelerin, Kadıköy Meydanı'nda da benimsenmesi gerekmektedir.

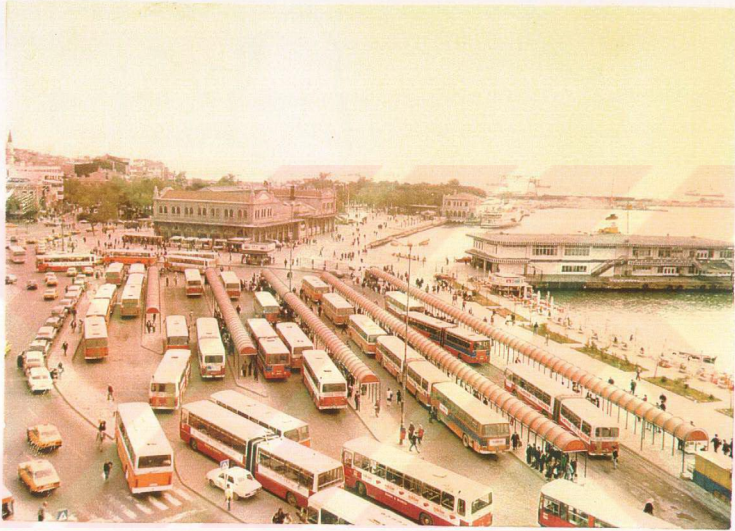
4.2.1.Erişilebilirlik, Ulaşım ve Yönlendirme

Kadıköy İskele Meydanı, sadece Kadıköy semtinde değil, Asya ve Avrupa arasında ve tüm çevre yerleşmelerin şehire bağlantısını sağlayan Karayolu, denizyolu ve demiryolu bağlantılı bir düğüm noktasıdır. Bu nedenle, erişilebilirlik düzeyi yüksektir. Mekana ulaşılabilirlikte sorun yaşanmamaktadır.

• Meydan ve Çevresel yolların ilişkisi, Yaya-Taşıt Ayırımı:

Yıllar içinde meydan olma özelliğini yitirerek minibüs, otobüs durakları, vapur iskeleleri ve Haydarpaşa Tren İstasyonu'nun birleştiği bir düğüm noktası haline gelen Kadıköy İskele Meydanı, kullanıcılar yerine taşıtlar için trafiğe çözüm bulma endişesini yaşamakta, artan trafik yoğunluğuna cevap verecek alan ihtiyacını gidermeye çalışırken insanların hareket ihtiyacını kısıtlayarak, karşılıklı ilişkileri yok ederek mekansal üstünlüğünü ve karakteristik özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Meydanın her iki tarafında yer alan taksi, dolmuş, minibüs ve otobüs duraklarına giren ve çıkan araçlarında karışması sonucu

geliş, gidiş ve her yöne dönüşle çok karmaşık bir kavşak sorunu ortaya çıkmaktadır. Aynı yoğunluk vapur ve deniz otobüsü iskeleleri önünde araç ve yaya trafiğinin geliş ve gidiş olarak iki yönlü karışması ile ikinci kez ortaya çıkmakta, böylece ana ulaşım arteri, çok az aralıkla pek çok noktada büyük yoğunluk artışına maruz kalmaktadır. (Şekil 4.26.) Ayrıca Rıhtım Caddesi kullanım açısından alanı ikiye bölmüş ve bu da mekanın parçalar halinde algılanmasına yol açmaktadır. (Şekil 4.27. ve Şekil 4.28.)

Şekil 4.26. Meydan'da yer alan duraklar ve trafik karmaşası

Şekil 4.27. Meydan ve Rıhtım Caddesi arasındaki ilişki

Şekil 4.28. Şehremaneti Binası (Belediye Binası) ve Kadıköy İskele Meydanı'nı ikiye bölen taşıt yolunun görünümü

Kentlinin öncelikle ulaşım, alışveriş, eğlence vb. gibi gereksinimlere ulaşabilmek amacıyla kullandığı bir geçiş mekanı olması, meydan olarak oturma, dinlenme, aktivitelere katılma, toplanma vb. gibi mekansal fonksiyonunu kaybetmeye başlamasına neden olmuştur. Bunlara yoğun yaya trafiğini de eklemek gerekir. Yaya ve taşıt trafiğinin kesiştiği bir düğüm noktası olması ve çarşı alanına girişi sağlaması, mekanda yoğun bir yaya hareketliliğine neden olmaktadır. (Şekil 4.29.)

Bütün bunlar Kadıköy İlçesi'nin kendi içinde artan trafik yoğunluğunu giderecek; araçların değil insanların, ekonomik-hızlı ve güvenli ulaşımına öncelik veren cadde tramvayı, metro ve diğer raylı sistem gibi ulaşım alternatiflerinin ve toplu taşıma çözümlerinin olmayışı, yaya taşıt ayrımında sınırların belirsizliğine neden olmaktadır.

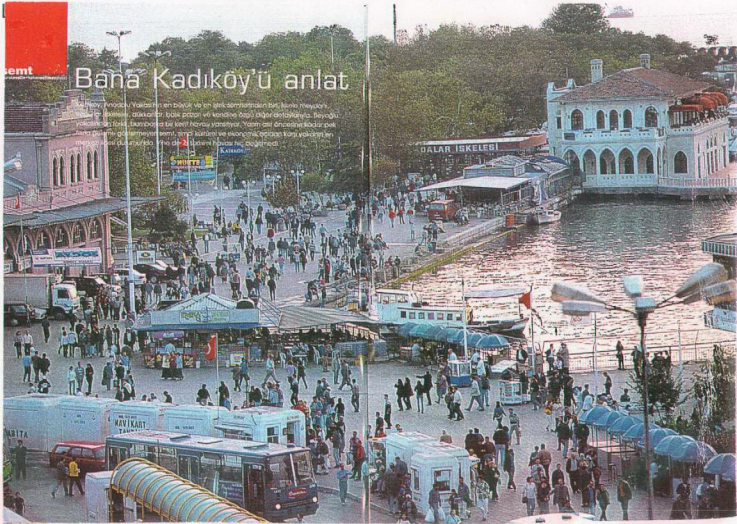
Şekil 4.29. Kadıköy İskele Meydanı'nda yaya hareketliliği

Yaşanan karmaşaya bağlı olarak da meydana yönlendirme açısından sorun yaşanmaktadır. Kadıköy Meydanına bağlanan yollar, yön duygusu yaratıp, kişinin yönlendirilmesini sağlamak için çok karmaşaya neden olmakta ve bu alanın trafik meydanı şekline dönüşmesine neden olmaktadır. Meydan ve yol ilişkisi karmaşaya dönüştüğünden, meydan kullanıcıları davet edici, biraraya toplayıcı olmaktan çok dağıtıcı özelliğe sahiptir.

- **Meydan İçindeki Yaya Dolaşımı ve Organizasyonu:**

Kadıköy Meydanında, yaya ve taşıt trafiğinin birlikte bulunması, alanda hareket ve yöne bağlı olarak değişik olasılıklara neden olmaktadır. Taşıt yolu ile bölünmüş alanlar, peyzaj elemanları vb. gibi mekansal öğelerle yeterli düzeyde sınırlandırılmadığından yaya hareketlerinde karmaşıklığa neden olmaktadır. Kadıköy vapur iskelesi ile Kadıköy çarşısı arasında çok erken saatlerden geç vakte kadar yoğun bir yaya trafiği vardır. Günboylu iskelelerden ve duraklardan gelen bir yaya yoğunluğu bu alanı kullanmaktadır. Dükkanlar, küçük lokanta ve kafelerdeki çeşitliliğe bağlı olarak insanların yoğun yaya akışı ile farklı yönlerde hareketi sözkonusu olmaktadır. İskeleler arasındaki gelip geçmekte olan kişiler meydanı farkedememektedir. Yani mekanda yönlendirme sorunu yaşanmakta, meydan yolun bir uzantısı olarak kişileri içeri doğru davet etme özelliğinden uzak, bir koridor niteliğindedir. Yaya dolaşımı alanda rahat hareket etmeyi önleyicidir. Kişiyi hareketliliğe zorlayan, durup dinlenme imkanı vermeyen bir mekan özelliği göstermektedir. Bir taraftan taşıt yoluna açık olması, diğer taraftan denizle sınırlandırılıp deniz ulaşımına olanak sağlaması, her iki kenarından ana otobüs ve minibüs duraklarına ve diğer kenarından da çarşı alanına bağlı olması yönleriyle, Kadıköy Meydanı yaşayan bir mekandır ancak aynı zamanda da hareketliliğin yanında sirkülasyon açısından da karmaşanın yaşandığı bir kaos ortamına dönüşmektedir. Meydan'ın genel görünümü, sürekli ve karmaşık bir yaya dolaşımının olduğunu ispatlamaktadır. (Şekil 4.30.)

Kısacası Kadıköy Meydanında sürekli çeşitli nedenlerle kesintiye uğrayan, belirli doğrultular boyunca yayaların ve taşıtların serbest dolaşımına imkan tanımayan yol mekanlarının varlığı, dolaşım sürekliliğini engellemektedir.

Şekil 4.30.Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinin genel görünümü: (Avalin ve Ezilmez, 2000)

• Otoparkların Konumu ve Yeterliliği:

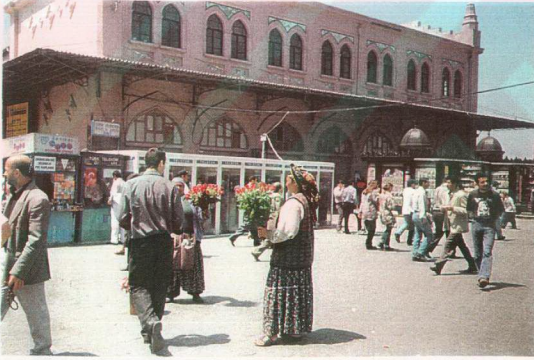
Kadıköy İskele Meydanı'nda otobüs duraklarının karşısında, dolmuş duraklarının hemen yanında yer alan otopark alanları, oldukça büyük bir alanı kaplamasına rağmen yine de Kadıköy'e gelip giden insanların park ihtiyacını karşılamamaktadır. Bu da göstermektedir ki, özel araç ve buna bağlı olarak otopark kullanımı ihtiyacını artarken, meydanın büyük ölçüde geçiş alanı olarak kullanımı da atmaktadır. Artan kalabalığın ulaşım sorununu çözecek toplu taşıma düzenlemeleri, meydanın araçlar için kullanımını önleyecek doğrultuda olmadığı için hem otopark alanları, hem de otobüs ve minibüs duraklarının işgali sonucu betonlaşan alanlar, meydanın yok olmasına seyirci kalmamıza neden olmaktadır.

4.2.2.Görsel Uyum ve Estetik

Kadıköy Meydanı, insanların biraraya geldiği ve iletişim kurduğu kentsel mekan olma özelliğini yitirmesi nedeniyle, mekana gelen kişilerin çevrelerini bir bütün olarak algılayabilmelerini güçleşmektedir. Her kesimden bir çok insana hitap edecek, insanların tüm beklentilerine cevap verebilecek şekilde

düzenlemelerden de yoksun kalmaktadır. Buna bağılı olarak çevresel zenginliğin, estetik değerlerin ve görsel açıdan uyumun zayıfladığı görülmektedir.

Kadıköy İskele Meydanı'na gelen insanlar, yapıların dış görünüşlerini yorumlarken, çevreleri ile bir bütün içinde algıyabilmekte zorlanmaktadır. Araştırma alanında yer alan belediye binası, eski iskele binası, tiyatro binası ve Haydarpaşa'da yer alan Gar binası gibi mimari ve estetik değerlere sahip yapılar, kendi aralarında görsel uyumu sağlarken, bunun yanında; hiçbir özelliği ve sonradan yapılan Karaköy-Eminönü iskele binası, büfeler, seyyar satış üniteleri, Haldun Taner Tiyatrosu önünde gereğinden fazla yer kaplayan telefon kulübeleri, konumca ve biçimce uygun olmayan heykel, iskele binalarının her iki tarafında eski yırtık brandalarla kapatılmış çay bahçesi adı altında mezbelelikler ile yine brandalarla yapılmış bitişik nizam ayakkabı boya ve tamircileri denizi görünmez hale getirirken oluşturdukları çirkin manzara ile de görsel uyumu bozmaktadır. (Şekil 4.31. Şekil 4.32, Şekil 4.33. ve Şekil 4.34.)

Şekil 4.31. Haldun Taner Tiyatrosu'nun çevresinde yer alan görüntü

Ayrıca çevrede yer alan bitişik nizamda işhanları, oteller vb. uyumsuz yapılar, meydana yer alan otobüs ve minibüs durakları, mekanlar arası ilişkinin kurulmasında görsel uyum ve estetik uyumsuzluklara ve buna bağılı olarak da olumsuzluklara yol açmaktadır.

Şekil 4.32. Haldun Taner Tiyatrosu ve çevresi

Şekil 4.33. Eski Kadıköy İskelesi ve Çevresi

Şekil 4.34. Eski Kadıköy İskelesi ve çevresinin genel görüntüsü

4.2.3.Kimlik

Kadıköy Meydanı'nda, kimliği ortaya koyan mekansal tanımlılık ve okunabilirlikten bahsedilemez. Meydanı çevreleyen yapılar, form ve kullanım açısından çoğunlukla okunabilirliği desteklemese de, kent kimliğine olumlu yönde katkıda bulunabilecek eski iskele, belediye binası ve tiyatro binası özgün mimari formları ile okunabilir ve anlaşılabilir niteliktedirler. Ancak, Kadıköy İskele Meydanı'nın gelişme süreci içinde, kazanmış olduğu kimlik elemanlarının korunması, niteliklerinin iyileştirilmesi yerine, mekanın kimliğinde olumsuz elemanların artmasının ve alanın daha çok olumsuz kimlik elemanları veya kimlik elemanlarının olumsuz nitelikleri ile anılmasının önüne geçilememektedir. Meydan'ın doğal, yapay veya kültürel kimlik değerleri vurgulanmadığından, mekanı farklı, özgün ve anlamlı kılacak karakter oluşturulamamıştır.

Kadıköy İskele Meydanı'nı, kimliğe katkıda bulunacak imaj öğeleri açısından değerlendirecek olursak, bağlantı elemanı olarak kabul edilen yollar, mekanda erişilebilirliği ve hareketliliği sağlamaya çalışırken aynı zamanda meydanı parçalamaktadır. Mekanda yer alan iskeleler, Haldun Taner Tiyatrosu ise yoğun kullanımın gerçekleştiği alanlar olarak odak noktası niteliğindedirler. Buluşma veya bir yerden başka bir yere ulaşmak için kullanılan noktalar. Odak noktaları, kentsel aktiviteyi artıran ve yaşatan alanlar olmasına rağmen, mekanda mühürdar dolgu alanı ve balık pazarı arasında yer alan ve büyük bir alan kaplayan duraklar da mecburi ve olumsuz bir odak noktası oluşturmaktadır. Sınır ögesi olarak, bir tarafta doğal sınırlandırıcı olan deniz diğer tarafta da yoğun olarak kullanılan ana ulaşım aksları alanı sınırlandırmaktadır. Ancak taşıt trafiği ve yoğun yaya akışı meydan içerisinde de ayırıcı olduğu için görsel düzeni bozmaktadır. Nirengi noktası olarak Atatürk Anıtı örnek gösterilebilir. Ayrıca tiyatro binası, eski iskele binası ve belediye binası da meydan içerisinde buldukları noktalarda başka bir yapıyla çevrelenmedikleri için uzaktan farkedilebilen öğelerdir. Bu yüzden nirengi noktası olarak da kabul edilebilir. Kadıköy Meydanı'nı kendi içinde bölgelere ayıracak olursak, farklı yapısal ve fonksiyonel özellikleri ile farkedilebilen iskele önleri, yeşil alanlar, anıt ve çevresindeki oturma alanları, buluşma mekanları ve duraklar şeklinde kendi içinde gruplayabiliriz.

4.2.4.Uygunluk ve Form

- Konum ve Büyüklük:

Kadıköy Meydanı'nı; bir yandan Boğaz'a hakimiyeti, bir yandan da Marmara Denizi'ne uzanmış durumu ile, Asya'nın güneybatı kapısı ve Asya'yı Avrupa'ya bağlayan nokta olarak nitelendirmek mümkündür. Deniz, kara, demiryolu terminal noktaları ile bir ulaşım odağıdır. Kadıköy İlçesi'nde yaşayanların önemli bir bölümü her gün işlerine şehir hatları vapurlarıyla ya da otobüs ve minibüslerle gidip gelirler. Meydan küçük veya büyük olabilir fakat formunun kesin bir çizgiye sahip olması gerekir. Kadıköy Meydanı'nda çok büyük bir alan otobüs, minibüs ve dolmuş durakları, meydana gelişigüzel yerleştirilmiş hediyelik eşya standları, seyyar satıcılar ve büfelerle dolduğundan meydan niteliğinde kullanılan alan oldukça küçülmüş ve formu bozulmuştur. (Şekil 4.35. ve Şekil 4.36.)

Şekil 4.35. Meydan'da büyük bir alan kaplayan duraklar

Kadıköy Meydanı içinde yer alan yapıların yükseklikleri ve açık alanın boyutları arasındaki ilişki orantılıdır. Ancak biraz öncede belirtildiği gibi meydanın olumsuz öğeler tarafından işgali, meydanın büyüklüğünü ve görsel etkisini azaltmakta, mekanda yer alacak fonksiyonların ve aktivitelerin gerçekleştirilmesine engel teşkil etmektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde, insan ikinci plana itilmiştir. Kullanıcı bu alanda kendisini rahat hissedememekte, mekanla olan ilişkisi zayıflamakta, bu da insan sağlığı ve psikolojisi açısından olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Şekil 4.36. Meydan'da büyük bir alan kaplayan ve yaya taşıt karmaşasına neden olan duraklar

- **Yoğunluk ve Doku:**

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinin mekansal özellikleri, ticari, idari, ulaşım gibi çeşitli fonksiyonları yüklenmiş durumdadır. Birçok değişik fonksiyonu içermesinden dolayı, günün her saatinde çok yoğun bir durumdadır. Meydanda yer alan büfeler, duraklar, satış üniteleri vb. öğeler mekanda büyük bir alanı kapladığından, meydan içerisinde yer alan iskele binası, belediye binası ve tiyatro gibi görsel açıdan önemli olan yapıların birbiri içinde uyumlu bir bütün oluşmasını engellemektedir. Bu durum mekansal dokudaki sürekliliği bozmaktadır. Ayrıca meydan etrafındaki ticari amaçlı yapıların kütleli etkileri bütünlük açısından dokuyu olumsuz etkilemekte, ulaşımın ağır yükü alana yoğunluk açısından baskı uygulamaktadır.

- **Biçim:**

Kadıköy İskele Meydanı tek bir yapıya odaklanmamıştır. Sınırlandırıcı olan denize paralel doğrultuda, iskeleler boyunca lineer olarak biçimlenmiş olsa da meydanı bölücü nitelikte yer alan taşıt yolları, duraklar meydanın düzensiz ve şekilsiz bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durum meydanın, hem kesin bir formunun oluşmasına engel teşkil etmekte, hem de çevrenin okunabilirliğini zorlaştırmaktadır.

- **Ölçek ve Oran:**

Kadıköy Meydanı içinde yer alan yapılar, yükseklik, ölçek ve oran açısından benzerlik gösterdiğinden ahenk bir bakıma sağlanabilmiştir. Ancak çevredeki yapılar, bu alanla doğru orantılı değildir.

Meydan boyutları insan ölçeğindedir, ancak tasarım elemanlarının sayısı, ölçü ve büyüklükleri, mekanın boyutları ile orantılı değildir. Alanın büyük bir kısmı betonlaşmıştır. Meydan niteliklerine mekan içinde yaya fonksiyonlarına ayrılan alanın yetersizliği, çeşitli aktivite ve programlar için mekan oluşturulmasını engellemektedir.

- **Etkinlik:**

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin ilginç ve çekici olmasını sağlayacak yapı ve diğer elemanların; biçim, renk, ışık, malzeme, ölçü ve oran vb. gibi nitelikler açısından çeşitliliği ve buna bağlı olarak etkinliği yeterli ölçüde sağlayamadığı görülmektedir. Meydanı tabanda sınırlayan zemin; doku ve yayılma alanı bakımından homojendir, seviye farklılıkları yoktur. Değişik derinlik ve fonlarla da yerleşme dokusu içinde hareketlilik ve vurgu sağlanamamıştır. Çevresel zenginliğe neden olacak çeşitliliğin sağlanamaması nedeniyle, etkinlik derecesi oldukça düşüktür ve monoton bir yapı hakimdir.

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde çeşitli çevre düzenlemeleri, yeşil alan artırma ve kent mobilyalarının bir kısmının yenilenmesi şeklinde göze çarpmaktadır. Ancak meydana ulaşım fonksiyonunu geri plana atacak, görsel açıdan zenginlik katacak yeni etkinliklerin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

- **Renk, Işık ve Materyal Etkisi:**

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde ayrıntıların algılanmasını sağlayan, yapay aydınlatmanın olmadığı göze çarpmaktadır. Mekanın birlik ve çeşitliliğine etki eden renk açısından değerlendirme yapıldığında, iskele binası, tiyatro binası ve belediye binası arasında uyumsuz, genel görüntüyü bozan bir zıtlaşmanın olmadığı görülmektedir. Meydana canlılık katacak farklı doku ve renklerdeki doğal elemanların yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Sadece Kadıköy Parkı olarak adlandırılan küçük bir bölgede bitkisel elemanlarla yapılmış düzenlemelere rastlanmaktadır.

Meydanda kullanılan materyal açısından değerlendirmeye gidildiğinde, eski yapıların detaylarında gösterilen titizliğe, meydanı vreyeyen yapı gruplarında ve mekana ait peyzaj öğelerinde rastlanmamaktadır. Oturma elemanları ve p kutularının materyallerin bir kısmı yenilenip kullanılışı hale getirilse bile yer döşeme elemanları, aydınlatma elemanları, satış üniteleri vb. gibi elemanlar mekana uygun nitelikte değildir.

4.2.5.Yaşanabilirlik

- **Fonksiyonla Mekansal Uyum:**

Kadıköy İskele Meydanı'nda, bazı yapıların ve elemanların işlevleri ve görünüşleri birbiri ile örtüşmemektedir. İskelelerin her iki tarafı çirkin görüntüye sahip brandalarla kapatılarak, oturma, dinlenme, manzara seyretme adı altında çay bahçesine dnüştürülmüşür. Sözde kullanıcı ihtiyaçlarına cevap vermek amacı altında yapılan bu öğeler, işlevine ters düşen bir yapıda mekanda dış görünüşü olumsuz yönde etkilemekte, manzarayı kapatmakta, ve kullanıcılara hitap etmeyen bir yapıya dönüşmektedir. Ayrıca gün geçtikçe kapladıkları alanı genişleten ve sahil boyunca yayılan büfeler, bitişik nizam satış üniteleri de mekanda uyuşmamakta ve işlevsel açıdan sağlıklı bir ortam sunamamaktadırlar.

- **Güvenlik:**

Mekani pek çok noktadan bölerek adeta kuşatmışcasına bir ring haline dnüşüren ve büyük bir alana yayılan duraklar ile yayaların karşıdan karşıya geçişinde güvenlik sorununa yol açan taşıt yolları bu alanda trafik güvenliğinin olmadığını açıkça göstermektedir. Ayrıca meydanda toplumsal ve bireysel güvenliğin de tam sağlanabildiği söylenemez. Oturma elemanları ve yaya dolaşımının olduğu alanlarda yer alan dilenciler ve hırsızlar kullanıcıları rahatsız ve huzursuz etmekte, güven duygusunu azaltmaktadır.

- **Bakım:**

Kadıköy Meydanı durağan bir meydan niteliğine sahip değildir. Yoğun yaya akımı ve taşıt trafiği olduğundan geçiş mekanı haline gelmiş, gürültü ve hava kirliliği seviyesi artmıştır. Bunun yanında her ne kadar belirli aralıklarla tasarım elemanlarının onarımı ve yenilenmesi çalışmaları yapılsa da, bitkisel elemanlar yetersizdir ve yer döşeme elemanları girinti ve ıkıntılılarla dolu olduğu için yağışlı havalarda kişilerin konforunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Ayrıca meydana sahil boyunca ilerleyen bitişik nizam ayakkabı boya ve tamircileri, büfeler vs. etrafa yaydıkları malzeme kutuları ve meşrubat kasaları ile hem çevreyi kirlı bakımsız hale dönüştürmekte hem de denizi görünmez hale getirerek görüntü açısından da kirliliğe neden olmaktadır.

- **Konfor:**

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, kullanıcılara kentin karmaşasından soyutlanmış mekanlar sunarak toplumsal ilişkileri güçlendirmek, temiz hava alma, dinlenme, eğlenme vb. gibi konfor imkanları sağlamaktan uzaktır. Mekanın işlerliği insan ve taşıt trafiği yüzünden yitirilmiştir. Meydanda rekreatif amaçlı gezme, dinlenme alanları, tasarım elemanları mekan özellikleri açısından yeterli kaliteye sahip değildir. Yapı ve insan sayısı açısından yoğun olan bu çevrede açık alanların kentsel konfor zayıftır ve kullanıcılara rahat bir mekan sağlama niteliğinde değildir.

- **Çevre Koşulları ve İklimsel Etkiler:**

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde iklimsel etkilerden korunmak için özel bir düzenleme gerçek anlamda yapılmamıştır. Yeni düzenlenen Gümüşçüler Çarşısı ve yanındaki oturma gruplarının olduğu alanda güneşten ve rüzgardan korunmak için tenteler yapılmıştır. Fakat çok küçük bir alanda uygulandığından kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Kadıköy Park alanında güneşten korunmayı sağlayacak boyda ağaçlar vardır. Satış üniteleri boyunca yayılmış çay bahçelerinde de iklimsel etkilerden korunmak için aralıklı olarak şemsiyeler yerleştirilmiştir ancak eski ve bakımsız görüntüleri ile çirkin bir görüntüde yaratmaktadır. Büfelerin olduğu alanda ise görselliği bozan brandalarla iklimsel koşullardan korunmaya çalışılmıştır. Özellikle en yoğun kullanımın gerçekleştiği zamanlarda iskele önündeki ve Atatürk Anıtının çevresindeki oturma grupları güneş, gölge, rüzgar ve benzeri doğal çevre etkilerinden korunmayı sağlayacak öğelere sahip değildir. Oturma grupları arasına yerleştirilen bitkisel elemanlar saksı çiçekleridir. Dolayısıyla güneşli havalarda gölge etkisi yaratacak boyda bitkilerin veya yapay elemanların olmayışı iklimsel konforu azaltmakta, mekanın iklimsel özellikler ve doğal çevre koşullarının olumsuz etkilerinden korunmak veya olumlu etkilerinden en iyi şekilde faydalanmak mümkün olmamakta veya çok az seviyelerde kalmaktadır.

4.2.6. Sosyal Boyut

- **Kontrol ve Katılım:**

Kaliteli ve yaşanabilir mekan oluşumunda etkili olan kullanıcı katılımı, ne yazık ki Kadıköy Meydanı ve çevresi için yapılan düzenleme ve uygulamalarda da göz ardı edilmektedir. Kentsel kararlarda kullanıcıların fikir ve görüşleri dikkate alınmamakta, kontrol ve katılım gerçek anlamda orada yaşayanlar, çalışanlar ve orayı kullananlarca belirlenmemektedir.

- **Sosyal Yapı:**

Birçok insan, Kadıköy Meydanı'nın tüm beklentilerine cevap verilebilecek şekilde kaliteli, sağlıklı ve güvenli bir mekan olmayışından dolayı bu alanı gerçek anlamıyla açık mekan olarak kullanmamaktadır. Hergün, her kesimden değişik birçok insan, mekandan gelip geçmektedir. Ancak meydan; çoğu kişiye göre, insanların isteyerek geldikleri bir alandan çok, zorunluluktan dolayı geçiş, buluşma mekanı olarak kısa süreliğine kullandıkları bir mekan haline dönüşmüştür. Kadıköy Meydanı, insanların toplanmalarına, bilgi alışverişinde bulunmalarına, boş vakitlerini iyi koşullarda geçirmelerine imkan sağlayan bir ortama sahip değildir. Bu nedenle, farklı sosyal gruptan insanları bir araya getiren buluşturan bir mekan olma özelliğini de yitirmiştir. Davranışlar mekanı biçimlendirirken, fiziksel çevre de kişinin davranışını biçimlendirmektedir. Dolayısıyla meydanın şu an sahip olduğu çevre standartları da kullanıcı gruplarını doğrudan etkilemektedir. Oysa Kadıköy İskele Meydanı'nda ulaşım fonksiyonuna cevap verecek kullanımların gün geçtikçe artırılması, meydanın dış mekanla olan ilgisini artırarak, onun bir toplanma mekanı olarak algılanmasını engellemekte, mekana ait olma duygusu ve ortak yaşam bilinci azalmaktadır.

- **Canlılık:**

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, kullanıcılara bakacak yerler, yapacak işler, gidecek noktalar sağlamak açısından; fonksiyonlarda seçenek, aktivite ve programlarda çeşitlilik, ve bunun yanında, görsel ve estetik uyum ile mekânın kullanımını artıracak etkinliğe tam anlamıyla sahip değildir. Bütün bu koşullar mekânın canlılığı ile doğrudan bağlantılıdır.

Meydana gerekli özen ve ilginin gösterilmemesi nedeniyle görsel ve işlevsel etkinlikleri azalmaktadır. Ancak, Kadıköy İskele Meydanı çevresinde yer alan

dükkanlar, küçük lokanta ve kafelerdeki çeşitliliğe bağlı olarak, hareket zenginliğinin varlığından da söz edilebilir. Meydan'ın; Anadolu Yakası'nın merkezi olması ve ulaşım açısından transit nokta olması, meydana yer alan kullanım yoğunluğu nedeniyle kullanıcı ve taşıt hareketliliğine bağlı olarak canlılığın yer aldığı söylenebilir. Ancak bu canlılık, bir meydana olması gereken şekilde çeşitli sosyal aktivite ve programların sağladığı bir canlılık değildir.

4.3.Peyzaj Öğelerinin Değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj elemanlarının birbiri ile uyumlu birliktelik içinde yer aldıklarından söz edilemez. Bitkisel elemanlar, su elemanları, yer döşeme elemanları, aydınlatma elemanları, oturma elemanları, anıt ve heykeller, telefon klübeleri, çöp kutuları ve wc. gibi diğer elemanlar mekanla olduğu kadar, birbirleri ile de malzeme, renk, doku gibi özellikler açısından uyum göstermemektedirler. Ayrıca pek çoğu da bakımsız ve eskidir. Mekan tasarımının çevre ve yaşam kalitesinde etkin olabilmesi için meydanın kendi niteliklerinin yanında mekansal öğelerinde genel görünümünün, mimari çeşitliliği ve zenginliği destekleyerek yaşam ve mekan değerlerini artırması gerekir.

4.3.1.Yumuşak Peyzaj Öğeleri

• Bitkisel Elemanlar:

Meydanlarda çevresel zenginliğin ve görsel uyumun sağlanmasında, bitkisel tasarım elemanlarının önemi büyüktür. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yapılan bitkisel düzenlemelerde genel bütünlük sağlanamamıştır. Özellikle akvaryum, kuş ve çiçek satış ünitelerinden sonra yer alan park alanı oldukça bakımsızdır, ve herhangi peyzaj düzenlemesi de yoktur. Bu park alanının devamında Mühürdar dolgu alanı civarında yer alan mekan, arıtma tesisi haline dönüştüğünden sahilin bu bölümü de hemen hemen kullanıma kapatılmış durumdadır.

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde bitkisel elemanların hacim, biçim, form, adet, renk ve doku açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Mekandaki ağaç eksikliği ve mevcut peyzaj düzenlemelerinin yalnızca alçak boylu ağaçcık ve çalılardan oluşması, meydana çok fazla sert zemin yüzey kullanıldığı etkisi yaratmaktadır. Mevcut yeşillendirme çabaları betonun soğukluğunu ve katılığını kıramamış doğal açıdan etkili olamamıştır. Yapılan yeşil alan düzenlemesi

sınırlı olduğundan mekana renk ve doku açısından fazla bir canlılık katmamıştır. (Şekil 4.37.)

Şekil 4.37. Meydan'da mevcut yeşil alan düzenlemesi

Belediye Binası bahçesinde çim, renkli çiçek ve diğer bitkisel elemanlarla yapılan düzenlemeler ve sonrasında devamlı olarak gösterilen bakım ve ilgi ne yazık ki insanların kullanımına sunulan açık alanlarda oldukça sınırlıdır. İskele önleri, Haldun Taner Sahnesi ve önündeki toplanma mekanları ile büyük bir yer kaplayan durakların olduğu alanlarda bitkisel elemanlar zaten yok denecek kadar azdır. Oturma elemanları arasına yerleştirilen bitki saksılarında ise çiçek yerine sigara izmaritleri ve çöplere rastlanmaktadır.

Belediye Binası ve wc'nin bulunduğu Kadıköy Parkı ve arasında kalan geçiş mekanında çim alanlar ve çalılarla yeni peyzaj düzenlemeleri oluşturulmuş bu bölgeye tahta ve perforjeli yeni oturma elemanları yerleştirilmiştir. Fakat yine de yapılan bu düzenleme meydan geneli açısından oldukça yetersiz düzeydedir.

• Su Elemanları:

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresindeki park alanlarında süs havuzları vardır ancak bunların hiçbirisi fonksiyonlarını yerine getirememektedir. Suyun sahip olduğu akustik, yansıtıcı, serinletici özellikleri ile yaratılabilecek özgün ve çekici görüntülerden yoksun oluşu yanında bakımsız olduklarından dolayı görüntü açısından da olumsuz bir etki yaratmaktadır. Meydan'ın deniz kenarında oluşu ise su elemanları açısından önemli bir alternatiftir ancak doğal su elemanı olan deniz ile bağlantılı olarak, mekanın etkisini zenginleştirecek

meydanda çekim noktaları oluştururacak önemli bir düzenleme de mevcut yapıda gözlenmemektedir.

4.3.2.Sert Peyzaj Öğeleri

• Yer Döşeme Elemanları:

Yol ve meydan kaplamaları mekanların kullanım sıklığında ve ilginçlik kazanmasında en önemli etkindir. Kadıköy İskele Meydanı'nın yer dokusu beton taş döşeme, meydana açılan yollar ise asfalt kaplamadır. Meydandaki yer döşeme elemanlarına baktığımızda insanların ve taşıtların yükünü taşıyacak sert ve güçlü niteliklere sahip olmadığı görülmektedir. Döşemenin türü, kalitesi, rengi ve dokusu ne işlevsel açıdan kolay bir kullanım sağlamakta ne de estetik açıdan güzel ve anlamlı bir etki yaratmaktadır. Ayrıca kullanılan malzemenin kalitesizliğinden dolayı yüzey girinti ve çıkıntılarla doludur. Oysa yer döşemeleri, hareketliliği kolaylaştıracak, rahat yürümeyi sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Kaplama yüzeyi tüm koşullara dayanıklı olmayıp iklimsel etkiye bağlı olarak, özellikle yağışlı havalarda kişilerin konforunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Kadıköy Meydanı'nda zemin hareketliliğini sağlamak için farklı cins ve renkte malzeme de kullanılmamıştır. Meydan yüzeyi görsel ve estetik açıdan uyumlu, çekici, biçim ve desenleriyle yönlendirici olmalıdır. Çeşitli gösteri ve törenler için sahne görevini üstlenecek platformun oluşturulması için Meydanda Atatürk Anıtı ve çevresi bir basamak yükseltilmeye çalışılmıştır ancak bu üst mekan oluşturma çabası ile yaratılan seviye farklılığı, istenilen görüntü ve etki tam anlamıyla yakalanamamıştır.

• Oturma Elemanları:

Kadıköy Meydanı'nda, Atatürk Anıtı'nın ve eski iskelenin çevresinde yer alan sıra banklar sık aralıklarla düzenlenen beton üzerine monte edilmiş tahta malzemeden yapılmış oturma elemanlarıdır. Bu oturma gruplarının birbirlerine ve mekana göre konumları uygun değildir. Ayrıca oturma elemanlarının köşeleri birbirine yükseltilmiş çiçekliklerin kenarları ve beton bitki saksıları ile bağlanmaktadır. Ancak bu bitki saksılarının çoğu çöp kovası görevini üstlenmiştir.

İnsanlar gidecekleri yere hemen ulaşma ihtiyacıyla durmadan alanı geçmektedir. Meydan'da yer alan oturma elemanları, yayalara trafik, gürültü ve

rahatsız edici çevresel etkilerden korunmuş alanlarda oturma imkanı vermemektedir. Meydan geçiş ve buluşma mekanı olarak kullanıldığından kullanıcılar genellikle yorulduklarında kısa süreliğine dinlenme amacıyla oturma elemanlarını kullanmaktadır.

Kadıköy Parkı ve Gümüşçüler Çarşısı olarak yapılan alanda yer alan oturma birimleri yenilenmiştir. Akvaryum, kuş, çiçek vb. satış ünitelerinin olduğu bölge ve deniz otobüsü iskelesinin ilerisinde yer alan ve çok bakımsız olan park alanındaki oturma elemanları da oldukça eski ve kırıktır.

- **Aydınlatma Elemanları:**

Aydınlatma elemanları açısından alan incelendiğinde sadece yüksek aydınlatmanın olduğu görülmektedir. Mekanda yer alan aydınlatma elemanları, oturma elemanlarının olduğu yerlerde direk şeklinde yukardan yapılan aydınlatma sistemi ile sağlanmaktadır. Yerden aydınlatma yapılmamıştır. Mevcut aydınlatma sistemine baktığımızda malzeme olarak tabaka çelik ve camın kullanıldığı görülmektedir. Meydanda genel aydınlatma haricinde önemli sayılabilecek öğeler ve mekanlar için özel bir aydınlatma düşünülmemiştir. Görsel algılama açısından yapıların, yaya yollarının, yeşil alanların ve su yüzeylerinin vurgulanmasında etkili olan aydınlatmanın yeterli ve başarılı bir örneğine meydanda rastlanmamaktadır. Meydanda önemli objeleri ve yapıları vurgulayarak, mekana gece de etkileyici ve çekici görünüm kazandırmak şöyle dursun mekanda karanlığı giderecek, gece yaşamını canlandıracak aydınlatma elemanlarının sayısının ve ölçülerinin yeterli olmayışı, güvenlik sorununu da beraberinde getirmektedir.

- **Heykel, Anıt vb. Sanatsal Elemanlar:**

Kadıköy Meydanı'nda Atatürk Anıtı ölçek ve oran açısından olması gereken etkiyi yaratamamaktadır. Ayrıca mekanda Halikarnas Balıkçısını simgeleyen bir heykel daha vardır ancak bu heykel de çerede yer alan büfeler, seyyar satış üniteleri arasında yok olmakta hatta pek çok kişinin varlığından habersiz bir biçimde mekanda yer almaktadır. Kadıköy İskele Meydanı'nda ne Atatürk Heykeli ne de Balıkçı Heykeli insanlar üzerinde görsel ve estetik bir etki yaratmamaktadır. Atatürk Anıtı ve çevresinde yer alan oturma gruplarının yönlendirilişi, heykelin boyutları ve çevresindeki yeşil alan yetersizliği ve aynı zamanda mekan bakımsızlığı olumsuzluklara neden olmaktadır. (Şekil 4.38.)

Şekil 4.38. Mekanda yer alan Atatürk Anıtı ve Çevresi

Yaklaşık on yıl önce Haldun Taner Tiyatrosu'nun Eminönü, Karaköy İskelesi'ne bakan tarafında, sözde gökyüzü, deniz ve martıların birleşmesini simgeleyen metal malzeme ile yapılmış heykel de pekçok kişi tarafından ya farkedilmemekte yada farkedilse bile bir anlam ifade etmediği gibi konumu da bulunduğu yerle uygunluk göstermemektedir. Zevk ve merak uyandırmamaktadır. (Şekil 4.39.)

Şekil 4.39. Mekanda yer alan heykel

• Diğer Elemanlar:

Yaya yoğunluğunun yüksek olduğu mekanlarda yer alması kaçınılmaz olan satış kulübelerinin, Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde hiç şüphesiz gereğinden çok fazla bulunduğu söylenebilir. Vapur iskeleleri ve deniz otobüsü iskelesinin çevresinde, Haldun Taner Tiyatrosu'nun çevresinde gerek yiyecek, içecek gerekse çiçek, kitap, gazete, mecmua, bilet vb. şeylerin satışının yapıldığı büfelerin haricinde, her türlü şeyin satıldığı işporta tezgahları, boyacılar vs. meydanı daraltmakta ve dokuyu da bozmaktadır. Bu kulübelerin üstlerindeki reklam panoları da görsel kaliteyi düşürmektedir. Ayrıca daha önce sadece çiçekçilere meydanda belirli bir yer ayırmak amacıyla eski İskelenin devamında sahil tarafında yer ayrılan satış üniteleri gittikçe artmış ve zamanla sadece çiçek değil kuş, akvaryum ve benzeri şeyleri satan küçük yapılar şeklinde durakların karşısında deniz otobüsü iskelesine kadar yayılmışlardır. Bu çirkin görünüşlü, tenteli yapıların her iki tarafında iskemleli çay bahçeleri doğrusal bir şekilde sıralanmıştır. Bu tür elemanlar çevre ile uyumlu birliklik göstermemektedir. (Şekil 4.40.)

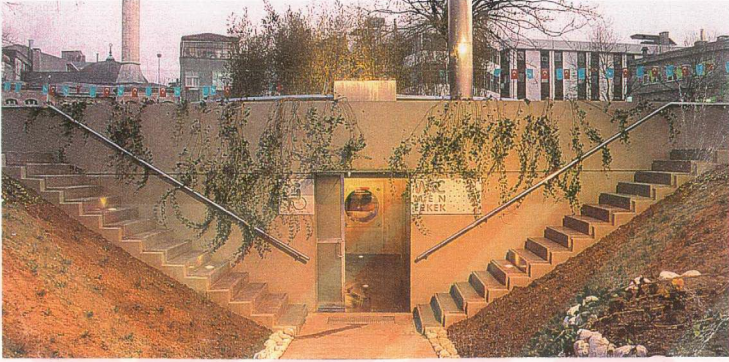

Şekil 4.40. Akvaryum, kuş ve çiçek kulübelerinin bulunduğu alan

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, insanlar tarafından çok yoğun bir şekilde kullanılmasına rağmen meydanda yer alan çöp kutularının kullanım sıklığına baktığımızda bazı bölgelerde yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Mevcut çöp kutularının bir kısmı yenilenmiştir, bunlar beton-metal karışımı malzemeden yapılmıştır. Eski çöp kutuları ise metaldir ve çok yıpranmış olduğu için mekanda kötü bir etki yaratmaktadır. Ayrıca kentsel açık alan olarak meydan ve çevresinde bulunması gereken telefon kulübeleri ise kısa mesafelerle hem Haldun Taner Tiyatrosu önünde hem de Kadıköy Parkı yanında yer

alan postane sırasınca yer almakta, sayıca çok fazla olduğundan mekanda çok fazla yer kaplamakta ve çirkin bir görüntü oluşturmaktadır.

Yoğun kullanımın gerçekleştiği kentsel açık alanlarda bulunması gereken wc, Kadıköy Meydanı'nda yer altında inşa edilmiştir. Bu tür bir düzenleme hem alan, hem de kullanım rahatlığı bakımından uygundur. (Şekil 4.41.)

Şekil 4.41. Kadıköy Parkı yeraltı tuvaletleri (Avcioğlu, 2001)

5. ALAN ARAŞTIRMASI

5.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Kentsel yaşamın geçtiği en önemli açık mekanlardan biri olan meydanların gerçek anlamda sürekliliği, sahip olduğu özgün değerlerin canlılığını yitirmeden korunması ve geliştirilmesi ile mümkündür. Ne yazık ki, kentlerin hızlı büyümesi karşısında, özellikle meydan vb. gibi, toplumsal yaşamın geçtiği mekanların bu durumdan olumsuz yönde etkilendiği, her yönden bir değişim ve farklılaşma içinde olduğu görülmektedir. Kent ve toplum kimliğinin oluşumunda en önemli rolü üstlenen kentsel elemanlardan biri olan meydan, bugünün koşullarında yeniden tanımlanarak, kullanıcıya dönük daha kapsamlı araştırmalarla irdelenmek durumundadır. Bu araştırmada; meydan tasarımında temel oluşturan ve yönlendirici etkiye sahip tasarım kriterlerinin belirlenmesi amacıyla, yöntem olarak kullanıcı istek ve değerlendirmelerini esas alan anket çalışmalarına yer verilmiştir. Amaç, yapılan analizler sonucunda kentsel meydanların kullanımında ve biçiminde yaşanan değişme, yokolma, dönüşme sorunlarını belirlemek, bu sorunlara çözüm ve öneriler getirerek kentsel tasarım çalışmalarına katkıda bulunmaktır. Çalışma kapsamında, kentsel mekanların varolan potansiyellerinin saptanması ve kullanıcılar tarafından ne şekilde değerlendirildiğinin belirlenmesi amacıyla, Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi incelenmektedir. Anket çalışmasından önce kentsel açık mekan olarak bir meydan'da olması gereken mekan özellikleri, profesyonel araştırmalar sonucunda tespit edilmiş ve meydanı oluşturan elemanlar tanımlanmıştır. Meydan'da yer alan eksiklikler ve problemler saptandıktan sonra, bu doğrultuda anket araştırmasının içeriği belirlenmiştir.

Tez kapsamında incelenen araştırma alanı, İstanbul Anadolu Yakası'nın en önemli merkezlerinden biri olan Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresidir. Ne yazık ki; Kadıköy İskele Meydanı, yaya-taşit trafiğinin bir düğüm noktası olan fonksiyonu ile ön plana çıkmaktadır. Kullanıcı görüşlerini esas alan anket çalışması üç bölümden oluşmaktadır:

- 1-Kullanıcıların sosyo-demografik yapısına ilişkin bulgular,
- 2-Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kullanıma ilişkin bulgular ve
- 3-Kullanıcı memnuniyeti ve çevresel algılamaya ilişkin değerlendirmeler

şeklinde sıralanmaktadır. Birinci bölüm, Kadıköy Meydanı kullanıcılarının özelliklerini irdelemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla, kullanıcılara cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, meslekleri, hangi semtlerde yaşadıkları vb. gibi sorular yöneltilmiştir. Anket formunun ikinci bölümünde ise, meydan mekanının kullanım amacı ve sıklığı irdelenmiş, üçüncü bölümde de meydanın mekansal niteliklerine bağlı olarak kullanıcı üzerindeki etkileri, insanların beklenti ve değerlendirmelerine yer verilmiştir. Özellikle üçüncü bölümde, anlamsal farklılıklar oluşturularak sıfat çiftleriyle meydan nitelikleri, 5'li bir skala şeklinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu anket sonuçlarına göre Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinin sunduğu mekansal nitelikler ve mevcut potansiyelleri saptanarak bu değerlerin kullanıcılar tarafından hangi ölçütlerde değerlendirildiği belirlenmeye çalışılmıştır.

5.1.1.Örneklem Modeli

Meydanın kullanıcılar üzerinde bıraktığı etkinin saptanması, meydan mekanının sahip olması gereken ölçütlerin elde edilmesi amacıyla yapılan 58 soruluk anket çalışması 180 kişiye uygulanmıştır. Hem kullanıcı ihtiyaçlarını belirlemeye dönük hem de mevcut meydan mekanı ve elemanlarına ait algısal ve beklentisel değerlendirmeler yapabilmek amacıyla gerçekleştirilen çalışma araştırmaya yön vermiştir.

Yanıt veren kişilerin rastgele seçildiği ve karşılıklı görüşme ile yürütülen anket çalışması, haftaiçi ve haftasonu, öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere farklı zamanlara göre uygulanmıştır. Bu anketlerin 120 adeti haftaiçi, 60 adeti de haftasonu yapılmıştır. Anket çalışması, dönem olarak 2001-Şubat ve Mart aylarında gerçekleştirilmiştir. Örneklem alanında belirlenmiş bölgelerde gerçekleştirilen anket sayısının hangi gün ve zamanlarda kaç adet yapıldığı Tablo 5.1.'de gösterilmektedir.

Tablo 5.1. Anket uygulamasının zamana göre dağılımı

	SIKLIK	%
HAFTA İÇİ	120	66,7
HAFTA SONU	60	33,3

Meydan kullanıcıları üzerinde yapılan anketlerde, çalışma alanı mevcut durum analizinin sonuçlarından yararlanılarak, kullanım biçimlerine göre iskeleler, duraklar, yeşil alan ve oturma mekanları, buluşma, bekleme ve geçiş bölgeleri şeklinde dört farklı özellikte bölgeye ayrılmıştır. Gözlemlere göre, kullanım yoğunluğuna bağlı olarak toplam 11 bölge seçilmiştir. (Tablo 5.2.) Bu bölgeler:

- **İskele Bölgesi:**

- 1.Bölge:Kadıköy-Karaköy İskelesi
- 2.Bölge:Kadıköy-Beşiktaş, Adalar İskelesi
- 3.Bölge:Deniz otobüsü iskelesi

- **Otobüs ve Minibüs Durakları:**

- 4.Bölge:Kadıköy-minibüs yolu, E-5, Üsküdar minibüs durakları
- 5.Bölge:Kadıköy-Üsküdar, Avrupa Yakası otobüs durakları
- 6.Bölge:Kadıköy-Sahilyolu minibüs durakları ve Kadıköy merkez-Kadıköy ilçeleri otobüs durakları

- **Yeşil Alan, Oturma ve Dinlenme Mekanları:**

- 7.Bölge:Atatürk Anıtı ve çevresi
- 8.Bölge:Kadıköy Parkı
- 9.Bölge:Satış Üniteleri(Akvaryum,Kuş,Çiçek) , Çay Bahçeleri

- **Buluşma, Bekleme ve Geçiş Mekanları:**

- 10.Bölge:Haldun Taner Tiyatrosu ve çevresi
- 11.Bölge:Belediye Binası (Kaymakamlık), PTT ve Kadıköy Parkı Arasındaki Geçiş Mekanı

şeklinde dir. Bölgeler, harita üzerinde işaretlenerek belirlenmiştir. (Şekil 5.1.)

Tablo 5. 2. Bölgelere göre anket sayıları

ALANLAR	BÖLGELER	SIKLIK	%	SIKLIK	%
ISKELELER	KADIKÖY-KARAKÖY ISKELESİ	15	8,3	45	25
	KADIKÖY-BEŞİKTAS,ADALAR ISKELESİ	15	8,3		
	DENİZ OTOBÜSÜ İSKELESİ	15	8,3		
DURAKLAR	KADIKÖY-MİMİBÜS YOLU, E-5,ÜSKÜDAR MİNİBÜS DURAKLARI	15	8,3	45	25
	KADIKÖY-ÜSKÜDAR,AVRUPA YAKASI OTOBÜS DURAKLARI	15	8,3		
	KADIKÖY-SAHİLYOLU MİNİBÜS VE KMDİKÖY İLÇE OTOBÜS DURAKLARI	15	8,3		
YESİL ALAN VE OTURMA MEKANLARI	ATATÜRK ANITI VE ÇEVRESİ	15	8,3	45	25
	KADIKÖY PARKI	15	8,3		
	SATIŞ ÜNİTELERİ VE ÇAY BAHÇELERİ	15	8,3		
BULUSMA VE GEÇİŞ MEKANLARI	HALDUN TANER TİYATROSU VE ÇEVRESİ	30	16,7	45	25
	BELEDİYE BİNASI VE PARK ARASINDAKİ YAYA GEÇİŞ MEKANI	15	8,3		
TOPLAM	TOPLAM	180	100	180	100

Şekil 5.1. Anket uygulamasının gerçekleştirildiği bölgeler

5.1.2.Verilerin Analizi

Çalışma alanında çeşitli bölgelerde yapılan anketlere verilen yanıtlar sonucunda elde edilen veriler, seçenekli sorular ile açık uçlu sorular şeklinde gruplandırılmıştır. Bu işlemden sonra bütün veriler girilerek değişkenler arasında ilişkileri saptayacak değerlendirmeler, istatistik analiz programı olan SPSS paket programı ve Excel ile yapılmıştır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın

çevresinde yapılan anket çalışmasında elde edilen sonuçlar tablo ve grafiklerle ifade edilmiştir. Sıklık dağılımları yapılmış, aynı zamanda veriler arasında ilişkiler de, çapraz tablolar yardımıyla ortaya konarak incelenmiştir.

5.2. Araştırma Bulguları

5.2.1. Kullanıcıların Sosyo-Demografik Yapısına İlişkin Bulgular

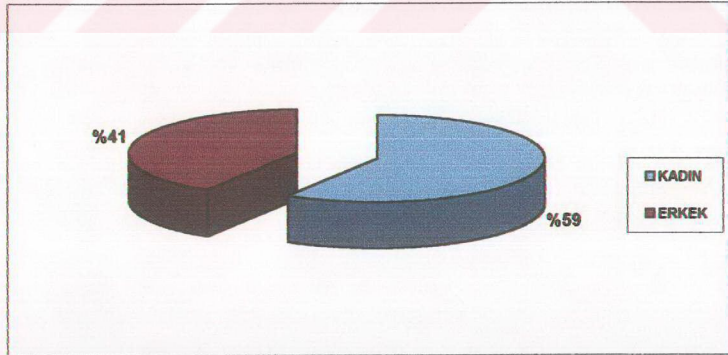
Araştırmaya katılan 180 kişinin sosyal yapısını belirlemek amacıyla deneklere cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, meslekleri, gelirleri ve yaşadıkları yerle ilgili sorular yöneltilmiştir. (Ek A)

• Cinsiyet Durumu:

Anket çalışmasından elde edilen bilgilere göre, meydana kullananlar arasında cinsiyet açısından bir değerlendirmeye gidildiğinde araştırmaya katılan kullanıcıların %59'unun kadın, %41'inin ise erkek olduğu göze çarpmaktadır. Bu sonuçlara göre; deneklerin daha çok kadınlar olduğu anlaşılmaktadır. (Tablo 5.3. ve Şekil 5.2.)

Tablo 5.3 .Kullanıcıların cinsiyet grubuna dağılımı

CİNSİYET DURUMU	SIKLIK	%
KADIN	106	58,9
ERKEK	74	41,1
TOPLAM	180	100

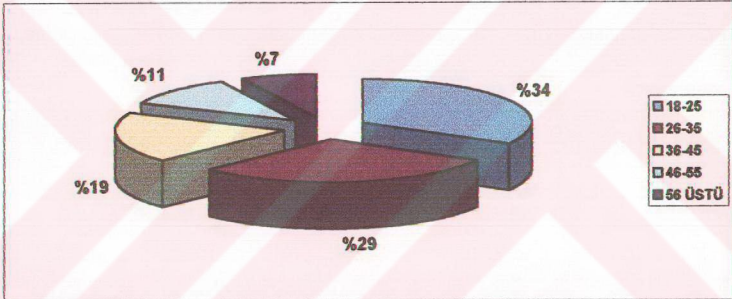
Şekil 5.2. Kullanıcıların cinsiyet grubuna dağılımı

- Yaş Grupları:

Deneklerin yaş gruplarına bakıldığında; %34'lük bir oranla 18-25 yaş arasındaki kişilerin en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Daha sonra %29'luk bir oranla 26-35 yaş grubu, %19'luk bir değerle 36-45 yaş grubu gelmektedir. Buna göre; meydana ve çevresini kullananların daha çok gençler olduğu söylenebilir. (Tablo 5.4. ve Şekil 5.3.)

Tablo 5.4. Kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı

YAŞ DURUMU	SIKLIK	%
18-25	60	33,3
26-35	53	29,4
36-45	34	18,9
46-55	20	11,1
56 ÜSTÜ	13	7,2
TOPLAM	180	100,0

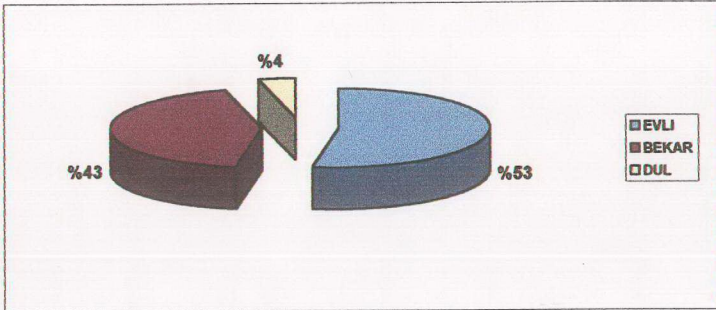
Şekil 5.3. Kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı

- Medeni Durum:

Ankete katılan kişilerin medeni durumlarına bakıldığında, %53'lük bir oranla evli, %43 oranla bekar oldukları görülmektedir. (Tablo 5.5.ve Şekil 5.4.)

Tablo 5.5. Kullanıcıların medeni durumu

MEDENİ DURUM	SIKLIK	%
EVLI	95	52,8
BEKAR	78	43,3
DUL	7	3,9
TOPLAM	180	100,0

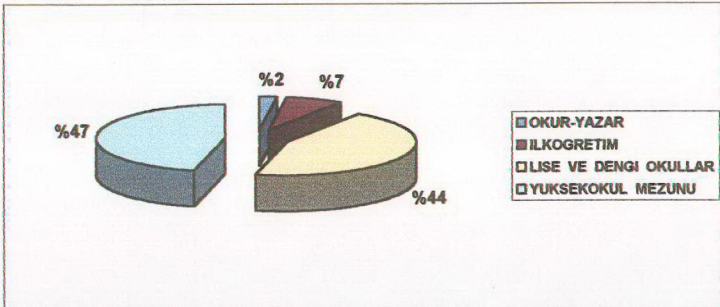
Şekil 5.4. Kullanıcıların medeni durumu

• **Eğitim Durumu:**

Kullanıcıların eğitim durumlarına bakıldığında; ağırlıklı olarak %91 oranla lise ve yüksekokul mezunları olduğu anlaşılmaktadır. İlköğretim düzeyinde eğitime sahip grup ise %7 oranında iken %2 oran ile okur-yazar gruba rastlanmıştır. (Tablo 5.6. ve Şekil 5.5.)

Tablo 5.6. Kullanıcıların eğitim durumu

EĞİTİM DURUMU	SIKLIK	%
OKUR-YAZAR	4	2,2
ILKOGRETİM	13	7,2
LISE VE DENGİ OKULLAR	80	44,4
YUKSEKOKUL MEZUNU	83	46,1
TOPLAM	180	100,0

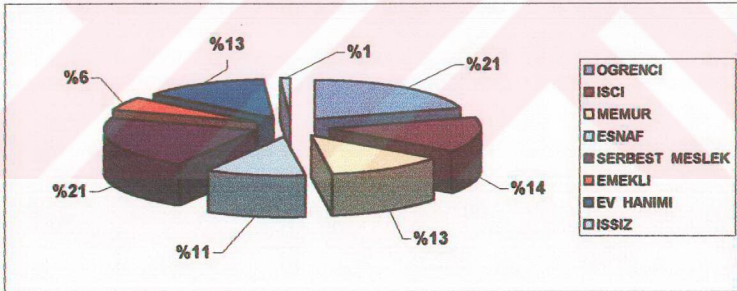
Şekil 5.5. Kullanıcıların eğitim durumu

- **Meslek Durumu:**

Anket çalışmasından elde edilen bilgilere göre; kullanıcıların meslek durumları incelendiğinde; %22'lik oranla serbest meslek ve %21'lik oranla da öğrenciler tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla %14 oranla işçi, %13 oranlarla memur ve ev hanımı, %11 oranla esnaf, %6 oranla emekli ve son olarak da %1 oranla herhangi bir yerde çalışmayan işsiz grubu izlemektedir. (Tablo 5.7. ve Şekil 5.6.)

Tablo 5.7. Kullanıcıların meslek durumu

MESLEK DURUMU	SIKLIK	%
OGRENCI	37	20,6
ISCI	26	14,4
MEMUR	23	12,8
ESNAF	19	10,6
SERBEST MESLEK	39	21,7
EMEKLİ	10	5,6
EV HANIMI	24	13,3
ISSIZ	2	1,1
TOPLAM	180	100,0

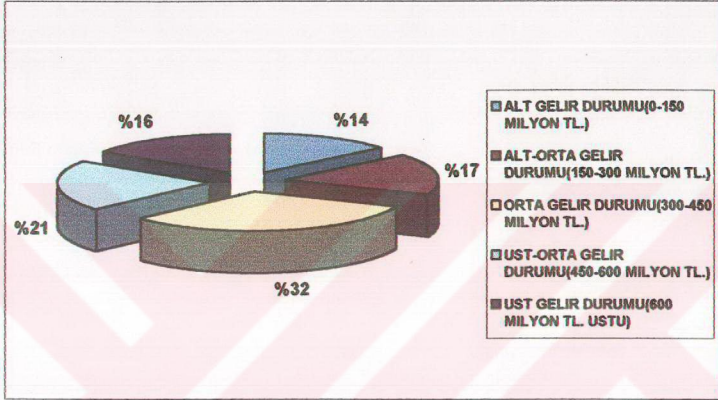
Şekil 5.6. Kullanıcıların meslek durumu

- **Gelir Durumu:**

Deneklerin %32'si orta gelir grubu, %21'i üst-orta gelir grubu, %17'si alt-orta gelir grubu, %16'sı üst gelir grubu ve %14 ile de alt gelir grubuna ait olduğu anlaşılmaktadır. (Tablo 5.8. ve Şekil 5.7.)

Tablo 5.8. Kullanıcıların gelir durumu

GELİR DURUMU	SIKLIK	%
ALT GELİR DURUMU(0-150 MİLYON TL.)	25	13,9
ALT-ORTA GELİR DURUMU(150-300 MİLYON TL.)	31	17,2
ORTA GELİR DURUMU(300-450 MİLYON TL.)	58	32,2
UST-ORTA GELİR DURUMU(450-600 MİLYON TL.)	38	21,1
UST GELİR DURUMU(600 MİLYON TL. USTU)	28	15,6
TOPLAM	180	100,0

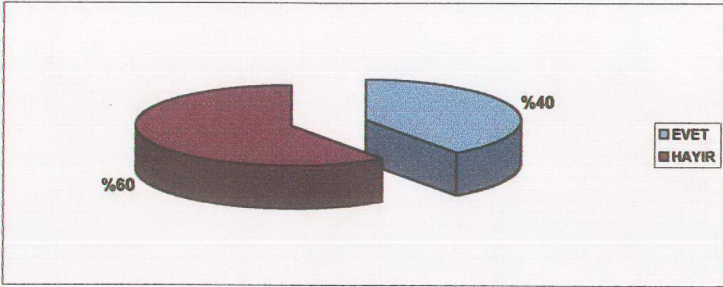
Şekil 5.7. Kullanıcıların gelir durumu

• **Araba Sahipliliği:**

Kullanıcıların araba sahipliği konusunda bilgi edinmek amacıyla yöneltilen soruya alınana yanıtlar, kullanıcıların %40'ının araba sahibi olduğunu göstermektedir. Ancak kullanıcılara yöneltilen başka bir soru ile meydan'a gelenlerin %24'ünün ulaşım aracı olarak özel oto'yu tercih ettikleri görülmektedir. Bu da araba sahiplerinin diğer ulaşım araçları ile meydana gelmeyi tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır. (Tablo 5.9. ve Şekil 5.8.)

Tablo 5.9. Kullanıcıların araba sahipliği

ARABA SAHİPLİLİĞİ	SIKLIK	%
EVET	72	40
HAYIR	108	60
TOPLAM	180	100

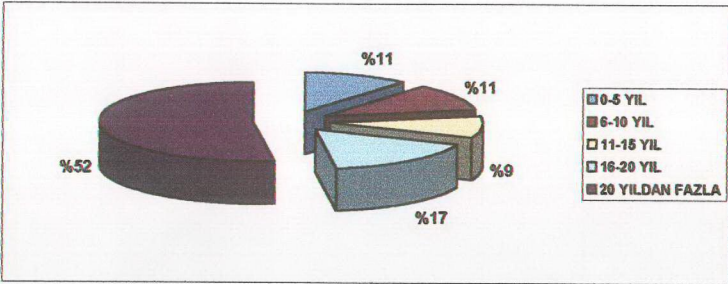
Şekil 5.8. Kullanıcıların araba sahipliği

• İstanbul'da Yaşama Süresi:

Kullanıcıların İstanbul'da yaşama sürelerine bakıldığında, 20 yıldan fazla bir zamandır İstanbul 'da yaşayanlar %52, 16-20 yıl arası %17, 0-5 yıl %11, 6-10 yıl %11, 11-15 yılın %9 olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan sonuca göre, deneklerin çok büyük bir kısmı uzun zamandır İstanbul'da yaşamaktadırlar. (Tablo 5.10. ve Şekil 5.9.)

Tablo 5.10. İstanbul'da yaşanan süre

İSTANBUL'DA YASANILAN SURE	SIKLIK	%
0-5 YIL	20	11,1
6-10 YIL	20	11,1
11-15 YIL	16	8,9
16-20 YIL	30	16,7
20 YILDAN FAZLA	94	52,2
TOPLAM	180	100,0

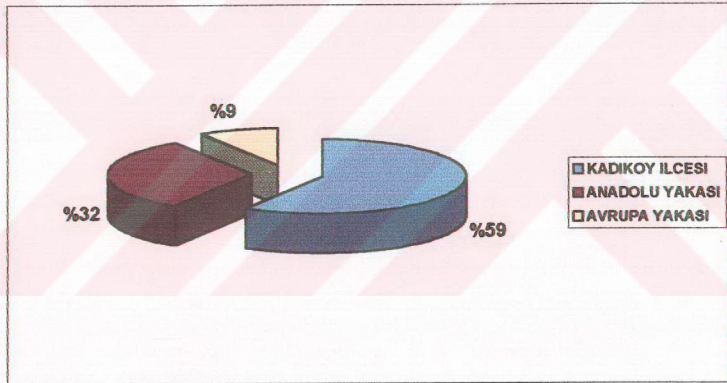
Şekil 5.9. İstanbul'da yaşanan süre

- **Oturduğu Yer:**

Deneklerin %91'i İstanbul Anadolu Yakasında oturmakta iken, bunlar içinde %59'luk bir oran Kadıköy İlçesi'nde yaşamaktadır. Avrupa Yakasında oturan kullanıcılar ise, %9 oranındadır. Kadıköy Meydanı, mekansal nitelikleri ve içerdiği fonksiyonlar nedeniyle Anadolu Yakasının merkezi ve transfer noktası niteliği taşımaktadır. Bu sebeble meydan, daha çok Anadolu Yakası'nda oturanlar tarafından bir geçiş mekanı olarak kullanılmaktadır. (Tablo 5.11. ve Şekil 5.10.)

Tablo 5.11. Kullanıcıların oturduğu yer

OTURDUĞU YER	SIKLIK	%
KADIKOY ILCESI/ANADOLU YAKASI	106	58,9
ANADOLU YAKASI	58	32,3
AVRUPA YAKASI	16	8,9
TOPLAM	180	100,0

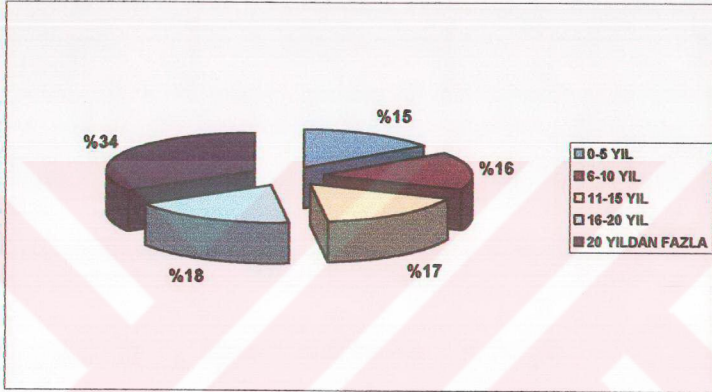
Şekil 5.10. Kullanıcıların oturduğu yer

- **Kadıköy'de Yaşama Süresi:**

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresini ne derece tanıdıklarının bir göstergesi olarak, kullanıcılara Kadıköy'de ne kadar süre yaşadıkları sorulmuştur. Deneklerin %34'ü 20 yıldan fazla bir süre, %18'i 16-20 yıl, %17'si 11-15 yıl, %16'sı 6-10 yıl ve %15'i de 0-5 yıl Kadıköy'de yaşadığı görülmüştür. (Tablo 5.12 . ve Şekil 5.11.)

Tablo 5.12. Kullanıcıların Kadıköy'de yaşadıkları süre

OTURULAN YER KADIKÖY İSE BURDA YAŞANILAN SÜRE	SIKLIK	%
0-5 YIL	16	15,1
6-10 YIL	17	16,0
11-15 YIL	18	17,0
16-20 YIL	19	17,9
20 YILDAN FAZLA	36	34,0
TOPLAM	106	100,0

Şekil 5.11. Kullanıcıların Kadıköy'de yaşadığı süre

5.2.2. Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Kullanımına İlişkin Bulgular

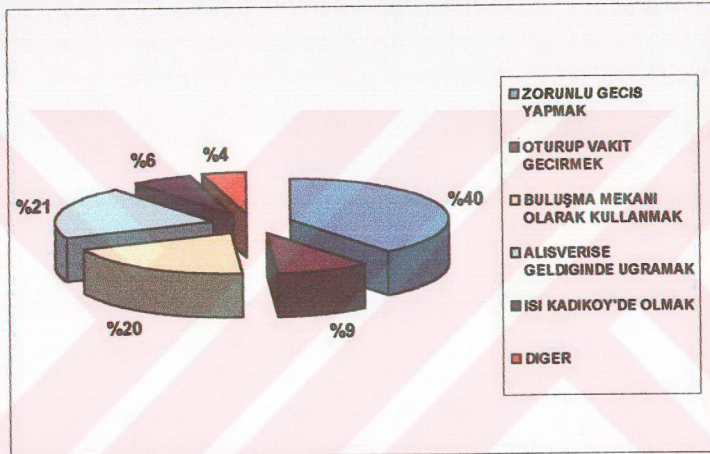
Araştırmanın bu bölümünde Kadıköy Meydanı'nın kullanımına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

• Meydan'a Geliş Nedeni:

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, kullanıcılarının büyük bir çoğunluğu için zorunlu geçiş mekanı niteliğindedir. Kadıköy ve diğer Anadolu Yakası semtleri için transit nokta niteliğinde olması, iskelelerin, otobüs ve minibüs duraklarının yer alması ve ayrıca iş ve alışveriş merkezi olan çarşıya geçiş niteliği olması nedeniyle, farklı amaçlar için gelinen ve yoğun kullanılan bir mekandır. Deneklerin %40'ı meydana zorunlu geçiş amacıyla gelirken, %21'i alışverişe geldiğinde uğramaktadırlar. Meydan, %20 oranla buluşma mekanı olarak, %9 oranla oturup vakit geçirmek, %6 oranla işi Kadıköy'de olduğu için ve %4 oranla da diğer özel işleri için gelen kişiler tarafından tercih edilmektedir. (Tablo 5.13. ve Şekil 5.12.)

Tablo 5.13. Kullanıcıların meydan'a geliş nedeni

MEYDAN'A GELİŞ NEDENİ	SIKLIK	%
ZORUNLU GECİS YAPMAK	71	39,4
OTURUP VAKIT GECİRMEK	17	9,4
BULUŞMA MEKANI OLARAK KULLANMAK	36	20,0
ALISVERİSE GELDİĞİNDE UGRAMAK	37	20,6
ISI KADIKÖY'DE OLMAK	11	6,1
DİĞER	8	4,4
TOPLAM	180	100,0

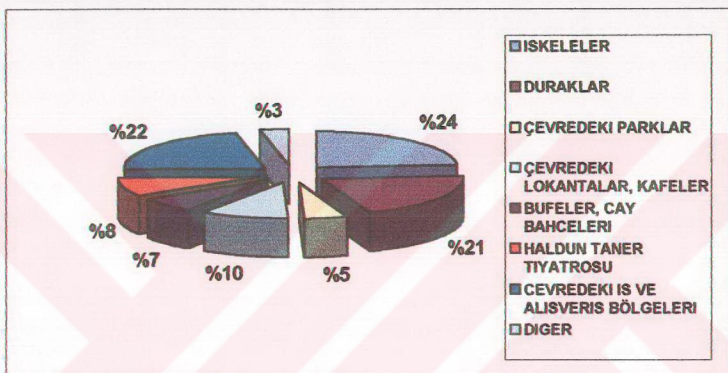
Şekil 5.12. Kullanıcıların meydan'a geliş nedeni

• **Meydan ve Çevresinde En Çok Kullanılan Bölge:**

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde en çok kullanılan bölgelere baktığımızda, %24 oranla iskeleler, %21 oranla da otobüs ve minibüs durakları tercih edilmektedir. Ayrıca çevredeki iş ve alışveriş bölgelerinin kullanımı %22'dir. %10 oranla çevredeki lokanta ve kafeler, %8 oranla Haldun Taner Tiyatrosu, %7 oranla meydanda yer alan büfeler, çay bahçeleri ve %3 oranla diğer özel işler için kullanılan mekanlar gelmektedir. (Tablo 5.14. ve Şekil 5.13.)

Tablo 5.14. Kullanıcıların meydan'da en çok kullandığı bölgeler

KADIKÖY MEYDANI'NDA EN ÇOK KULLANILAN YER	SIKLIK	%
ISKELELER	43	23,9
DURAKLAR	37	20,6
ÇEVREDEKİ PARKLAR	9	5,0
ÇEVREDEKİ LOKANTALAR, KAFELER	18	10,0
BUFELER, ÇAY BAHCELERİ	12	6,7
HALDUN TANER TİYATROSU	15	8,3
CEVREDEKİ İS VE ALIŞVERİS BÖLGELERİ	40	22,2
DİĞER	6	3,3
TOPLAM	180	100,0

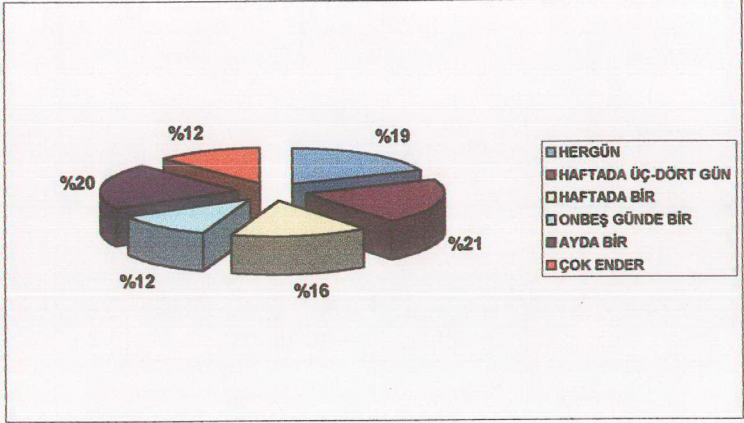
Şekil 5.13. Kullanıcıların meydan'da en çok kullandığı bölgeler

• Meydan'a Geliş Sıklığı:

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin ne sıklıkta kullanıldığı ile ilgili değerlendirme yapıldığında; kullanıcıların, en çok %21 oranla haftada üç-dört gün geldikleri görülmektedir. Ayda bir gelenler %20, hergün gelenler ise %19 oranındadır. Haftada bir gelenlerin %16'lık değer taşıdığı görülürken onbeş günde bir ve çok ender gelenlerin oranı da %12'dir. (Tablo 5.15. ve Şekil 5.14.)

Tablo 5.15. Kullanıcıların meydana geliş sıklığı

MEYDAN'A GELİŞ SIKLIĞI	SIKLIK	%
HERGÜN	34	18,9
HAFTADA ÜÇ-DÖRT GÜN	37	20,6
HAFTADA BİR	29	16,1
ONBEŞ GÜNDE BİR	21	11,7
AYDA BİR	37	20,6
ÇOK ENDER	22	12,2
TOPLAM	180	100,0

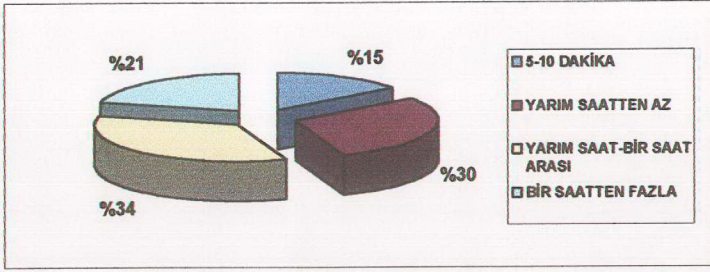
Şekil 5.14. Kullanıcıların meydana geliş sıklığı

• **Meydan'da Geçirilen Süre:**

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin, oturup vakit geçirmekten çok kişilerin bir yerden başka bir yere gidişinde geçiş noktası olması, bir geçit görevi üstlenmesi nedeniyle, çok uzun süreli bir kullanımın gerçekleştiği bir mekan niteliğinde olmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda, kullanıcıların %34'ü meydanı yarım saat-bir saat arası gibi bir süre kullanmaktadır. İkinci sırada yer alan grup %30'luk bir oranla yarım saatten az bir süre meydana vakit geçirmektedir. Bu gruplar daha çok duraklarda ve iskelelerde ya da buluşma noktalarında bekleyen kişilerdir. Diğer kullanıcılar ise sırasıyla %21 oranıyla bir saatten fazla ve %15 oranla 5-10 dakika arasında meydana yer almaktadırlar. (Tablo 5.16 . ve Şekil 5.15.)

Tablo 5.16. Kullanıcıların meydana geçirdiği süre

MEYDAN'DA GECİRİLEN SURE	SIKLIK	%
5-10 DAKİKA	27	15
YARIM SAATTEN AZ	53	29,5
YARIM SAAT-BİR SAAT ARASI	62	34,4
BİR SAATTEN FAZLA	38	21,1
TOPLAM	180	100

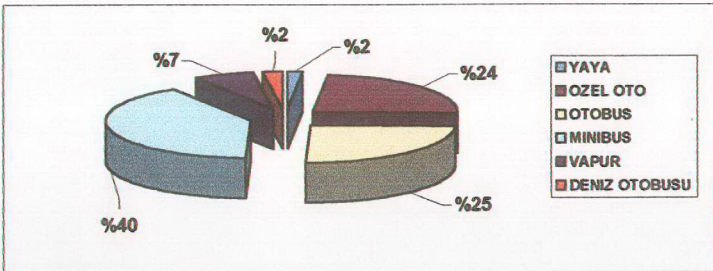

Şekil 5.15. Kullanıcıların meydana geçirdiği süre

Kullanıcıların meydan'a geliş şekilleri incelendiğinde, ağırlıklı olarak %40 oranında minibusün kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bunu sırasıyla %25 değerle otobüs, %24 değerle özel oto, %7 değerle de vapurun izlediği görülmektedir. Deniz otobüsünün kullanımı ve yaya olarak meydana gelenlerin oranı ise %2'dir. Bu da otobüs, minibüs, otomobil gibi kara ulaşımına ait taşıtların meydanadaki kullanımı ve kapladığı alanların yoğunluğunu göstermekte ve dolayısıyla da ulaşım fonksiyonunun meydana olması gereken diğer fonksiyonlara getirdiği kısıtlamayı gözler önüne sermektedir. (Tablo 5.17. Ve Şekil 5.16.)

Tablo 5.17. Meydan'a geliş şekli

MEYDAN'A GELİŞ ŞEKLİ	SIKLIK	%
YAYA	3	1,7
OZEL OTO	43	23,9
OTOBUS	45	25,0
MINIBUS	73	40,6
VAPUR	12	6,7
DENİZ OTOBUSU	4	2,2
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.16. Meydan'a geliş şekli

5.2.3.Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin Kullanıcı Memnuniyeti ve Çevresel Algılama Açısından Değerlendirilmesi

5.2.3.1.Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirme

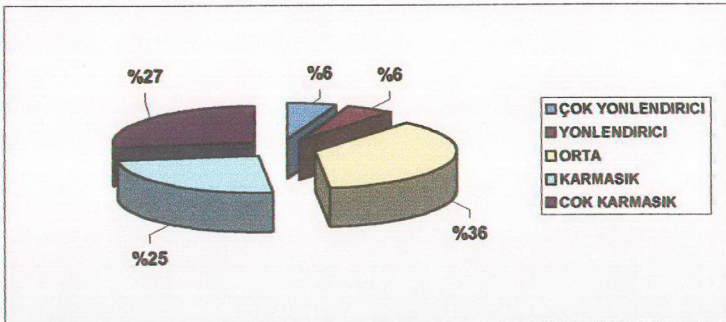
Bu bölümde, kullanıcıya meydan ve yakın çevresini oluşturan fiziksel öğeler, mekanda yer alan estetik öğeler ve bunlara bağlı olarak mekânın işlevsel ve sosyopsikolojik niteliklerini belirlemek amacıyla yönetilen sorular, değerlendirilmektedir.

• Erişilebilirlik, Ulaşım ve Yönlendirme:

Anket sonuçları bize; Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin yön duygusu yaratma ve kişinin yönlendirilmesini sağlaması açısından karmaşık bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Beş basamaklı bir skala üzerinde yapılan değerlendirmeye göre, kullanıcıların %36'sı meydanı; yönlendiricilik açısından orta düzeyde, %27'si çok karmaşık ve %25'i de karmaşık bulmaktadır. Çok yönlendirici ve yönlendirici bulanların oranı ise her ikisinde de %6'dır. Görüldüğü gibi, meydan'ın kişiyi yönlendirmede ve meydan'a bağlanan yollarda olumlu bir yön duygusu yaratmada çok başarılı olmadığı gözlenmektedir. (Tablo 5.18. ve Şekil 5.17.)

Tablo 5.18. Meydan'ın yönlendiricilik bakımından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN YÖNLENDİRİCİLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
ÇOK YONLENDİRİCİ	10	5,6
YONLENDİRİCİ	10	5,6
ORTA	67	37,2
KARMAŞIK	45	25,0
ÇOK KARMAŞIK	48	26,7
TOPLAM	180	100,0

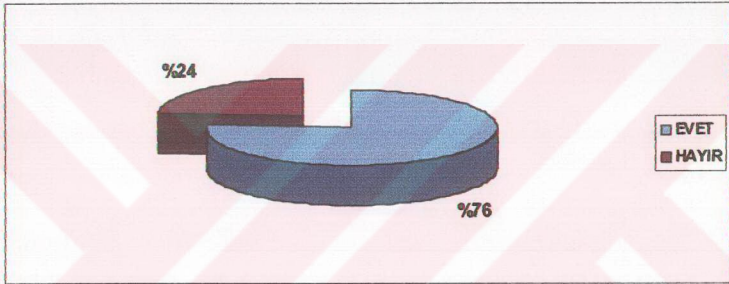

Şekil 5.17. Meydan'ın yönlendiricilik bakımından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresine gelen kullanıcıların %76'lık oranla, mekana kolay ulaştığı ortaya çıkmaktadır. Ankete katılan kişilerin %24'ü de "meydana kolay ulaşabiliyor musunuz" sorusuna "hayır" yanıtını vermiştir. Değerlendirme yapıldığında ağırlıklı olarak, meydan kullanıcılar tarafından kolay ulaşılabilir bir mekan niteliğindedir. (Tablo 5.19. ve Şekil 5.18.)

Tablo 5.19. Meydan'a ulaşım kolaylığı

MEYDAN'A ULAŞIM KOLAYLIĞI	SIKLIK	%
EYET	137	76,1
HAYIR	43	23,9
TOPLAM	180	100,0

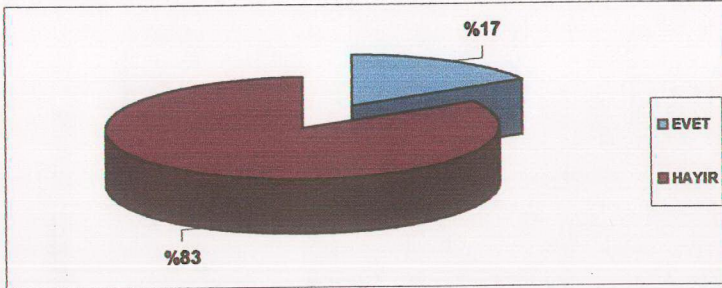

Şekil 5.18. Meydan'a ulaşım kolaylığı

Meydan ve çevresinde yaya-taşıt ayrımının tam yapılamamış olmasından dolayı yaya dolaşımında süreklilik sağlanamamıştır. Özellikle durakların olduğu yerlerde otobüs ve minibuslerin giriş ve çıkışları nedeniyle taşıt trafiği pek çok noktada yaya alanlarını bölmüş ve yayayı meydan içinde dar alanlara yitmiştir. Deneklere yöneltilen soru ile de, %83 oranında durakların olduğu bölgede taşıtların hareketi yüzünden yayaların rahat hareket edemediği sonucu ortaya çıkmıştır. (Tablo 5.20. ve Şekil 5.19.)

Tablo 5.20. Durakların olduğu yerde rahat hareket edebilme durumu

DURAKLARIN OLDUGU YERDE RAHAT HAREKET EDEBİLME DURUMU	SIKLIK	%
EYET	30	16,7
HAYIR	150	83,3
TOPLAM	180	100,0

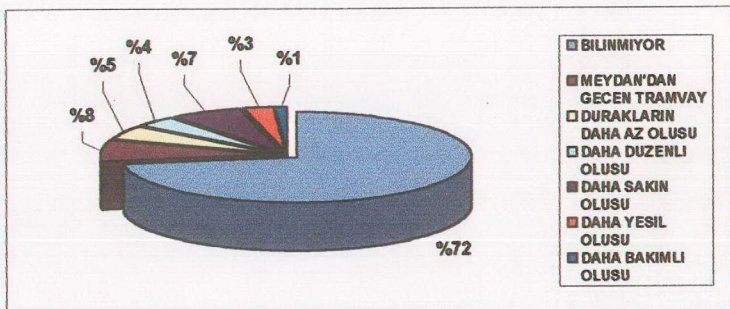
Şekil 5.19. Durakların olduğu yerde rahat hareket edebilme durumu

• **Kimlik:**

Kadıköy İskele Meydanı'nın kaybolan kimliğini yeniden kazandırmak, onun kendine ait kimliksel değerleriyle canlılığını ve önemini koruyabilmesini sağlanabilir. Meydan'ın kimliği, onu çevreleyen yapı gruplarının birbiri ve çevresi ile uyumu gözönüne alınarak ayrıca geçmişten gelen özgün değerlerin canlandırılması ile mümkündür. Bunu anlamak için, kullanıcılara Kadıköy Meydanı hakkında bugünkü mevcut durumdan farklı olarak hatırlanan şeyler sorulmuş, %72'si meydan'ın eski durumuna ilişkin bir fikirde bulunmazken, %8'i meydan'dan geçen tramvayı hatırladığını belirtmiş, %7'si eskiden daha sakin, %5'i durakların daha az olduğu, %4'ü daha düzenli bir ortam, %3'ü daha yeşil ve %1'i de daha bakımlı bir çevre olduğu konusunda fikirlerini belirtmişlerdir. (Tablo 5.21. ve Şekil 5.20.)

Tablo 5.21. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi hakkında şimdiki durumdan farklı olarak hatırlanan şeyler

	SIKLIK	%
BILINMIYOR	131	72,8
MEYDAN'DAN GECEN TRAMVAY	14	7,8
DURAKLARIN DAHA AZ OLUSU	9	5,0
DAHA DUZENLI OLUSU	7	3,9
DAHA SAKIN OLUSU	12	6,7
DAHA YESIL OLUSU	5	2,8
DAHA BAKIMLI OLUSU	2	1,1
TOPLAM	180	100,0

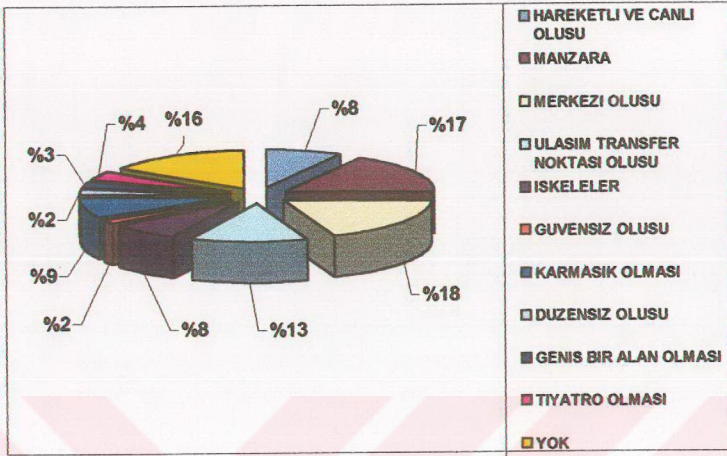

Şekil 5.20. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi hakkında şimdiki durumdan farklı olarak hatırlanan şeyler

Meydan'ın kendine özgü anlam ifade eden kimlik değerlerinin belirlenmesinde kullanıcı görüşlerini almak için deneklere, Kadıköy İskele Meydanı'nı diğer meydanlardan ayıran özellikler neler olabilir şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Kullanıcıların %18'i meydanın merkezi oluşunu, %17'si de manzara faktörünü önemli görmektedirler. Deneklerin %16'sı ise meydan'ın diğer meydanlardan bir farkı olmadığı görüşündedir. Bunları sırasıyla %13 oranla ulaşım transfer noktası oluşu, %9'la karmaşık oluşu, %8 ile iskelelerin meydanda yer alması ve yine aynı oranla hareketli ve canlı oluşu, %4 oranla meydan'da bir tiyatronun bulunması, %3 oranla geniş bir alana sahip olması ve son olarak da %2 oranlarla düzensiz ve güvensiz bir ortam oluşu şeklindeki cevaplar izlemiştir. (Tablo 5.22. ve Şekil 5.21.)

Tablo 5.22. Kadıköy Meydanı'nı diğer meydanlardan ayıran özellikler

KADIKÖY MEYDANI'NI DİĞER MEYDANLARDAN AYIRAN ÖZELLİKLER	SIKLIK	%
HAREKETLİ VE CANLI OLUŞU	15	8,3
MANZARA	31	17,2
MERKEZİ OLUŞU	34	18,9
ULASIM TRANSFER NOKTASI OLUŞU	23	12,8
ISKELELER	14	7,8
GUVENSIZ OLUŞU	3	1,7
KARMASIK OLMASI	16	8,9
DUZENSIZ OLUŞU	4	2,2
GENIS BIR ALAN OLMASI	5	2,8
TIYATRO OLMASI	7	3,9
YOK	28	15,6
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.21. Kadıköy Meydanı'nı diğer meydanlardan ayıran özellikler

İlk izlenim ve algılamada ilk göze çarpan öge, meydan mekanının kendine özgü karakteri olan kimliğin belirlenmesinde önemlidir. Ankete katılan kişilere, "Kadıköy Meydanı dendiği zaman ilk aklınıza gelen şey nedir" şeklinde bir soru yöneltilmiş ve alınan sonuçlara göre; kullanıcıların büyük bir kısmı %28'lik bir oranla iskeleler şeklinde yanıt vermişlerdir. %17 oranla kalabalık ilk akla gelen şey olmuştur. %13 oranla duraklar, %10 oranla Haldun Taner Tiyatrosu, %6 oranla mecburi geçiş noktası ve aynı oranla karmaşıklık ve düzensizlik verilen cevaplar arasında yerini almıştır. Bunu sırasıyla %4 oranla ve seyyar satıcılar, %2 oranlarla Belediye Binası, Atatürk Anıtı, Büfeler ve son olarak da telefon klübeleri takip etmiştir. (Tablo 5.23. ve Şekil 5.22.)

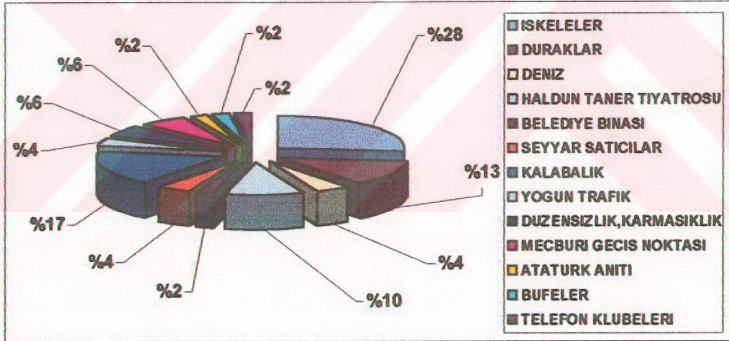
Elde edilen sonuçlara göre iskelelerin meydan mekanı için anlamı ve önemi çok büyüktür. Diğer bir yandan da Kadıköy Meydanı dendiği zaman kalabalık kavramının ve büyük bir alan kaplayan durakların çağrışım yapması, meydan'ın içinde bulunmuş olduğu olumsuzlukları birkez daha gözler önüne sermektedir.

Meydan ve çevresinin anlamsal kimliğinin hisedilebilirliği ve tasarımı olan ilişkisinin saptanması amacıyla sembolik bir anlam ifade eden heykel, anıt vb. sanatsal öğelerin de kimlik açısından önemini anlamak için deneklere, Kadıköy Meydanı'nda yer alan heykel ve anıtların belli bir sembolik anlam ve değeri

çağrıştırıp çağrıştırmadığını anlamak için bunları beğenip beğenmedikleri sorulmuştur. Kullanıcıların sadece %27'si ne anlama geldiği belli olmayan metalik heykeli beğenirken, Atatürk Anıtı ve çevresini güzel bulanların oranı da %13 gibi çok küçük bir oran taşımaktadır.

Tablo 5.23. Kadıköy Meydanı dendiğinde ilk akla gelen şey

KADIKÖY MEYDANI DENDİĞİNDE İLK AKLA GELEN ŞEY	SIKLIK	%
ISKELELER	48	26,7
DURAKLAR	23	12,8
DENİZ	8	4,4
HALDUN TANER TİYATROSU	18	10,0
BELEDİYE Binası	4	2,2
SEYYAR SATICILAR	8	4,4
KALABALIK	31	17,2
YOGUN TRAFİK	7	3,9
DUZENSİZLİK,KARMAŞIKLIK	10	5,6
MECBURİ GECİS NOKTASI	11	6,1
ATATURK ANITI	4	2,2
BUFELER	4	2,2
TELEFON KLUBELERİ	4	2,2
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.22. Kadıköy Meydanı dendiğinde ilk akla gelen şey

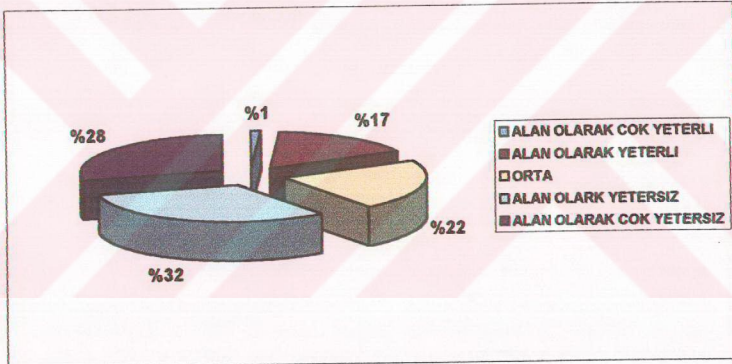
• Uygunluk ve Form:

Meydanın konum ve büyüklüğü mekanın etkisi açısından önem taşımaktadır. Kadıköy İskele Meydanı'nda alan ihtiyacı bakımından bir değerlendirme yapıldığında; deneklerin %32'si mevcut meydan alanının yetersiz olduğunu düşünürken, %28'i çok yetersiz, %22'si orta derecede, %17'si yeterli olduğu belirtilmiştir. %1'lik oran da meydan mekanını alan olarak çok yeterli düzeyde

bulmuştur. (Tablo 5.24.ve Şekil 5.23.) Kullanıcılarla yapılan görüşmede, çok büyük bir alan; duraklar, seyyar satıcılar, satış üniteleri ve büfeler tarafından doldurulduğundan meydana yer alacak fonksiyon ve aktivitelere ayrılacak alanların oldukça kısıtlandığı, alan ihtiyacı sıkıntısı olduğu görüşü hakimdir. Meydanın boyutlarının algılanmasında kullanıcıların büyük bir bölümü olumsuz etki yaratan öğelerin, meydanı işgal ettiği ve bu yüzden meydanın büyüklüğünün görsel etki açısından azaldığı konusunda ortak görüştedirler.

Tablo 5.24. Meydan'ın alan ihtiyacı açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN ALAN İHTİYACI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
ALAN OLARAK ÇOK YETERLİ	2	1,1
ALAN OLARAK YETERLİ	30	16,7
ORTA	40	22,2
ALAN OLARAK YETERSİZ	57	31,7
ALAN OLARAK ÇOK YETERSİZ	51	28,3
TOPLAM	180	100,0

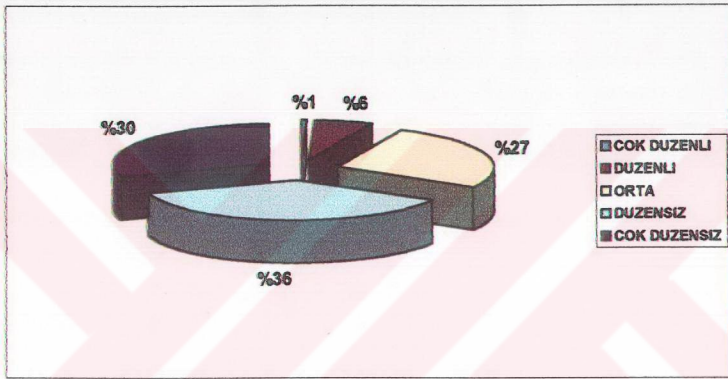

Şekil 5.23. Meydan'ın alan ihtiyacı açısından değerlendirilmesi

Meydan içinde yer alan yapıların birbiri içinde uyumlu bir bütün oluşturması, dokuyu ve görsel uyumu etkilemektedir. Kadıköy Mekanı'nda, yer alan öğelerin yoğunlukları, boyutları ve mesafelerinin bütün içindeki uyumlarını ölçmek ve deneklerin meydanı ne derece düzenli buldukları konusunda fikirlerini almak amacıyla, soru yöneltilmiştir. Buna göre, %36'sı meydanı düzensiz, %30'lu çok düzensiz ve %27'si de orta derecede düzenli bulmuşlardır. Anket katılanlar içinde sadece %6'lık bir kesim meydanı düzenli ve %1'lik bir grupta çok düzenli bulmuştur. (Tablo 5.25. ve Şekil 5.24.)

Tablo 5.25. Meydan'ın düzen açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN DÜZEN AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK DUZENLI	1	0,6
DUZENLI	11	6,1
ORTA	48	26,7
DUZENSIZ	66	36,7
COK DUZENSIZ	54	30,0
TOPLAM	180	100,0

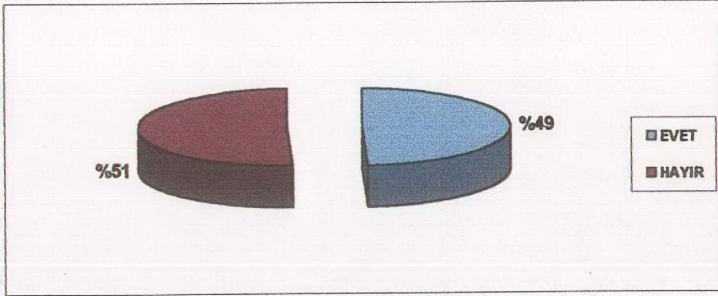

Şekil 5.24. Meydan'ın düzen açısından değerlendirilmesi

Meydan ve çevresindeki doku üzerinde olumlu bir etki yaratacak yapıların beğenilme oranlarına baktığımızda; deneklerin %51'i çevrede hiçbir yapıyı beğenmediğini söyleyerek mevcut yoğunluk ve dokudan şikayetçi olmuştur. (Tablo 5.26. ve Şekil 5.25.) Mimari ve görsel etki bakımından beğenilen yapılar ise sırasıyla, %17 oranla eski Belediye Binası, %14 oranla eski İskele Binası, %13 oranla Haldun Taner Tiyatrosu ve %5 oranla da Haydarpaşa Garı'dır. (Tablo 5.27. ve Şekil 5.26.)

Tablo 5.26. Meydan ve çevresindeki yapılarla ilgili görüşler

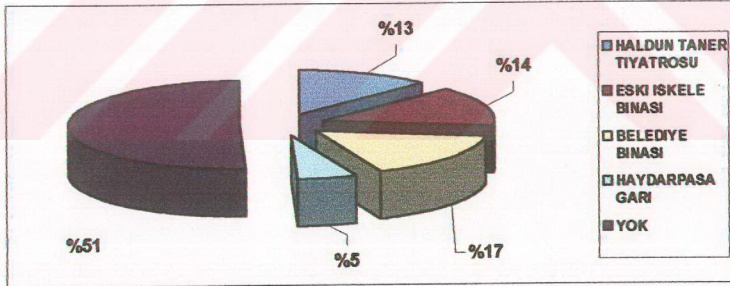
MEYDAN VE ÇEVRESİNDE BEĞENİLEN YAPI VAR MI	SIKLIK	%
EVET	87	49,4
HAYIR	93	50,6
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.25. Meydan ve çevresindeki yapılarla ilgili görüşler

Tablo 5.27. Meydan ve çevresinde beğenilen yapılar

MEYDAN VE ÇEVRESİNDE BEĞENİLEN YAPILAR	SIKLIK	%
HALDUN TANER TİYATROSU	23	12,8
ESKİ İSKELE BINASI	26	14,4
BELEDİYE BINASI	30	16,7
HAYDARPAŞA GARI	10	5,6
YOK	91	50,6
TOPLAM	180	100,0

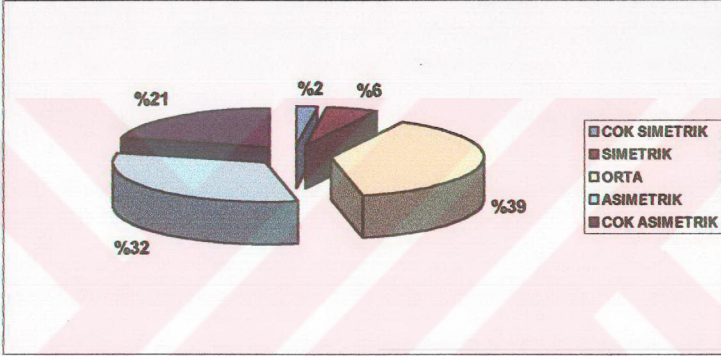

Şekil 5.26. Meydan ve çevresinde beğenilen yapılar

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde düzensiz ve şekilsiz bir yapılanma dikkati belli bir noktaya toplayacak bir simetriye sahip değildir. Zaten kullanıcılarla yapılan değerlendirmeye göre de; % 32'lik bir oran meydanı asimetrik, %21'lik oran çok asimetrik bulmuştur. %39'lik oran ise simetrisinin orta düzeyde olduğu görüşündedir. Simetrik diyenlerin oranı %6 iken çok simetrik diyenlerin oranı da yalnızca %2 oranındadır. (Tablo 5.28. ve Şekil 4.27.)

Tablo 5.28. Meydan'ın simetri açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN SİMETRİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK SİMETRİK	4	2,2
SİMETRİK	10	5,6
ORTA	70	38,9
ASİMETRİK	58	32,2
COK ASİMETRİK	38	21,1
TOPLAM	180	100,0

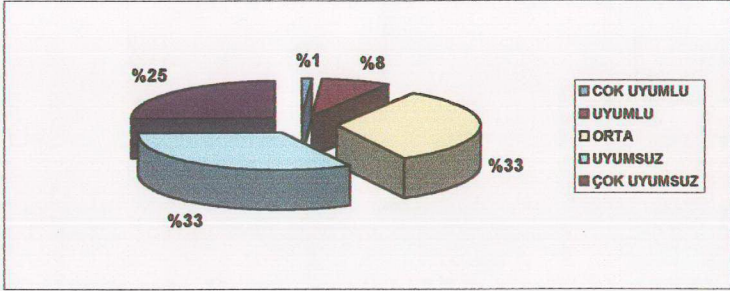

Şekil 5.27. Meydan'ın simetri açısından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde ölçek ve oran açısından uyum olup olmadığı konusu, kullanıcılar tarafından değerlendirildiğinde; %33'ü uyumsuz yine aynı oranda orta düzeyde, %25'i de çok uyumsuz bulmuştur. Ankete katılanların sadece %8'i , uyumlu ve %1'i çok uyumlu şeklinde değerlendirmişlerdir. (Tablo 5.29. ve Şekil 5.28.)

Tablo 5.29. Meydan'ın uyum açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN UYUM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK UYUMLU	2	1,1
UYUMLU	14	7,8
ORTA	60	33,3
UYUMSUZ	59	32,8
ÇOK UYUMSUZ	45	25,0
TOPLAM	180	100,0

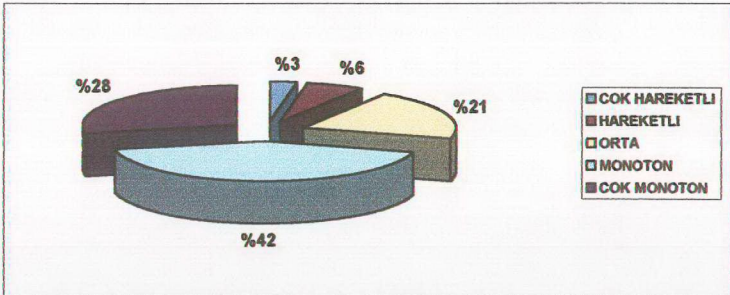

Şekil 5.28. Meydan'ın uyum açısından değerlendirilmesi

Çeşitlilik ve etkinlik açısından bir değerlendirmeye gidildiğinde, genel olarak meydan ve çevresi fiziksel açıdan monoton bulunmuştur. Deneklerin %42'si monoton, %28'i çok monoton, %21'i orta düzeyde, %6'sı hareketli ve %3'ü de çok hareketli bulunmuştur. (Tablo 5.30. ve Şekil 5.29.)

Tablo 5.30. Meydan'ın etkinlik açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN ETKİNLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
ÇOK HAREKETLİ	5	2,8
HAREKETLİ	11	6,1
ORTA	37	20,6
MONOTON	76	42,2
ÇOK MONOTON	51	28,3
TOPLAM	180	100,0

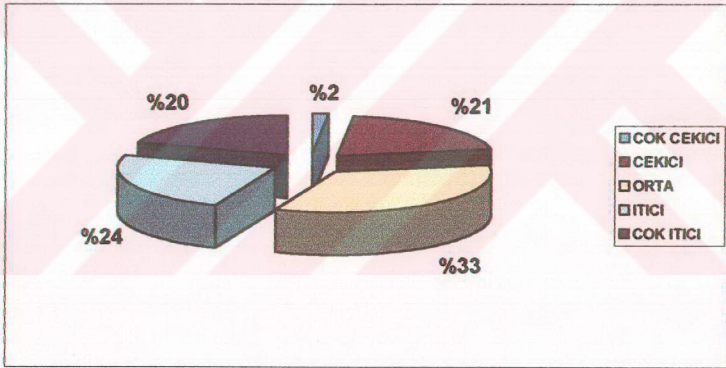

Şekil 5.29. Meydan'ın etkinlik açısından değerlendirilmesi

Meydanda kullanılan renk, ışık ve materyalin nitelikli olması mekanın çekiciliğini, ilginç olma özelliğini artırır. Kullanıcılar, meydanı çekicilik açısından değerlendirdiklerinde; %33'ü orta derecede kabul ederken, %24'ü itici, %21'i çekici, %20'si çok itici ve %2'si de çok çekici sonucuna varmışlardır. (Tablo 5.31.ve Şekil 5.30.) Benzer bir değerlendirme için kullanıcı fikirleri alındığında; deneklerin %17'si güzel, %3'ü çok güzel bulurken, %32'si orta derecede, %30'u çirkin ve %18'i de çok çirkin olarak meydanı nitelendirmişlerdir. (Tablo 5.32.ve Şekil 5.31.)

Tablo 5.31. Meydan'ın çekicilik açısından değerlendirilmesi

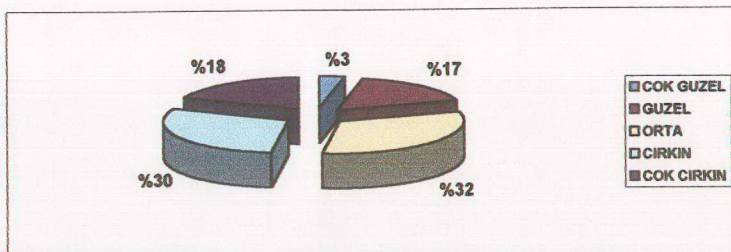
MEYDAN'IN ÇEKİCİLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK CEKICI	3	1,7
CEKICI	37	20,6
ORTA	61	33,9
ITICI	43	23,9
COK ITICI	36	20,0
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.30. Meydan'ın çekicilik açısından değerlendirilmesi

Tablo 5.32. Meydan'ın güzellik açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN GÜZELLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK GUZEL	6	3,3
GUZEL	31	17,2
ORTA	57	31,7
CIRKIN	53	29,4
COK CIRKIN	33	18,3
TOPLAM	180	100,0

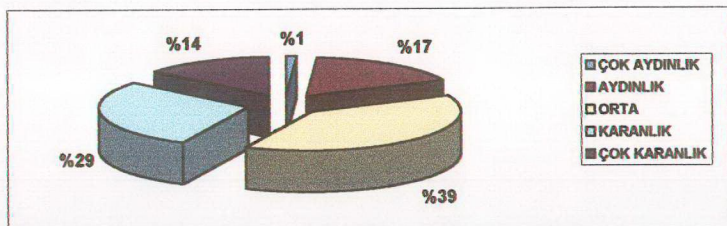

Şekil 5.31. Meydan'ın güzellik açısından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi aydınlatılma açısından değerlendirildiğinde, Tablo 5.33.'de de görüldüğü gibi yapılan araştırma sonucunda gerek fiziksel ve estetik açıdan renklendirme ve vurgulamada gerek yaşanabilirlik açısından güvenliği sağlamada meydandaki aydınlatmanın çok iyi düzeyde olduğu söylenemez. Deneklerin %39'su orta derecede aydınlatılmanın sağlandığı görüşünde iken, %29'u aydınlatmanın yetersiz olduğunu belirtmiştir. %17'si meydan'ı aydınlık, %14'ü çok karanlık ve sadece %1'i çok aydınlık olarak değerlendirmektedir. Kullanıcılar tarafından meydan'ın aydınlık bir mekan olarak kabul edilebilirlik oranının yüksek olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. (Tablo 5.33. ve Şekil 5.32.)

Tablo 5.33. Meydan'ın aydınlatılma açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN AYDINLATILMA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
ÇOK AYDINLIK	2	1,1
AYDINLIK	31	17,2
ORTA	70	38,9
KARANLIK	52	28,9
ÇOK KARANLIK	25	13,9
TOPLAM	180	100,0

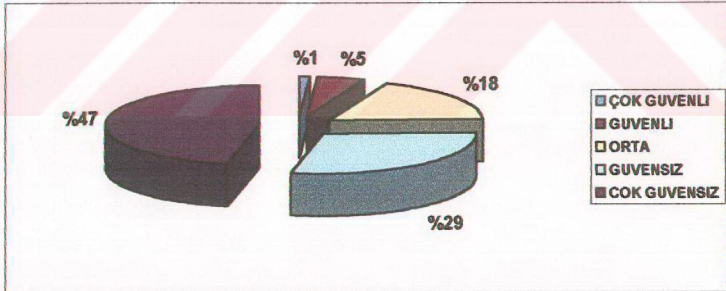
Şekil 5.32. Meydan'ın aydınlatılma açısından değerlendirilmesi

• Yaşanabilirlik:

Yaşanabilirlik konusunda değerlendirme yapıldığında; deneklere, Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin güvenli bir ortam sağlayıp sağlamadığı konusunda ne düşündükleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. %47'si yayalar için çok güvensiz, %29'u güvensiz, %18'i de orta derecede güvenli bir mekan olduğunu belirtmiştir. Yaya güvenliğinin olmaması çoğu kişi tarafından sorun olarak kabul edilmektedir. Karşıdan karşıya geçişlerde yaya olarak bir sorun yaşamadığını belirtenler ise, meydanı %5 oranla güvenli, %1 oranla da çok güvenli şeklinde değerlendirmişlerdir. Ayrıca sadece karşıda karşıya geçişlerde değil, meydan içerisinde pek çok noktada taşıt trafiğinin yaya dolaşımı üzerinde yaratmış olduğu baskı nedeniyle yayaların mekanda rahat ve güvenli bir biçimde hareket edemediği görülmektedir. (Tablo 5.34. ve Şekil 5.33.)

Tablo 5.34. Meydan'ın yaya güvenliği açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN YAYA GÜVENLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
ÇOK GÜVENLİ	2	1,1
GÜVENLİ	9	5,0
ORTA	33	18,3
GÜVENSİZ	52	28,9
ÇOK GÜVENSİZ	84	46,7
TOPLAM	180	100,0

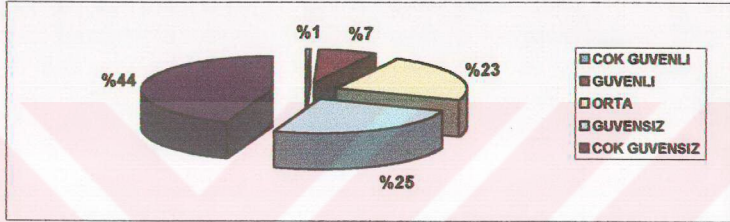
Şekil 5.33. Meydan'ın yaya güvenliği açısından değerlendirilmesi

Ayrıca toplumsal ve bireysel güvenliği ölçmek içinde deneklere soru yöneltilmiş, ve buna göre meydanı, %44'ü çok güvensiz, %25'i güvensiz olarak değerlendirmişler. %23'ü orta düzeyde güvenli bulurken, %7'si güvenli ve %1'i de çok güvensiz olduğu sonucuna varmıştır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde genel olarak güvensizliğin hakim olduğu görülmektedir. Deneklerin yapmış olduğu açıklamalara

göre; dilencilerin ve hırsızların kullanıcıları rahatsız ve huzursuz etmesi meydana toplumsal açıdan güven duygusunu azaltmıştır. (Tablo 5.35. ve Şekil 5.34.)

Tablo 5.35. Meydan'ın toplumsal güvenlik açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN TOPLUMSAL GÜVENLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK GUVENLI	1	0,6
GUVENLI	13	7,2
ORTA	41	22,8
GUVENSIZ	45	25,0
COK GUVENSIZ	80	44,4
TOPLAM	180	100,0

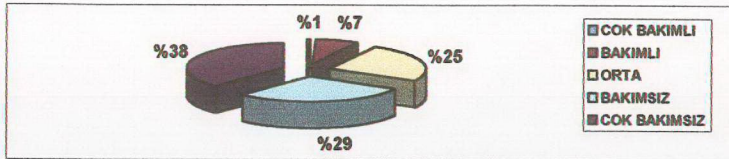

Şekil 5.34. Meydan'ın toplumsal güvenlik açısından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin bakımı konusunda değerlendirme yapıldığında; deneklerin %38'i meydanı çok bakımsız, %29'u bakımsız, %25'i orta düzeyde, %7'si bakımlı ve %1'i de çok bakımlı bulmuştur. (Tablo 5.36. ve Şekil 5.35.)

Tablo 5.36. Meydan'ın bakım açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN BAKIM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK BAKIMLI	1	0,6
BAKIMLI	13	7,2
ORTA	45	25,0
BAKIMSIZ	53	29,4
COK BAKIMSIZ	68	37,8
TOPLAM	180	100,0

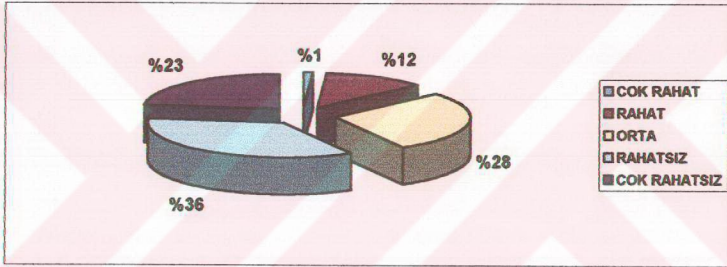

Şekil 5.35. Meydan'ın bakım açısından değerlendirilmesi

Meydan'ın rahatlık bakımından değerlendirilmesi yapıldığında; kullanıcıların %35'i rahatsız, %23'ü çok rahatsız, %28'i orta düzeyde bulurken, %12'si meydan'ı rahat, %1'i de çok rahat bir mekan olarak nitelendirmiştir. Deneklerin görüşleri, yoğun yaya ve taşıt akımının meydan'ı bir geçiş mekanı haline getirmesi ve yine bu yoğun kullanımın mekan'ın konfor ve kalitesini düşürdüğü yönündedir. (Tablo 5.37. ve Şekil 5.36.)

Tablo 5.37. Meydan'ın konfor açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN KONFOR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK RAHAT	2	1,1
RAHAT	22	12,2
ORTA	51	28,3
RAHATSIZ	63	35,0
COK RAHATSIZ	42	23,3
TOPLAM	180	100,0

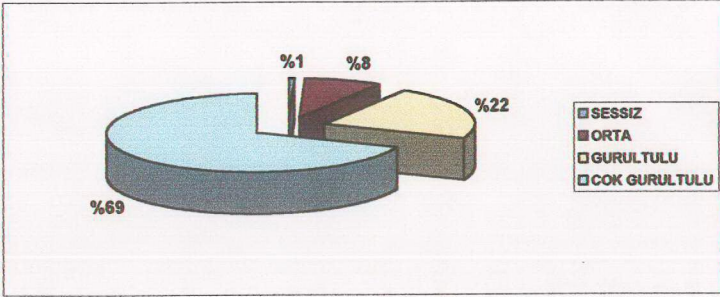

Şekil 5.36. Meydan'ın konfor açısından değerlendirilmesi

Kullanıcılara Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresindeki gürültü düzeyi ile ilgili bir değerlendirme yapmaları istendiğinde; %69'u çok gürültülü, %22'si gürültülü, %8'i orta ve sadece %1'i sessiz bulmuştur. Deneklerin büyük çoğunluğu, meydan'da otobüs ve minibus duraklarının yer alması ve hemen yanından geçen taşıt trafiği, insan yoğunluğunun sebep olduğu kalabalık vb. konuların gürültüye neden olduğu görüşündedirler. (Tablo 5.38. ve Şekil 5.37.)

Tablo 5.38. Meydan'ın gürültü açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN GÜRÜLTÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
SESSİZ	1	0,6
ORTA	15	8,3
GURULTULU	40	22,2
COK GURULTULU	124	68,9
TOPLAM	180	100,0

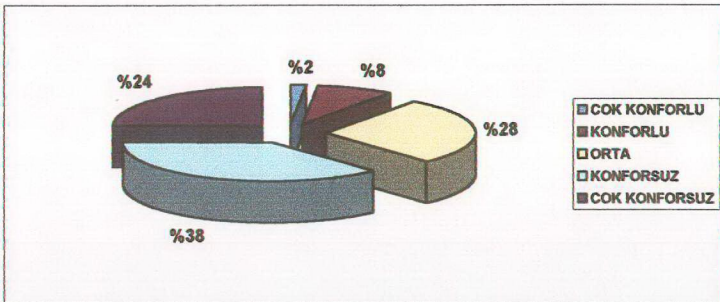

Şekil 5.37. Meydan'ın gürültü açısından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde iklimsel etkilerden korunmak için yeterli bir düzenlemenin yapıp yapılmadığı konusunda değerlendirme yapmak amacıyla; kullanıcıların fikirleri alınmıştır. %38'i konforsuz, %28'i orta düzeyde, %24'ü çok konforsuz olduğunu belirtirken, meydanı iklimsel açıdan konforlu bulanların oranı %8, çok konforlu diyenlerin ise %2 olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. (Tablo 5.39. ve Şekil 5.38.)

Tablo 5.39. Meydan'ın iklimsel konfor açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN İKLİMSEL KONFOR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
ÇOK KONFORLU	3	1,7
KONFORLU	15	8,3
ORTA	51	28,3
KONFORSUZ	67	37,2
ÇOK KONFORSUZ	44	24,4
TOPLAM	180	100,0

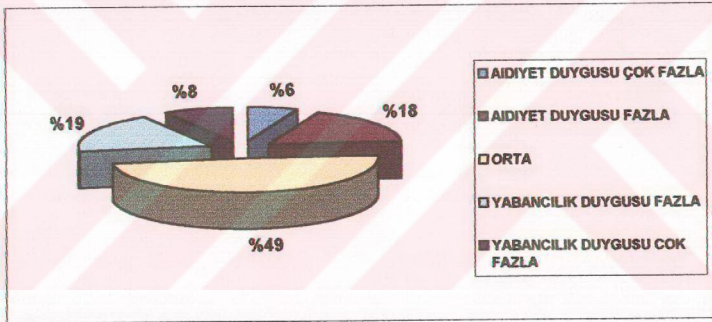
Şekil 5.38. Meydan'ın iklimsel konfor açısından değerlendirilmesi

• Sosyal Boyut:

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin sosyal yaşantı olarak insan çevre ilişkisi değerlendirildiğinde; kişilerin aidiyetlik duygusunun %49'lük değerde orta düzeyde olduğu gözlenirken, %19 oranla mekana karşı fazla yabancılık hissettikleri görülmektedir. %18 değerle aidiyet duygusuna sahip olanlar yer alırken, %8'lik değerle fazla yabancılık hissedenler ve %6 değerle de fazla aidiyetlik duygusuna sahip olanların çok az oran taşıdığı görülmektedir. (Tablo 5.40. ve Şekil 5.39.)

Tablo 5.40. Meydan'ın aidiyetlik açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN AİDIYETLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
AİDIYET DUYGUSU ÇOK FAZLA	11	6,1
AİDIYET DUYGUSU FAZLA	32	17,8
ORTA	88	48,9
YABANCILIK DUYGUSU FAZLA	34	18,9
YABANCILIK DUYGUSU ÇOK FAZLA	15	8,3
TOPLAM	180	100,0

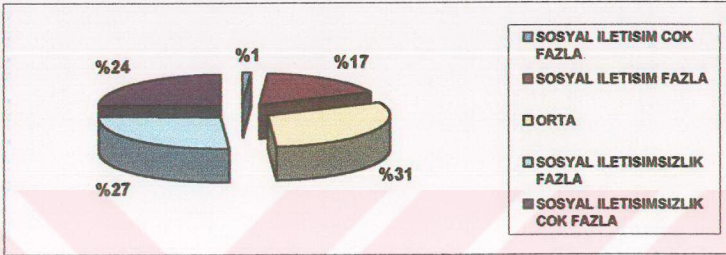

Şekil 5.39. Meydan'ın aidiyetlik açısından değerlendirilmesi

Deneklerin, meydan'daki sosyal iletişim kalitesinin düzeyi hakkında düşünceleri değerlendirildiğinde; sosyal iletişimsizliğin ağırlıklı düzeyde olduğu görülmektedir. %31'i orta düzeyde iletişim, %27 sosyal iletişimsizlik, %24 sosyal iletişimsizliğin fazla olduğu görülmektedir. Sosyal iletişimin meydan'da varolduğunu düşünenler %17 iken %1 değerle sosyal iletişimin çok fazla olduğu düşünülmektedir. (Tablo 5.41. ve Şekil 5.40.)

Tablo 5.41. Meydan'ın sosyal iletişim açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN SOSYAL İLETİŞİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
SOSYAL İLETİŞİM ÇOK FAZLA	2	1,1
SOSYAL İLETİŞİM FAZLA	31	17,2
ORTA	55	30,6
SOSYAL İLETİŞİMSİZLİK FAZLA	48	26,7
SOSYAL İLETİŞİMSİZLİK ÇOK FAZLA	44	24,4
TOPLAM	180	100,0

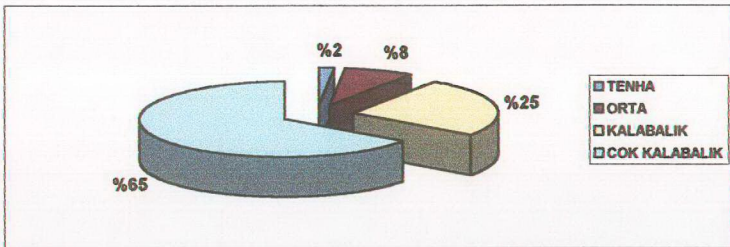

Şekil 5.40. Meydan'ın sosyal iletişim açısından değerlendirilmesi

Meydan'ın kalabalıklık düzeyi ölçüldüğünde; deneklerin %65'ü çok kalabalık bulurken, %25'si kalabalık, %8'i de orta düzeyde ve %1'i de تنها bulmuştur. (Tablo 5.42. ve Şekil 5.41.)

Tablo 5.42. Meydan'ın kalabalıklık açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN KALABALIKLIK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
TENHA	3	1,7
ORTA	14	7,8
KALABALIK	46	25,6
ÇOK KALABALIK	117	65,0
TOPLAM	180	100,0

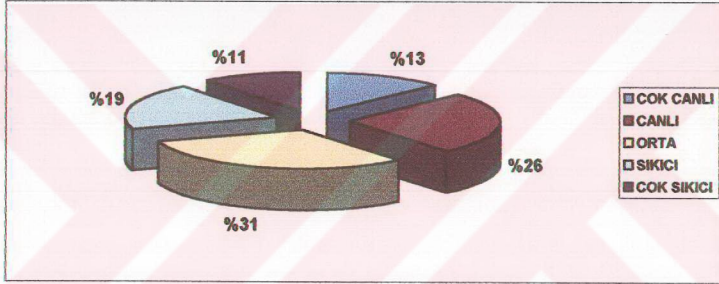

Şekil 5.41. Meydan'ın kalabalıklık açısından değerlendirilmesi

Denekler, meydanı canlılık açısından değerlendirdiklerinde; %31'i orta düzeyde bulurken, %26'sı canlı, %19'u sıkıcı, %13'ü çok canlı ve %11'i de çok sıkıcı bulmuşlardır. Ancak meydan'ı canlı olarak değerlendirenler, aktivite ve programlar bakımından değil, yaya ve taşıt hareketliliğinin yol açtığı bir canlılık olarak düşünmektedirler. (Tablo 5.43. ve Şekil 5.42.)

Tablo 5.43. Meydan'ın canlılık açısından değerlendirilmesi

MEYDAN'IN CANLILIK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK CANLI	23	12,8
CANLI	47	26,1
ORTA	56	31,1
SIKICI	35	19,4
COK SIKICI	19	10,6
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.42. Meydan'ın canlılık açısından değerlendirilmesi

5.2.3.2. Peyzaj Öğeleri Açısından Değerlendirme

Peyzaj öğeleri, meydan mekanının ve çevresinin değerlendirilmesinde yardımcı olmaktadır. Bu bölümde, Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan yumuşak ve sert peyzaj elemanlarının kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi yapılmıştır.

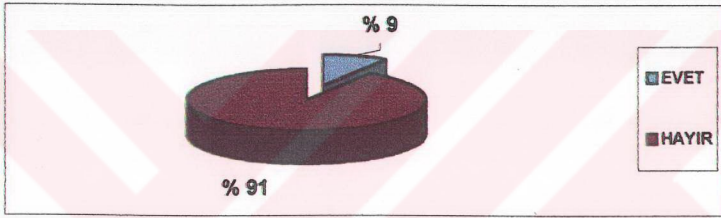
• Yumuşak Peyzaj Öğeleri:

Su ve bitkisel elemanlarla ilgili doğal düzenlemeler estetik bir meydanda bulunması gereken tasarım öğelerinin başında gelmektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde; deneklere meydan ve çevresindeki yeşil alanların yeterli olup olmadığı sorulduğunda, %91'i yetersiz, %9'u da yeterli bulmuştur. (Tablo 5.44. ve Şekil 5.43.) Meydan'daki bitkilendirmenin memnuniyet açısından değerlendirilmesi yapıldığında;

buna benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Deneklerin %41'i mevcut bitkilendirmeden memnun olmazken, %37'si de hiç memnun olmadığını dile getirmiştir. %14 oranla da kullanıcıların bir fikirde bulunmadığı görülmektedir. %7'si bitkilendirmeden çok memnun ve %1'i de memnundur. Elde edilen sonuçlara göre, genel olarak bitkilendirme açısından memnuniyetin olmadığı görülmektedir. (Tablo 5.45. ve Şekil 5.44.)

Tablo 5.44. Yeşil alan yeterliliği

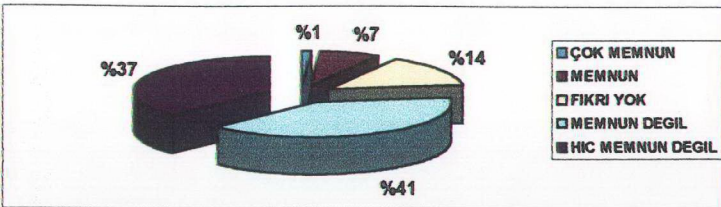
MEYDAN VE CEVRESİNDEKİ YESİL ALAN YETERLİLİĞİ	SIKLIK	%
EVET	16	8,9
HAYIR	164	91,1
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.43. Yeşil alan yeterliliği

Tablo 5.45. Bitkisel elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
ÇOK MEMNUN	2	1,1
MEMNUN	13	7,2
FIKRI YOK	26	14,4
MEMNUN DEĞİL	72	40,0
HİC MEMNUN DEĞİL	67	37,2
TOPLAM	180	100,0

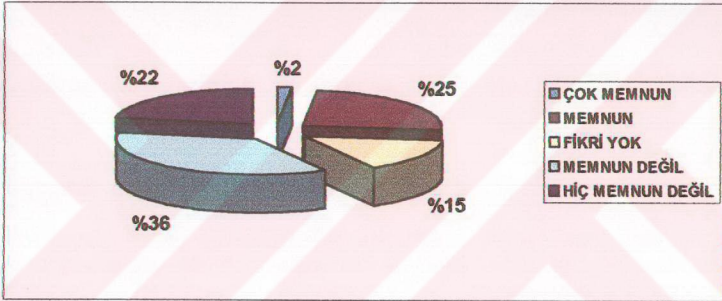

Şekil 5.44. Bitkisel elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi

Meydan ve yakın çevresinde yer alan su elemanları ile ilgili olarak kullanıcı görüşleri alındığında; deneklerin %45 oranla hiç memnun olmadıkları, %27 oranla memnun olmadıkları, %22 oranla fikir belirtmedikleri ve %6 oranla da memnun oldukları görülmektedir. Çok memnun olduğunu söyleyenlere ise rastlanmamıştır. (Tablo 5.46. ve Şekil 5.45.)

Tablo 5.46. Su elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
ÇOK MEMNUN	3	1,7
MEMNUN	45	25,0
FİKRİ YOK	27	15,0
MEMNUN DEĞİL	65	36,1
HİÇ MEMNUN DEĞİL	40	22,2
TOPLAM	180	100,0

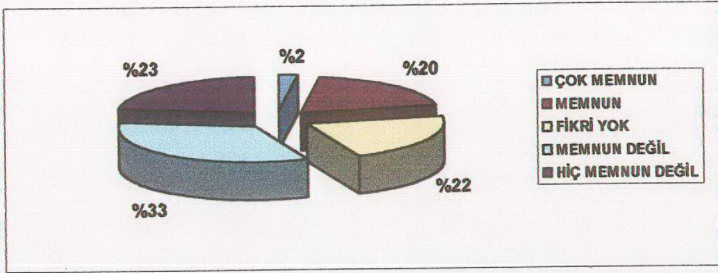
Şekil 5.45. Su elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

• **Sert Peyzaj Öğeleri:**

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; deneklerin %33'ü yer döşeme elemanlarından memnun, %23'ü hiç memnun değil, %20'si memnun, %2'si çok memnundur. Görüş belirtmeyenlerin oranı ise %22'dir. (Tablo 5.47. ve Şekil 5.46.)

Tablo 5.47. Yer döşeme elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
ÇOK MEMNUN	4	2,2
MEMNUN	36	20,0
FİKRİ YOK	39	21,7
MEMNUN DEĞİL	60	33,3
HİÇ MEMNUN DEĞİL	41	22,8
TOPLAM	180	100,0

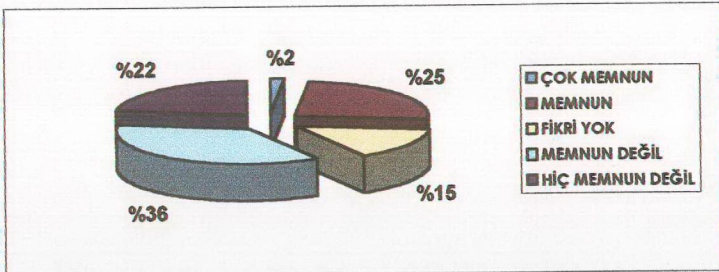

Şekil 5.46. Yer döşeme elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

Meydan ve çevresinde mevcut oturma elemanları dikkate alınarak, kullanıcılara oturma elemanlarından ne derece memnun oldukları konusunda yöneltilen soruda, %36'sı memnun olmadığını, %25'i de memnun olduğunu dile getirmiştir. Meydan'da farklı bölgelerde farklı oturma birimleri olduğu için kimisi memnun iken kimisi de memnun değildir. Çünkü bazı yerlerde oturma elemanları yenilenmiş bazı yerlerde ise eski ve kırkır. %22'si hiç memnun olmadığını söylerken, herhangi bir fikir beyan etmeyenler %15 ve çok memnun olanlar da %2'dir. (Tablo 5.48. ve Şekil 5.47.)

Tablo 5.48. Oturma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
ÇOK MEMNUN	3	1,7
MEMNUN	45	25,0
FİKRİ YOK	27	15,0
MEMNUN DEĞİL	65	36,1
HİÇ MEMNUN DEĞİL	40	22,2
TOPLAM	180	100,0

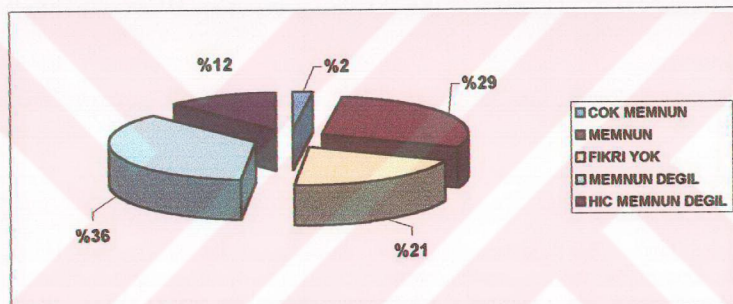

Şekil 5.47. Oturma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

Meydan ve çevresinde yer alan aydınlatma elemanlarından, deneklerin %36'sı memnun olmadıkları, %29'u memnun olduklarını, %20'si fikri olmadığını, %12'si de hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Aydınlatma elemanlarından çok memnun olanların oranı ise sadece %2'dir. (Tablo 5.49. ve Şekil 5.48.)

Tablo 5.49. Aydınlatma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
COK MEMNUN	4	2,2
MEMNUN	52	28,9
FIKRI YOK	37	20,6
MEMNUN DEGIL	65	36,1
HIC MEMNUN DEGIL	22	12,2
TOPLAM	180	100,0

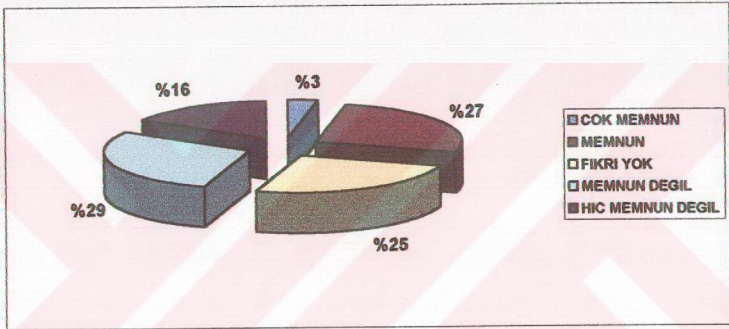
Şekil 5.48. Aydınlatma elemanlarının memnuniyet açısından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde yer alan heykel, anıt gibi sanatsal öğelerin kullanıcılar tarafından değerlendirme durumu incelendiğinde; %29 oranla kullanıcıların memnun olmadığı görülürken %27 oranla memnun oldukları, %25 oranla fikir belirtmedikleri, %16 oranla hiç memnun olmadıkları ve %3 oranla da çok memnun oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. (Tablo 5.50. ve Şekil 5.49.)

Tablo 5.50. Heykel, anıt vb. elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
COK MEMNUN	6	3,3
MEMNUN	48	26,7
FIKRI YOK	45	25,0
MEMNUN DEGIL	52	28,9
HIC MEMNUN DEGIL	29	16,1
TOPLAM	180	100,0

Meydan'da yer alan Atatürk Anıtı ve çevresi ile ilgili olarak da kullanıcıların görüşü alınmıştır. Buna göre, %21 oranla anıt ve çevresi bakımsız, %13 oranla ise güzel, %12 oranla düzensiz, %10 oranla ölçek ve oran açısından heykelin formunun, malzemesinin, renginin ve büyüklüğünün yarattığı fonksiyonel ve sembolik etkisi yetersiz düzeyde bulunmuştur. Kullanıcıların %9'u ise anıtın çevresindeki bitkilendirmeyi yetersiz bulurken %8'i çingene ve dilencilerin anıt çevresinde yer almasından rahatsız olmaktadır. Ayrıca ankete katılan grup içinde, %7'lik oran anıtın meydan içindeki konumu ve yerini uygun bulmazken, %6'sı da alan olarak yetersiz bulmuş daha büyük bir alanın ayrılması gerektiğini savunmuştur. 14'ü de bu konuda fikir belirtmemiştir. (Tablo 5.51. ve Şekil 5.50.)

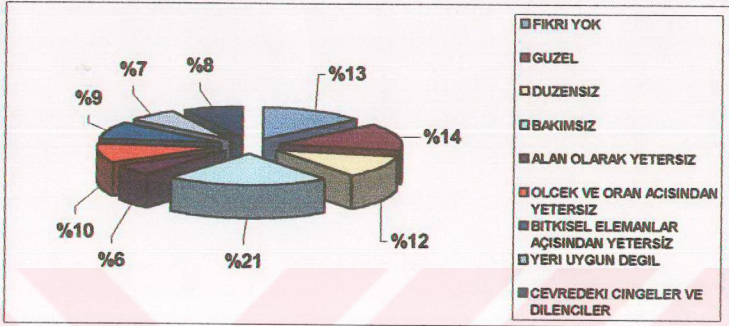
Şekil 5.49. Heykel, anıt vb. elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi

Tablo 5.51. Atatürk Anıtı ve çevresi ile ilgili düşünceler

ATATÜRK ANITI VE ÇEVRESİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER	SIKLIK	%
FIKRI YOK	25	13,9
GUZEL	25	13,9
DUZENSIZ	21	11,7
BAKIMSIZ	39	21,7
ALAN OLARAK YETERSİZ	10	5,6
OLCEK VE ORAN ACISINDAN YETERSİZ	18	10,0
BITKISEL ELEMANLAR ACISINDAN YETERSİZ	16	8,9
YERİ UYGUN DEĞİL	12	6,7
CEVREDEKİ ÇINGELER VE DILENCİLER	14	7,8
TOPLAM	180	100,0

Bunun yanında Heykel ve anıtlar meydanın algılanmasında ve mekana sembolik bir değer katmada önemlidir. Ancak Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde yer alan metalik heykel görsel ve estetik etki açısından yeterli bulunmamıştır. Karaköy-

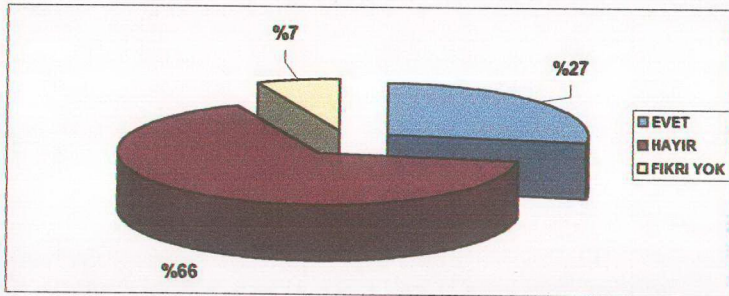
Eminönü iskelesi karşısında Haldun Taner Tiyatrosu'nun önünde yer alan metalik heykeli, kullanıcıların %66'sı beğenmezken, %7'si de hiçbir yorumda bulunmamıştır. Çünkü pek çoğu bu heykelin neyi sembolize ettiğini bilmemektedir. Ayrıca konumu uygun bulunmamakta çevreyle ilişkisi kurulamamaktadır. (Tablo 5.52. ve Şekil 5.51.)

Şekil 5.50. Atatürk Anıtı ve çevresi ile ilgili düşünceler

Tablo 5.52. Kadıköy-Karaköy İskelesi Önündeki Heykel'in beğenilme durumu

KADIKÖY-KARAKÖY İSKELESİ ÖNÜNDEKİ HEYKELİN BEĞENİLME DURUMU	SIKLIK	%
EYET	49	27,2
HAYIR	119	66,1
FIKRI YOK	12	6,7
TOPLAM	180	100,0

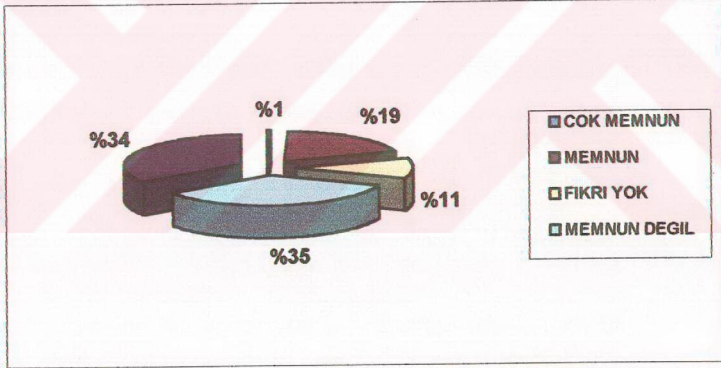

Şekil 5.51. Kadıköy-Karaköy İskelesi Önündeki Heykel'in beğenilme durumu

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde yer alan çöp kutuları, wc, satış klübeleri, telefon klübeleri v.b. gibi diğer kent mobilyalarının kullanıcı algılama ve memnuniyeti açısından bir değerlendirmesi yapıldığında; deneklerin %35 oranla memnun olmadığını, %34 oranla hiç memnun olmadığı görülmektedir. Memnuniyetsizlik oranı oldukça yüksektir. Bunun sebebi ise gereğinden fazla satış klübesi ve telefon klübesinin meydana yer kaplaması ve çöp kutularının da kimi yerde az kimi yerde de çok eski ve kötü bir görüntü yaratmasıdır. Deneklerin geri kalan kısmının yanıtları incelendiğinde, %19'u memnun olduklarını, %11'i fikri olmadığını ve %1'i de çok memnun olduklarını belirtmişlerdir. (Tablo 5.53. ve Şekil 5.52.)

Tablo 5.53. Diğer elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi

	SIKLIK	%
COK MEMNUN	1	0,6
MEMNUN	35	19,4
FIKRI YOK	20	11,1
MEMNUN DEGIL	62	34,4
HIC MEMNUN DEGIL	62	34,4
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.52. Diğer elemanların memnuniyet açısından değerlendirilmesi

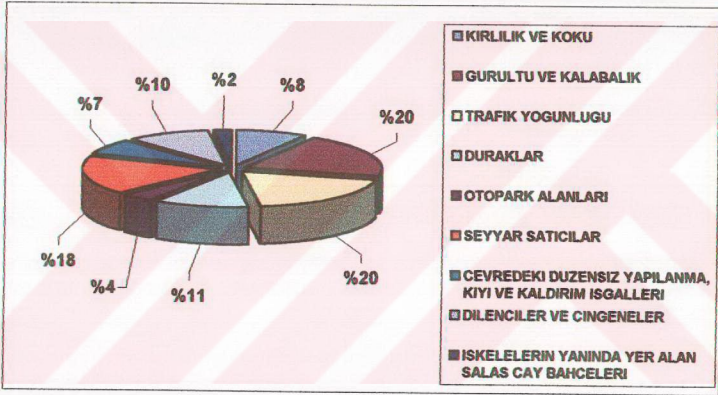
5.2.3.3.Rahatsız Edici Konuların Değerlendirilmesi

Meydan ve çevresinde, kullanıcıları en rahatsız eden konular incelendiğinde; %20 oranında gürültü ve kalabalık ve aynı oranda trafik yoğunluğu, %18 oranında seyyar satıcılar, %11 oranında duraklar, %10 oranında dilenci ve çingeneler, %8 oranında kirlilik ve koku, %7 oranında çevredeki düzensiz yapılanma kıyı ve kaldırım işgalleri, %4 oranında otopark alanları ve %2 oranla da iskelelerin yanında yer alan satış çay

bahçeleri vb. denekler tarafından rahatsız edici konular olarak kabul edilmektedir. (Tablo 5.54. ve Şekil 5.53.)

Tablo 5.54. Meydan'da kullanıcıların en rahatsız edici konu

MEYDAN'DA KULLANICILARI EN RAHATSIZ EDİCİ KONU	SIKLIK	%
KIRLILIK VE KOKU	15	8,3
GURULTU VE KALABALIK	36	20,0
TRAFİK YOGUNLUGU	35	19,4
DURAKLAR	20	11,1
OTOPARK ALANLARI	7	3,9
SEYYAR SATICILAR	32	17,8
CEVREDEKİ DÜZENSİZ YAPILANMA, KIYI VE KALDIRIM İSGALLERİ	13	7,2
DİLENCİLER VE CİNGENELER	18	10,0
İSKELELERİN YANINDA YER ALAN SALAS ÇAY BAHÇELERİ	4	2,2
TOPLAM	180	100,0

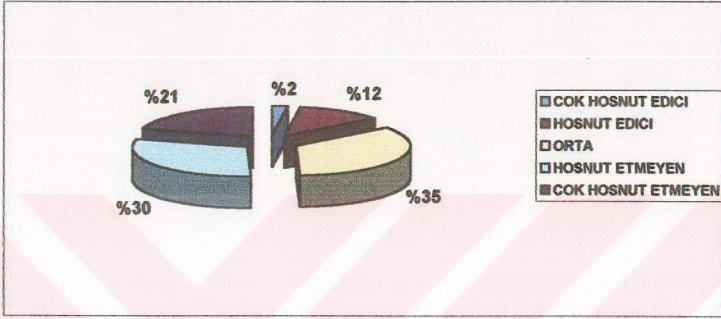
Şekil 5.53. Meydan'da kullanıcıların en rahatsız edici konu

5.2.3.4. Genel Memnuniyet Açısından Değerlendirme

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde genel memnuniyet açısından bir değerlendirmeye gidildiğinde; deneklerin %35'i orta düzeyde, %30'u hoşnut etmeyen, %21'i hiç hoşnut etmeyen bir mekan olarak değerlendirirken, hoşnut olanların oranı oldukça düşüktür. %12'si meydan'ı hoşnut edici bir mekan olarak değerlendirirken, sadece %2'si çok hoşnut edici olduğu sonucuna varmıştır. (Tablo 5.55. ve Şekil 5.54.)

Tablo 5.55. Meydan'ın genel memnuniyet açısından değerlendirilmesi

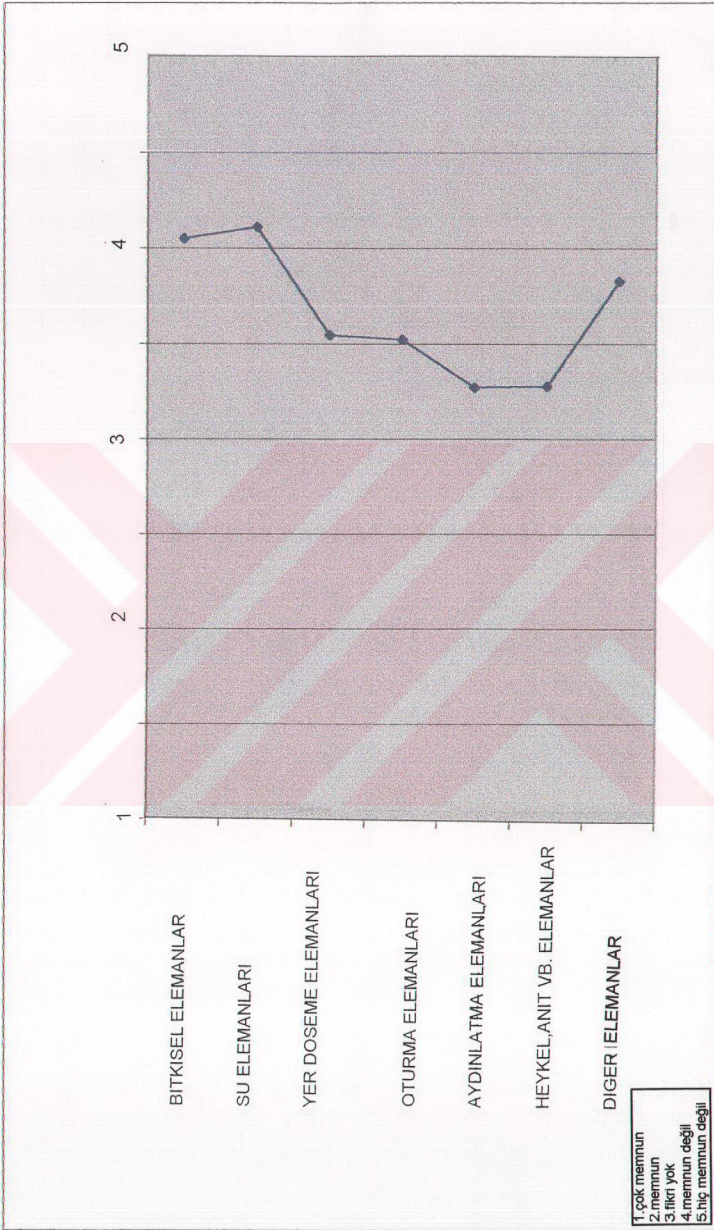
MEYDAN'IN MEMNUNİYET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	SIKLIK	%
COK HOSNUT EDICI	4	2,2
HOSNUT EDICI	22	12,2
ORTA	63	35,0
HOSNUT ETMEYEN	54	30,0
COK HOSNUT ETMEYEN	37	20,6
TOPLAM	180	100,0

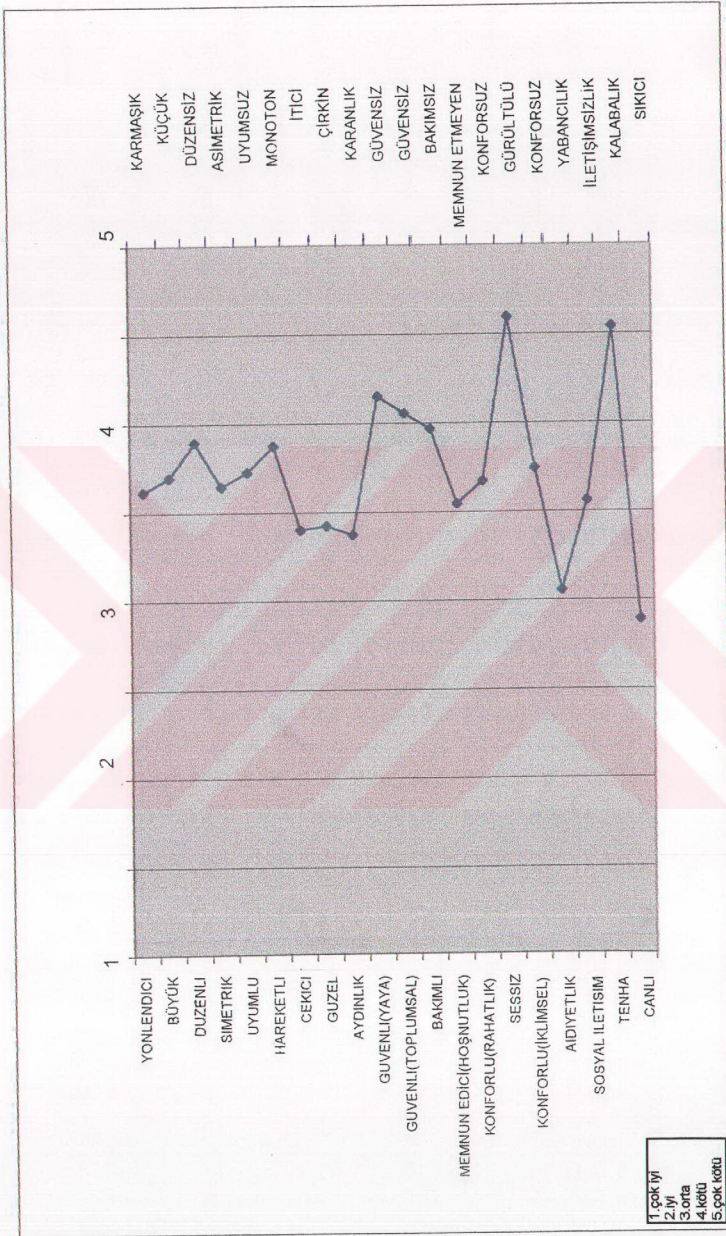
Şekil 5.54. Meydan'ın genel memnuniyet açısından değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde, peyzaj öğelerinin memnuniyet açısından genel değerlendirilmesi yapıldığında; deneklerin yumuşak peyzaj elemanları olan su ve bitkisel elemanlardan memnun olmadıkları görülmektedir. Ayrıca büyük bir çoğunluğu, yer döşeme elemanları, oturma elemanları ve diğer peyzaj öğelerinden ya memnun olmadıklarını belirtmiş, ya da bir fikirde bulunmamışlardır. Aydınlatma elemanları ve heykel, anıt gibi öğeler hakkında ise fikir belirtmeyenler çoğunluktadır. (Şekil 5.55.)

Meydan niteliklerinin, tasarım kriterleri açısından memnuniyet düzeylerine bakıldığında; kullanıcıların büyük çoğunluğu, meydanı yönlendiricilik, büyüklük, düzen, simetri, uyum, hareketlilik, çekicilik, güzellik, aydınlatılma, hoşnut edicilik, rahatlık, iklimsel konfor ve sosyal iletişim açısından ya orta düzeyde ya da yetersiz bulurken, yaya ve toplumsal güvenlik ile bakım açısından yetersiz düzeyde, aidiyetlik ve canlılık açısından da orta düzeyde bulmuşlardır. Ayrıca, meydanı aşırı derecede gürültülü ve kalabalık olarak değerlendirmişlerdir. (Şekil 5.56.)

Şekil 5.55. Kadıköy Iskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin genel memnuniyet düzeyleri

Şekil 5.56. Kadıköy Iskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin tasarım kriterleri doğrultusunda genel memnuniyet ve algılanma düzeyi

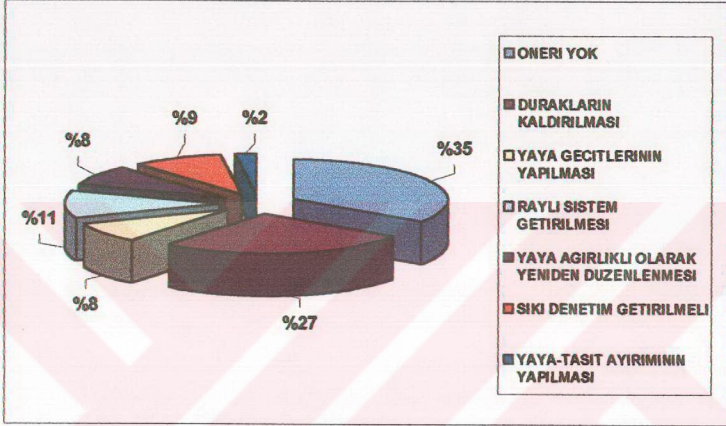
5.2.3.5.Kullanıcı Önerilerinin Değerlendirilmesi

Kadıköy İskele Meydanı ve çevresinde yapılabilecek trafik düzenlemeleri hakkında kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde; deneklerin %35'i bu konuda herhangi bir öneride bulunmayarak çekimser kalmışlardır. %27'si taşıt trafiğinin meydanın içine girmesine neden olan, yaya davranış ve hareketlerini kısıtlayan durakların meydana çok fazla yer kapladığını düşünerek kaldırılmasını istemiş, %11'i ulaşım sorununu çözecek mevcut toplu taşımanın uygun olmadığını, insanlar için değil taşıtlar için çözüm arayan bir düzenlemeden şikayetçi olduklarını belirtmiş ve taşıt trafiğinin kullanım alanını azaltan, artan kalabalığın ulaşım sorununu çözecek toplu taşıma türü olarak raylı sistemin getirilmesini önermişlerdir. %9 oranla yaya güvenliğinin sağlanması için sinyalizasyon ve polis kontrolü gibi sıkı denetimlerin getirilmesi gerektiği dile getirilirken, %8'lik oran yaya geçitlerinin yapılmasını önermiştir. Diğer %8'lik oran da odak noktaları şeklinde trafik meydanı haline dönüşen mekanın yaya ağırlıklı olarak yeniden tasarlanması gerektiğini savunmuştur. Geriye kalan %2'lik kullanıcı grubu ise yaya ve taşıt ayırımının yapılması şeklinde öneri getirmiştir. Sonuç itibarıyla araştırmaya katılan ve öneride bulunan kullanıcılar, Kadıköy Meydanı'nda belirli doğrultular boyunca yayaların serbest dolaşımına imkan tanıyan dolaşım sürekliliğinin eksikliği ve yaya ve taşıt trafiğinde ayırımın sağlanamadığı konusundaki düşüncelerini dile getirmişlerdir. (Tablo 5.56. ve Şekil 5.57.)

Tablo 5.56. Trafik düzenlemesi ile ilgili öneriler

TRAFİK DÜZENLEMESİ İLE İLGİLİ ÖNERİLER	SIKLIK	%
ONERİ YOK	62	34,4
DURAKLARIN KALDIRILMASI	47	26,1
YAYA GECİTLERİNİN YAPILMASI	15	8,3
RAYLI SİSTEM GETİRİLMESİ	20	11,1
YAYA AĞIRLIKLIL OLARAK YENİDEN DÜZENLENMESİ	15	8,3
SIKI DENETİM GETİRİLMELİ	17	9,4
YAYA-TASIT AYIRIMININ YAPILMASI	4	2,2
TOPLAM	180	100,0

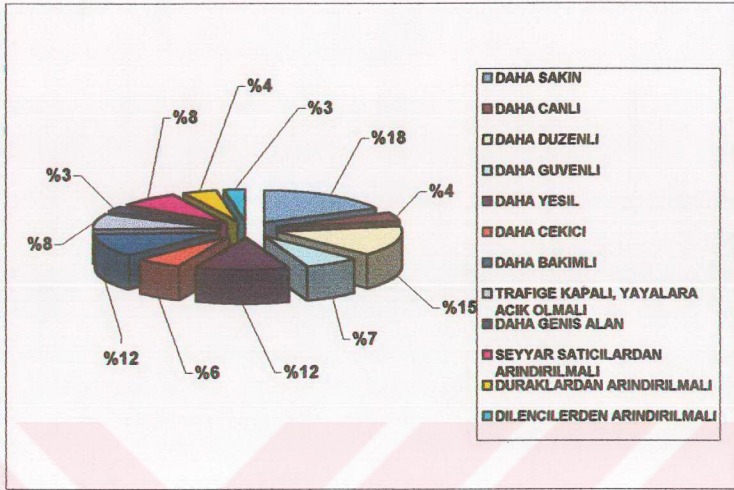
Kullanıcıların Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin nasıl bir yer olmasını istedikleri konusundaki görüşleri alınmış ve buna göre; %18'i daha sakin, %15'i daha düzenli, %12'si daha yeşil ve daha bakımlı, %8'lik oranlarla trafiğe kapalı, yayaalara açık ve seyyar satıcılardan arındırılmış, %7'si daha güvenli, %6'sı daha çekici, %4'ü daha canlı ve yine %4'ü duraklardan arındırılmış, %3'ü dilencilerden arındırılmış ve aynı oranla daha geniş bir alan gerektiği şeklinde yanıtlar verilerek görüşler bildirilmiştir. (Tablo 5.57. ve Şekil 5.58.)

Şekil 5.57. Trafik düzenlemesi ile ilgili öneriler

Tablo 5.57. Meydan'da yapılması istenen değişiklikler

MEYDAN'DA YAPILMASI İSTENEN DEĞİŞİKLİKLER	SIKLIK	%
DAHA SAKIN	32	17,8
DAHA CANLI	8	4,4
DAHA DÜZENLİ	27	15,0
DAHA GÜVENLİ	13	7,2
DAHA YEŞİL	22	12,2
DAHA ÇEKİCİ	11	6,1
DAHA BAKIMLI	21	11,7
TRAFİĞE KAPALI, YAYALARA AÇIK OLMALI	14	7,8
DAHA GENİŞ ALAN	5	2,8
SEYYAR SATICILARDAN ARINDIRILMALI	14	7,8
DURAKLARDAN ARINDIRILMALI	8	4,4
DİLENCİLERDEN ARINDIRILMALI	5	2,8
TOPLAM	180	100,0

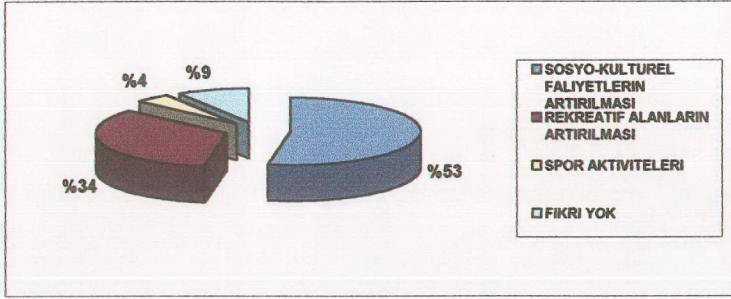

Şekil 5.58. Meydan'da yapılması istenen değişiklikler

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde daha çok vakit geçirmeyi sağlayacak aktivitelerin hangi yönde olması konusunda kullanıcıların görüşleri değerlendirildiğinde; %53'lük oranla konser, gösteri, sergi vb. gibi sosyal ve kültürel aktivitelere olanak sağlayacak düzenlemeleri, %34'lük kullanıcı grubu da çeşitli seyir, oturma, dinlenme vb. gibi ihtiyaçları için yeşil ve düzenli rekreatif amaçlı alanların artırılmasını istemiş, %4'ü spor aktivitelerinin olması gerektiği şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Geriye kalan %9'luk oran ise bu konu hakkında herhangi bir düşünce belirtmemiştir. (Tablo 5.58. ve Şekil 5.59.)

Tablo 5.58. Kadıköy Meydanı'nda daha çok vakit geçirmeyi sağlayacak aktiviteler

KADIKÖY MEYDANI'NDA DAHA ÇOK VAKIT GEÇİRMİYİ SAĞLAYACAK AKTİVİTELER	SIKLIK	%
SOSYO-KÜLTÜREL FALİYETLERİN ARTIRILMASI	95	52,7
REKREATİF ALANLARIN ARTIRILMASI	61	33,9
SPOR AKTİVİTELERİ	8	4,4
FIKRI YOK	16	8,9
TOPLAM	180	100,0

Şekil 5.59. Kadıköy Meydanı'nda daha çok vakit geçirmeyi sağlayacak aktiviteler

5.2.4. Kullanıcıların Sosyo-demografik Özellikleri, Mekan Kullanımları, Memnuniyet ve Çevresel Algılamaya Arasındaki İlişkilerin Çapraz Değerlendirilmesi

Bu bölümde anket formunun içeriğini oluşturan farklı konularının birbirleriyle ilişkilerini ortaya koyan bir değerlendirme yapılmıştır.

İlk olarak meydan'a geliş nedeni ile kullanıcıların kişisel nitelikleri arasında ne tür ilişkinin olduğu konusu incelenmiştir. %50,7 oranla kadınların, %49,3 ile de erkeklerin zorunlu geçiş yapmak amacıyla meydanı kullandığı görülmekte ve bu açıdan cinsiyete bağlı olarak çok fazla bir farkın olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Alışverişe geldiğinde uğrayanların, buluşmak, oturup vakit geçirmek amacıyla meydan'a gelenlerin oranlarına bakıldığında daha çok kadınların mekanı tercih ettiği görülmekte iken, işi Kadıköy'de işi olduğu için ve diğer özel işleri için meydan'a uğrayanların da çoğunlukla erkekler olduğu saptanmıştır. Yaş gruplarına göre yapılan değerlendirmede; zorunlu geçiş yapanları %33;8 değerle, en çok 26-35 yaş grubundakiler oluştururken, oturup vakit geçirmek için gelenlerin %47,1'i, buluşma mekanı olarak meydanı tercih edenlerin %47,2'si 18-25 yaş grubudur. Alışverişe geldiğinde meydana uğrayanların %32,4, 26-35 yaş grubu, oluşturduğu görülürken işi Kadıköy'de olduğu için gelenlerin %45,5'i 18-25 yaş grubu ve özel işleri için meydanı gelenlerin %37,5'inin 36-45 yaş grubu olduğu saptanmıştır. Oturup dinlenmek için, işi Kadıköy'de olduğu için gelenlerin daha çok 18-25 yaş grubu, zorunlu geçiş ve alışveriş için gelenlerin 26-35 yaş grubu ve diğer özel işleri için gelenlerin de 36-45 yaş grubundan olduğu görülmektedir. Tablo 5.59.'da da görüldüğü gibi meydana gelenlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde gençlerin daha çok meydanı kullandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. (Tablo 5.59.)

Tablo 5.59. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş nedeni ve kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler

		MEYDAN'A GELİŞ NEDENİ						
		ZORUNLU GEÇİŞ YAPMAK	OTURUP VAKİT GEÇİRMEK	BULUŞMA MEKANI OLARAK KULLANMAK	ALIŞVERİŞE GELDİĞİNDE UĞRAMAK	İŞİ KADIKÖY'DE OLMAK	DİĞER	
CINSİYET DURUMU	KADIN	Sayı	36	10	25	29	5	1
		%	50,7	58,8	69,4	78,4	46,5	12,5
	ERKEK	Sayı	35	7	11	8	6	7
		%	49,3	41,2	30,6	21,6	54,5	87,5
YAŞ DURUMU	18-25	Sayı	21	8	17	8	5	1
		%	29,6	47,1	47,2	21,6	46,5	12,5
	26-35	Sayı	24	5	9	12	1	2
		%	33,8	29,4	25,0	32,4	9,1	25,0
	36-45	Sayı	13	1	5	8	4	3
		%	18,3	5,9	13,9	21,6	36,4	37,5
	46-55	Sayı	8	1	1	8		2
		%	11,3	5,9	2,8	21,6		25,0
	56 ÜSTÜ	Sayı	5	2	4	1	1	
		%	7,0	11,8	11,1	2,7	9,1	
	TOPLAM	Sayı	71	17	36	37	11	8
		%	100	100	100	100	100	100

Cinsiyete göre geliş sıklığı değerlendirildiğinde; hergün ve haftada üç-dört gün gelenler içinde kadınlara oranla erkeklerin daha fazla meydan ve çevresini kullandığı ortaya çıkmaktadır. Haftada bir, %69 oranla, onbeş günde bir %71,4 oranla, ayda bir %70,3 ve çok ender %72,7 oranlarla da gelenler ise daha çok kadınlardır. Araştırma sonucuna göre; erkeklerin meydana daha sık aralıklarla geldiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Yaş grupları ile meydana geliş sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde; hergün meydana gelenlerin %41,2'lik değerle, ve haftada üç-dört gün gelenlerin de %40,5 değerle, 18-25 yaş grubu olduğu görülmektedir. Haftada bir gelenlerin ağırlıklı olarak %41,4 oranla 26-35 yaş grubu ve onbeş günde bir gelenlerin de %38,1 değerle 18-25 yaş grubu kullanıcıların olduğu görülmekte iken, ayda bir gelenlerin %32,4 oranla ve çok ender gelenlerin de %31,8 oranla en çok 26-35 yaş grubundakilerden oluştuğu sonucuna varılmıştır. (Tablo 5.60.)

Tablo 5.60. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş sıklığı ve kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler

			MEYDAN'A GELİŞ SIKLIĞI					
			HERGÜN	HAFTADA ÜÇ-DÖRT GÜN	HAFTADA BİR	ONBEŞ GÜNDE BİR	AYDA BİR	ÇOK ENDER
CİNSİYET DURUMU	KADIN	Sayı	13	16	20	15	26	16
		%	38,2	43,2	69,0	71,4	70,3	72,7
	ERKEK	Sayı	21	21	9	6	11	6
		%	61,8	56,8	31,0	28,6	29,7	27,3
YAŞ DURUMU	18-25	Sayı	14	15	7	8	10	6
		%	41,2	40,5	24,1	38,1	27,0	27,3
	26-35	Sayı	9	9	12	4	12	7
		%	28,5	24,3	41,4	19,0	32,4	31,8
	36-45	Sayı	7	5	7	5	7	3
		%	20,6	13,5	24,1	23,8	18,9	13,6
	46-55	Sayı	2	8		2	6	2
		%	5,9	21,6		9,5	18,2	9,1
	56 ÜSTÜ	Sayı	2		3	2	2	4
		%	5,9		10,3	9,5	5,4	18,2
	TOPLAM	Sayı	34	37	29	21	37	22
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kullanım özellikleri ile gelme nedenleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla da çapraz tablo yapılmıştır. Ankete katılan kullanıcıların, meydana geliş sıklığına göre gelme nedenleri araştırılmış, zorunlu geçiş yapanların en çok %29,6 oranla hergün, oturup vakit geçirmek için gelenlerin %29,4 ile haftada üç-dört gün, buluşmak için gelenlerin %25 oranla haftada üç-dört gün, alışverişe geldiğinde uğrayanların %35,1 ile ayda bir, işi Kadıköy'de olduğu için gelenlerin %90 gibi büyük bir oranla hergün ve diğer özel işleri için gelenlerin %37,5 ile hergün ve haftada üçdört gün geldikleri saptanmıştır. (Tablo 5.61.)

Kadıköy Meydanı'na geliş nedeni ile meydan'da geçirilen süre arasındaki ilişki incelendiğinde; meydan'a zorunlu geçiş yapmak için gelenler %47,9'u en çok yarım saatten az vakit geçirirken, oturmak için %58,8 oranla ve buluşmak için %41,7 oranla meydan'a gelenlerin en çok bir saatten fazla vakit geçirdikleri görülmektedir. Alışverişe gelenlerin çoğunun %45,9 oranla yarım saat-bir saat meydan'da kaldıkları, işi Kadıköy'de olduğu için meydan'a gelenlerin de en çok %36,4 oranla 5-10 dakika gibi kısa bir süre meydan'da vakit geçirdikleri görülmektedir. (Tablo 5.61.)

Meydan ve çevresinde en çok kullanılan yerlerin kullanıcı özellikleri göre değerlendirilmesi yapıldığında; iskelelerin %51,2 değerle kadınlar tarafından %48,8 ile de erkekler tarafından kullanıldığı görülmektedir. Duraklar lokantalar, kafeler, çay bahçeleri ve çevredeki alışveriş bölgeleri de yine aynı şekilde kadınlar tarafından

Tablo 5.6.1.Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş nedeninin, geliş sıklığı ve geçirilen süre ile olan ilişkisi
MEYDAN'A GELİŞ NEDENİ

MEYDAN'A GELİŞ SIKLIĞI	ZORUNLU GEÇİŞ YAPMAK İÇİN		OTURUP VAKIT GEÇİRMEK	BULUŞMA MEKANI OLARAK KULLANILMAK	ALIŞVERİŞE GELDİĞİNDE UĞRAMAK	İŞİ KADIKÖYDE OLMAK	DİĞER
	Sayı	%					
HERGÜN	21	29,6				10	3
HAFTADA ÜÇ-DÖRT GÜN	15	21,1	5	9	5		3
HAFTADA BİR	9	12,7	4	25,0	13,5		1
ONBEŞ GÜNDE BİR	7	9,9	2	22,2	18,9	4	1
AYDA BİR	14	19,7	4	19,4	10,8	9	1
ÇOK ENDER	5	7,0	2	13,9	35,1	13	1
5-10 DAKIKA	14	19,7	1	19,4	21,6	4	1
YARIM SAATTEN AZ	34	47,9	2	2,8	18,2	36,4	1
YARIM SAAT-BİR SAAT ARASI	23	32,4	4	25,0	10,8	27,3	4
BİR SAATTEN FAZLA	10	13,9	15	30,6	45,9	27,3	50,0
TOPLAM	71	100,0	17	36	27,0	9	8
			100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 5.62. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde en çok kullanılan yer ve kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler
KADIKÖY MEYDANI VE ÇEVRESİNDE EN ÇOK KULLANILAN YER

CINSİYET DURUMU	İSKELELER	DURAKLAR	ÇEVREDEKİ PARKLAR	ÇEVREDEKİ LOKANTALAR, KAFELER	BÜFELER, ÇAY BAĞÇELERİ	HALDUN TANER TİYATROSU	ÇEVREDEKİ İŞ VE ALIŞVERİŞ BÖLGELERİ	DİĞER	
									Sayı
KADIN	22	20	4	13	7	15	25		
	51,2	54,1	44,4	72,2	59,3	100,0	62,5		
ERKEK	21	17	5	5	5	15	15	6	
	48,8	45,9	55,6	27,8	41,7	40,0	37,5	100,0	
18-25	12	14	4	8	7	6	7	2	
	27,9	37,8	44,4	44,4	59,3	40,0	17,5	33,3	
26-35	15	10	2	4	5	3	13	1	
	34,9	27,0	22,2	22,2	41,7	20,0	32,5	16,7	
36-45	8	7		5		5	9		
	18,6	18,9		27,8		33,3	22,5		
46-55	4	3	1				10	2	
	9,3	8,1	11,1				25,0	33,3	
56 ÜSTÜ	4	3	2	1		1	1	1	
	9,3	8,1	22,2	5,6		6,7	2,5	16,7	
OKUR-YAZAR			2	1					
			5,4	5,6					
ILKOGRETİM	3	3	2		1	1	3		
	7,0	8,1	22,2		8,3	6,7	7,5		
LİSE VE DENGİ OKULLAR	12	18	5	9	6	7	21	2	
	27,9	48,6	55,6	50,0	50,0	46,7	50,5	33,3	
YÜKSEKOKUL MEZUNU	28	14	1	8	5	7	16	4	
	65,1	37,8	11,1	44,4	41,7	46,7	40,0	66,7	
TOPLAM	43	37	9	18	12	15	40	6	
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

daha yüksek oranda kullanılmaktadır. Çevredeki parklar ise %55,6 oranla erkekler tarafından kullanılırken kadınlar tarafından kullanılma oranı %44,4'dür. Haldun Taner Tiyatrosu'nu kullanan deneklerin tamamı kadın kullanıcılar iken diğer işleri için meydan ve çevresini kullananların tamamı da erkektir. (Tablo 5.62.)

Yaş gruplarına göre bir değerlendirmeye gidildiğinde, iskelelerin kullanımı, sırasıyla %34,9 oranla 26-35 yaş grubu, %27,9 oranla 18-25 yaş grubu, %18,6 oranla 36-45 yaş grubu, %9,3 oranlarla da 46-55 yaş ve 55 yaşın üstündeki kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Durakların kullanımına bakıldığında; %37,8 oranla 18-25 yaş grubu, %27 oranla 26-35 yaş grubu, %18,9 değerle 36-45 yaş grubu, %8,1 oranlarla da 46-55 yaş ve 55 yaş üstü kullanıcılar şeklinde olduğu görülmektedir. Çevredeki parklar ve çevredeki lokantalar, kafeler en çok %44,4 oranla, büfeler, çay bahçeleri %58,3 oranla, Haldun Taner Tiyatrosu %40 oranla, 18-25 yaş grubu kullanıcılar tarafından tercih edilmektedir. Çevredeki iş ve alışveriş bölgeleri ise %32,5 oranla 26-35 yaş grubu kişiler tarafından kullanılmaktadır. Genel olarak, duraklar, park alanları, lokanta ve kafeler, çay bahçeleri, Haldun Taner Tiyatrosu daha çok genç nüfus tarafından kullanılırken, iskeleler ve alışveriş bölgeleri yetişkinler ve meslek sahipleri tarafından kullanılmaktadır. (Tablo 5.62.)

Kadıköy Meydanı ve çevresinin kullanımı, kullanıcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde; iskelelerin %65,1 değerle en çok yüksek okul mezunları tarafından kullanıldığı görülmekte iken, duraklar %48,6 oranla, çevredeki parklar %55,6 oranla, çevredeki lokantalar, kafeler ve büfeler, çay bahçeleri %50 oranla ve çevredeki iş ve alışveriş bölgeleri de %52,5 oranla ağırlıklı olarak lise mezunları tarafından kullanılan bölgelerdir. Haldun Taner Tiyatrosu'nun, en çok %46,7'lik eşit oranlarla yüksek okul ve lise mezunlarının kullandıkları görülmektedir. (Tablo 5.62.)

Oturulan yer ile Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş nedeni arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; zorunlu geçiş yapanların %62'si Kadıköy İlçesinde, %28,2'si Anadolu Yakası'nın başka bir ilçesinde ve %9,9'u da Avrupa yakasında oturmaktadır. Oturup vakit geçirmek için gelenlerin %52,9'u Kadıköy İlçesinde, %35,3'ü Anadolu Yakası'nın başka bir ilçesinde ve %11,8'i de Avrupa yakasında, meydan'a buluşmak amacıyla gelen kullanıcıların %50'si, alışverişe gelenlerin %67,6'sı, işi Kadıköy'de olanların %45,5'i ve diğer özel işleri için meydana gelenlerin %62,5'i Kadıköy'de oturmaktadır. (Tablo 5.63.)

Tablo 5.63. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş nedeni ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler

MEYDAN'A GELİŞ NEDENİ						
	ZORUNLU GEÇİŞ YAPIMAK	OTURUP VAKİT GEÇİRMEK	BULUŞMA MEKANI OLARAK KULLANILMAK	ALIŞVERİŞE GELDİĞİNDE UĞRAMAK	İŞİ KADIKÖY'DE OLMAK	DIĞER
OTURDUĞU YER	Sayı	44	9	18	25	5
	%	62,0	52,9	50,0	67,6	45,5
ANADOLU YAKASI	Sayı	20	6	16	10	4
	%	28,2	35,3	44,4	27,0	36,4
AVRUPA YAKASI	Sayı	7	2	2	2	2
	%	9,9	11,8	5,6	5,4	18,2
TOPLAM	Sayı	71	17	36	37	11
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
						100,0

Tablo 5.64. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş sıklığı ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler

		MEYDAN'A GELİŞ SIKLIĞI							
OTURDUĞU YER		HERGÜN	HAFTADA ÜÇ- DÖRT GÜN		HAFTADA BİR	ONBEŞ GÜNDE BİR		AYDA BİR	ÇOK ENDER
ANADOLU YAKASI KADIKÖY İLÇESİ	Sayı	19	25	18	12	22	10		
	%	55.9	87.6	62.1	57.1	59.5	45.5		
ANADOLU YAKASI	Sayı	10	10	8	8	13	9		
	%	29.4	27.0	27.6	38.1	35.1	40.9		
AVRUPA YAKASI	Sayı	5	2	3	1	2	3		
	%	14.7	5.4	10.3	4.8	5.4	13.6		
TOPLAM	Sayı	34	37	29	21	37	22		
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		

Kullanıcıların oturduğu yer ile geliş sıklıkları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; mekana hergün gelenlerin %55,9'u, haftada üç-dört gün gelenlerin %67,6'sı, haftada bir gelenlerin %62,1'i, onbeş günde bir gelenlerin %57,1'i, ayda bir gelenlerin %59,5'i ve çok ender gelenlerin %45,5'i Kadıköy İlçesi'nde oturmaktadır. Meydan'a hergün gelenlerin %29,4'ü, haftada üç-dört gün gelenlerin %27'si, haftada bir gelenlerin %27,6'sı, onbeş günde bir gelenlerin %38,1'i, ayda bir gelenlerin %35,1'i ve çok ender gelenlerin %40,9'u Anadolu Yakası'nın başka bir ilçesinde oturmaktadır. Hergün gelenlerin %14,7'si, haftada üç-dört gün gelenlerin %5,4'ü, haftada bir gelenlerin %10,3'ü, onbeş günde bir gelenlerin %4,8'i, ayda bir gelenlerin %2,7'si ve çok ender gelenlerin de %13,6'sı Avrupa Yakası'nda ikamet etmektedirler. (Tablo 5.64.)

Kullanıcıların yaşadıkları yer ile meydana geliş şekilleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; mekana yaya olarak ulaşanların doğal olarak tamamı Kadıköy İlçesinde oturmaktadır. Meydan'a özel oto ile gelenlerin %69,8'i Kadıköy ilçesinde otururken, %25,6'sı Anadolu Yakası'nda başka bir ilçede yaşamakta ve %4,7'si de Avrupa yakası'nda oturmaktadır. Otobüs ile gelmeyi tercih edenlerin %48,9 oranla Kadıköy'de oturduğu, %42,2 oranla Anadolu Yakası'nda Kadıköy ilçesi dışında başka bir ilçede ve %8,9'unun da Avrupa Yakası'nda yaşadığı tespit edilmiştir. Minibüsle meydana gelenlerin %63 oranla Kadıköy'de, %34,2 oranla Anadolu Yakasının başka bir ilçesinde ve %2,7 oranla da Avrupa Yakasında ikamet ettikleri sonucuna varılmıştır. Vapurla gelenlerin oranına bakıldığında da yine %33,3 oranla Kadıköy İlçesi'nde oturan kullanıcıların en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Deniz otobüsünü kullananlar arasında değerlendirmeye gidildiğinde; Avrupa Yakası'nda oturanların, %50 oranla, Kadıköy İlçesi ve Anadolu Yakasındaki diğer ilçelerde yaşayanların %25 oranlarla deniz otobüsünü kullandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. (Tablo 5.65.)

Yaşanılan yer ve ulaşım kolaylığı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; meydana kolay ulaşanların %59,1'i Kadıköy İlçesi'nde, %29,9'u Anadolu Yakası'nın başka bir ilçesinde ve %10,9'u da Avrupa Yakası'nda oturmaktadır. (Tablo 5.66.)

Kadıköy Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin, tasarım kriterleri ve peyzaj öğelerine bağlı olarak, memnuniyet ve algılanma biçimlerini kullanıcıların sosyo-demografik özelliklerine bağlı olarak değerlendirmek için; 5 basamaklı anlamsal farklılaşma skalası oluşturulmuştur. Skala üzerinde, ortalama

Tablo 5.65. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine geliş şekli ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler

OTURDUĞU YER	MEYDAN'A GELİŞ ŞEKLİ						DENİZ OTOBUSU
	YAYA	ÖZEL OTO	OTOBUS	MINIBUS	VAPUR		
ANADOLU YAKASI KADIKÖY İLÇESİ	Sayı 3	30	22	46	4	1	
	% 100,0	69,8	48,9	63,0	33,3	25,0	
ANADOLU YAKASI	Sayı 11	11	19	25	2	1	
	%	25,6	42,2	34,2	16,7	25,0	
AVRUPA YAKASI	Sayı 2	2	4	2	6	2	
	%	4,7	8,9	2,7	50,0	50,0	
TOPLAM	Sayı 3	43	45	73	12	4	
	% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 5.66. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine ulaşım kolaylığı ve kullanıcıların oturdukları yer arasındaki ilişkiler

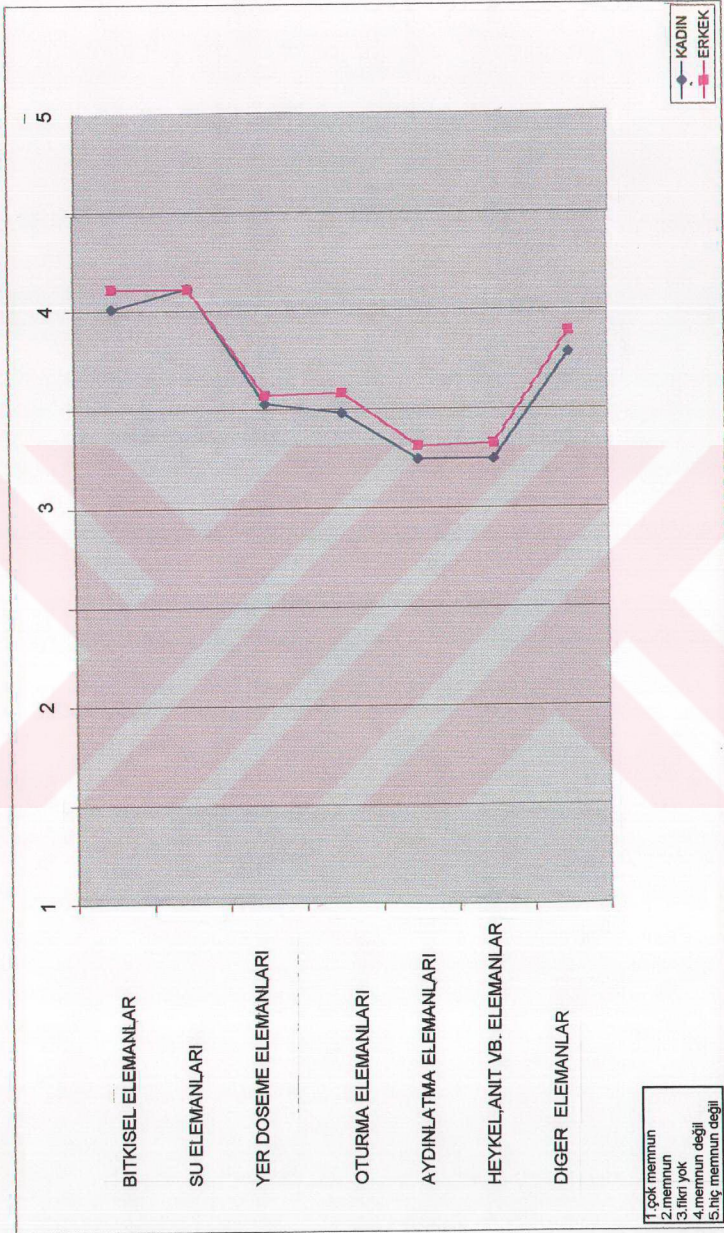
OTURDUĞU YER	KADIKÖY MEYDANI'NA ULAŞIM KOLAYLIĞI	
	EVET	HAYIR
ANADOLU YAKASI KADIKÖY İLÇESİ	81	25
	59.1	58.1
ANADOLU YAKASI	41	17
	29.9	39.5
AVRUPA YAKASI	15	1
	10.9	2.3
TOPLAM	137	43
	100.0	100.0

değerleri esas alan inceleme yapılmıştır. Meydanın kullanıcılar üzerinde bırakmış olduğu psikolojik, estetik ve görsel etkilerin saptanması ile ilgili olarak sorulmuş soruların bir kısmı; çok memnun, memnun, fikri yok, memnun değil ve hiç memnun değil şeklindeki cevaplar beş dereceli skala üzerinde değerlendirilmiştir. Diğer algılamaya ilişkin değerlendirmelerde ise sıfat çiftleri arasında olumlu, orta, olumsuz şeklinde sıralama yapılmıştır.

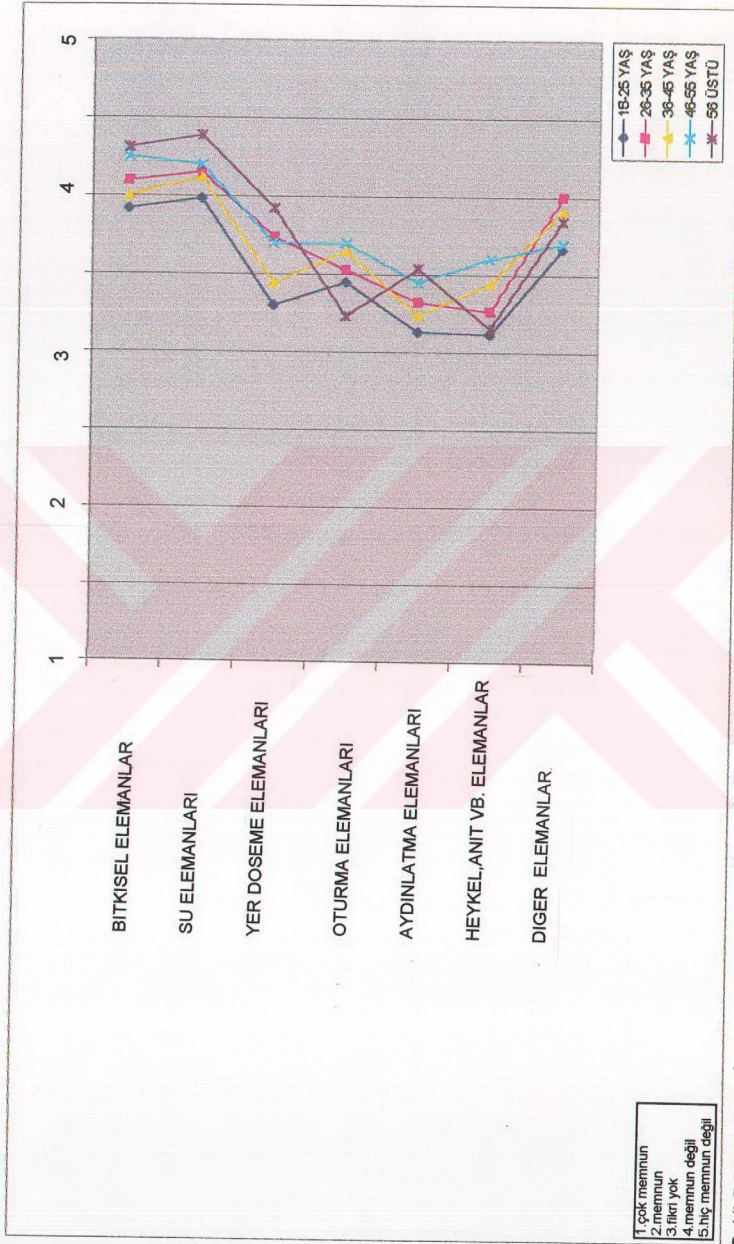
İlk olarak Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresindeki peyzaj öğelerinin kullanıcılar açısından memnuniyet- derecelerinin cinsiyetlere göre dağılımı yapılmıştır. Kadınlar da erkekler de yer döşeme elemanları, oturma elemanları ve diğer kent mobilyaları ile ilgili değerlendirmelerde ya tarafsız kalmışlar ya da memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Aydınlatma elemanları, heykel, anıt vb. sanatsal elemanlar hakkında tarafsız kalırken doğal olan su ve bitkisel elemanlardan memnun değillerdir. Aritmetik ortalama değerlerine esas alınarak yapılan bu değerlendirme de kadınlar ve erkeklerin değer yargıları arasında pek fazla bir farklılığın olmadığı görülmüştür. (Şekil 5.60.)

Aynı değerlendirmeyi yaş gruplarına göre incelediğimizde; 18-25 yaş grubu denekler bitkisel elemanlarla ilgili değerlendirmede; tarafsız kalmışlar ya da memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer yaş grupları da memnun olmadıklarını ifade ederken su elemanlarından bütün yaş grupları da memnun değildir. Yer döşeme elemanlarından, 18-25 yaş ve 36-45 yaş gruplarının daha çok tarafsız olduğu görülürken, diğer yaş grupları ya tarafsız kalmışlar ya da memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir. Oturma elemanları hakkında 56 yaş üstü kullanıcılar fikir belirtmezken diğer yaş grupları da ya tarafsız kalmış ya da memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Aydınlatma elemanları 18-25 yaş, 26-35 yaş ve 36-45 yaş grupları tarafından tarafsız, 46-55 yaş ve 55 yaş üstü kullanıcılar tarafından da ya tarafsız ya da memnun etmeyen seviyede kabul görmekte iken, heykel, anıt vb. sanatsal öğeler 46-55 yaş tarafından tarafsız veya memnun etmeyen seviyede algılanmaktadır. Diğer yaş grupları ise değerlendirmede daha çok tarafsız kalmıştır. 26-35 yaş grubu diğer kent mobilyalarından memnun değildir. Diğer yaş gruplarının da memnun olmadıkları veya çekimser oldukları görülmektedir. (Şekil 5.61.)

Eğitim durumuna göre sınıflandırma yapıldığında ise; bitkisel elemanlar okur-yazar, lise ve yüksekokul mezunları tarafından memnun edici bulunmamakla birlikte, ilköğretim mezunları bitkisel elemanlardan memnun olmadıklarını belirtmiş ya da tarafsız kalmışlardır. Su elemanları, okur-yazar ve ilköğretim düzeyinde eğitilmiş

Şekil 5.60. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin memnuniyet düzeylerinin kullanıcıların cinsiyetlerine göre dağılımı

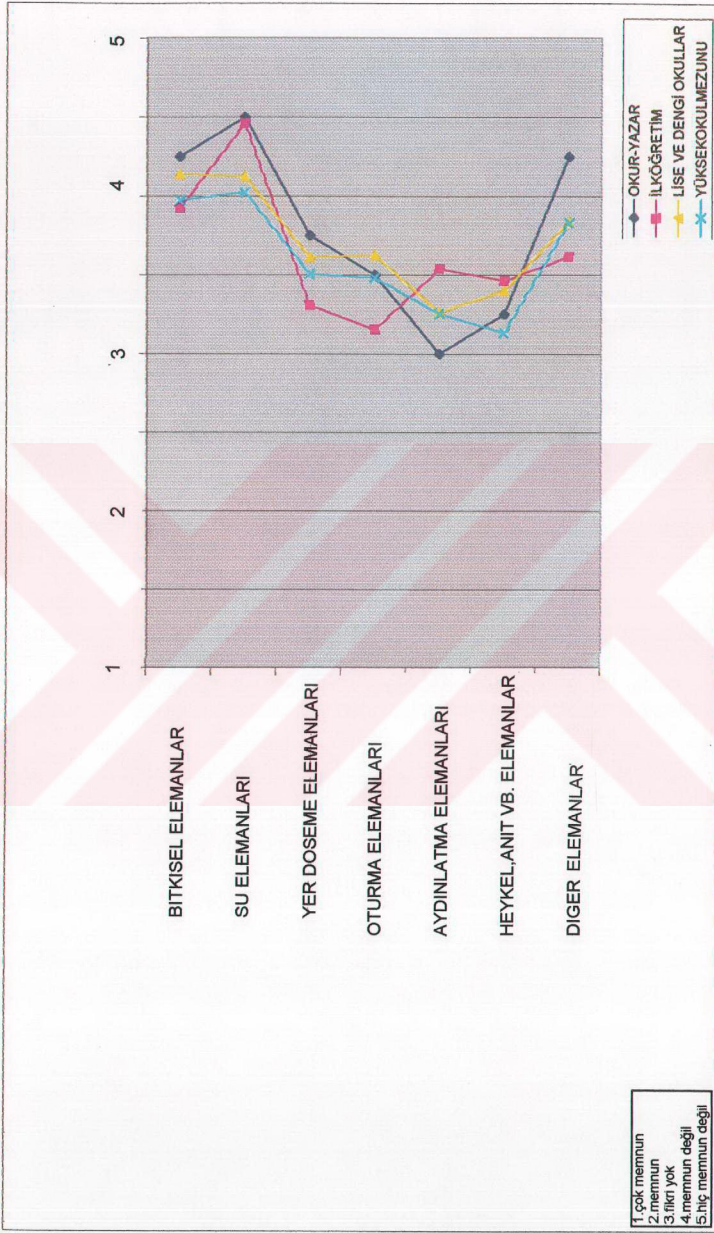

Şekil 5.61. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin memnuniyet düzeylerinin kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı

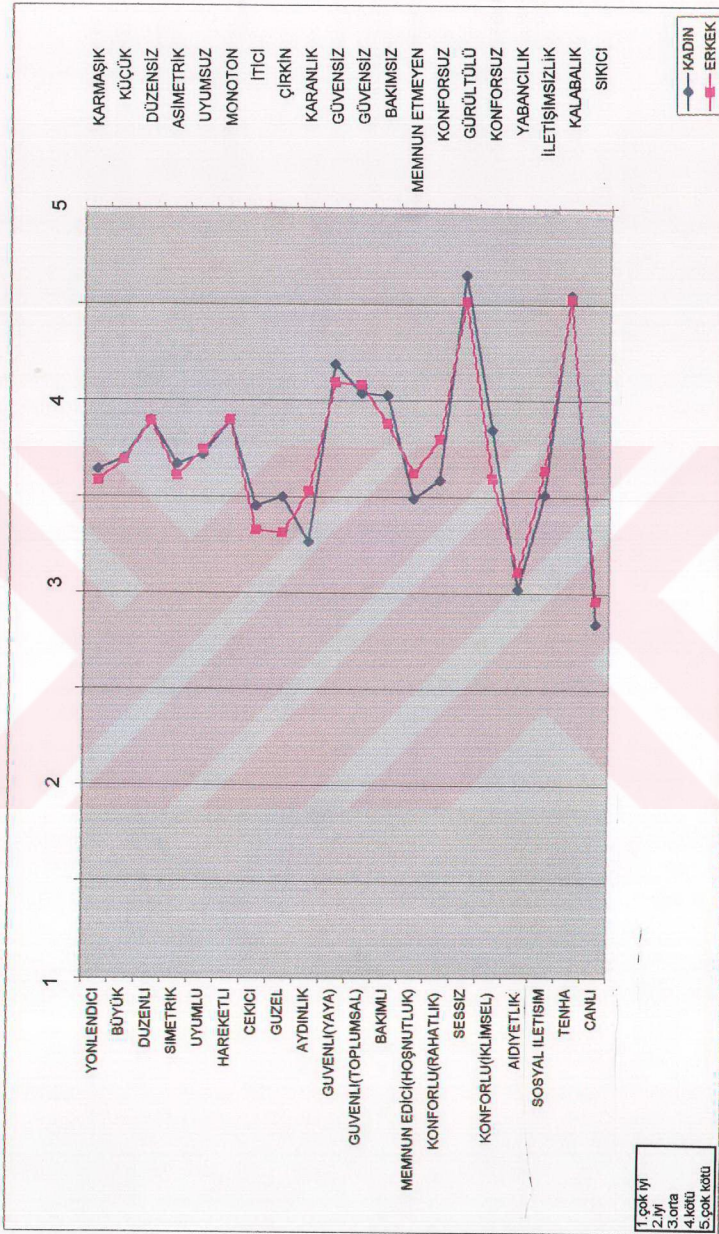
kişilere göre hiç memnun edici düzeyde değildir. Lise mezunları ve yüksekökol mezunları da su elemanlarından memnun değildir. Yer döşeme elemanları ve oturma elemanları da ilköğretim mezunları tarafından tarafsız olarak değerlendirilirken, diğer kişiler tarafından fikir belirtilmemiş veya memnun etmeyen düzeyde kabul edilmiştir. Aydınlatma elemanları ve heykel, anıt vb. elemanlarda ise genel olarak fikir belirtilmemiş veya memnun olmadıkları görülmüştür. Diğer kent mobilyaları ise okur-yazar kişiler tarafından memnun edici düzeyde bulunmazken diğer gruplar tarafından ya tarafsız ya da memnun edici olmayan seviyede değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre kullanıcılar genel olarak peyzaj elemanlarından memnun değildir. Memnun olanların seviyesi ise ortalamanın altında kalmıştır. (Şekil 5.62.)

Meydan nitelikleri, kullanıcılar tarafından cinsiyete bağlı olarak değerlendirildiğinde; yine kadın ve erkeklerin değer yargıları arasında fark olmadığı gözlenmektedir. Kadın ve erkekler meydanı, yönlendirici bulmamaktadırlar. Ortalama değerlere göre; ya orta düzeyde ya da karmaşık olarak değerlendirmektedirler. Aynı şekilde meydanı büyüklük, düzen, simetri, uyum, etkinlik, hoşnut edicilik, iklimsel konfor, ve sosyal iletişim açısından yetersiz bulmuşlar ya da bu nitelikleri orta düzeyde değerlendirmişlerdir. Meydanı, erkekler çekici ve güzellik açısından orta düzeyde bulurken kadınlar ya orta düzeyde değerlendirmişler ya da itici ve çirkin bulmuşlardır. Meydan aydınlatılma açısından değerlendirildiğinde, kadınlar orta düzeyde, erkekler ise ya orta düzeyde ya da karanlık bulmuşlardır. Yaya ve toplumsal güvenlik açısından kadınlar da erkeklerde meydanı güvensiz şekilde değerlendirmişlerdir. Meydan ve çevresi, aidiyetlik düzeyi ve canlılık açısından da orta düzeyde kabul edilmiş, kalabalık ve gürültü açısından değerlendirme yapıldığında da her iki grup da mekanı kalabalık ve gürültülü veya çok kalabalık ve çok gürültülü şeklinde nitelendirmişlerdir. (Şekil 5.63.)

Yaş gruplarına göre değerlendirme yapıldığı zaman; bütün yaş gruplarının meydanı küçük, düzensiz, asimetric, uyumsuz, memnun edici olmayan seviyelerde buldukları veya bu nitelikler açısından orta düzeyde nitelendirdiği görülmektedir. Yönlendiricilik, canlılık ve sosyal iletişim bakımından 26-35 yaş grubu orta düzeyde bulurken, diğer yaş grupları ya orta düzeyde ya da karmaşık, sıkıcı ve sosyal iletişimsizliğin meydana hakim olduğu görüşündedir. 18-25 yaş grubu meydanı çok monoton bulurken, 46-55 yaş grubu orta düzeyde, diğer yaş grupları da ya orta düzeyde ya da monoton şekilde değerlendirmişlerdir. Meydan kullanıcılar tarafından itici, çirkin veya bu özellikler açısından orta düzeydedir. Canlılık açısından değerlendirme

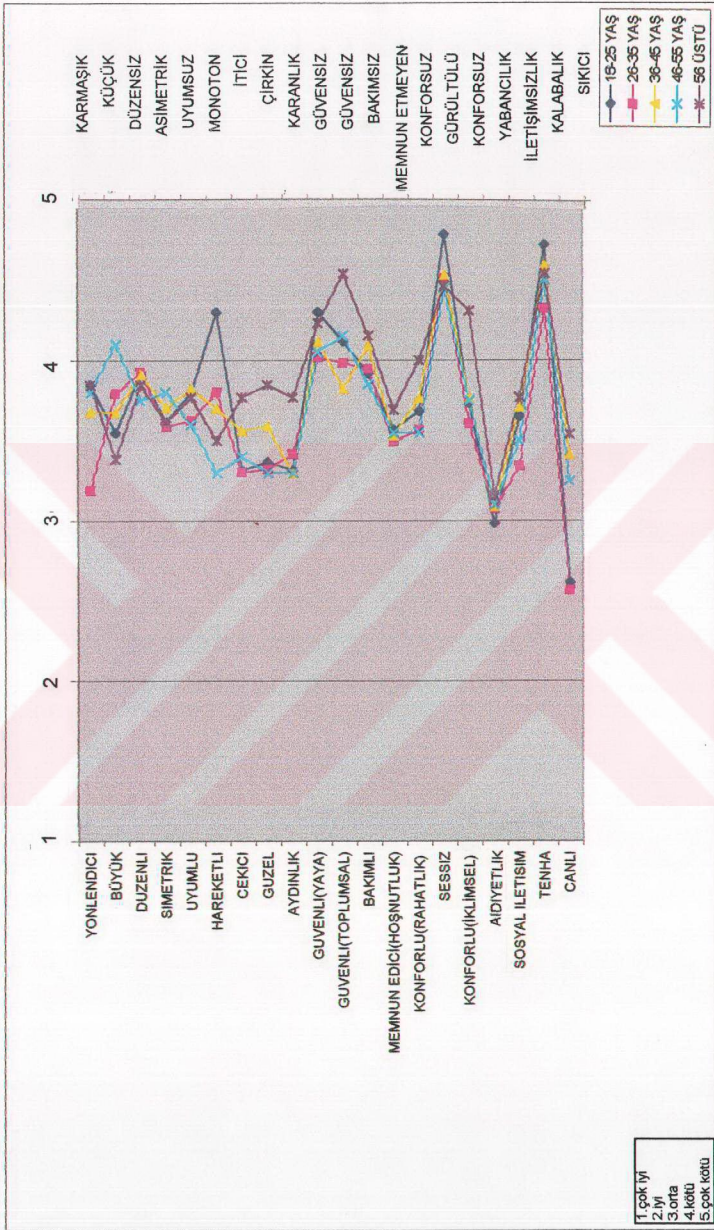
Şekil 5.62. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan peyzaj öğelerinin memnuniyet düzeylerinin kullanıcıların eğitim durumuna göre dağılımı

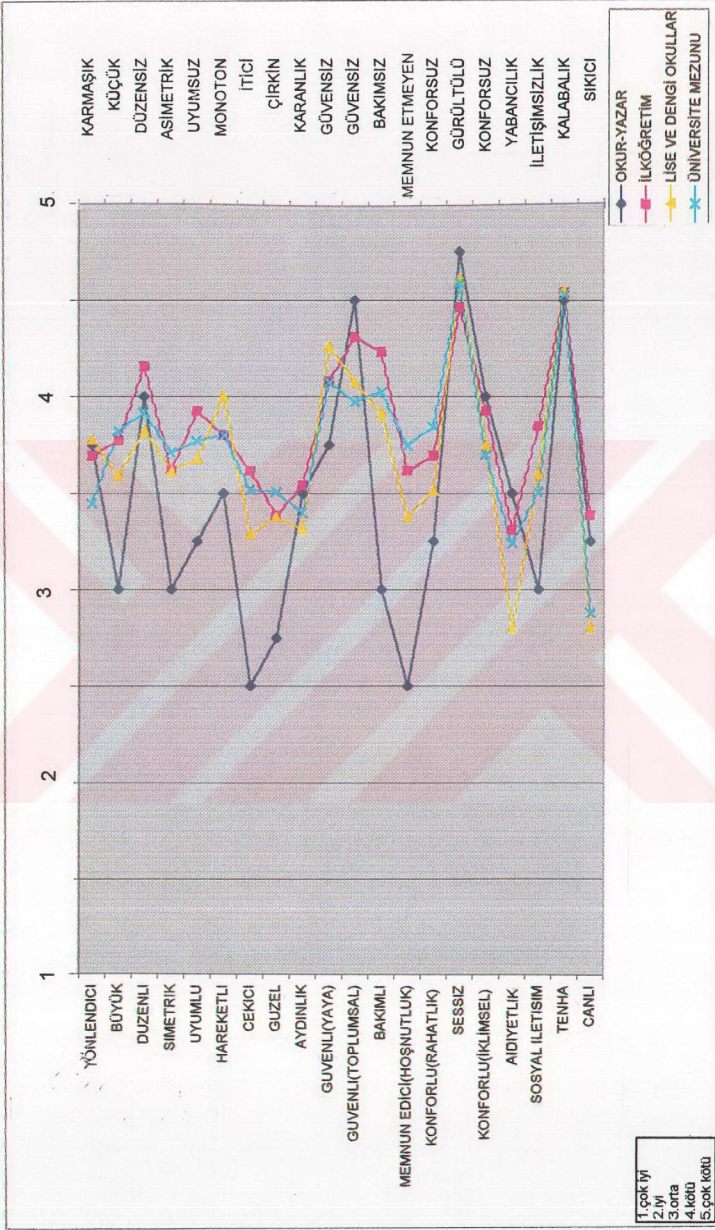
Şekil 5.63. Kadınlar iskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin memnuniyet ve algılanma düzeylerinin kullanıcıların cinsiyetlerine göre dağılımı

yapıldığında 18-25 yaş grubu ve 26-35 yaş grubu kullanıcılar meydanı canlı veya orta düzeyde değerlendiren, diğer yaş grupları orta düzeyde veya sıkıcı bulmuşlardır. Ayrıca Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, karanlık, bakımsız, konforsuz şekilde görülmekte, oldukça güvensiz, gürültülü ve kalabalık olarak kabul edilmektedir. (Şekil 5.64.)

Eğitim durumlarına göre bir değerlendirme yapıldığında da; yine aynı şekilde mevcut niteliklerin yeterliliği konusunda olumlu düşünenler oldukça azdır. Okur-yazar grup meydanı az çok çekici, güzel ve hoşnut edici bulurken, diğer gruplar bu görüşte değildir. Özellikle düzensizlik, bakımsızlık, kalabalık, gürültü ve güvensizlik herkesi çok rahatsız etmektedir. Diğer konularda da, kullanıcılar meydanı ya orta düzeyde ya da olumsuz nitelikte değerlendirmektedirler. (Şekil 5.65.)

Şekil 5.64. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin memnuniyet ve algılanma düzeylerinin kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı

Şekil 5.65: Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal niteliklerinin memnuniyet ve algılanma düzeylerinin kullanıcıların eğitim durumlarına göre dağılımı

6.SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

6.1.Kadıköy İskele Meydanı ve Yakın Çevresinin, Gelişme Potansiyelleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi

Tarihi süreç içinde kentsel yaşamın geçtiği en önemli mekanlardan biri olan meydanların gerçek anlamda sürekliliği, sahip olduğu özgün değerlerin canlılığını yitirmeden korunması ve geliştirilmesi ile mümkündür. Günümüzde hızlı ve düzensiz gelişmenin etkileri ile toplumsal yaşamın geçtiği kentsel açık alanlar olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu tez çalışmasında; Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal kalitenin artırılması, canlılık kazanması ve öneminin vurgulaması amaçlanmış, mekanın sahip olduğu mekansal nitelikler ve mevcut potansiyelleri bugünün koşullarında yeniden tanımlanarak kullanıcıya ve mekansal öğelere dönük kapsamlı araştırmalarla irdelenmiştir.

Tez kapsamında incelenen araştırma alanı İstanbul Anadolu Yakasının en önemli merkezlerinden biri olan Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresidir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, Anadolu Yakasının merkezi olması yanında, Asya ve Avrupa arasında yaya-taşıt trafiğinin transfer noktası olması ve dolayısıyla da bir düğüm noktası haline dönüşmesi nedeniyle, artan trafik yoğunluğuna cevap verecek alan ihtiyacını gidermeye çalışırken meydan olma özellikleri geri plana itilerek çevresel kalitesini yitirmektedir. Taşıt trafiği meydanın büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Meydan karakteristik özelliklerini, kaybederek yayaların davranış ve hareketlerini kısıtlayan bir yapı oluşturmaktadır. Trafiğe çözüm bulma endişesinin insan ölçeğindeki kent kullanımını çok geri planlara atacak kadar öne geçmesi sonucu, meydanda insanlar için değil, taşıtlar için çözüm aranan düzenlemelere gidilmiştir.

Ülkemizdeki diğer örneklerde de görüldüğü gibi, Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin mekansal kalitesini yükselten, çalışmaların yetersiz olduğu açıktır. Meydan tasarımında temel tasarım kriterlerine göre, Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kullanımında ve biçiminde yaşanan değişme, yokolma,

dönüşme sorunlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada mevcut mekansal öğeler değerlendirilerek, problemler saptanarak varolan potansiyeller doğrultusunda ne gibi çözümler geliştirilebileceği irdelenmektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin yeniden organize edilmesi ve eksikliklerin giderilmesi için araştırma yöntemi olarak kullanıcı istek ve değerlendirmeleri de gözönüne alınmaktadır. Tezde kullanıcı görüşleri anketlerle saptanmıştır.

Bu araştırmada; kullanıcıların sosyo-demografik yapısı, meydan ve çevresinin kullanımına ilişkin bilgiler ve kullanıcıların memnuniyet düzeyleri ile çevresel algılamalar açısından ortaya çıkardığı sonuçlar genel anlamda değerlendirilmiştir. Alanın daha çok gençler tarafından yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Yaş grupları ilerledikçe kullanımların da azaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresini kullananların çok büyük bir kısmı uzun zamandır İstanbul'da yaşamaktadırlar. Aynı zamanda alan, Kadıköy'ü bilen ve uzun süre Kadıköy'de yaşayan kullanıcı grubu tarafından kullanılmaktadır. Anket araştırmasına katılan kullanıcıların yaşadıkları yerlere baktığımızda, alanın %91 oranla Anadolu Yakası'nda oturanlarca kullanıldığı görülmektedir.

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kullanımına ilişkin sonuçlar bize meydanın büyük bir çoğunluk için geçiş mekanı niteliğinde olduğunu göstermektedir. Anadolu Yakasının merkezi ve transfer noktası niteliğindedir ve daha çok Anadolu Yakası halkı tarafından kullanılmaktadır. İskelelerin, otobüs ve minibüs duraklarının yer alması ve ayrıca iş ve alışveriş merkezi olan çarşıya geçiş niteliğinde olması nedeniyle kullanıcıların, farklı amaçlar için geldiği ve yoğun kullandığı mekandır. Kullanıcıların %40'ı meydana zorunlu geçiş amacıyla gelmekte, %21'i alışveriş, %20'si buluşmak ve geriye kalan kullanıcılar ise oturup vakit geçirmek veya işleri nedeniyle alanı kullanmaktadırlar. Kadınların daha çok geçiş, alışveriş, oturma, dinlenme, buluşma, erkeklerinde yine geçiş ve iş nedeniyle meydan'dan geçtikleri görülmektedir. Yaş gruplarına göre değerlendirdiğimizde, gençlerin geçiş amaçlı kullandıkları görülmektedir. Alanın farklı bölgeleri, farklı amaçlar için kullanılmaktadır. En çok kullanılan bölgeler, iskeleler, duraklar ve çevredeki iş ve alışveriş bölgeleridir. İskeleler, duraklar, çevredeki lokanta ve kafeler, büfeler, parklar, Haldun Taner Tiyatrosu ve alışveriş bölgeleri daha çok kadınlar tarafından kullanılırken, duraklar, park alanları, lokanta ve kafeler, çay bahçeleri, Haldun Taner Tiyatrosu, daha çok genç nüfus (öğrenciler) tarafından, iskeleler ve alışveriş bölgeleri yetişkin ve meslek sahipleri tarafından kullanılmaktadır.

Kullanıcıların %21'nin mekana haftada üç-dört gün, %19'nun hergün geldikleri saptanmıştır. Hergün ve haftada üç dört gün gelenler daha çok erkekler, haftada bir, onbeş günde bir, ayda bir ve çok ender gelenler ise daha çok kadınlardır. Kullanıcılar alana zorunlu geçiş amacıyla işi Kadıköy'de olduğu için hergün, buluşmak veya oturup dinlenmek için gelenler haftada üç-dört gün, alışveriş veya oturup dinlenmek için ayda bir gelmektedirler. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, oturup vakit geçirmekten çok kişilerin bir yerden başka bir yere gidişinde geçiş noktası olması, bir geçit görevi üstlenmesi nedeniyle, çok uzun süreli bir kullanımın gerçekleştiği bir mekan niteliğinde değildir. Kullanıcıların %34'ü yarım saat-bir saat arası, %30'u da yarım saatten az bir süre alanda kalmaktadır. Mekana kullanıcıların %40'ı minibüs, ardından da %25'i otobüs ve %21'i de özel oto ile ulaşmaktadır.

Kullanıcıların memnuniyet düzeyleri ile ilgili değerlendirmeler, alanın yönlendirme duygusunun oluşturulması açısından olumsuz olduğunu göstermektedir. "Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi dendiği zaman ilk aklınıza gelen şey nedir" şeklinde yöneltilen soru ve alınan sonuçlara göre; kullanıcıların büyük bir kısmının iskeleler şeklinde yanıt verdiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre iskelelerin bölge için anlamı ve öneminin büyük olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir yandan da Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi dendiği zaman akla gelen kalabalık kavramının alanın olumsuzluklarına işaret etmesi yönünden önemlidir.

Kullanıcıların %32'sinin mevcut alanın yetersiz olduğu, %28'inin de çok yetersiz olduğu fikrine sahip olması ilgi çekicidir. Alanın çok büyük bir kısmı duraklar, seyyar satıcılar, satış üniteleri ve büfeler tarafından kullanılmakta, yaya için kısıtlı bir alan kalmaktadır. Meydan ve çevresi, ankete katılan kişilerce düzensiz, asimetrik, ve uyumsuz, etkin olmayan, itici ve çirkin bulunmuştur. Görüşmecilere çevrede beğenilen bir yapı olup olmadığı sorulduğunda ise, %51'i hiçbir yapıyı beğenmezken, %17'si Belediye binası, %14'ü eski iskele binası ve %13'ü de Haldun Taner Tiyatrosu'nu beğendiği ifade etmiştir.

Kullanıcılara Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin güvenli bir ortam sağlayıp sağlamadığı konusunda ne düşündükleri sorulduğunda, %47'si yayalar için çok güvensiz bir ortam olduğunu belirtirken, %29'u güvensiz ve %18'i de orta derecede güvenli bir mekan olduğunu ifade etmektedir. Yaya güvenliğinin olmaması çoğu kişi tarafından sorun olarak kabul edilmektedir. Sadece karşıda karşıya geçişlerde

değil, meydan içerisinde pek çok noktada taşıt trafiğinin yaya dolaşımı üzerinde yaratmış olduğu baskı nedeniyle yayaların mekanda rahat ve güvenli bir biçimde hareket edemediği görülmektedir. Bunun yanında diğer yaşanabilirlik ölçütleri olan toplumsal güvenlik, bakım, konfor, rahatlık konularında da, meydan ve yakın çevresi memnun edici düzeyde bulunmamıştır. Bakım ve konfor açısından değerlendirildiğinde de benzer sonuçlar görülmektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde insan çevre ilişkileri değerlendirildiğinde; sosyal iletişimsizliğin ağırlıklı düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca alan, kullanıcılarca çok kalabalık olarak değerlendirilmektedir. Meydanı kalabalıklığa bağlı olarak alanı canlı olarak değerlendirmişlerdir.

Meydan mekanı ve onu oluşturan tasarım öğeleri ile detayların algılanması, çevresel kalite açısından önem bir konu olarak kabul edilmektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde yer alan mekansal öğelerin hiçbiri kullanıcılar tarafından memnun edici düzeyde kabul edilmemektedir. Özellikle su ve bitkisel eleman gibi doğal öğelerden memnun olmadıkları görülmektedir. Diğer peyzaj öğelerinin de kullanıcı memnuniyeti düşük düzeydedir. Peyzaj öğelerinin mekanın niteliğine ve kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmadığı anlaşılmaktadır. Mekanın kullanımını ve kullanıcıların memnuniyetini sağlamak açısından yetersiz bulunmuştur.

Alanda kullanıcıları en rahatsız eden konular; kalabalık ve gürültü, trafik yoğunluğu, seyyar satıcılar, durakların yerleri, dilenci ve çingeneler, kirlilik ve koku, otopark alanları, çevredeki düzensiz yapılanma, iskelelerin yanında yer alan salaş çay bahçeleri ve kıyı işgalleridir.

Kaliteli yaşanabilir bir mekan, tasarımın kişilere sağladığı, rahatlık, genel hoşnutluk ve memnuniyet imkanları ile elde edilebilir. Kullanıcıların %35'i orta düzeyde memnuniyet belirtirken, %30'u memnun olmadıklarını, %21'i hiç memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Mekandan genel anlamda memnun olanların oranı %12 iken, çok memnun olanlar da kullanıcıların %2'sini oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanıcı önerilerine de yer verilmiş bu amaçla, alanın nasıl bir yer olmasını istedikleri konusunda görüşleri alınmıştır. Buna göre; %18'i daha sakin, %15'i daha düzenli, %12'si daha yeşil ve daha bakımlı, %8'lik oranlarla trafiğe kapalı, yayalara açık ve seyyar satıcılardan arındırılmış, %7'si daha güvenli, %6'sı daha çekici, %4'ü daha canlı ve yine %4'ü duraklardan arındırılmış, %3'ü

dilencilerden arındırılmış ve aynı oranla daha geniş bir alan gerektiği şeklinde yanıtlar vererek görüşlerini bildirmişlerdir.

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde daha çok vakit geçirmeyi sağlayacak aktivitelerin hangi yönde olması konusunda, kullanıcıların görüşleri istenmiştir. Buna göre, %53'ü konser, gösteri, sergi vb. gibi sosyal ve kültürel aktivitelere olanak sağlayacak düzenlemelerin yapılmasını, %34'ü çeşitli seyir, oturma, dinlenme vb.gibi ihtiyaçları için yeşil ve düzenli rekreatif amaçlı alanların artırılmasını, %4'ü spor aktivitelerinin oluşturulmasını önermektedir. Geriye kalan %9'luk oran ise bu konu hakkında herhangi bir düşünce belirtmemiştir.

Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresine kullanıcılar %76'lık oranla, kolay ulaşmaktadır. Alan kullanıcılar tarafından kolay ulaşılabilir bir mekan olmasına karşın, otobüs,minibüs, otomobil gibi kara ulaşımına ait taşıtların yoğunluğu ve mekansal organizasyonun bozukluğu şikayet ve dolayısıyla da ulaşım fonksiyonunun meydana olması gereken diğer fonksiyonlara engel olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların %27'si taşıt trafiğinin meydanın içine girmesine neden olan, yaya davranış ve hareketlerini kısıtlayan durakların meydana çok fazla yer kapladığını düşünerek kaldırılmasını istemekte, %11'i raylı sistem önerisinde bulunurken, %9'u sıkı denetim getirilmesini istemiş, %8 oranlarla da yaya geçitlerinin yapılması veya yaya ağırlıklı olarak yeniden düzenlenmesini önermektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi, meydan fonksiyonlarını yitirerek, çeşitli ulaşım türlerine ait transfer merkezlerinin bulunduğu bir alana dönüşerek, kentsel meydan niteliğini kaybetmiştir.

Son olarak Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresi ile ilgili tasarım ve düzenleme çalışmalarını yönlendirecek bazı öneriler getirilmiştir.

- Yoğun taşıt trafiği ve yaya hareketliliği ile geçiş mekanı haline gelmiş niteliği sonucunda taşıt ulaşımın baskın olan karakteri yerine, meydana gelen insanların beklentilerine cevap verebilecek şekilde yaya kullanımları ön plana çıkarılmalıdır. Çeşitli ulaşım alternatifleri bu amaç doğrultusunda değerlendirilmelidir.
- Yayalara yol ve yön bulma duygusunu verecek doğal veya yapay öğelerin kullanılarak mekanın devamlılığını sağlanmalıdır.

- Yeni ve özensiz yaratılmış çevre ile uyuşmayan yapılar ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca alanda yer alan yapıların ve mekansal öğelerin dış görünüşleri ve sundukları fonksiyon ile kullanımları birbirini desteklemelidir.
- Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde, mekanın kendine özgü karakteri bulunarak diğer mekanlardan farklılığı vurgulanmalıdır. Yapısal, fiziksel, doğal çevre öğelerini değerlendirerek, değeri bulunan kimlik öğelerini ortaya çıkarmak ve vurgulamak gerekmektedir. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinin kimliğini ortaya koyarken, mekansal tanımlılık ve okunabilirlik sağlanmalıdır. Kimliği oluşturan öğelerin, o mekanı diğerlerinden ayırtedici, özgün ve anlamlı kılması gerekir.
- Bütün tasarım elemanları, görsel bir yaratıcılık içinde mekan ve tasarım kuralları dahilinde ölçek, renk, biçim, malzeme ve stil açısından uyumu sağlamalıdır. Meydanların mekan tasarımının kalitesi kendi nitelikleri kadar mekanı oluşturan elemanların kalitesi ile de ilişkilidir. Peyzaj elemanları kullanıcılar tarafından kısa sürede farkedilebilen ve çevrenin kalitesine etki eden etmenlerdir. Meydanda, estetik ve fonksiyonel açılarından değer katan kent mobilyaları ve peyzaj elemanları bütünlük içinde uyumlu olarak tasarlanmalıdır. Yapılarda ve peyzaj öğelerinde kullanılan malzeme veya renk algılamayı etkiler. Alanda yer alan eski yapıların detaylarında gösterilen titizliğin, meydanı çevreleyen yapı gruplarında ve mekana ait detay ve malzemelerinde de gösterilmesi gerekir. Peyzaj elemanlarında kullanılan materyalin nitelikli olması mekanın görsel anlam ve çekiciliğini etkiler ve kullanıcı üzerinde de olumlu etki yaratır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde, mekanın ilginç olma özelliğini artıran yapı ve diğer elemanların renk, ölçü, malzeme, ışık, gölge ve biçim benzerliği açısından ele alındığında, bu öğelerin tekrar gözden geçirilmesi, mekanda renk, doku ve materyal açısından olumsuz etki yapan elemanların kaldırılması ve çeşitliliğin sağlanması gerektiği görülmektedir.
- Bir şehirselsel açık alanda doğa ile kurulacak ilişki yaşam kalitesini yükselten en önemli unsurlardan biridir. Mekana canlılık katacak en önemli unsurlardan biri olan bitkisel elemanlar ve su elemanları gibi doğal öğelerin kullanımı artırılmalıdır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde bitkilendirme daha çok saksı bitkileri ve küçük hacimli çalılar şeklindedir. Mekanın atmosferine renk ve canlılık katacak bitkisel elemanların bu anlayış içinde düzenlenmesi gerekir.

Çevrede her ne kadar deniz olsada mekanın denizle olan ilişkisi iyi değerlendirilememekte, ayrıca mekanda, gerek estetik açıdan doğal, özgün ve çekici görüntü yaratacak gerek se fonksiyon açısından serinletici etkiye sahip havuz vs. gibi su elemanlarının eksikliğinden söz edilmiş, meydana oturma mekanlarında yer alan süs havuzlarının da bakımsız oluşu ve akması nedeniyle, aksine çirkin ve rahatsız edici bir görüntüye sebep olduğu belirtilmiştir. Kadıköy Meydanı'nda su elemanları ile sağlanacak düzenlemelerde mevcut havuzların çöpten temizlenmesi, suyun kanalizasyonla arıtılarak fiskeye ve renk oyunları ile mekana estetik bir değer kazandırılması gerekir. Ayrıca suyun meydana heykel vb. öğelerle birleşip mekanın etkisini zenginleştirilmesi, böylece meydana çekim noktalarının oluşturulması sağlanmış olabilir.

- Meydanda oturma, dinlenme, rekreasyon fonksiyonları için düzenlemeler yapılarak, kullanıcıların daha uzun süreli vakit geçirmeleri sağlanmalıdır. Mekanın zengin aktivite seçenekleri ile kullanımını artıracak ve mekana canlılık katacak sosyo-kültürel aktivitelere yer ayrılmalıdır. Oturma elemanları, yayalar için düzenlenen yol ve meydan mekanlarında önemli bir yere sahiptir. Kadıköy Meydanı'ndaki oturma elemanlarının konumu yeniden düzenlenmeli, meydan'da yer alan heykel, anıt vb. sanatsal öğelerle ilişkilendirilerek çeşitli seyir ve oturma mekanları yaratılarak, kullanıcılara daha çok dinlenme, eğlenme, oturma ve iyi vakit geçirme olanağı sağlanmalıdır. Kadıköy Meydanı gibi merkez konumundaki bir meydanın gece de yaşatılması için meydana yer alan yapı yüzeylerinin, Atatürk Anıtı ve çevresindeki yeşil alanın ve oturma grupları vb. öğelerin algılanmasını sağlayacak ve detayları vurgulayacak şekilde aydınlatmanın sağlanması gerekir.
- Meydan ve çevresinin trafik açısından yaya güvenliği sağlanmalı, yaya alanlarını trafikten soyutlayacak yaya ulaşım ve dolaşımında, kullanıcılara güven duygusu verecek sınırlandırıcılara önem verilmelidir. Ayrıca meydana toplumsal ve bireysel güvenliği artıracak yaya yollarının aydınlatılması, meydana canlılık katacak geceleri de kullanımı artıracak aktivitelerin getirilmesi gibi düzenlemeler yapılarak güven duygusu geliştirilmelidir.
- Bir mekanın kalitesi ve kullanımının zenginleştirilmesi, farklı sosyal grupların istemlerine cevap verecek uygulamaların gerçekleştirilmesi ile sağlanabilir.

Kullanıcılara göre değişen mekansal beklentiler ve amaçlar çok çeşitlidir. Toplumun her kesimine hitap eden farklı kullanıcı gruplarının varlığı, kullanım çeşitliliğini ve meydanın iletişim kalitesini belirlemektedir. Tüm tasarım süreçlerinde olduğu gibi burada da kaliteli ve yaşanabilir mekan oluşumunda toplum yapısının önemi gözardı edilmemelidir.

Kentsel tasarımda kullanıcıların katılımı, kentsel mekanın üretilmesinde olumlu katkılar sağlamaktadır. Toplumsal katılım ve dayanışmanın sağlanabileceği süreç sonucunda, kentsel mekanların örgütlenmesinde mekansal kalitenin ve yaşam kalitesinin artırılabilceği yeni seçenekler sunulmaktadır. İnsan-evre düzenlemelerine yön vermek için mekansal değişikliklerin yanında, o çevrede yaşayan insanların sosyo-kültürel ve psikolojik verileri, mekanı kullanım potansiyelleri, planlama ve tasarım mekanizmaları süreci içinde gözardı edilmeden tasarıma dönük kararlara imkan sağlanmalıdır. Kadıköy İskele Meydanı ve yakın çevresinde de kullanıcı davranış ve istekleri değerlendirilerek, mekana dönük kararlar üretilmesi, kullanıcıların tasarım sürecine katılımı, çalışmalara daha gerçekçi bir düzey getirerek tasarıma olumlu katkı sağlanması ve bu yönde çalışmalarda başarının artırılması amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, kentsel açık mekan olarak kentsel meydanlar ve yakın çevreleri, insan ve yaşamının var olmasıyla anlam kazanırlar. Bu alanlar, kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerine cevap vermek zorundadırlar. Bu nedenle tasarımın amacı sadece göze hoş gelen Őekiller, belirli bir işlevi karşılayan mekanlar yaratmak olmamalı, aynı zamanda toplumsal ihtiyaçlara ve beklentilere de karşılık vermelidir. Toplumsal katılım ve iletişimin sağlandığı en etkili mekan olarak meydanların, canlı tutulması ve yaşanabilirliğin sağlanması gerekir.

Kentleşme sürecinde, taşıt trafiğinin yoğun baskısı altında kalıp kimliğini yitiren meydanların bu yönde ele alınıp yeniden düzenlenmesinin sağlanması, kentsel mekan kalitesinin artırılmasında önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, E., 1996. Kent Kimliği, Açıkoturum Dergisi, İstanbul.
- Alexander, C., 1977. Pattern Language:Towns, Buildings and Construction, Oxford University Press,New York.
- Akay, A., Tannverdi, E. ve Yaşlıca,E. , 2000. Kentsel Tasarım, Kentsel Peyzaj ve Kent Kimliği, 1.Kentsel Tasarım Haftası, M.S.Ü. İstanbul, 29 Mayıs--2 Haziran 2000, S.69-73
- Akbulut, M.R., 1994. Kadıköy, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:3, İstanbul.
- Aru, K. A., 1965. Yayalar-Taşıtlar ,İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Avalin M. ve Ezilmez, H., 2000. Bana Kadıköy'ü Anlat, İstanbul Life Dergisi,11, S.80-85
- Avcıoğlu, G., 1999. Kadıköy Park, Yapı Dergisi, İstanbul, 209, s.92-100
- Avcıoğlu, G., 2001. Mimarlık Üzerine Notlar, XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, Ankara,7, S.106
- Aydınlı, S., 1986. Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Banerjee, T. and Southworth, M., 1990. City Sense and City Design , Writing and Project of Kevin Lynch, The MIT Press.
- Başal, M. ve Özdemir, A. 2000. Kentsel Tasarım Etiğinde Arazi Biçimleme Deneyimi, 1.Kentsel Tasarım Haftası, M.S.Ü. İstanbul, 29 Mayıs-2 Haziran 2000, S.101-112
- Bell, S., 1993. Elements of Visual Design İn The Landscape, An İmprint Of Chapman&Hall.
- Berköz, L., Ocakcı, M. ve Suher, H., 1992. Kent Merkezinde Yaya-Taşıtlar İlişkileri, 1.Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, M.S.Ü., İstanbul 23-24 Mayıs 1991
- Breen, A. and Rigby, D., 1994. Waterfronts:Cities Reclaim Their Edge, Mc Graw Hill, New York.
- Bilsel , G.S., Yaşlıca, E., Büyükmihçi, G.,Erkman, S. ve Hisarlıgil, H., 2000. 1.Kentsel Tasarım Haftası, M.S.Ü. İstanbul, 29 Mayıs-2 Haziran 2000, S.145-154
- Cezar, M., 1985. Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehircilinde Çarşı Ve Klasik Dönem İmar Sistemi, Milli Eğitim Basımevi

- Curran, R.J.**, 1983. Architecture And The Urban Experience, Van Nostrand Reinhold Company,
- Çıracı, H., Kubat, S. Ve Aydınli, S.**, 1991. Tarihsel Çevrede Kamu Mekanları Tasarım Ölçütleri, Beyazıt Meydanı Örneği, Kamu Mekanları Tasarımı Ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü., İstanbul, 15-16 Mayıs 1989, S.81-85
- Çizgen, G.**, 1999. Türkiye'ye Bakış,, Ülker Yayınları, İstanbul. S.216, 226
- Çubuk, M.**, 1991. Kentsel Tasarım Ve Kamu Mekanları, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü., İstanbul, 15-16 Mayıs 1989, S.15-19
- Çubuk, M.**, 1993. 4.Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Şunuş Bildirisi, 17.Dünya Şehircilik Günü Bildirisi, Bursa.
- Doxiadis, C. A.**, 1968. Ekistics, Hutchinson Co., London.
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kadıköy, cilt :4, s.328-344, cilt:6
- Eckbo, G.**, 1969. The Landscape We See By Mcgraw-Hill Ins., Printed In the United States of America.
- Ekdal, M.**, 1996. Bizans Metropolünde İlk Türk Köyü Kadıköy, Kadıköy Belediye Başkanlığı, Kültür Yayınları, İstanbul.
- Erkman, U.**, 1973. Mimaride Etki Ve Görsel İdrak İlişkileri, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ersun, L., E.**,1996 Kadıköy Hafif Raylı Sistem Projesi, Tasarım-62. S.107-108
- Favole, P.**, 1995. Squares In Contemporary Architectures, Wamnders Publishers, Architecture and Natura Press, Spain.
- Gallion, A.B.**, 1950. The Urban Pattern:City Planning and Design, D.Van Nostrand Reinhold Company Inc., Princeton, New Jersey.
- Gehl, J.**, 1987., Life Between Buildings, Van Nostrand Reinhold Co, New York.
- Gibberd, F.**, 1959. Town Design, Frederick A.Proeger Publishers, New York.
- Giritlioğlu, C.**, 1991. Şehirsel Mekan Öğeleri Tasarımı, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Görer, N, Gültekin, N. T. Ve Gültekin T. A.**, 1993. Kent Kimliği-Koruma Planları-Kentsel Tasarım Post Modernizm Üzerine, 2.Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu, M.S.Ü., İstanbul, 21-25 Mayıs 1992, S.195-199

- Gülşen, S.**, 1996. Antik Çağdan Günümüze Kadıköy., Mozaik Dergisi, İstanbul, 11, S.32-39
- Güvenç, B.**, 1991. Kentlerin Kimliği Ve Antalya Üzerine Notlar, Örnekler, Mimarlık Dergisi, Sayı:1
- Habe, R.**, 1989. Public Design Control İn American Contries İn Town
- Harris, D.**, 1988. Time Saver Standarts for Landscape, Architecture, New York.
- Hava Fotoğraflarıyla İstanbul**, Şehir Rehberi, Anadolu Yakası, İ.B.Ş.B. Yayınları, İstanbul.
- Helle, H. J.**, 1996. Kentleşmiş İnsan", Cogito Dergisi, Sayı:8, YKY, İstanbul.
- Hilberseimer, L.**, 1955. Nature of Cities, Paul Theobald And Co., Chicago.
- Hızlan, S.U.**, 1996. Kent Mekanlarının Değerlendirilmesinde Çevre Faktörü, Tasarım Dergisi, İstanbul, 60, s.118-121
- Hızlan, S.U.**, 1994. "Kentsel Mekan Karakterinin Yapısal Çevre Meydan Etkileşimi Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İnceoğlu, N., İnceoğlu, M., Şener, H. ve Yıldızcı, A.C.**, 1991. Kamu Mekanları Tasarım İlkelerinin Örneklerle İrdelenmesi, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü., İstanbul, 15-16 Mayıs 1989, S.29-31
- İşözen, E.**, 1990., "Üsküdar Meydanı Kentsel Tasarım Proje Yarışması Kitapçığı, İ.B.Ş.B. Yayınları, İstanbul.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi**, 2001. Kadıköy Meydanı, Haydarpaşa-Harem Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Projesi Yarışma Şartnamesi, İ.B.Ş.B. Başkanlığı, Projeler Daire Başkanlığı, İstanbul.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi**, 2001. Web. Sitesi
- Jensen, R.**, 1981. Dreaming Of Urban Plazas, Urban Open Spaces, Smithsonian Institution, New York.
- Kadıköy Belediyesi**, 1997. 96/97 Hizmet Yılı, Kadıköy İlçe Belediyesi Arşivi, İstanbul.
- Kadıköy Belediyesi**, 1998. 98/99 Hizmet Yılı, Kadıköy İlçe Belediyesi Arşivi, İstanbul.
- Kadıköy Belediyesi**, 1999. 99/2000 Hizmet Yılı, Kadıköy İlçe Belediyesi Arşivi, İstanbul.
- Kansoy, İ.**, 1988. "Konut Yerleşmelerinde Dış Mekan Tasarımı Üzerine Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Karabay, H., Ocakçı, M. ve Suher H., 1996., İstanbul Metropoliten Kent Planlama Sürecinde Kent Kimliği ve Kent İmgesi, Metropolin Geleceğine Yönelik Öneriler, Habitata Doğru İstanbul 2020 Sempozyumu Bildiriler, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ş.B.P.B., İstanbul.**
- Karaman, A., 1991. Kamu Mekanları Tasarımında Örneklerle Anlam ve Ölçek Sorunu, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü., İstanbul, 15-16 Mayıs 1989, S.31-32**
- Krier, R., 1984. Urban Space, Rizzoli, New York.**
- Konuk, G., 1998. Kentsel Tasarım Ders Notları, M.S.Ü., İstanbul.**
- Kostof, S., 1992. The City Assembled, The Elements of Urban Form Through History, Thames and Hudson Ltd., London.**
- Kuban, D., 1970. Yüz Soruda Türkiye Sanat Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.**
- Kuban, D., 1998. Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları, Y.E.M. Yayınları, İstanbul.**
- Lozano, E., 1991. Visual Needs In The Urban Environment Town Planning Review, Vol:45, No:4.**
- Lynch, K., 1960. The İmaje of The City. Cambridge M.I.T. Press,**
- Marcus, C.C. And Francis, C., 1990. People Paces:Design Guidlines for Urban Open Space", Van Nostrand Reinhold.**
- Memluk, Y., Özer, N.,Özdemir, A., 2000. Yaşanabilir Kentsel Dış Mekanların Tasarımında Tarihi Kent Meydanı Örneklerinden Yaralanma Olanakları, 1.Kentsel Tasarım Haftası, M.S.Ü. İstanbul, 29 Mayıs-2 Haziran 2000, S.112-120**
- Morley, D., Robins K., 1997., Çeviren:Zeybekoğlu, E., Kimlik Mekanları, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.**
- Moughtin, C., 1992. Urban Design:Street and Square, University Of Nottingham Department of Architecture And Planning", Butterworth Heinemann Ltd., Oxford.**
- Moughtin, C., 1996. Green Dimensions, University of Nottingham Department of Urban Planning, Architectural Press.**
- Ocakçı, M., 1993. Şehir Kimliği Ve Çevre İlişkileri, 17.Dünya Şehircilik Günü Bildirisi, Bursa.**
- Oktay, D., 1999. Kentsel Ortak Mekanların Niteliği ve Kent Yaşamındaki Rolü, Kentsel Ortak Mekanlarda Başarıya Ulaşmak İçin Arayışlar, Marcus, C.C. And Francis. C. 1990, İstanbul, Yapı Dergisi, , Y.E.M. Yayınları, 207, s.53-61**
- Orbaşlı, A., 1999. Foster And Rogers: Mimari Ve Kentsel Tasarım Üzerine.", Mimarlık, Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası, 286, s.50-51**

- Rubenstein, H.M.,** 1992. Pedestrian Malls, Streetscapes and Urban Spaces, John Wiley And Sons, Inc., New York.
- Seyrek, S.,** 1993. Kimliğini Arayan Kent Berlin Ve Yeni Sarayı, Berlin'de Saray Özlemi", Mimarlık Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası, **254**, s.22-23
- Shirvani, H.,** 1985. The Urban Design Process, Van Nostrand Reinhold Company, New York.
- Site, C.,** 1979. The Art Of Building Cities, Hyperion Press, Inc., Westport, Connecticut.
- Southworth, M.,** 1987. Theory and Practice of Contemporary Urban Design: A Look at Recent Urban Design Plans, University of California at Berkeley Press.
- Soysalan, M.,** 1996. Kent Kimliği, Açıkoturum Dergisi, İstanbul.
- Sökmen, P.,** 1998. Planlama Atölyesi Ders Notları, M.S.Ü., Ş.B.P.B. Lisans 4, İstanbul.
- Spreiregen, P.D.,** 1965. Urban Design:The Architecture of Town And Cities, Mc Graw-Hill Book Company, USA.
- Şenyapılı, Ö.,** 1996. Kent Kimliği, Açıkoturum Dergisi, İstanbul.
- Tankut, G.,** 1996., Kent Kimliği, Açıkoturum Dergisi, İstanbul.
- Taylor,L.,** 1979. Urban Open Spaces:Plazas and Pedestrian Mall, Cooper-Hewitt Museum, London.
- Tekeli, İ.,** 1991. Bir Kent Kimliği Üzerine Düşünceler, T.M.M.O.B. Yayınları, Ankara.
- Trancik, R.,** 1986. Finding Lost Space:Theories of Urban Design, Van Nostrand Reinhold Co., New York.
- Turgut, N.,** 1999. Meydanlarda Çevresel Zenginlik ve Görsel Uyum Analizi, Sultanahmet Meydanı Üzerine Bir İnceleme, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü , İstanbul.
- Tutel, E.,** 1997. İskeleler Kenti İstanbul, İstanbul Dergisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, **20**, S.32-44
- Wycherley, R.E.,** 1993. Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?, Arkeolojik Ve Sanat Yayınları, 3.Baskı, Çev.Nur Nirven Ve Nezih Başggelen, İstanbul.
- Yürekli, F.,** 1977. Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Yayınları, İstanbul.
- Zucker, P.,** 1959. Town And Square, Colombia Universty Press, New York.

EKLER

KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİ İÇİN DÜZENLENMİŞ ANKET SORULARI

• KULLANICILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK YAPISINA İLİŞKİN BİLGİLER:

V1-CİNSİYET DURUMUNUZ

1)KADIN 2)ERKEK

V2-YAŞINIZ

1)18-25 2)26-35 3)36-45
4)46-55 5)55 YAŞ ÜSTÜ

V3-MEDENİ DURUMUNUZ

1)EVLİ 2)BEKAR 3)DUL

V4-EĞİTİM DURUMUNUZ

1)OKUR-YAZAR 2)İLKÖĞRETİM
3)LİSE VE DENGE OKULLAR 4)YÜKSEKOKUL

V5-MESLEK DURUMUNUZ

1)ÖĞRENCİ 2)İŞÇİ 3)MEMUR 4)ESNAF
5)SERBEST MESLEK 6)EMEKLİ 7)EV HANIMI 8)İŞSİZ
9)DİĞER

V6-GELİR DURUMUNUZ

1)ALT GELİR GRUBU(0-150 MİLYON TL)
2)ORTA-ORTA GELİR GRUBU(150-300 MİLYON TL.)
3)ORTA GELİR GRUBU(300-450 MİLYON TL.)
4)ÜST-ORTA GELİR GRUBU(450-600 MİLYON TL.)
5)ÜST GELİR GRUBU(600 MİLYON TL. ÜSTÜ)

V7-ARABANIZ VAR MI

1)EVET 2)HAYIR

V8-İSTANBUL'DA YAŞADIĞINIZ SÜRE

1)0-5 YIL 2)6-10 YIL 3)11-15 YIL 4)16-20 YIL
5)20 YILDAN FAZLA

V9-İSTANBUL'DA OTURDUĞUNUZ YER

1) KADIKÖY İLÇESİ/ANADOLU YAKASI 2) ANADOLU YAKASI
3) AVRUPA YAKASI 4)DİĞER

V10-OTURDUĞUNUZ YER KADIKÖY İSE KAÇ YILDIR BURDA YAŞIYORSUNUZ

1)0-5 YIL 2)6-10 YIL 3)11-15 YIL 4)16-20 YIL
5)20 YILDAN FAZLA

• **KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNİN KULLANIMA İLİŞKİN BİLGİLER:**

V11-MEYDANA GELİŞ NEDENİNİZ NEDİR

- 1)ZORUNLU GEÇİŞ YAPMAK
- 2)OTURUP VAKİT GEÇİRMEK
- 3)BULUŞMA MEKANI OLARAK KULLANMAK
- 4)ALİŞVERİŞE GELDİĞİNDE UĞRAMAK
- 5)İŞİ KADIKÖY'DE OLMAK
- 6)DİĞER

V12-KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE EN ÇOK KULLANDIĞINIZ YER

- 1)İSKELELER
- 2)DURAKLAR
- 3)ÇEVREDEKİ PARKLAR
- 4)ÇEVREDEKİ LOKANTALAR, KAFELER
- 5)BÜFELER, ÇAY BAHÇELERİ
- 6)HALDUN TANER TİYATROSUS
- 7)ÇEVREDEKİ İŞ VE ALİŞVERİŞ BÖLGELERİ
- 8)DİĞER

V13-MEYDANA GELİŞ SIKLIĞINIZ NEDİR

- 1)HERGÜN
- 2)HAFTADA ÜÇ-DÖRT GÜN
- 3)HAFTADA BİR
- 4)ONBEŞ GÜNDE BİR
- 5)AYDA BİR 6)ÇOK ENDER

V14-MEYDANDA NE KADAR VAKİT GEÇİRİYORSUNUZ

- 1)5-10 DAKİKA DAKİKA
- 2)YARIM SAATTEN AZ
- 3)YARIM SAAT-BİR SAAT ARASI
- 4)BİR SAATTEN FAZLA

V15-BURAYA NASIL GELİYORSUNUZ

1)YAYA	2)ÖZEL OTO	3)OTOBÜS
4)MİNÜBÜS	5)VAPUR	
6)DENİZ OTOBÜSÜ	7)DİĞER	

• **MEMNUNİYET VE ÇEVRESEL ALGILAMAYA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER:**

V16-KADIKÖY MEYDANINA KOLAYCA ULAŞABİLİYOR MUSUNUZ

- 1)EVET 2)HAYIR

V17-OTOBÜS VE MİNÜBÜS DURAKLARININ OLDUĞU YERLERDE RAHAT HAREKET

EDEBİLİYOR MUSUNUZ

- 1)EVET 2)HAYIR

V18-KADIKÖY MEYDANININ ESKİ HALİNİ BİLİYOR MUSUNUZ

- 1)EVET 2)HAYIR

V19-EVET İŞE ŞİMDİKİNDEN FARKLI OLARAK NASIL HATIRLIYORSUNUZ (meydanda yapılan çeşitli düzenlemelerden önceki durum, yapılar, yeşil alan ve yaya-taşıt ulaşımı ile ilgili düzenlemeler)

V20-KADIKÖY MEYDANININ DİĞERLERİNDEN FARKLI OLAN EN ÖNEMLİ ÖZELLİĞİ NEDİR

V21-KADIKÖY MEYDANI DENDİĞİNDE İLK AKLINIZA GELEN ŞEY NEDİR

V22-MEYDAN VE ÇEVRESİNDE BEĞENDİĞİNİZ YAPILAR VAR MI

1)EVET 2)HAYIR

V23-EVET İSE HANGİLERİ

KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE BULUNAN PEYZAJ ÖGELERİNDEN NE DERECEDE MEMMUN SUNUZ

ç.memmmun memmmun fikri yok. m.değil hiç.memmmun değil

V24- SU ELEMANLARI	
V25- -BİTKİSEL ELEMANLAR	
V26 YER DÖŞEME ELEMANLARI	
V27- OTURMA ELEMANLARI	
V28- AYDINLATMA ELEMANLARI	
V29- HEYKEL,ANIT V.B. SANATSAL ELEMANLAR	
V30-DİĞER ELEMANLAR(ÇÖPKUTULARI,TELEFON KLÜBE, WC)	

V31-MEYDANDA VE ÇEVREDE BULUNAN YEŞİL ALAN YETERLİ Mİ

1)EVET 2)HAYIR

V32-MEYDANDA YER ALAN ATATÜRK ANITI VE ÇEVRESİNİ NASIL BULUYORSUNUZ

V33- KADIKÖY-KARAKÖY İSKELESİ ÖNÜNDEKİ HEYKELİ BEĞENİYOR MUSUNUZ

1)EVET 2)HAYIR

KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNİN MEVCUT MEKANSAL NİTELİKLERİNİ TASARIM KRİTERLERİ DOĞRULTUSUNDA MEMNUNİYET VE ÇEVRESEL ALGILANMA AÇISINDAN NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ

	ÇOK İYİ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	
V34-						Karmaşık
V35-						Küçük
V36-						Düzensiz
V37-						Asimetrik
V38-						Uyumsuz(ölçek-oran)
V39-						Monoton
V40-						İtici
V41-						Çirkin
V42-						Karanlık
V43-						Güvensiz(Yaya)
V44-						Güvensiz(Toplumsal)
V45-						Bakımsız
V46-						Memnun etmeyen(Hoşnutsuz)
V47-						Konforsuz(Rahatsız)
V48-						Gürültülü
V49-						Konforsuz(klimsel)
V50-						Yabancılık
V51-						Sosyal iletişimsizlik
V52-						Kalabalık
V53-						Sıkıcı

V54-SİZİ MEYDAN VE YAKIN ÇEVRESİNDE RAHATSIZ EDEN EN ÖNEMLİ KONU NEDİR

- 1)KİRLİLİK VE KOKU
- 2)GÜRÜLTÜ VE KALABALIK
- 3)TRAFİK YOĞUNLUĞU
- 4)DURAKLAR
- 5)OTOPARK ALANLARI
- 6)SEYYAR SATIÇILAR
- 7)ÇEVREDEKİ DÜZENSİZ YAPILANMA, KIYI VE KALDIRIM İŞGALLERİ
- 8)DİLENCİLER VE ÇİNGENELER
- 9)İSKELELERİN YANINDA YER ALAN SALAŞ ÇAY BAHÇELERİ

V55-KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ TRAFİK DÜZENLEMESİ İLE İLGİLİ ÖNERİLERİNİZ VARSA NELERDİR?

V56-KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNİN NASIL BİR YER OLMASINI İSTERSİNİZ, YAPILMASINI İSTEDİĞİNİZ DEĞİŞİKLİKLER NELERDİR?

V57-KADIKÖY İSKELE MEYDANI VE YAKIN ÇEVRESİNDE DAHA ÇOK VAKİT GEÇİRMENİZİ SAĞLAYACAK AKTİVİTELER NELER OLABİLİR

ÖZGEÇMİŞ

27-01-1977'de Çorum'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Çorum'da tamamladı. 1994 yılında Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ndeki lisans eğitimine başladı. Haziran 1998 yılında "şehir plancısı" ünvanı ile mezun olup, aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim dalına ait Şehirsel Tasarım yüksek lisans programı ile eğitimine devam etti.